This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Slav 9290.57

HARVARD COLLEGE
LIBRARY

BOUGHT WITH
MONEY RECEIVED FROM
LIBRARY FINES

Нет. 363.
Инв. 1290.57

ГОРСКЫ ПѢТНИКЪ

отъ

Г. С. РАКОВСКАГО.

ГОРСКІЙ ПЛАТИКЪ

ПОВѢСТВИТЕЛНЪ СПѢВЪ

ОТЪ

Г. С. РАКОВСКАГО.

СПИСАНЪ ВЪ ЛѢТО 1854.

ПЕЧАТАНЪ ЖЕ ВЪ ЛѢТО 1857.

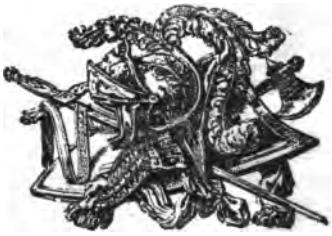

У НОВЫЙ САДЪ 1857.
Въ книгопечатнѣ Др. Дан. Медаковича.

Slav 9290.57

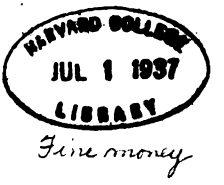

Fine money

„Умъ царува умъ робува."

40-40M E
10 2

ПРѢДГОВОРЪ

БЪЛГАРСКОМУ НАРОДУ!

Храбре в' старость ты народе
Тяшко носишъ днесъ иго!
Свобода т' изчезн' отиде
Турско тя налѣгна зло!

Царскы с' изгуби прѣстолы!
Слава твоя потьмнѣ!
Турчинъ сяйность т' уголи
Небо твое помрьчнѣ!

Свѣтло Слънце теб' е мракъ
В' бѣдности покритъ мьглѫ
Въ поле ти извѣна злакъ!
Черна гони тя Вѣда!

Пьклен врагъ всевлодѣй
Горко теб' озлоблилъ
Грькъ духовникъ чародѣй
С' Татолъ тя напойлъ!

Скврни хулницы владицы
Кныжнинѣ т' изгорили!
Гнусній фенерски грьцы
В' нѣдра ти с' угнѣздили!

Піѣтъ твоѣ кръвь немилно
Усойкы зміы злы!
Льжѣтъ в' бож' имя безстыдно
Турски четницы Софты!

Да затріѣтъ цѣлъ народъ
Фенерлій лукави,
Проклѣтъ и безчьстенъ родъ
Ищѣтъ ґрьцы злоблиби!

Чяда въ странств' ако сѣдѣтъ
Отъ придателств' изгнана!
Майцѣ вѣнецъ плетѣтъ
Отъ цвѣтя всезелена!

Пріими, любезны роде!
Пьрвій трудецъ сей
Знакъ любовенъ нека бѣде
Сърдца ревность кто грѣй!

За народно общо благо
Много е притърпѣло!
Всяко мірско мило драго
Радостно прижалѣло!

На вся моя недостаткы
Доброслоненъ ми бѫди!
С' речы искренны и милкы
Дѣло мое усѫди!

Другѫ азъ нѣщѫ наградѫ!
Твоя само успѣхы!
Вѣчна моя сѫ' наслада
Дны веселы и тихы!

Время иди, время бѣжи
Вѣкове сѫ' крилати!
Ползѫ има кой можи
С' разумъ да ся захвати!

С' чистаѭ любовъ народнѫ
С' постоянство с' рѣшенье
Мѫшка душа благородна
Всяко махв' угнѣтенье!!!

Мѫдрость с' храбрость задружно
Два качества велика
Всяко дѣло мѫчно важно
Лесно вършѫт' отъ вѣка!

Человѣцы кто с' успѣли
С' вѣжество и юнашство
Дѣла да сѫ' управляли
Славѫ имѫтъ в' потомство!

Мѫдрицѣ сѫ' храмы двигли
С' чьсть божественнѫ стари.
Торка Бога сѫ' славили
Вси народи ратари!

Вѣчно сѫ' непобѣдена
Мѫдроеть с' храбрость в' едино
Дружество съединена!
Слави ся то предивно!

Благое не губи время
Правдѫ твоѫ си ищи!
Друго да не доди бремя
И надѣжд' усуети!

Въ Новый Садъ 30. мая 1857.

Съчинитель.

ЧЯСТЬ ПЬРВА.

Весела красна пролѣтъ бѣше
С' цвѣтя благоѫханна всешарна
Лѣпо земя ся вся зеленѣше
Милко наслаждаше вся животна!

Сластно развити явори бѣхѫ
Равны же сладкогласныя птичкы
Въ листове кычасты си гнѣздѣхѫ
Въ тѣнкы высокы гладкы тополкы!

Вѣсти предрагы на веселіе
Съ гласове сладкы любны чаребны
Съ пѣѭнье давахѫ въ поднебіе!
Пролѣтъ е! Радуйте ся емъртни!

Слънце претоплы зары си пръска
Блѣдн' естество то удушевлява
Свѣтло къмъ въздухъ зрачны гы ласка
Скоро си землероди' уживлява!

Доло земля ся дивно разпуща
С' сяйнѫ подобнѫ ней гордость
Ведро си небо радостю гледа
Свѣтла облача ся съ подобность!

Бльстенъ водопадъ свѣтло с' излива
Въ каменны предьлбокы провалы
Бисерны струы бьрзо пролива
Съ сладко шуштенье душѫ движи!

Кристоловидни горски потоцы
Въ цвѣтны зелены росны ливады
Теченье лѫкатушно г' относи
Съ зрацы пріятны свѣтѭт' имъ воды!

Въ цвѣтопокриты равны полѣнкы
Съ скачанье езера съставятъ
Плодове разны носящы сладкы
Вѣтвы зелены хладно росѫтъ.

Весело либаво позорище
Природа дивна живо прѣдставя!
Въ нѫть! въ прешествіе! въ друго пъприще!
Смьртнимъ вещественно та наставя!

В' хълмы, ратища въ планины хладны
Гръмни пріятни гласов' ехтѫтъ!
В' цвѣтны долины и красновидны
Момцы, дѣвицы цвѣты берѫтъ!

С' Нѣжнѫ естественна невинность
По мѣкы цвѣтны равны полѣнкы
Млади ликувѫтъ съ пріятность
Съ веселы селскы сладкы принѣвкы!

Въ пролѣтны цвѣты въ румѣнѫ ружѫ
Златныя пипируды всещарны
Лѣтѭтъ съ припиркѫ с'охотнѫ грижѫ
Всяка любезно с' цвѣтъ да с' испьлни!

А сладкогласны славый мили
Шипца разцвѣтіе въ зорѫ чѣка!
Весел' умилно рано си пѣй,
Бодро зеленѫ му глѣда пѫпкѫ!

Нъ волѭ губи отъ сна приваренъ!
Како цвѣти? не види ся шипцъ!
Сладко тогда пѣе ужаленъ
Въ птицы изрѣднѣйшый пѣвцъ!

Край море стой разпаленъ
Взорно недвижимъ Сѣверъ си глѣда
Въ мыслы высокы же принесенъ
Българинъ единъ младъ войвода,

Излегка онъ си приговаряше
Старо преславное прошествіе;
Весело съ драгость нарѣждаше
Бльгарско горско воюваніе!

„Храбро потомство ще ся въздвиже!
Многи ще ся юнацы явѣтъ!
Слава прадѣдна ще ся покаже!
С' свѣтлѫ побѣдѫ ще с' увѣнчѫтъ!

„Любя да ставамъ рано у ютро
У първозрачнѫ пролѣтнѫ зорѫ!
Буйны да гледамъ планины взорно
Се листокытнѫ зеленѫ горѫ!

„Какъ лучезарно слънце истича!
Нощны тьмнины свѣтлость какъ гони!
Земля ся' огнѣзрачно облача
С' зары пресвѣтлы буди животны!

„Дребны росицы какъ ся блѣщѫтъ
В' равны и цвѣтокытны полѣнкы
Свѣтлы звѣздицы сытны льщѫтъ
С' влагѫ прохладнѫ живѣѭтъ билкы!

„Тьнкы прохладны вѣтаръ тамъ вѣй!
Смынъ, тамянуга въздух услажда!
Здравецъ зеленъ в' камень зеленѣй!
Росинь, горовъ цвѣтъ, тамо ся ражда!

„Багрѣна лиляка благѫханна
Между горы разпѫстрила краскы!
Яглика, с' пироникѫ чьрвенѫ
С' цвѣты покрили красны полѣнкы!

„Кладенцы блѣскѫтъ подъ всяко древо!
Быстры студены воды изливѫтъ
С' цвѣты накытни рѣдом' укрѫжно
Животоносны гы проливѫтъ!

„В' всякѫ долинѫ извори быстри
Свѣтло извирѫтъ и нейзчьрпно,
В' гѫсты хлъмовны горы прохладны
Стичѫтъ потоцы тѣ непристанно!

„С'сладкы на сьнь мамящы шумове
Кротко клокочѫтъ в' бѣлы каменье
Сластно разносѫтъ тихы екове
Живо наслаждѫтъ слухъ чювьствены!

„Птичкы же разногласны пѣѭтъ
В' цвѣтна и гѫстолистна древеса
Милко любовны своя викѫтъ
Глосов' имъ ся разносѭтъ в'небеса!

„Съединявѫтъ ся неповинно
С' Весело и чаребно пѣніе;
Творца си славѭтъ непристанно
С' Нощно убаѭтелно бдѣніе!

„А ранопойка птичка любица
В' нѣрвѫ си пролѣтъ пѣе умилно!
Стара юнакомъ мила сестрица!
Родъ свой за зовѣ велегласно!

„Пиле юнакомъ то бѣ любливо
Акы же трѫба тѣмъ войнишка
Кръвь имъ разпалѣше гордѣливо
В' гласъ и хорѫгвѫ двигахѫ горскѫ (1)

„Млади се одборъ Бльгар' юнацы
Пѣсны и пѣѣхѫ с' гласов' ясны
Бързи отлични хорѫгвоносцы
Храбри войводы великолѣпни!

„Над' сьнноцвѣтны горскы полѣнкы
Хойсѫ съ прѣпорцы си играѣхѫ
Въ хладны и листокитны дѫбравы
Турковъ дьржавѣ ся рѫгаѣхѫ! (2)

„Съ потиры тяшкы тѣхъ се гоньѣхѫ
Турцы мѫчители зли кръвницы
Нъ стар' юнацы храбро г' юряхѫ
Българи славни побѣдоносцы!

„Тій сѫ' ахъ! были славн' юнацы,
Искренна старобългарска чяда
Старимъ же достолѣпни потомцы
Всякы гонилъ поганцы хіляда!

„В' мѣста дѣсовна свобод' пѣали,
Турско губителско насиліе
Мѫжески в' горы сѫ' отласкали
Живѣли сѫ' животъ съ веселіе!

„Чиста ги бльгарка породила
С' Дѣвическо несквърнено млѣко
Храбро отъ младости подойла
Мѫчителство гонили далѣко!

„Кръвь свободна мѫжеска жарка
В' жилы имъ с' è кржгоубращала
В' славны успѣхы въ пъприщ' юнашка
Тѣхъ племенито è побуждала!

„Турско губителство сѫ' казнили
С' хитрост' юнашкѣ с'ревность народнѣ!
Славни витязи сѫ' показвали
Страст' è владѣла в'тѣхъ благородна!

„Стыдно безчьстіе не търпѣли
С' крѣпкы и отмьстителнъ мечь
Плем' агарянско тѣ сѫ' трѣбили
Свобод' имъ была най сладка речь!

„Сродническаѣ кръвь неповинна
Скѫпо сѫ' имъ поганцы плащали
С' пагубѣ лютѣ горкѣ стократнѣ
Тако сѫ' стари тѣмъ отвръщали!

„Всегда горы планины сѫ' были
Спасно прибѣжищ' отъ мѫчителство!
Стари юнацы тамо живѣли
Турско мрьзили сѫ' губителство!

„Ахъ! нѣли е майка родила!
Стары витязы таковы момцы?
В' студн' изворы г' е в' нѣжность кѫпала
Мило ги е люлѣла на рѫцы.

„В' роснѫ да г'е трѣвѫ приспавала
Подъ ведро небо безъ покривкѫ!
Пѣсны юнашкы блъгарск' имъ пѣла
С' сладкѫ и неповиннѫ цалувкѫ!

„Ясны звѣзды и сяйны мѣсицъ
Нощна свѣтила да имъ сѫ' были!
Тьнкы да е крѣплялъ тѣхъ вѣтрицъ
Птичкы да сѫ' г' отъ сна събуждали!

„Природа свобод' имъ внушавала
В' сяйнѫ славнѫ свѣтлѫ бѫдность
Тѣхъ е отъ младости накланяла
Міру г' е даровала с' храбрость!

„Пѣсны преславн' имъ люди пѣѭтъ
Чюдно юнашство тѣхно мѫжество
Стари за спомянъ нами сказвѫтъ!
Те н'е погубило мѫчителство!

„Гдѣ сѫ' такови сега юнацы?
Да ся съединимы зговорно,
Свободны да подвигнимь прѣпорцы,
Время е дошло сега подобно!

„Старѫ планинѫ да освоймы!
Нашы мѫчителы злы кръвницы
Храборно и мы да побѣдимы
Мрьсны невѣрны дивы поганцы!

„Тяшко губителство да изчезни!
Сводни и мы да ся появимы!
Злобѫ да махнимы на невѣрны
Правдодаяніе д' отвьрдимы!

„Отъ нашы бльгарскія прѣдѣлы
Звѣрская тѣхна власть да с' изрини!
Доста 'смы бѣдни в' горесть живѣли!
Тѣхно бѣсовск' имя да погини!

„Гѫсты горы да бѫдѫтъ намъ
Силно необоримо жилище!
Турскы главы да падѫтъ тамъ
Сквьрни имъ трупове игралище!

„Кръвь мы д' отмьстимы неповиннѫ
Праотцѣмъ нашимъ достоподобно,
Турцы коѭ отъ злобѫ безсловнѫ
Звѣрски пролѣли немилостивно!

„Святины нашы д' освободимы
Великолѣпны свѣтлы храмове
Отъ ново да си гы освятимы
Выкѫтъ отъ гробы наши дѣдове!

„По добро время не може быти!
Міръ вес' е в' общо колибаніе
Трѣба и нами въ пъприще внити
Мѫжески с' жарко устрабленіе!

„Правдѫ народнѫ нашѫ ищимы!
Кой може да ся намъ съпротиви?
Ако юнашки ся въздьржими,
Западъ намъ ще ся умилостиви!

„Сѣверъ же помощь ще нами дадѣ!
Братска любовь ще нами покажи!
Дьлгъ священны го на то зовѣ
Никакъ отъ насъ нѣще ся откажи!

„Народъ кой своѭ правдѫ желае
Милѫ свободѫ и прелюбезнѫ
Трѣба с' урѫже да ѭ добіе
С' жьртвѫ голѣмѫ и скѫпоцѣннѫ!

Слънце си бѣ зашло свѣтозарно
Дневнѫ вечерю власть си придаде;
Спустило свѣтлост' у море бездно!
Тьмны го мракъ вѣки наслѣде!

С' разширна крила нощь мраконосна
Земно поль-крѫжіе покриваше!
Мьртва тишина бѣше досадна!
Мълчь чернозлѫчна все владѣѭше!

Само прохладны тьнкы вѣтаръ
Чисто въздухъ си ублажаваше;
Морскы таласъ же кроткы быстаръ
Тихо крайморіе си біѭше!

В' домы ж' одавно вѣк' упустѣли
В' Въспорскы высины Тракійскы
Князи гдѣ горди грьцы живѣли
Нощный вранъ другъ самодивишкы (3)

Тѫжны заглѫхнѫтъ гласъ онъ издава
В' нырища с' увы! тѣ притворили!
Нощна гы сова сам' убитава
Старѫ си сяйность загубили!

Млады Хоржгвоносецъ достигна,
Весело войводж поздрави
Вѣсть добржі и радостотворнж
С' слово възтъргно онъ му прибави.

„Добра ти стига нашъ войводо!
Се добрѣ с' божж помощь с' исправи!
Чѣка дружина наша на бърдо
Кажды уржженъ тамо с' управи.

„В' Бѣльградскж кто горж с' извишава
Близо при черноморскій входъ
Въспоръ кое Гъркъ назовава;
Мѣсто пріятно за нашъ изходъ.

„Кто днешни Гърцы пѣвцы пѣѭтъ
С' глупо смѣшливо въображенье
Гордо привзѣтіе сьнувѭтъ
Разходкы с' златубузданы конье!

„Бльгарско тѣ до Дунавъ себѭтъ!
Старъ Константиновъ прѣстолъ преславны
Гърцы легк' умни си бьлнувѭтъ!
Дали нѣще имъ то поприсѣдни!“ (4)

Трезвенно войвода правъ стана
Хоржгвонохца с' радость си пріѣ
Отъ сьрдца му любовно отвьрна
„Срящж добржі да тебѣ Богъ дадѣ!“

В' вьрвище си постѫпно внидохѫ
В' рѣченое кто Бьрд'отвождаше
Назоркы в' посокы тѣ вьрвѣхѫ;
Мрачна бо тьмнина владѣѭше.

Синьо ся небо скоро разясни
Свѣтлы небройны звѣзды с'явихѫ
Нощна ся тьмнина поразведри
Мѣстоположенье храбри познахѫ.

Нощно свѣтило, луна истече
На звѣздокытно ясное небо
Горѫ имъ листокытнѫ посоче
Очима бѣ позоріе любно!

Срѣдь горѫ бѣ высокое бьрдо
Разтворена на вьрха полѣнка
Бранище сходно юнакомъ твьрдо
С' гѫстѫ укрѫжено бѣ дѫбравкѫ!

Войвода си лузинкѫ издаде
Да ся дружина съединѭтъ;
Бодра ся стража бьрзо убаде
Готови вси да ся поклонѭтъ!

Златна зелена свѣтла хорѫгва
С' еднѫ странѫ „Свобод' или смьрть!!!"
Страшны видъ львовъ изобразява
С' другѫ странѫ „Богъ с' нами напрѣдь!!!"

Над' остаръ ѣ мѫждракъ извышихѫ
В' роснѫ зеленѫ краснѫ моравкѫ
С' пушкы възтъргно ѣ поздравихѫ
Начяло на свободѫ пресладкѫ!

Крѫгло юнацы вси нарѣдени
Голы ножове в' рѫцѣ дьржахѫ!
Отъ любовь свободнѫ разарени
Клѣтвѫ безмьртнѭ ся заклѣхѫ.

„Тако ми свѣтло сіе урѫжье!
Тако ми майчино сладко млѣко!
Тако ми святое имя божье!
За вѣрѫ в' поле д' умрѣм' юнашко!!!"

Рѫкѫ войводы вси цалувѫтъ
С' радость и вѣрѫ твьрдѫ юнашкѫ
Вѣчнѫ му вѣрност' обѣщавѫтъ
Искренность всесьрдечнѫ премилкѫ.

Вѣрѫ подобнѫ с' клѣтвѫ отдаде
От' своѭ же странѫ войвода
С' братскѫ притомъ любов' имъ убаде
Нуждѭ послѣднѫ мѫдрѫ бесѣдѫ.

„Ой дружино вѣрна зговорна!
Знайте ли какви звѣри сѫ Турцы?
Вѣра поганска люта враждебна
Како та казни горскы ускоцы?

„С' мѫкы нечютны безчеловѣчны
Смьрть имъ налага люто немилно!
Тяшко му кой в'ржцѣ имъ впадни!
Чѣка го кука, колъ и бѣсило!

„В' пъприще наше нуждн' е бодрость
Хитры постѫпкы с' дѣбнѣ разумно
Мѫжество, дьрзость, силна храбрость
Смьрть да умрѣм' юнически славно!

„Всякы желаѭ вѣрно да скажи!
Кая неволя г' е наклонила
В' пъприще наше да ся покажи?
Сѫдба коя г' е черна гонила?

„Всякы страданье да си повѣсти
Свободно с' братско увѣрѣніе
Мѣсторожденье да си извѣсти
Свое сьрдечно намѣрѣніе!

„Нужда е да ся разпознаймы
'Да ли 'смы вси равно наклонени?
В' пъприще прѣди трудно внидимы
'Да ли 'смы вси навѣрно рѣшени?"

Млады Драгой пьрвы бесѣди
Храбрый! воля твоя да бѫди!

„Село Вырбица м' è отьчество
Стара Гериловская область;
Весело мѣсто за орачество
Была è тамъ бльгарска крѣпость! (5)

Съ лѣсове цлодны с' бранищ' укрѫжно
С' цвѣтны веселовидны долины
С' хълмове наслонны другольобно
Виждѫтъ ся ливады красновидны!

Нъ люта наша сѫдбина черна
В' рѫкѫ губителскѫ ны хвьрлила!
Мѫчи ны отодавно немилна
Горко животъ è наш' озлоблила!

Ханска породица зла татарска
В' наше пребѣдно владѣе село
С' Злобѫ сверѣпѫ звѣрскѫ бѣсовскѫ
Мало разплакал' è и голѣмо!

Имя султанско звѣри носѫтъ!
Безчеловѣчна дѣла безбожна
С' неограничнѫ власть тѣ творѭтъ
Отъ цариградскы дворъ нейспытна!

Цѣлѫ годинѫ тѣмъ робувамы!
Кръвь нашѫ тій піѭтъ немилно!
Карани силомъ се работимы
Робство претяшко, много усилно!

Тяшко и горко на оно село!
Гдѣ ги ѐ Черны-Богъ избьлвалъ
В' Жалость погружено поличѣло
Чьсть, имотъ, всякы ѐ изгубилъ!

Бракове силомъ мрьсно сквьрньѫтъ!
Безчестѫтъ неповинны дѣвицы!
Силомъ неврьстна дѣца турчѫтъ
Мѫжье въздышѫтъ въ тьмны тьмницы!

Черны животъ живѣймы бѣдни!
Нѣм' ясенъ дьнь веселъ за насъ!
Ахъ никой! нѣще да ны поглѣдни
Грозна ны обколила напасъ!

Млада н' оста в' село дѣвойкѫ
В' скотско имъ щеніе да не впадни!
Мене гризѣши змія усойка
Злоба султанска да мя не стигни!

Аз' имахъ за все сестрѫ едничка
Сама тія ми бѣше утѣха
Бѣдно сираче менѣ миличка!
Наши родители починали бѣхѫ.

Нѣмаше нигдѣ ней прилика!
Свѣтло бѣ слънце сяйна звѣзда;
Кріѭхъ ѭ аз' отъ злобѫ поганскѫ
Нъ неотбѣгнахъ горчивѫ бѣдѫ!

Гергювдьнь свѣтлы празникъ бѣше!
На селище ся стор' игроводь
Мало голѣмо тамъ ся берѣше
Стекалъ се бѣше весъ народъ.

Милно и моя жали сестрица
С' дружкы любезны на ликъ да иди
Млада беззлобна чиста дѣвица
Сьлзы почна с' молбѫ да рони!

Глупавъ ся бѣдны азъ придумахъ!
С' сърдце неволно и наекърблено
На ликъ самичакъ ѭ съдружихъ
Дѣло извьршихъ ахъ! несмысленно!

Всичко ся коло с' чюдо убьрна
Моѭ сестрицѫ всѣкы да види!
Гласъ ся всеобщо в' люды потѫтна
Видите! хубава Златка иди!

На сьрдце мене нѣшто устрѣли,
Страшно прѣдчюствіе усѣтихъ!
Скърбь Зловѣстница ми възвѣсти,
Сьлзы горѣщы си поронихъ.

Вѣщица бѣ ся вѣк' опълчила
С' злобѫ изпозднѫ, с' гнуснѫ сквьрность,
Хитрости мрѣжы бѣше оплѣла
Тѣглѣше в' жьртвѫ невинность!

На игроводъ ся хвати и Златка
С' иевинности шаръ на бѣло лице
С' румѣнѫ лѣпозрачнаѭ краскѫ
Свѣтло прекрасно осія слънце!

Само тры краты бѣ обколила
Те черн' умразны грозны Арацы
Врагове живы, страшна плашила
Проклѣтъ Султанъ робы си проводи!

Удрѣѭтъ немилно с' остры ножове
Звѣрюве бѣсни ликъ разпрѫснахѫ
Бѣга плашливо всѣкы да с' избаве!
В' сарай сестрицѫ ми отвлѣкохѫ!

Небо ся надъ мнѣ блѣстно разтвори!
Мьртьвъ несвѣстенъ доло паднахъ
Акы грѫмоносъ силно м' удари
Мрачно покри мя тьмны въздухъ!

Срѣдь нощь ся у дома посвѣстихъ
Мила! ты моя душо! сестрице!
Страшно отчаѭнъ възгласихъ;
Гдѣ 'си любезно ты мое сърдце!

В' ястребовы кръвнишкы ахъ! нохты!
В' сквьрнѫ рѫкѫ поганскѫ пропадна!
Бѣсны врагъ чьсть безцѣннѫ ти сили
Птица беззлобна и неповинна!

Боже всесилны! ты милостивы!
До колѣ угнѣтени с' неправдѫ!
До колѣ люти враги злобливи!
До колѣ черна горчива сѫдба!

Пакъ ся принесохъ заборавенъ!
Нъ скоро трезво ся пробудихъ
Стрѣснѫтъ отъ лошавъ сьнь страшенъ,
Яростно смѫщенъ азъ трьперѣхъ!

Ястребъ кръвникъ златѫ ми гѫлибицѫ
В' кървавы нохты си дьржѣше!
Кѫсаше живѫ милѫ ми птицѫ!
Жално безъ помощи та нищѣше!

Ахъ мила сестро! Златке гдѣ си!
Душо! извикахъ: кой ще т' избави
Отъ нечьстивы рѫцы султанскы?
Вила в' сьрдце ми силѫ настави.

Дьрзостнѫ храбрость жарко усѣтихъ
Страст' отмьщенія ся в'мнѣ роди
Свѣтло урѫжье си запасахъ
Торкъ, богъ юнашкы мя испроводи.

В' равны султанскы ускочихъ дворове
Пусты осталы му небройны стаы!
Спѣхѫ отъ мьртваго сна вси звѣрюве
Гдѣ да нападна да случа край?

Малко ся поразмыслихъ разумно,
Нужда измысля хитрость подобнѫ!
С' мѫдрость приготвихъ вещество пламно
Старо искуство ми в' то помогна.

Огьнь запалихъ отъ всѣкадѣ страшенъ,
Близо урѫженъ ся добрѣ затолихъ,
Силенъ червенъ избухна пламень,
Смѫтенъ бѣсовски скоро глькъ чюхъ.

Общо смѫщеніе ся раздаде
Яростно звѣрь Султанъ плахо выка!
Нико' отъ глотѫ не му с' убаде
Суетно помощь противъ огн' иска!

Бѣга уплашенъ всѣкы какъ можи!
Страшно заплашванье робъ прѣзира
Никой губителю в' бѣдѫ не поможи
Тяшко си бремя той разбира!

Кътъ гѫлѫбица изъ клѣтъ излѣтѣ
Златка отъ пламень оттече трудно!
Блѣдна в' градинѫ в' цвѣты полѣтѣ!
Мрачно ми око е съзрѣ взорно.

Бърво ся тамо азъ притекохъ
В' нѣдра любезна братска премила
Милѫ сестрицѫ си пригърнахъ
Горскѫ поѣмнахъ шумнѫ могилѫ.

Скоро достигнахъ в' горѫ зеленѫ
Стѫпкы и дирьѭ хитро съкрихъ.
Драг' усьрчаваше мя измѣна;
Бьрзость крилатѫ азъ придобихъ!

На планинѫ высокѫ и стрьвнѫ
С' гѫсты покритѫ дѫбове кытны
Каменна естъ стѣна извишена
Можкомъ познатъ е Лумы-Дѣлъ чютни!

Тамъ природ' è пещерьѭ създала
С' равенъ просторъ и с' обьлъ сводъ гладки
С' быстьръ студен' ьѭ кладенцъ дарила
Кто отъ стѣнѫ извира с' шумъ сладки!

В' безднѫ провалѫ струы си кріе,
Мѣсто прекрѣпко и безопасно!
Слънце го пьрвозрачно внѣ грѣе
С' свое пресвѣтло лице въсточное.

Хитра дѣсница человѣческа
Тамо угладил' обиталище.
Злобѫ сѫ' бѣгали губителскѫ
Бѣднимъ è было то прибѣжище!

Чьрты ся виждѫтъ там' ископаны
Знакове по стѣны си личѫтъ
Тьмни съвсѣмъ и намъ непонятни
Стара приключенія таѭтъ!

Мила Зорница бѣ забѣлѣла
Свѣтла Дьница мрачь си гонѣше
Сълнична свѣтлость зрацы спустила
Разсвѣтъ в' поднебіе си готвѣше.

Надъ зеленъ здравецъ Златкѫ сложихъ
Прѣдъ пещерско входустіе драго
Сладъкъ разговоръ тихо почнахъ
Отъ сьрдце братско мило преблаго.

Небой ся душо! не бой ся сестро!
Тука 'смы свободни безопасни.
Горско усой крѣпко ѐ мѣсто!
Злоба султанска не смѣе да вникни.

Рѫка юнашка много извьршва!
Сънмища Турска гордо рѫгае!
В' горѫ зеленѫ момакъ царува,
Сладка свобода тука владѣе!

Промысьль божа нам' ѐ дарила
Крѣпостны твьрды планинскы стѣны,
Напусто не ги ѐ съзидала!
В' бѣдности тука 'смы непристѫпны!

Нъ радость моя скоро изчезна
На мьртво тѣло говорихъ бѣдны!
Горка отчайнность мене привзѣмна
Облакъ прескърбенъ мя прикри тьмны!

Весел' очи не мя поглѣдвѫтъ!
Сладкы не ми ся глас' отговаря!
Силы душевн' отъ печаль тлѣѭтъ!
Тяшка надъ мнѣ ся гора стоваря!

Сьлзы горчивы почнахъ да роня
Ахъ сладка сестро! брату продумай!
Жалостно выкамъ отчаянъ моля!
Мила! любезна! мене поглѣдай!

В' нѣдра горѣща ѭ пригьртамъ!
В' красно си лице бѣ поблѣднѣла!
С' сьлзны рѣкы го азъ обливамъ;
Смьртна го бѣ студенность привзѣла!

Румѣнъ ми шипцъ извѣналъ бѣше!
Пролѣтна крѣхкая зеленчица
Духната вихромъ паднала бѣше!
Нѣжна излѣтѣла бѣ душица!

Горе мнѣ! какъ щѫ бѣдны притьрпѣ!
Лютѫ печяль и горкѫ скрьбь!
Кой щте м' утѣхѫ милѫ принесѣ?
Смьрть! смьрть! отчяйности е лѣкъ.

Слънце почнало бѣ да заходи
Свѣтлы си зары вѣки крiѭше,
Высокопарны птицы соколи
Всѣка в' гнѣздо си драга лѣтѣше.

Горска животна в' заво' идѣхѫ
В'-тихѫ вечерѭ с' своя любезна
Весело милко си играѭхѫ
Двойка премила и нераздѣлна!

В' жалость погруженъ азъ рыдаѭхъ
Надъ мьртво тѣло сестрино мило!
Горко си неутѣшно плачяхъ
Сьрдце мое ся бѣ уязвило!

В' вьрвище тясно чю ся пристѫпъ!
Ронѣше ся песъкъ от' постѫпкы!
Дѣбны разносяше ся тамъ хрѫстъ!
Кьршахѫ ся настѫпваны вѣйкы!

А! люто яростно въздвиженіе
Силно ми ся в'душѫ хой породи,
Иди ми рѣкохъ с' отмьщеніе
Черны гы богъ Бѣдай проводи!

Златкино тѣл' отнесохъ в' нырище
Бодро на входа ся опълчихъ,
Храборно чѣкахъ азъ бойлище;
Нъ бльгарскы умиленъ гласъ чюхъ!

Дрьпнѫхъ ся по на внѣ затолѣнъ
Да мя незнайни невидѭтъ,
Да гы съглѣдамъ нейзвѣстенъ
С' чернѫ измамѫ да не дѣбиѫтъ!

Свиленъ зеленъ ся знаменъ подадѣ
Храбрый го младъ момакъ носѣше.
В' лице приличенъ бѣ войводѣ
Кой наспорѣдь с' него идѣше.

В' златнѫ одѣждѫ бѣш' облѣченъ,
Свѣтло урѫжье г' украсяваше,
С' поглѣдъ великолѣпенъ страшенъ,
В' стасъ ся отъ другы отличаваше!

Млади се момцы лични юнацы
Отъ дълъгъ пѫть виждаше с' идѣхѫ;
Всякы си пушкѫ дьржѣше в' рѫцы
Бодро ся разпорѣдно запрѣхѫ.

Самъ ся единъ отдѣли момакъ
Камъ пощерѫ ся той управи
Мѣсто приглѣдва бодьръ ускокъ!
То è юнакомъ законъ пьрвы.

Близо до устіе си достигна,
Доло с' урѫжье азъ посочихъ
Остро юнакъ мя страшно поглѣдна!
Жалостно милко му продумахъ:

Братиме! наша вѣра христянска,
Богъ тя è при менѣ проводилъ!
Азъ страдаѫ отъ злоб' Агарянскѫ
Бѣдному мнѣ з' утѣх' управилъ!

Мьртво му тѣло азъ показахъ
Сьлзы горчивы ронящъ н' утѣшно
Люто ми приключенье сказахъ
Турско насиліе незнабожно!

Ярко юнакъ разяренъ въздѫхна
Ништо нем' отвѣща нит' изрѣче.
Черна му коса страшно настрѫхна
Скокомъ ся войводѣ затече.

Бодра ся стража околъ постави,
Момцы в' завой ся разпорѣдихѫ,
Войвода къ мнѣ ся хитро управи
Тихѫ ми даваше он' утѣхѫ.

Златьнъ отъ поясъ туль си разпаса
Лѣкове извадѣ духовиты,
Златка остала бѣше без' гласа,
Трудѣше ся да ѫ диги' отъ смьрти!

Проходница звѣзда зайшла бѣше!
Свѣтъ живота угаснѣль бѣ вѣки!
Тѣло животьнъ духъ ни движѣше!
Свѣтлости сльнце прошло въ вѣки!

Черны усьмна дьнь за меня!
Между двѣ елховыя младочкы
Кычасты тьнкы красны зелены
Гробь ископахѫ момцы дѣвойкы!

Клѣтвѫ юнашкѫ вѣрѣ сторихѫ
Златкинѣ смьрть да си отмьстѣтъ!
В' четѫ избраннѫ мене пріѣхѫ
Мѣстны пѫтекы да с' извѣстѫтъ.

Цѣло си лѣто околъ ходихмы
В' горѣ Преславскѫ и Гериловскѫ
Люта крьвника звѣря вьрдихмы,
Хитр' е породица зла татарска!

Бодры стражары крѣпко постави;
Грозна помагаще му Вѣщица
В' злобѫ сверѣпѫ горше настави
Стара богыня се злотворница!

Другы подобны нему чистихмы
Истѫ породѫ поганско племя;
Пукалу гы поклонь приносихмы.
Да ни улекни от' тяшко бремя!

Красное лѣто скоро пройдѣ
Шума велена вѣки извѣна
Весело естество си поблѣднѣ
Падаше гѫста слана упална!

Люто ся бѣше Вихръ разярилъ
Тихій прѣ въздухъ вълнѣѣше
Силно го бѣше он' устрѣмилъ
Вся поднебесна ся люлѣѣше!

Вѣтрове бурни силно вѣѣхѫ,
Облацы черни на ведро небо
Зимѫ студенѫ възвѣстѫвахѫ
Бѣгѫтъ овчари в' поле на топло.

Шарцы в' планинѫ вѣкъ неблѣѣтъ,
И радостливы хлопк' ускокомъ
Вѣки по горѫ не ся звонѣтъ
Свѣтлы ся зрѣпникъ скрива мракомъ!

Время е вѣки за замовище!
Купно упѫтихмы ся дружина
Мирно е Цариградъ пристанище.
Кріе ускоцы момцы мнозина!

Отъ сѣвернѫ странѫ Цариграда
В' равно плѣниво поле безлѣсно
Турска владѣе гнусна порода
В' малка села се едно до друго. (7)

Близо ся бѣхмы тамъ приближили
Дѣбнѫхмы кривы тайны пѫтекы
В' лѣсы урѫжье бѣхмы съкрили
Ратаи ся приторихм' убоги!

Свѣтла зора ны тамо настана
В' сытнѫ ся дракѫ мы примѫкнѫхмы
Кратъкъ за нощь ни пѫть вѣк' остана
Слънце да ся привіе чѣкахмы.

Турчинъ ны проклѣтъ ходжа съзрѣлъ!
Потиря тяшка ся намъ подигна
Окрьстна бѣ села извѣстилъ
Силенъ въ въздухъ грѫмонось потѫтна!

Бѣсни поганцы в' поле выкахѫ
Више отъ пять стотинъ Агарянцы
С' пушкы на насъ в' дракѫ пушкахѫ.
Зли сѫ' на слабо мѣсто Турцы!

Нѣмаше в' поле што да сторимы
Впаднѫли бѣхмы бѣдній в' клѣть!
Свято урѫжье в' бранѫ нѣмахмы
Чѣкаше безурѫжны насъ смьрть!

Живы ны до единъ изловихѫ
С' врьваны рѫцы бѣдны н' опако
Двама по двама ны нарѣдихѫ
В' Цариградъ карахѫ ны жестоко!

Сънмища люди купомъ събрани
По Цариградскы улицы зборно
Глѣдахѫ ны в' вериг' обковаиы!
Бѣгахѫ дѣца отъ насъ страшно.

Мѫдрѣхмы ся кътъ млады повѣсты
С' тяшка пакытны грозна дрьнкала
Доло земѭ си глѣдахмы клѣти
Чѣкахѫ ны колове бѣсила!

В' зданіе много дьлго широко
Гдѣ въурѫжни множество Турцы
Гѫмжахѫ кътъ мрьтвило зьминско
Прѣдъ Паш' увѣдохѫ ны поганцы.

Сѫдба за насъ си бѣше готова
Колы, вѫжа, желѣзн' остры кукы!
Тако владѣе турска управа
С' безчеловѣчны прелюты мѫкы.

Нъ тихомъ ся войвода помоли.
„Пашо честитъ! нѣсмы злодѣйцы!
Никого мы нѣсмы погубили!
Бѣдни убоги 'смы работницы.

„Идѣхмы в' Цариградъ безурѫжни
За придобивкѫ да работимы
Подданни царски 'смы всепокорни!
Даждіе царю вѣрно плащамы.

„Имамы дребна нѣжна дѣчица
На тѣхъ си пашо! милость стори!
Не гы на клѣт' уставяй вдовицѫ!
На права Бога смьрть ты не твори!

Чюдно ся Турчинъ в' милость придума!
Вѣчнѫ тьмницѫ! вмѣсто бѣсило
Страшно намрьщенъ он' издума
Грабна ны звѣрско диво бѣсило!

В' залива Рогъ зовимы златный
Кто ся до Сладкы-Воды провлача
Гдѣ е създанъ Арсеналъ турскій
Стара обграда тамъ ся отлича.

С' виды високы много дебѣлы
Насрѣдь премрачно е подземіе
Гдѣ люди многи горко с' изгнили
Отъ турско звѣрско пустовѣріе!

Сълничны не прониква тамъ зракъ
Влага отровна, смьрдь же ядовна!
Вѣчно владѣе смьртный мракъ
Мѫка бѣсовска предлюта, поздна!

В' тяшкы веригы бѣдни обковани
Цѣлы години девятъ чьрнѣхмы!
Голи и боси! жѣдни и гладни!
Живи умрѣли горко мьртвѣхмы!

Десета бѣ настала година
Нови ся зидове заправихѫ
На Сладкы-Воды в' царскѫ градинѫ
В' двойкѫ вковани тамъ н' отведохѫ,

В' тяшкѣ подвадѣ с' другы мнозина
Тамо запрѣны братя ускоцы
Отъ тры на десять вѣрнѫ дружинѫ
Само пять бѣхм' остал' единацы. (8)

Двѣста ны войны здраво вьрдѣхѫ
Зданіе селско бѣше тамъ близко,
Вечаръ ны рано внѣ затваряхѫ
Пазѣше врата стража прилѣжно.

В' най отчяйно състоянье
Естъ и спасителная надѣжда!
Много извьршва тъчно рѣшенье
Хитрость разумна храбраго вожда!

Петко войвода тихо бесѣди:
„Ой дружино вѣрна зговорна!
Мене ся нѣцо на сьрдц' убади:
Отъ мѫкы нѣли в' еще дотѣгна?

„В' чернѫ си жалость мы устарѣхмы
Мьршава гнусна чѣка ны смьрть!
Вѣзаниже в' желѣза поличѣхмы
В' лютѫ тьмничнѫ отровнѫ смрьдь!

„Краснѫ видѣхте ли моравкѫ?
Како ся драго та зеленье!
С' пролѣтнѫ румѣнѫ пирвинѫ
Сльнце любезно какъ топло пръ!

„Цвѣтъ благовонны дух' услаждава
С' свѣтлѫ одѣждѫ земл' украсена
Сладость блаженнѫ міру раздава
Бѣлъ свѣтъ сіяе в' вся поднебесна!

„Менѣ е на умъ Стара Планина
Тамъ с' е сега развило лѣсище!
Хой! каква е мила добрина
Храбро д' умрѣмы тамъ в' бойлище!

„Турска е стража глупа лѣнива!
Мѫжеско мѫдро нападеніе
Водимо с' хитрость, славно успѣва,
Время не губимъ! усьрченіе!"

Тихо ми полунощіе бѣше
Други запрѣни трудом' уморни
Всякы несвѣстно мирно си спѣше
Бодри мы, глѣдахмы врата дворны!

Свободѫ нашѫ сложно рѣшихмы!
Тяшкы оковы, поганско робство
Да съкрушимы ведно смыслихмы
Сходно ся нами появи срѣдство!

По добра е смьрть мало-минутна
Нѣжели дългы рабски животъ!
В' мѫкѫ османскѫ безчеловѣчнѫ
Ползѫ нѣмамы от' нашъ имотъ!

В' тяшкы оковы преугнѣтени
До колѣ стыдно мы да търпимы!
Отъ диво племя уничтожени
До колѣ несвѣстно да стоймы!

Еда чловѣкъ за робство' ѐ създанъ!
Кам' отъ праваго разума полза?
Скотски ди стой се убузданъ
Вѣзанъ животъ да си пригризва!

Силнѫ в' неволѫ храбрость добива
Душа рѣшително усьрчена!
Страхъ же губителю та задава
Изненадѣйно устраблена!

Дьрвены врата е' ключюве тяшкы
Надъ насъ затворены отъ вьнъ бѣхѫ!
Пѣмахм' уржѫье отевѣнь мотикы!
Турцы стражари тамо се бдѣхѫ.

Силно отъ вътрѣ ѭ подлостихмы
С' грѫмно пращенье ся искьртихѫ!
Стражѫ уржѫнѫ си наюрихмы
Турцы отъ мотикы ся раѣбѣгахѫ! (9)

Доклѣ ся збуди войнство главно
Мы ся отъ тьмнѫ нощь ползувахмы
Бьрзо поѣмнахмы бьрдо хълмно
До святы ся шумакъ мы добихмы!

Тяшкы строшихмы пусты веригы
Рѣдомъ по дракы тѣхъ наначихмы
В' стары управихмы ся пѫтекы
В' горѫ зеленѫ си достигнѫхмы!

Наша надѣжды звѣзда осія
Мрачно живота небо разведри!
Радости цвѣтъ в' сьрдца ни разцвѣтя
Силы душевны нашы убодри!

Спасно пристанище намъ с' отвори
В' радости море вѣки плавахмы!
Вълны му Бѣлый-Богъ побори
Драгѫ любезнѫ бѫдность чѣжахмы!

Свѣтлое слънце зары свободны
Ясно на главы нашы разсыпа!
Облацы робства далѣ разгони!
Радость блажен' е свобода свѣта!

Вѣчно незаборавимъ дьнь сей
Мыслы высокы менѣ внушава
Воля по друга в' мнѣ си владѣй
В' пъмрица трудна мя поуштрѣва!

Горести пламень отъ сьрдц' избухна
Праведно ищаше отмьщенье!
Сънмища си враждебна погьлна
Страшн' е дьлговременно тьрпение!

В' пѫть ся добихмы нуждно урѫжи
Дѣбнѣхмы Турцы с' старѫ хитрость
Лѣнно повлачно ходѭтъ безъ грыжы
Лесно ся мамѭтъ с' малкѫ бодрость!

Время è друго да сторимъ чюдо
Деветгодишны д' оевѣтимъ мѫкы!
Гнило да хвьрлим' облѣкло худо
С' мѣсо поганско да гостимъ сфракы!

Давно ся бѣше язва явила
В' тѣло християнско горна отровна
В' нѣдра му силно бѣ ся вдьлбила
Тлѣѭше него с' злобѫ враждебнѫ.

Дивій питомцы Алкорана
Голи Дервиши звѣро-образни
Чета враговска ведно събрана
Мѫчахѫ бльгары безурѫжны!

Турчѣхѫ силомъ дѣца невръстна!
Земѭ прекраснѫ бѣх' освойли
Даден' имъ бѣ власть неогранична!
В' плодны прѣдѣлы ся угнѣздили!

Явно урѫжни злодѣй ходили!
Кръвъ неповиннѫ християнскѫ
Зверюве немилно проливали
Движим' отъ злобѫ мухамеданскѫ!

Турско правителство тѣхъ сматрало
Акы ревнителы Алкорана
Паче е тѣхъ то поощрѣвало
В' дѣла сверѣпа и беззаконна!

Доло в' подножье в' горѫ Факискѫ
Близо при черны чютны кладенцъ
Змія ядовна лют' усойка
Чюваше ся Дьрвишъ злодѣйцъ! (10)

Гѫсто лѣжи на поле бранище
Тамъ кръвопіецъ бѣ съзидалъ
Турско теке, мрьсно бѣсовище
Страшны кръвницы бѣше събралъ.

Бѣдны християнинъ тамъ несмѣѭше
Денѣмъ да мини ни да проникни
Благо, животъ горчиво губѣше
Пѫтища бѣхѫ тамъ непристѫпны!

Звѣрюве люти хытѣхѫ люды!
Бльгарска села окрьсть себѣхѫ
Колѣхѫ стары сквьрнѣхѫ млады
Овцы, говяда стадомъ грабѣхѫ!

Села опрѣдѣлена тѣмъ бѣхѫ
Дань всегодишнѫ да имъ плащѫтъ
Люто немилно бѣдны глобѣхѫ
Нѣмаше камо да прибѣгнѫтъ!

Мѣсто сіе свьрталище бѣше
На злы кръвницы множество Турцы!
Мало голѣмо отъ тѣхъ пищѣше
Тамо бѣснѣхѫ волно поганцы!

Тамъ непозыблѣнъ бѣш' убіецъ;
Мрьсно кръвнишко прибѣжище!
Всякы пріѣмнѫтъ бѣ' злодѣецъ
В' турско дервишко гнусно капище!

Тамъ живи влъкодлацы живѣхѫ
Піѭхѫ кръвь немилно чловѣшкѫ
Окрьстна мѣста затмѣли бѣхѫ
Ѫзница бѣше тамо бѣсовска!

Нъ люта имъ дошла бѣ кончина
Черному-Богу даже досадни,
Нами ся дадѣ сходна причина
Міру отъ тѣхъ поне да улекне!

Тьмна премрачна нощь владѣѭше;
В' стаѭ широкѫ около гроба
Блѣстны ся свѣтъ от' прозоръ свѣткаше
С' Глькове вльча віѭше глота!

Кръгло обиколили ся бѣхѫ
Вѣри дервишкы питомцы диви;
Бѣсно запѣнени ся вьртѣхѫ
Коло играѭхѫ Самодивы!

Свирѣще свиркѫ грозны Дервишъ
Падахѫ доло се побѣснѣли
Тѫтнѣше зданье от' силнъ вьртѣшнѣ
Вси ся несвѣстно бѣхѫ принесли!

Время додѣ да развеселимы
Тѣхно бѣсовско нощн' игралище
С' пушкы грѫмовны да поздравимы
Пьклено ядно злобно сѫнмище!

Грѫмнахмы прямо в' сѫнмище бѣсно
Па си потѣглихмы остры ножове
В' бѣсно поганско купище смѫтно
Рѣжахмы тльсты турскы вратове!

Никой не можи да с' отбѣгне
Остро г' изѣдѣ наше желѣзо
Само да бѣше кой да поглѣдне
Капищ' Аліюво в' кърв' облѣно!

Двама на страж' остави войвода
В' ризницѫ с' другы онъ сам' отидѣ
Свѣтло урѫжье златнѫ одѣждѣ
С' много жьлтицы скоро извадѣ.

Момкомъ гы равно раздѣли братски
Огьнь отъ вся страны си подпали
Пѫтек' ѣмнѫхмы старопланинскы
— Ни лукъ ѣли, ни на лукъ дыхали!

Цѣлы годины тры четувахмы
В' Старѫ-Планинѫ майк' ускошкѫ,
В' Доброжѫ равнѫ зимѣ живѣхмы
Свободни в' дива села татарска (12)

Чистѣхмы горѫ отъ злы кръвницы
Помощ' улекченье приносѣхмы
На нашы братя бѣдны клѣтницы
Турско губителство мы гонѣхмы!

Нъ на четверто лѣто несрящно
В' трьновскѫ планинѫ кипиловскѫ
Завьрдихѫ ны в'вьрвище тѣсно
Турска рѣдовна множество войска;

Бльгари прѣдводител' имъ бѣхѫ!
От' вся страны укрѫжн' обколены
Пушкы враговскы в' насъ истрѣщѣхѫ
Падна дружина вси умьртвени!

Ранен' азъ пожа си дочѣпахъ
Дѣбнѣѫ еднѫ пасилих' яростно
Много си турскы глав' отсѣкохъ
В' гѫсто притекохъ мѣст' усойно.

В' горскаѭ еднѫ хыжѫ християнскѫ
При еднѫ бабичкѫ ся спасохъ;
Стара с' любовъ мя та пріѣ милкѫ
Раны си тамъ добрѣ извьрзъхъ

В' Цариградъ бѣхъ дошалъ незабавно
С' другы обаче чинъ присторенъ
Хорѫгвонохца срѣшнахъ недавно
В' пъприще внидохъ задоволенъ.

Вторы говори Велко юнакъ
Личны витязъ в' храброст' единакъ.

Азъ 'сьмъ роденъ в' подпланинско село
Гдѣ румѣнъ шипцъ в' пролѣть ся ражда,
Все естество сіяе засмѣло
Въздухъ ся благовонно услажда!

Наше è село чисто отъ поганцы,
Имя же носи цвѣтно и красно,
Многы показало è юнацы
То è за Турцы доста ужасно! (13)

Не си родителы заповнихъ
В' нѣжнѫ ми мягкѫ младость премилѫ
Бѣдно сираче клѣт' останахъ
Милостна мя рѫка възпитала.

Нъ сѫдбина злоблива и люта
В' слабо седмогодишно ми лѣто
Срѣдь пѫть остави мя непокрита
Пакы сираче клято несрѣтно!

Милость Христяни ми не сторихѫ
Да мя при себѣ кой пріѣмни!
Тры ся години тъкмо минахѫ
Горчивы дны прикарахъ се тьммны!

Отъ кѫщѫ в' кѫщѫ в' бож' им' искахъ,
Черна земя постеля ми бѣше,
Хладнѫ покривкѫ небо имахъ
Сърдце отъ гладости мя грызѣше!

Напусто ся сираче молѣхъ
В' художество за хлѣбецъ слуга
Сьлзы да мя пріѣмнѫтъ ронѣхъ.
Сѫдба по люта чѣкала друга!

В' село съсѣдно бѣгамъ турско
Ищѫ невѣрнѫ милость поганскѫ
Самъ си положих' ахъ! тягло робско
В' клѣткѫ азъ впаднахъ лют' Агарянскѫ!

Девять години тамъ слугувахъ
В' силнѫ злобливѫ рѫкѫ османскѫ,
Невѣрну Турчину робувахъ.
Проклѣта вѣра е отоманска!

Козы и овцы в' Старѫ-Планинѫ
С' искреннѫ му прилѣжность пасохъ,
С' Божественнѫ преблагѫ добринѫ
Стадо небройно м' отвѫдихъ!

Друга настала бѣше година,
Вѣки пойскахъ да ся отлѫча
И' аз' отъ робство да си почина
Самъ же за себѣ да ся помѫча.

Вѣрны заслугы да ми заплати
Число от' овцы да ми отлѫчи
С' радость господскѫ да мя изпрати
Вѣки ускѫдность да мя немѫчи!

— Нъ Турчинъ безъ неправдѫ не быва
Калугеръ безъ лѫжѫ, притворность
С' лукавство Грькъ невѣренъ успѣва
Дадена е' Чифуту завистъ! —

Турчинъ заплатѫ моѭ с' отказа
Силомъ пойска да мя потурчи!
Строго мя ахъ! съ безбожность наказа
В' влажны тьмницы онъ мя заключи!

Запрянъ годины тры въ тьмницѫ
Слънце свѣтливо азъ невидѣхъ!
Дотягнала ми бѣше душица
Кьрвавы сьлзы се проливахъ!

Мѫкы безчеловѣчныя разны,
Мохамеданцы ми налагахѫ,
Тѣхнаѭ вѣрѫ тѣ безсловесни
Да исповѣдамъ се мя силѣхѫ!

Четницы диви и суевѣрцы
Идѣхѫ чясто в' моѭ тьмницѫ
Льстѣхѫ мя тій пустовѣрцы
Пророка вѣрвати женолюбца!

Нѣмах' отъ нигдѣ добрѫ надѣждѫ
В' Турское село в'ѫзницѫ скритъ
Строго обколенъ с' турскаѭ враждѫ
Черна покрила бѣше мя сѣть!

Горести пламень мен' обѣмаше,
Сьрдце мое ся бѣ уѭзвило!
Помощь отъ человѣка нѣмаше!
Украѭженъ бѣхъ отъ турско мрьтвило!

Строго с' отричахъ от' отоманство
Самому Богу ся надѣвахъ!
Ищѣх' избавити с' отъ поганство
Срѣдство д' отбѣгна сходно тьрсѣхъ.

Смьрть ми рѣшили бѣхѫ поганцы
Жьртвѫ невиннѫ да принесѫтъ
Своему пророку Агарянцы
С' христянскѫ кръвь да го насладѭтъ!

Отъ тяшкосьрдіа принесенъ
В' горко спустилъ ся бѣх' уныніе!
Доло лѣжѣхъ всезаборавенъ
Слѣдное глѣдахъ сновиденіе.

Близо при мнѣ стоѣше старецъ
В' бѣлѫ облѣченъ свѣтл' одѣждѫ,
В' рѫкѫ дьржѣше златьнъ палецъ
Сочаше в' лице благонадѣждѫ!

С' поглѣд' умиленъ мене изглѣда
С' гласъ же владически ми изрѣче,
Слѣднаѭ краткѫ сладкѫ бесѣдѫ:
„Чядо дьрзай! мѫка т' изтече."

Скор' отъ несвѣстность ся пробудихъ
Радости цвѣтъ в' сьрдце ми ся роди!
Боже всесилный! възгласихъ:
Еда отъ тебе вѣсть ми с' изпроводи?

Близ' у съсѣдно село христянско
Имахъ едного самь пріятеля;
Владаше в' насъ състрастіе братско
Искрена го знаѭхъ любителя.

Пастырско имаш' и онъ званіе
В' планинѫ бѣхмы сѫ упознали
Най мило бѣ ми то познаніе
Братски ся бѣхмы задружили!

Стада си заедно се пасѣхмы
Свирѣхмы двама с' мѣдны кавалы; (14)
В' горска завоя ся веселѣхмы
Ведно д' умрѣмы бѣхмы рѣшили!

Турчина бѣше онъ умолилъ
Свободно за да му ся допусти,
Бѣ ся нарочито наканилъ
Мене в' тьмницѫ за да посѣти.

Празникъ свята недѣла си бѣше,
Врата подземны ся отворихѫ!
Пролѣтно слънце въздухъ блажѣше
Зрацы в' тьмницѫ ми проникнахѫ!

Одавно свѣтлост' очи лишени
Отъ пьрво с' узьрѣнье затмѣхѫ
Огнянны искры разпространены
В' станѫ тьмничнѫ въздухъ льстѣхѫ.

Вѣрный мой другъ ужаленъ
Ништо не смѣѣше да продума.
Бѣше отъ Турчина съдруженъ
Тяшко отъ сьрдца само въздѫхна!

Хлѣба подади ми цѣлѫ питѫ
Врата ся паки тяшко затвори!
В' хлѣбъ пила бѣше остра съкрита
С' клято желѣзно, кто камень бори. (15)

Бѣганія знакъ то за мень бѣше.
С' пилѫ обковы моя упилихъ!
Сьрдце отъ радость живо трьптѣше,
Зидове с' клято си проломихъ.

Пьрвы си зрацы слънце сыпваше
По листокытнѫ горѫ зеленѫ,
Шумица росна свѣтло свѣткаше
блѣскаше горѫ ак' усребрена!

Свободенъ вѣки стигнахъ в' бѣлъ свѣтъ
Богу помолихъ ся на моравкѫ;
Загавилъ сьмъ хайде на прѣдъ!
Смьрть ся рѣшихъ да умра юнашкѫ.

На умъ ми додѣ отмьщеніе
Тяшкыя мѫкы си прѣдставяхъ,
Гора ми дадѣ усьрченіе
Противъ ся Турковъ разярѣвахъ!

Вьрвище горско бѣ ми познато
Имахъ надѣждѫ за да сполуча;
Бѣше пріятно красное лѣто
Майкы искахъ да имъ разплача!

Ускѫденъ же отъ нуждно урѫжи
Хитрость отъ нуждѫ слѣдныѫ измыслихъ,
Тъчно рѣшенье много то можи!
Скѫсанъ ся азъ слѣпецъ пристори хъ.

Дрѣнов' избрахъ коравѫ тоягѫ
Лице забухлихъ мое прилѣжно
Те Турчинъ иди и ся напрѣга!
Ходи урѫженъ в' пѫть безгрыжно.

В' тѣсно му мѣсто ся припрѣчихъ
Лесно ся Турчинъ глупавъ привари,
Милость умилно му пойскахъ
Златнѫ си пазвѫ всадник' отвори

Бѣдному да дадѣ милостынѭ!
Время подобно незагубихъ
С' моѭ кораванѭ дрѣновкынѭ
Мьртва си го отъ коня сломихъ!

Главѫ му бьрзо азъ отрѣзахъ
Над' остьръ камень акы на змінѭ
Яростно ѭ строшихъ и наказахъ!
Бѣше добрѣ урѫженъ делія (16)

Свѣтло м' урѫжье азъ разпасахъ
Двойкѫ пищовы, сребреннѫ пушкѫ;
Турскѫ одѣждѫ си облѣкохъ
Сабѭ запасахъ острѫ Дамаскѫ.

В' шумѫ зеленѫ ся затолихъ
Горо зелена! ты мила майко!
Ускока хранишъ ли възгласихъ,
Четѫ юнашкѫ в' усой дьлбоко?

Междѫ имъ най сетынъ да бѣдѫ
Вѣрѫ поганскѫ да поколимы!
Турскѫ неправдѫ, звѣрскѫ набѣдѫ
Да тѣхъ крьвнишкы мы погонимы!

Цѣлы тры мѣсецы самичакъ
В' горѫ ся разхождах' и скытахъ
С' хитрост' юнашкѫ аз' едничакъ
Хлѣба присторно много зѣмахъ.

Чрѣды говѣда, и стада овцы
В' горска хладнища бѣхѫ доволна!
Блѣѭхѫ сладко вакляти шарцы
Далѣ относѣше отзивъ звона!

Бѣдни овчари в' горѫ покорни
Очи не смѣѭтъ да подвигнѫтъ,
Нужда тѣхъ кара да сѫ' послушни
Хранѫ приносѫтъ и не пытѫтъ.

За коѭ правдѫ то имъ ся ищи?
Правда по силнаго тамъ владѣе.
Нѣсѫ' ступани на своя вещы
Всѣкы по волѭ тамо бѣснѣе!

Братія тій мнѣ извѣстихѫ
В' горѫ че ходѭтъ нашы ускоцы
Тѣхны успѣхы ми повѣстихѫ
Бльгари храбри одбор' юнацы!

Голѫб' юнакъ младъ войвода
Съсъ два на десять вѣрна дружинѫ!
Загорска славна мила порода;
Исхода бѣ любовна причина! (17)

Бѣ си безчьстіе отмьстилъ,
Многы же турскы потиры тяшкы
Храборно бѣше онъ съкрушилъ
Люты задалъ имъ бѣше онъ мѫкы!

Славно ся бѣ прочулъ онъ далѣко
Глава му бѣ ся скѫпо продала
Плащаше нѫ правителство турско!
Заповѣдь строгѫ бѣ ся издала.

Пловдевскы Паша бѣ отрѣдилъ
Силнѫ избраннѫ четѫ сегменскѫ
Страшнѫ Билюкъ-башія настанилъ
Дивѫ породицѫ Арбанашкѫ!

Голѫба войводѫ да си хвати
Паша му бѣше заповѣдалъ,
Билюкъ-баши живъ да ся неврати
В' имя пророка бѣ ся заклѣлъ. (18)

Вѣсть сія мене люто угорчи!
Голѫбу азъ смыслихъ да помогна
Кръвь своеродна в' мнѣ ся разяри
Жалба природна и благородна.

Рѣкохъ да ся еднаж' опытамъ:
Хитрость што може и юначество?
Можно ли е да ся ползувамъ
Отъ прейзрѣдно сіе качество?

В' дирьѫ имъ мѫдро постѫпихъ
В' кривы и тясны горскы пѫтекы
Цѣлы недѣлы тры подѣбнахъ
В' хладны и росны буковы сѣнкы!

Вѣкы желаемы чясъ достигна
Згодно пріятно благовреміе
В' нощь ги придѣбнах' еднѫ тьмнѫ
Горѫ д' учистѫ от' сквьрнѣніе!

Турцы голѣм' огнь бѣхѫ наклали
Бѣсни вьрлѫ ракіѭ піѭхѫ,
Ваклясты овны бѣхѫ заклали
Сами на огня тѣ гы печяхъ.

Турче безѫсно имъ заливаше
С' гривѫ голѣмѫ сребреннѫ чяшѫ
Всякы грубянск' отъ неѭ лочѣше
Аки осли търкальѫтъ ся в' пашѫ!

Пощо ся мало по изнапихѫ
Че сѫ' в' юнашкѫ планинѫ Турцы
Отъ память своѫ го изгубихѫ
Почнѫхѫ злѫ вечерьѫ поганцы!

Шкямно ся близо тамъ приближихъ
В' згодно невидимъ положеніе
Тѣхны вины си въображихъ
Невинно бльгарско стененіе!

Майкы колко 'сте разплакали!
Кръвь же християнскѫ неповиннѫ
Рѣкы 'сте вы всегда пролѣѭли!
Нѣсте пощядили дѣца дребна!

Колко 'сте жены обезчестили!
Бѣдны търговцы кроткы пѫтницы
Колко невинны 'сте вы избили!
Явны султански вы злодѣйцы.

Бѣдная села кански пищѫтъ
Четы разбойническы вашы
Благ' имъ пилятъ, явно гы горятъ
Сквьрнѫтъ ся гнусно домове наши!

Яростно разяренъ помыслихъ
Мое желаніе да испьлнѭ
Богу ся отъ сьрдца помолихъ
Да м' укрѣпы рѫкѫ дв' бѣдѫ силнѫ!

Остьр' у зѫбы ножъ ухватихъ,
Два самокрѣсы же смьртноносны
Вилюкь-башію в' гърд' упалихъ
Спустихъ на земѭ побѣдоносны.

С' рѫкѫ дочѣпахъ остьръ ножъ
Бьрзо затекохъ ся между Турцы,
Надѣсно ся засукахъ еднѭжъ
Седемь на десять затрихъ поганцы!

Трупы грамадѫ имъ направихъ
Капище бѣ м' огнище поганско
Жьртвѫ Мехмеду гы проводихъ
Наслада му ѫхан' отоманско!

Тихо с' оттѣглихъ в' ближно лѣсище
От' отмьщенье задоволенъ
При едно пастырско дойлище
Мирно приминахъ благодаренъ!

По всѭ горѫ ся вѣсть поразнесѣ,
Че ходи самь самичак' ускокъ,
Голѫбу гласоносъ ся принесѣ;
Горскы на то ся зарадв' юнакъ!

По вьрвища поставилъ бѣ знацы
По бѣлы камены знамениты
Чьрты изрѣзалъ бѣ и прѣпорцы
В' черное поле львъ знамениты!

Скоро овчари ми извѣстихѫ,
С' мене че жали да ся състави
С' клятвѫ юнашкѫ вѣрн' увѣрихѫ,
Бѣлѣгъ же междѫ намь ся постави.

Ô! драгѫ радость сладкѫ блаженнѫ
Лица състрадателн' усѣщѫтъ!
Движи безсмьртна сласть сьрдца тлѣнна
За свободѫ когда с' управятъ!

Истинна ся любовь тогда ражда,
Блаженна бѫдущность имъ прѣдставя
Мила цвѣти зелена надѣжда
В' пъприще сяйно гы наставя.

Пламень пріятелства жарко грѣе
В' душѫ юнашкѫ и благороднѫ
Топлѫ преславно с' юнакъ кръвь лѣе
Жьртвѫ принося ѭ скѫпоцѣннѫ!

В' дѣла юнашка го устраблява
Отьчества възпомянаніе
С' Храбрость чюдеснѫ го поущрява
Свобода за мѣсторожденіе!

С' братскѫ любовь ся пригьртахмы
Храбра войвода, вѣрна дружина
За здравье ся юнашко пытахмы
Момцы избранни наша родина!

Голѫбъ войвода тихо бесѣди:
„Братиме Велко хвала ти славна!
Ты от' поганцы гор' освободи
Твоя дѣла быщѫтъ незабвена!

„То ѐ отъ бога намъ подарено
Да ся в' горѫ съставимы братко;
Нъ теб' ѐ храбро! то отрѣдено
В' пъприще наше трудно велико

„Славенъ войвода ты да бѫдишъ!
Четѫ юнашкѫ вѣрнѫ зговорнѫ
Ты да успѣхомъ мѫдро водишъ!
С' радость душевнѫ азъ щѫ пристана.“

Азъ му смиренно благодарихъ
За славнѫ честь за свѣтло войводство
Хоргвоносецъ ся отрѣдихъ
С' братско сьрдечно ми задоволство.

Славно си в' старѫ нашѫ планинѫ
Деветь годины мы воювахмы,
Горскѫ видѣхмы милѫ добринѫ
Мѫжески свободно поживѣхмы.

Тайно н' оста горско вьрвище
Ни знамениты студны кладенцъ
Ни старо чютное бойлище
Да не здрависѫтъ нашъ прѣпорецъ!

Тьмны дьлбокы буйн' усой
Свободно си гы мы ходихмы,
Цвѣтны прохладны дивны завой
С' тайны знацы забѣлѣжихмы (19)

Кая звѣзда отъ гдѣ си истича,
Луна пресвѣтла колко сіяе
Когы засѣда отъ гдѣ си изтича
Кой вѣтьръ тъчно отъ гдѣ се вѣе,

Цвѣтове красни кои когы цвѣти
Цвѣти и скоро си прицвѣтява,
Въздухъ с' блоговоніе си блажи
Горскы юнацы си наслаждава.

Искуство изучихмы природно,
Дивны изрѣдны за раны билкы
Естество посадило изворно,
Чюдно лѣкувѫтъ язвы юнашкы!

Стар' освойли планинѫ бѣхмы
Турчинъ несмѣѭше да бѣснува,
Племя крьвнишко тамъ не търпѣхмы!
Наше ся им' еще помянува!

Лѣтѣ в' горѫ ся мы веселѣхмы
В' шумѫ зеленѫ в' росны полѣнкы
Віно піѣхмы агьнц' ѣдѣхмы,
В' сластны прохладны блаженны сѣнкы!

Зимѣ же в' цариградскы дворове
Всѣкому драги и добри гости
Прѫскахмы се жьлтицы дарове
От' Гърцы слушахмы се ористи! (29)

Трѣты приказва мѫдры Момчилъ
Кой è случкы стар' изучилъ.

Отьчество м' è село Дрѣново,
Четыри разстоява пъприща
Отъ старославна града Търново
Стара сѫ' были тамъ сѣдалища!

Бльгарскы нашы скѫпы древности
Виждѫтъ ся около тьмн' остаткы,
Срынѫты пуст' отъ турскы напасти
Варваства знацы, чьрты поганскы! (21)

Ахъ! ще ли ся роди и в' Бльгарско
Древности мѫдрый любитель!
Днешно да махни онъ невѣжество
Роду да бѫди мил' учитель!

Тьмна завѣсѫ да нам' откріе,
Многогодишно же покривало
Наша дѣ древность одавно гние,
Коѭ губителство в' ров' отдало!

Бльгарско слънце свѣтло да свѣтни
Старѫ ни славѫ міру да кажи,
Сяйны успѣхы милы прадѣдны
Старѫ основѫ пакъ да положи!

Селяни наши с' отличавали
В' храбрость и в' свободна художества!
В' старость сѫ' землемѣрцы тѣ были
Славни в' изображенье искуства! (22)

То по прѣданіѭ днесъ слѣдвѫтъ
Опытъмъ сѫ' землемѣрцы искусни.
Храмове, домы съзиданѭтъ
Многи сѫ' живописхц' остроумни!

Окрьстна селска земя ѐ тѣсна
Нѫжда ѐ нами ходити в' странство;
Хранимы ся мы с' рѫкѫ искуснѫ,
Нами прадѣдно старое срѣдство!

Радостно нам' ѐ пѫтишествіе,
Двойнѫ ползѫ мы добывамы
С' сладкѫ печялбѫ с' удоволствіе
В' наше отьчество ся вращамы.

Виждамы учени человѣцы,
Почнахѫ тѣ да ся явявѫтъ
Българи наши и родолюбцы
Старанѫ нашѫ славѫ сказвѫтъ!

Първое наше мило бытіе,
Нашѫ прадѣднѫ чюднѫ храбрость,
Коя цѣлъ свѣтъ юнашки завладѣ
Многими же съкруши гордость!

Како 'смы послѣ мы пропаднѣли?
Кая ѐ была главна причина?
Царство защо 'смы си изгубили?
Сяйнность наша како загина?

Нѣсмы мы в' Бльгарско ту приселцы!
Како престрастно блѣщурѣвѣтъ
Нѣцій списатели Германцы,
С' разна ж' имяна н' укорявѣтъ!

Писменность мы когда 'смы имали
Они сѣ' были чисти дивляцы!
С' жѣлътъ ся сѣ' по горы питали
Были сѣ' тѣ съвсѣмъ безкнижницы!

В' Тракіѣ Грьцы насъ найшли
Стара повѣстница то показва
В' пьрво когда приселванье пришли
Имя Възпорско явно доказва! (23)

Вражда из' пьрво еще начяло
Силна междѣ имъ ся породила,
Крьвопролитіе се владало
Страст' отмьщенія гы движила!

Чясть едни чясть други надвивали
Вражда дьлбоко ся вкореняла
В' пропасть несвѣстно сѣ' шествували
Римлянска власть г' ѐ завладала!

Праотцы наши е' храбрость чюдеснѫ
С' Римлявы сѫ' дъволно борили,
Многажды гордость и мысьль тѣхнѫ
Славно юнашки съкрушавали!

Цари же визянски Римогрьцы
Властолюбиви люді' опърни
Подъ нашы минѫли сѫ' прѣпорцы
Подданни были сѫ' намъ покорни!

Никой вѣкъ нѣще да истріе
Римлянско худо пониженіе!
Никакво дѣло нѣще покріе
Тѣхно Атилу поклоненіе!

Визянски горди императори
В' съсрѣтенье царъ Семеоново
Прѣдъ златны свѣтлія му шаторы
Даждье давали господарюво!

Вѣра християнска гы помирила,
Сродство сватовско послѣ имали,
За время г' е в' примирность държала.
Нъ Грьцы се лукави сѫ' были!

Злобѫ престрастіе сѫ' хранили
Българскаго царства паденіе
Всегда лукави Грьцы е' искали
Тъмно е было то намѣреніе!

Въ время же Ювана Шишмана
Българско царство ся простиряше
Даже до града близь Византина.
Славный той царь владѣѣще

Все черно морско крайбрѣжіе
Малый Самоковъ и градъ Чорла
Плащахѫ нами Грьцы даждіе
Ипиръ, Тессалінѫ наша была.

Даже до Драча все Македонско
Българи славно си владѣѣхѫ
Кьрьмскѫ земѣ, все Влашко Богданско
Българи князове управяхѫ! (24)

Горди же Грьцы впаднѫли бѣхѫ
В' блѫдность в' разкошность в' гнусно содомст
Страсти развратны тѣхъ си владѣхѫ
Всякое бѣ изчезнало чювство!

Силы своя съвсѣмъ истъщивше
Наблизо бѣхѫ горко пропасти
Всякы несмысленъ пьрвенство ище
Водимы скотски от' гнусны страсти!

Образа всякаго правленія
Крайнно бѣхѫ пренебрѣжили,
Приходи царскій в' грабленія,
Войни в' разслабѫ бѣхѫ сѫ' вдали!

Сам' императоръ миръ купуваше
Скѫпо безчестно ценоѭ злата!
Войнство в' празности прѣбываше
Тягостна бѣ народу срамота!

Славній прѣжде прѣдводители
В' празности в' ловъ ся занимавахѫ,
Общаго блага тѣ грабители
Увеселѣнія сам' ищѣхѫ!

Диво же лѫкаво духовенство
Кто всегда просвѣт' е' онърность
В' силно достигнѫло развращенетво
От' сквьрнѫ дышаше безбожность!

В' гнѫсна дѣла потѫнало бѣше,
Приходы главны то освойло
В' дервишко заблѫжденье мрьхтѣше
Сѫдбѫ народнѫ бѣ озлоблило!

Прѣжде цвѣтѫщая училища
Паднѫхѫ в' мрачное забвѣніе
Празнимъ иноцѣмъ за сѣдалища
Просвѣта пріѣ резврьщеніе!

Бѣдный народъ водимы слѣпо,
Примѣры тѣхны той слѣдваше
Тичаше в' пропасть тьмнаѭ глупо
Бѫдощность своѭ не провиждаще!

Сребръмъ молитвы имъ купуваше,
Чѣкаш' от' тѣхъ душеспасеніс,
Живы святцы гы той сматраше,
Смѣшное диво заблѫжденіе!

Турцы ж' от' дьлбины азійскы
От малое почнѫвше начяло
В' прѣдѣлъ стигнѫхѫ византіискы
Скор' учрьдихѫ царство голѣмо!

В' Брусѫ прѣстолъ си поставихѫ
Общи злобливи врази христянства
Варвари грькъмъ повелявахѫ
Слава извчезна грьцкаго царства!

Общаго же врага прѣсѣствіе
Кто разорителность имъ носѣще
Грьцко не збудѣ заблѫжденіе
Друга враждебна страсть гы движѣше!

С' Турцы побратими тѣ станѫхѫ,
Грьцы безумни и несмыслени
Противо нами съѫзъ вѣзахѫ
В' гибель тѣ впаднѫхѫ безчювствени!

Знаѭще положеніе мѣстно
Посух' и по морѣ с' войскѫ силнѫ
В' Българское нападнѫхѫ царство,
Люто крьвопролитіе почна!

Туркомъ бѣхѫ водители Грьцы
Проходы горскы имъ показвахѫ
С' томъ се успѣвахѫ тѣ поганцы
Отьчество ни разоравахѫ!

Ô! заблѫжденье человѣческо!
Ô! прейзпоздна злоба враговска!
Сърдце злобливо гнѫсно грьческо
Водѣхѫ Турцы в' земьѭ христянскѫ!

В' братскѫ си крьвь тѣ рѫцы скврьнѧхѫ
Братя в' христа нам' единовѣрни
Наша невинна дѣца колѧхѫ
Заедно с' Агарянцы неверны!

Праотцы наши храбро ся биди,
Милѫ свободѫ и отьчество
Крѣпко и мѫжескы сѫ' бранили,
Диню показали с' юнаество!

Наши же свѣтли цари послѣдни
В' страшны сѫ биткы падѣли славно!
В' многа сраженя были с' опърни
Царство обаче было раздѣлно!

Злобное несъгласіе Грьцы
'Давно междѫ впосѣбъѭ бѣхѫ,
Многы родили сѫ' властолюбцы
Нашѫ дьржавѫ люто дерѧхѫ!

Грьцко съсѣдство, тѣхно же сродство
Мьлвы, раздоры вмѣкнало бѣше
Наш' отьчество, бльгарско царство
Горко безвластіе си грызѣше!

Многажды Грьцы истыя жены
В' злобѣ лѣкавѣ употрѣбляли,
Хитры угодницы тѣ гьркыны
Бльгарскы цары в' пропасть хвьрляли!

Болесть отровнѣ заразителнѣ
Грьцы имъ бѣхѣ внѣ прилѣпили,
Владаше вражда междѣособна
Силнѣ дьржавѣ бѣх' удвойли.

Мащиха зла гьркыня царица
Бѣше причина того раздора
Цар' Александровая вдовица
Видинъ отцѣпи силнѣ подпорѣ!

Вѣщица грозна в' домъ Шишмановъ
Отровно несъгласі' изблъва!
Злобѣ помагаше та Грьковъ
Вмѣсто любовь разтѣше мьлва!

Турско урѣжье силн' успѣваше
В' мѣста раздорна и несъгласна!
Внѣшна му мьлва подпомагаше!
Движѣше ся отъ силѣ изпоздньѣ!

За седемдесять цѣлы годины
Крьвопролитна битка е была!
Прѣдѣлъ бранили Българи силни
Хотя и мьлва да г' е двойла!

Тры агарянскы цары с' убили
Бащин' огнище милѫ свободѫ
Лесно Агарянцимъ нѣсѫ' тѣ дали,
Доста сѫ' клали турскѫ породѫ!

Злобно обаче несъгласіе,
Мьлвы раздоры кто бѣ внесѣло,
Носѣше горко разорѣніе,
Суетно е юначество было!

Чяст' отъ Бльгарско зѣх' Агарянцы
В' Одринъ ся градъ тіи учрьдихѫ
Силни постахѫ злобни невѣрцы
Сталность в' Европѫ вѣкы рѣшихѫ.

Скоро с' прѣзрѣніемъ сѫ' убьрнѫхѫ
Противъ несмысленны Римогрьцы
Гордо губителскы имъ рѣкохѫ:
Ой! лукавій вы простацы!

Хайде сега да с' углѣдамы!
Визянскы градъ вами не прилича.
Славѫ османскѫ щѣмь положимы
Сяйнно тамо да ся отлича!

Нѣсте достойни придатели!
Краснаго мѣстоположенія;
Единовѣрнимъ вы издатели!
Раби бѫдете угнѣтенія!

Възпоръ н' е вѣкы за васъ Грьцы!
Поддани бѫдете нам' убоги!
Царство всемірно имѫщѫтъ Турцы,
Тако главоліятъ нашыя книгы!

Всякы прѣдателство си убыча
Ползѫ догдѣ от' него изчьрпи;
Грозно прѣдателя скор' облича!
Люто немилю горко 'го казни.

Наскоро Цариград' обколихѫ
Посуху и по морѣ войскы.
Турцы, безумны грьцы стѣснихѫ
Скѫсахѫ тѫ съѭзъ пріятелскы!

Тысящи осемдесят' иноцы
Правни отъ пота другимъ ковѫщи
Черни калугери се слѣпоцы
Дебеловрати гоеми сѫщи,

Кто урѫжье носити можахѫ
Вѣрѫ заслужити отьчество
В' земницы църковны ся крінѣхѫ
Старо тълкувахѫ пророчество!

Сил' истъщявахѫ тѣ войнства,
Кто цариградскы стѣны бранѣше,
С' дива вѣдѣнія е' пророчества
Страхъ всеобщый грьцы владаше!

Вторый мѣсецъ Турцы градъ зѣхѫ,
В' робство подпадна седмохълміе
Краснаго Вѣнора освойхѫ
Грѣьыше турское полмѣсчіе!

Слѣпцы калугери и' изгубихѫ
Техьнъ пощядихѫ животъ Турцы;
Платкѫ условія тѣ добыхѫ
Срѣшнѫхѫ е' тържество Агарянцы!

Власт' имъ ея дадѣ неогранична
Пѣрво над' свя подданія Грьцы;
Имахѫ силѫ тій владичнѫ
Давяхѫ народъ кътъ гладни вьлцы!

Многи отъ тѣхъ ея изпотурчихѫ
Станахѫ гнѣсни мохамеданцы!
Турцы на злобѫ поущрявахѫ
Прѣжде христови черни иноцы!

Тѣ сѫ' всегда прѣдатели были,
С' горко конечно разорѣніе
Бѣднѫ Българіѫ с' озлоблили
Турцы подбуждали в' гонѣніе!

Послѣ паденія Цариграда
Мног' ещ' уржжни Българи бѣхж,
Браніяхж храбро своѭж свободж
Крѣпости горск' опърно дьржіяхж.

Турская тамо власть нестигаше
А в' условіемъ привзѣты градове
Народъ уржженъ се живѣѭше
Можеше той пакы да с' отърве,

Сънмище ако грьцко духовно,
Селиму не бѣ съвѣтовало
С' сърдце лжкаво, злобно безбожно
Общо му разорѣнье вдыхнжло!

Тогда ѐ было страшно рыданье!
Колко невиннж кръвь с' ѐ пролѣла!
Църквы в' ужасное разорѣнье
Скърбь, плачъ, жалост' обща ѐ была!

Зданія ѐ пожаръ погьлнжлъ!
Българско царство с' ѐ изгубило,
Варваринъ в' мрачность го заровилъ
Слънце свободы с' ѐ потьмніяло!

Бльгарка бѣдна тогда глѣдала,
Мило ѝ чядо клано да трѣпти!
Люто безъ помощи ѐ пищѣла,
Кой можалъ ѐ да ѭж утѣши!

Красны безвлобны нѣжны дѣвицы
Силоѭ невини' убезчьстены
Грозны сѫ' влачили тѣхъ поганцы
Звѣрюве яростно разярени!

Кныжнинѫ наш' огьнь е̇ изѣлъ,
Учени сѫ' избіени были,
Турчинъ в' забвѣнье ѭ отдалъ,
Гьрцы лѫкав имъ то научили!

Бльгарско нашее духовенство
Гьрцы конечно доло хвьрлили,
С' пъкленно бѣсовско безбожество
Власть сѫ' владичнѫ над' насъ добили!

С' истый начинъ и днесъ слѣдвѫтъ,
Вѣчни сѫ' наши врази враждебни,
Тѣ просвященье наше гонiятъ
Злобно плѣтѫтъ лѫкавы льжы черны. (25)

Истая стара вражда владѣе,
Гонiятъ ны тiй непристанно,
Горко отьчьство наше тлѣе
Сънмище сквьрно грьцко духовно!

Грьцы познати Фанарiоти
Отъ цѣлаго изгнанiй свѣта
Были сѫ' страшни искарiоти
Тѣх' има братя духовна чета!

Тѣхь истій же свободни Грѣцы
Стыдно отъ сво' отьчеств' изгнахѫ
Акы злобливы невѣрны Турцы!
Около патріарха е' угназдихѫ.

Турско правителство играѭтъ
По своѭ волѭ корыстнѫ злобнѫ
Власть тѣ духовнѫ обдьржавѫтъ,
Роду христянскому язва отровна!

Хитри лѫкави сѫ' клеветницы
Сквьрни усьрдни испьлнители
Пльтскаго похота на вся Турцы,
Гнѫсни въ общѣ сѫ' придатели!

Чловѣшко начьртанье нѣмѫтъ
Вси безобразни угодители
Чьсть домородства си продавѫтъ
В' Турскѫ да бѫдѫтъ служб' издатели.

Страшн' е патріаршіа мрьтвило,
Збирщина от' ядовны змiы
Род' е христянскы горк' озлоблило
Неговѫ ненасытно крьвь піи!

В' Азіѭ, и в' Европѫ владѣе
Бѣдны зовимія православны
С' тьмное тѣхъ невѣжество тлѣе;
Свѣтлы нѣще ли тѣмь дьн' усьмни?

Злато и сребро само събира
Ѹ' Блѫдность в' содомство ся занимава
В' мягкы постѣлкы тѣло простира
Блѫдницы фенерскы обдьржава!

Бѣдны въсточный христіянинъ,
Нека за тѣхъ уморенъ копай!
Доста м' є что є православенъ
Тій щѫтъ 'го увѣ право в'рай!!!

Главна причина нашего робства
Тій безбожницы сѫ' ахъ! были,
В' нашего разореніе царства
Турцы невѣрны тѣ сѫ' водили!

Кая чюствителна душа нѣжна
Разсыпы стары нашы глѣдѫща,
Наша възпомянанія славна,
Нѣще ся смьртн' уязви плачяща!

Всяко изгубихмы веселіе,
Милѫ свободѫ, правдѫ законнѫ,
Впаднѫхмы подъ Турско насиліе,
Тлѣе немилно насъ рѫкѫ злобна,

Крьвь неповиннѫ нашѫ пінѫтъ
Бѣсни немилни звѣри поганцы,
Чьсть тѣ предрагѫ нашѫ сквьрнѫтъ
Люти злоблиги мохамеданцы!

Бѣдни мы! ка' имамы радость?
Стенимы отъ горкости ежедневно,
В' чернѫ погрѫжени мы жалость
Плачемы біены непристанно!

Ахъ! кой можи мил' отьчество
Сьрдце нечювственно да покажи
С' тѫпо несвѣстно, с' дивое чювство
Стыдно от' тебе да ся откажи!

Всяко же да не сам' ищи срѣдство
Язвы дьлбокы да т' излѣкува
Тебе от' тяшко д' избави робство!
Свои животъ да принесе в' жьртвѫ?

Злобѫ познавъ мрьснѫ калугерскѫ
Скытамъ ся отодавно азъ в' странство
Далѣ от' нашѫ землѫ бльгарскѫ
Ищѫ за отмьщенія срѣдство!

Младость, животъ 'съмъ си прижалѣлъ
Крьвь си юнашки азъ щѫ пролѣѭ!
В' пъприще трудно 'съмъ ся склонилъ
Свободы врази да удолѣѭ!

Нека и другы братъ си прикажи,
Кая причина г' е наклонила
Вѣрна събытія да си скажи
Нужда какова г' е ту довела?

Тихѫ бесѣдѫ почна Младенъ
Жално приказва доло наведенъ:

В' село Єленѫ старый градъ
Близо до града славно Търново
Пьрвый живота видѣхъ свѣтъ
В' царство създанъ цар' Ясеново.

Свѣтла царица го създала
Славнаго того царя съпруга
Имянемъ своемъ го назовала,
Мысли высокы помянъ подига!

Сяйни ту сѫ' домове были
Мѫжа великаго цар' Ясеня;
Наши прѣдѣли чясто глѣдали
Римскаго царства побѣдителя!

Сѫдба всемірна с' ѐ рѣшавала
В' славный тогда сей прѣдѣлъ
Подданна нам' имперія была
Българскы царь весъ мір' ѐ владѣлъ!

Нѣмамы тамо Турцы жители
Българи наши управлявѫтъ,
Горши сѫ' тѣ от' тѣхъ мѫчители,
Тій народъ тяшк' угнѣтявѫтъ!

Имя яничерско тѣ носѣтъ,
Окрьстна села сѫ' раздѣлили,
С' гордость чорбаджій сѫ зовѫтъ
Народъ варобленъ сѫ' освоили!

Тамо мы двойнно робувамы
Турчину же невѣриу и тѣмъ,
Даванье тяшко бѣдни плащамы
Подданни тѣхни смы щѣмъ нѣщѣмъ!

Тій прибирѫтъ нашы данноцы
Никой да попыта не смѣе,
Страшни злобливи сѫ' изѣдницы
Всякы по волѭ над' насъ владѣе!

Плащамы лихвѫ и врьху лихвѫ
Наша ся главна дльжностъ н' изплаща
Всякы задльженъ горко издѫхва,
Сынъ и унука старъ дьлгъ поорѣща!

Тлѣкѫ работимы къту в' Влашко
Платкѫ нити имъ ся спомянѫва
Кой не иди казнѣтъ го тяшко
Тѣхная злоба Турцы минува!

Никой не смѣе свой трудецъ
Страннному в' тържище да продаде
В' наша села не иди купецъ
Нѫжден' è всякы тѣмъ да го даде!

Разлик' от' странны панов' имѣтъ
В' томъ что за страхъ тѣ Султанова
Да ны продавѣтъ самь не могѣтъ
Бащины робы сынъ гы наслѣдува!

Мирище наше è украсено,
Селянинъ горскы не è лѣнивъ,
Лѣсище красно è разсадено,
В' общѣ народ' è трудолюбивъ.

Ходимы лѣтѣ в' Руменско поле
В' жятвѣ в' коситбѣ и в' гроздоберь
В' Доброжѣ равнѣ до черно море
С' трудове нашы хранимы звѣрь!

Женскый полъ не с' изключява
Млады дѣвицы в' странство ходѣтъ
Тяшкы гы трудъ бѣдн' угнѣтява
Многы безчьстн' от' Турцы страдѣтъ!

От' вышеречнѣ злобнѣ причинѣ
Напусто ся мы бѣдній трудимы,
Наша è обльсть най сиротыня
В' двойно робство тяшко тѣжимы!

Притомъ владѣе и грькоманство
На тьрновскы же грьцы владикы
Дышащы блѣдность, гнѣсно содомство
Тѣ имъ с' урѣдія и подпорки! (26)

Страшно прѣдателство ся там' яви
В' тридесять трѣто знайное лѣто
Българско тогда горко с' озлобли
Азъ сьмъ тогдашно сираче клѣто!

Бѣднаго моего отца Турцы
В' Търново сѫ' поганц' обѣсили
С' другы невинны Бльгары старцы!
Свѣтлѫ сѫ' бѫдощность зачьрнили. (27)

Живъ ѐ прѣдатель даже до днесъ,
На гърды носи турскы челенкъ;
Братъ му с' обѣси бутнѫт' отъ бѣсъ
В' злобѫ помогна владика Грькъ!

Турчину прѣдателя нрѣдстави
Все прѣуготовянье исказа
Много притворн' отъ себе прибави
Юд' от' христово стадо с' отказа!

Славно мое тогда домородство
В' крайно достигна разорѣніе
Свободѫ пріѣ тяжкое робство
Имя му впадна в' забвѣніе!

Бащино зданье м' ѐ упостѣло!
Бѣгамъ далеко бѣдн' отъ жалости,
Горко сърдце мое с' озлоблило,
Нѣма за мене дьнь радости!

Акы же птица немощна вѣжна,
Ястребъ когда в' гнѣздо ѝ нападни,
Милы родител' ѝ крьвникъ грабва,
Клѣто сираче бѣдна остани,

В' мѣста незнайна заблѫждена
Лѣта по другы далѣ въздухъ
В' мѣсторожденье си устрашена,
Горскы кто чясто глѣда пастухъ,

Скытамъ ся тако бѣдны далеко;
Всякому страненъ и непознатъ
В' чюздо поднебіе ми немилко,
От' мил' отьчество ахъ изгнатъ!

Нигдѣ не получихъ аз' утѣхѫ!
Възпомянаніе родителско
Сладк' отмьщеніе ми то вдѫха
За истрѣбленіе мѫчителско!

Тяшко ми е дотягнало странство!
Ищѫ причинѫ вѣчныя смьрти.
Турско сверѣпо ми е подданство,
Люты прикарахъ живота чясти!

Смьрт' е конечно изцѣленіе,
Вѣчны спокой бѣдности лѣкъ,
Свобод' отъ съвѣстно грызаніе,
Природенъ всякому е то дьлгъ!

Мыслях' одавно в' горѫ да идѫ,
Время пріятно ми ся показа
Старѫ Планинѫ сега да видѫ
Моя причина в' кратко с' изказа.

Сказваше послѣ храбры Радой
Живости пьленъ млады герой

Бѣла ми е рожденія мѣсто
Красно положена на два хълма
Янтра г' облива около сластно
Тихо токѫща в' равнища цвѣтна!

Стары остаткы тамъ ся виждѫтъ
Древности разсып' едва познаты!
Българскѫ славѫ тѫжно сочѫтъ
В' вѣчно забвенье горко покриты!

Въ Турско нападанье на градъ сей
Народъ условіемъ ся прѣдалъ
Стиснѫтъ отъ силныѫ плень на злодѣи
Правды отъ Турцы времен' искалъ.

Мѫжескы полъ на главѫ драмъ сребра
Плащали стари за все даждіе
Пьрвая турска поддан' урѣдба
Свободно было всѣм' урѫжіе.

Имали сѫ' и договоръ с' Турцы
В' Бойлища да съвоюватъ
С' томъ сѫ' успѣли толко поганцы
Села и днесъ то имя носѣтъ. (28)

Бѣла н' отколѣ ѐ показала
Єдного славнаго пълноводца,
Сяйна побѣда го увѣнчала
В' биткѫ маджарскѫ побѣдоносца!

Турцы Михаль-бегъ го сѫ' назвали
Бльгарскы полков' управлявалъ,
Тій раздѣлн' отъ турскы сѫ' были
Знамень особенъ тѣх' ѐ водилъ.

Бѣлѫ в' наградѫ му Султанъ далъ
Главно правленье надъ войницы
Княжество свое там' учрѣдилъ.
Таке примамвали тѣхъ поганцы!

Нъ злоба турска не ѐ търпѣла
Бльгаринъ в' славѫ да ся възвиши
Льстно с' отровѫ смьрть му ѐ дала
Пазила свобода да не внуши

Чювства и мысли независности!
Мало по мало вьрв' условія
Впадала в' люты злобны горести
Слѣдвала тяшка угнетенія!

Храбри войнишкій главатари
Турком' избіени сѫ' тѣ были
Страшни впосѣѣни сѫ' раздори
Многи же вѣрѫ турскѫ пріѣли. (29)

Даннокъ постѫпно с' умножавали,
Всяко ж' условно дадено право
В' звѣрско мѫчителство притворяли,
Чювство народное с' изгубвало!

Всѣкы е былъ в' опасность личнѫ,
В' странство спасеніе сѫ' искали,
Бѣгали бѣдни отъ земнѫ плоднѫ,
В' чюзды пустыны ся сѫ' вселили!

Гдѣ сѫ' изгубили народность
Милѫ же вѣрѫ нашѫ прадѣднѫ
Тѫжѫтъ в' христянск' иго с' покорность
Нѣмѫтъ з' освобожденія надѣждѫ! (30)

Послѣ же смьрти Михаль-Беговы
Сынове му ся сѫ' потурчили,
Были сѫ' тѣ невѣрцы злоблиби,
Селѣны нашы люто мѫчили!

Тѣхна и днесь порода живѣе
С' стара спахійска условія
В' тьрновска села бѣсно владѣе
Нами сѫ' камень притѫкненія.

Горши сѫ' отъ татарскы ханове
Кто братъ Драгой выше изказа
Люти грабители сѫ' звѣрюве
Злобѫ немог' обширно доказа!

Плодна мѣста все упостошихѫ.
Прѣждѣ цвѣтѫща села българска
Отъ гнѫсны цыганы с' освойхѫ.
Силна ѐ зла рѫка злодѣйска!

Бѣла притворили в' худо село,
Българи лични сѫ' разбѣгали
Далѣ отъ сво' отьчество мило
В' равна мѣста сѫ' приселили!

Мой покойный родитель
Вардѣше мил' огнище бащино,
Старимъ же вѣренъ ревнитель
В' гостопріѣмство нами природно,

Сладъкъ животъ си проминуваше
Всѣкому домъ му бѣ отворенъ
Госты любовно си дочѣкваше
Всѣкы бѣ странникъ задоволенъ.

Самѫ насладѫ онъ с' имаше
Кажды дьнь госты да изпроважда
Богу ся за то само молѣше
Чясто да му гы онъ проважда!

Нѣмаше много той богатство
Здрав' отъ орачество ся дьржѣхмы
Наше работяше домородство
Млади мы стада овцы пасѣхмы.

Трудове Богъ ни благословѣше
Споръ и всѣкое изобиліе
В' нашаѭ кѫщѫ благодатъ бѣше
Владаше радост' и веселіе.

Нъ естествъмъ злобливій Турцы
Ни благодѣтель нашѫ тьрпѣхѫ!
Отъ суевѣрія пустовѣрцы
С' даванье ежедневно ны глобѣхѫ.

Грабѣхѫ нашее иманье
Нивы, ливады все усвойхѫ
Искахѫ наше разоранье
Овцы, говяда си сподѣлихѫ.

Всѣко прикѫсахѫ нами срѣдство!
Прѣждѣ цвѣтѫщый нашъ домъ
Впадна в' ускѫдность в' крайно бѣдство
Кѣт' отъ небесенъ погина згръмъ!

Два мила брата ми тѣ заклахѫ
Плачяше горко старая мати!
Зданія наша вся изгорихѫ
В' село съсѣдно бѣгахм' изгнати!

Отьць отъ старост' изнемощѣлъ
Чѣкаше жизни слѣдный часъ.
Нъ добродѣтель не бѣ 'згубилъ
Богу благодарѣше прѣдъ насъ!

Сѫдица ножицы в' рѫкѫ бѣ зѣла
Жизни д' отрѣжи тьнкаѭ нитѫ
Нейна сестра кто бѣ изнрѣла
Неговѫ волѭ без' да попыта!

Наскоро си кончинѫ усѣти,
Мене при себѣ близо призова
Свитакъ отъ запискы стар' извади
С' клѣтвѫ отеческѫ ми заръча:

„Чювай сынко! чядо любезно!
Тукъ 'сьмъ записалъ стара збытія
Тайно тѣхъ дя пазищъ прилѣжно
С' время видѣщѣш' удобрлія!

„То тебѣ дащѣ добьръ поводъ
Бѣдном' отьчеству да служишъ,
Нѣще остани тако нашъ родъ,
Свѣтлы ты дьнь ще да видишъ!“

Сія ми в' чясъ послѣден' издума
Богу ся тих' отъ сьрдца помоли
Кратко наслоненъ скоро издѫхна
Вѣчности духъ творцу ся придаде.

В' тясно премрачно сводное зданье
Стая дълбока ся простираше
Стълпъмъ подпрѣнно бѣше подземье
Сълниченъ вранъ тамъ не проникваше!

Множество люди лѣгнѫли бѣхѫ
Купъмъ нетрупан' единъ врьхь другы
Горко изнемощѣли мрьтвѣхѫ,
Други же тѫжно стѣнѣх' от' мѫкы!

Кто имъ налагахѫ с' немилость
Люти мѫчители или поганцы
Искахѫ виненіе отъ невинность
Безчеловѣчни звѣрюве Турцы!

Нѣкому с' клѣщы зѫбы вадѣхѫ!
Что не бѣ сторилъ бѣдны казваше!
Другиму боринѫ забиваxѫ
В' нохты му огнемъ мѣсо горѣше.

С' тяшкы же каменіе на гьрды
Нѣцимъ чьрва из' уста вадѣхѫ
С' нажежено желязо на главы
Мѫчяще тѣхъ немилно пытахѫ.

Тысящы мѫкы сими подобны
Творѣтъ ся в' всякѫ турскѫ тьмницѫ
Българи бѣдни страдѣтъ невинни
Бѣсна гы тлѣе злобна дѣсница!

Насрѣдь стояше дебела клада,
Многи в' неѭ заклящени бѣхѫ,
В' нози затекли мѣсо ммъ пада
Страшно отъ болѣсть бѣдни нищѣхѫ! (31)

Други в' веригы тяшкы вковани
В' двойкѫ влачахѫ ся тѣ трудно,
Нѣцї' от' шіѭ с' гривны желязны!
Вьрзани высѣхѫ отъ сводъ провѣсено!

Врата затворены се стояхѫ,
Влага отровна в' очи удряше,
Гнусна животна рой пълзяхѫ
Смрьдь нестьрпелива тамъ владаше!

Животодавенъ нужденъ въздухъ
Ядно ся бѣше все умьрсилъ!
Губѣше всѣкы животенъ духъ
Силы тѣлесны бѣ укончилъ!

Мьртва тѣла по трыднѣ стояхѫ
Ещ' отъ желязо неразковани
Мьртви и живи ведно лѣжахѫ
В' тяшкы веригы бѣдни вковани!

Страшенъ наличникъ грозн' убіецъ
Цыганинъ черенъ в' трыдн' идѣше
Тьмничаръ бѣше кръвопіецъ
Мьртвы отъ тамо он' износяше!

Рядко граждани хлѣбъ доносѣхѫ
    Отъ милостынѭ вси затворени
Бѣдни прихранѫ скѫднѫ чѣкахѫ
    Тлѣѣхѫ гладни ненахранени!

Сѫжба, изпытванье тамъ нѣмаше!
    Многи невинни бѣхѫ хвьрлени
Нико усѫдбѫ непознаваше
    Тѫжахѫ горко вси отчаяни!

Турчин' убіецъ незапирахѫ!
    Само христянско бѣше казнило,
Него поганц' еще награждахѫ,
    Тако владѣе турско бѣснило!

Мѣсицы цѣлы шесть тамъ стояхъ!
    Тѣло ми бѣше изнемощѣло,
Чѣкахъ си смьрть душѫ берѣхъ
    Живота чювство бѣ с' изгубило!

Свадба султанска бѣше станала,
    Бльгарска милостива дѣсница
Время пріятно бѣ сполучила
    Бѣдны д' избави нас' отъ тьмиицѫ.

Толко е было тѣмъ допустено
    Само неврьстни да имъ ся дадѫтъ,
Тяшко и скѫпо златъмъ купено
    Други же бѣдни тамо да умрѫтъ! (32)

Ключюве тяшки дрьннахѫ тѫтно
Вратенъ с' облонъ силом' отвори
Кьрвавъ показа ся паличъ страшно
С' сыпкавъ продранъ глас' он' изговори: (33)

Млади неврьстни вси да изидѫтъ
Свободни вѣк' изъ тьмнѫ тьмницѫ
Бога за Турскы царь да молѭтъ
Силнѫ да м' укрѣплява дѣсницѫ!

Чѣкаше вънъ бѣлобрадъ старецъ
Българинъ с' калпакъ черенъ на главѫ
В' рѫкѫ дьржѣше честенъ палецъ
Тѫжно въздѫхна отъ турск' управѫ.

Мьлчишкъмъ кимна и ны повѣди
В' улицы тясны тьмн' убиталища,
В' цьркви еднѫ ны той отвѣди
Тамо християнска сѫ' сѣдалища.

Рядъмъ раздаде свѣщы вохчаны
Прѣдь свят' образи да запалимы
Струваше онъ прѣдь двѣры поклоны
Бога, прикани ны да молимы;

Бѣдны християн' отъ Турцы д' избави
Бльгарскы родъ отъ тяшкы мѫкы;
С' речи умилны притомъ прибави:
„Чювайте чяда! мали велики!

„Турцы сѫ' врагове непримирни
Губители сѫ' мохамеданцы
Звѣри на кръвь сѫ' настьрвени
Вѣрѫ неймѫтъ диви поганцы!

„Тій сѫ' вѣкы зло намыслили
Нашѫ породѫ д' изкоренѭтъ
Многы народы такъ сѫ' силили
Гнѫснѫ си вѣрѫ да разширѫтъ!

„Нѣмамы другѫ спаснѫ надѣждѫ
Само на Бога милостиваго
Той всесилно всичко провижда
Казни неменно горделиваго!

„Сила христянска почна д' успѣва,
Тій сѫ' нами единородни
Наше страданье до тѣхъ доспѣва,
Мѫкы сѫ' нашы тѣми извѣстны.

„Трѣба за насъ скоро да смыслѭтъ!
Турскѫ неправдѫ и насиліе
В' Мекѫ далѣчь мечъмъ д' изгонѭтъ
Дощѣ и нами то веселіе!

„Вы есте млади щѣте дочѣка
Свободно время дьнь радостливъ
Нѣще владѣе злоба до вѣка
Турчинъ ще падне нечьстивъ!“

Сія изрѣче чьстенъ старецъ
Рѣчникъ из' пазвѫ своѭ извадѣ
С' радостливъ поглѣдъ родолюбецъ
Всѣкому сребренникъ единъ дадѣ.

Послѣ с' отъ насъ той отлѫче
Весело задоволен' отидѣ
Нами же ту да чѣкамы рече
Доклѣ назьдѣ онъ пакъ додѣ.

В' дворы цьрковны околъ сѣднѫхмы
Надвечарь лѣтѣ красенъ дьнь бѣще,
Бога от' сьрдца благодарѣхмы
Гробове новы цвѣтье красѣше.

Временно живим' утѣшеніе
Мьртвимъ послѣдня мірска красота,
Жалости сродним' улегченіе
Тамо изчезва всяка-суета!

Мѣсто самотно умыслително
Прѣдь мало живи! в' хладны камены!
Душѫ побужда то чювствително,
Мысли внѫшава и безчисленны!

Само единъ ся гробъ тамъ виждаше
С' мряморъ богато бѣ украсенъ
Слѣдный надписъ г' отличяваше
Той отъ другы бѣш' отдалѣченъ:

„Люди! на бѫдность не надѣйте ся!
Всякому то ѐ тайно тьмно!
Младости же не надѣйте ся!
Цвѣт' ѝ извѣнува незабавно!

„Жизьнь ѐ акы влага зорница
Коя у ютро пролѣть си пада
Сълничны зрацы бѣга росица
В' зрѣнникъ невидима си отхожда!

„Духъ живодавецъ так' изчезва
Тѣло недвижно с' остава тлѣнно,
В' мѣста незнайна той отива,
Никому жилище му н' ѐ явно!

„Самая наша добродѣтель
Помян' остава намъ послѣ смьрти
Жив' ѐ отьчества бранитель
Памятникъ му въздвигѫтъ надъ кости!"

Время вечерны бѣше молитвы
Идѣхѫ старцы в' божый храмъ
Тѣжни ся виждахѫ жиловиты.
Гдѣ влада сила радость нѣсть тамъ!

Между с' отличяше нашъ спаситель
С' поглѣд' умиленъ онъ ны поздрави!
Великодушенъ благодѣтель
В' църквѫ в' молитвѫ ны пак' управи.

Краткы молитвы ся изчетохѫ
Отпусть вечерны вѣкы ся дадѣ,
В' станѫ църковнѫ вси отидохѫ
Старецъ познатый намъ с' убадѣ:

„Слѣдвайте дѣца! мила любезна!
Щастіе ваше мы рѣшищѣмъ
Люто страданье ваше изчезна
Всѣкому дѣло прѣдѣлищѣмъ.“

Всякы едного в' домъ си отведѣ
Старцы побожній милостиви
Акы любезно чядо поведѣ.
Българи сѫ' богобоязливи!

Мене же вышерѣченъ старецъ
Милко поглѣдна, сладко ж' изрѣче:
„Сынко! азъ ти 'сьмъ вѣкы отьцъ.“
Чядо свое мя той нарѣче!

Бѣше безчяденъ и бес' наслѣдникъ,
Стара живѣѭше му съпруга
Чьстенъ черковный наглѣдникъ
Всякѫ оставилъ бѣ грыжѫ другѫ.

С' радость мя пріѣ стара бабичка
В' нѣдра мя пригърна милостиво,
Акы природна моя майка
Сърдце показа чядолюбиво!

Сладко блаженно възпомянанье!
Любовь родителска ѐ пречьстна!
В' душѫ ми породи иступленье
Милы отьцъ! мати любезна!

Сьлзы поронихъ отъ душѫ нѣжнѫ
Мое прошествіе помыслихъ,
Трьпна ми сьрдце, силно въздѫхна,
Всѣѫ благодѣтель си прѣдставихъ!

Нови родители в' училище
Дадохѫ мене книгѫ д' изуча.
Умно душевное дойлище
Люди отъ безсловесна отлича!

Учитель бѣш' единъ загорецъ
Дѣца дьржахѫ р' рѫкѫ дъхчицы
Дьрвенъ и дълъгь показалецъ
Пишаше имъ на тѣхъ онъ уроцы!

Нѣмаше книгы тогда в' Българско,
Учяхѫ писмо трудно с' мѫчность.
Причина бѣ священство грьчско,
Книжнина бѣ в' голѣм' ускѫдность!

Българскы книгы то изгорило!
Попове наши грьцкы чьтяхѫ
Грьцко тьмнило бѣ повеляло
Българи бѣдн' отъ нуждѫ търпѣхѫ!

Чьрти и сег' еще ся виждѫтъ
Бльгари многи и в' сіе время
С' грьцка слова български пишѫтъ
Гнуена остатка в' нашее племя! (34)

Цѣлы годины пять ся учихъ!
Вѣжество мое с' отличяваше!
Бьрзо прочитанье научихъ!
Мрачно затмѣніе тогда владаше.

Додѣ ми наумъ бащина клѣтва,
Запискы неговы азъ настрьѫхъ
'Давно горѣхъ азъ отъ любопытства
Ясно попятно тѣх' прочитахъ.

Ето что намъ ѐ забѣлѣжилъ.
Какъ сѫ' страдали наши дѣдове
В' общѣ и кратко ѐ записалъ,
Отъ злобны азіятскы звѣрюве.

„Въ время царъ Селима трѣтаго
Турское царство впаднѫло бѣше,
В' волѭ сверѣпства яничерскаго
Мало голѣмо отъ тѣхъ пищѣше!

Плень отъ злодѣйцы кръвопійцы
Всякаѭ власть силом' освойли,
Прьснѫти в' цариградскы улицы
Всякѫ неказно злобѫ творили!

Кръвь неповинна текла христянска
Злобно отъ тѣхъ рѣкы проливана!
Вьлча глотница, збирщина звѣрска,
Яростно è была в' кръв' упълчена!

Общо безвластіе тамъ владѣло,
Самаго же царя османскаго
Съмнище тѣхно è давило!
Власть трьптѣла царства турскаго.

В' бѣднѫ Българіѭ же владѣля
Многи тогда мѫчители Турцы
В' общѣ христяни люто страдали
Бѣсни сѫ были всички поганцы!

Всякы è град' ималъ губителя,
Кой по волѭ звѣроподобнѫ
Клалъ и бѣсилъ мирнаго жителя!
Дѣла творили безчеловѣчна!!!

Всякы е чякалъ смьрть отчайнно.
И разоренье притяжанія
Зло нападеніе ежедневно
Облакъ покривалъ сѣтованія!

Глоты и збирщины от' кръвницы
Явно отъ града в' градъ сѫ' ходили,
Клали християни бѣдни клѣтницы
Села, градища нарядъ горили!

Даже от' Азіѭ нападали
Сънмища отъ Минафи, Дѣліи,
Наше отьчеств' упостошили
Акы ядовны усойкы зміи!

В' него же время злобно с' явило
Кърджалійско диво сънмище
Згань от' злодѣйско плянило
Страшно е было то бѣсовище! (35)

Многы годины явно бѣсняло
По всѭ Българіѭ земѭ бѣднѭ!
Плачь и рыданіе до неб' ихтяло
Радости слънце тогда зясѣдна!

Текла невинна кръвь отъ всякъдѣ!
Млады дѣвицы в' робство влачены!
Мило спасеніе отъ никъдѣ!
Бѣдни под' Турскы мечь подложени!

Градове и цвѣтѫща селища
Турцы от' асійскы пустыны
В' черны притворихѫ гробища!
Сквьрно имъ разорахѫ святыны!

Развсыпы пусты с' еще виждѫтъ,
Лобуда дивъ бурянъ г' обрасалъ,
Кьрвавы сѣнкы жално тѫжѫтъ,
Нощный вранъ ся тамъ заселилъ.

Грозная сова с' жалостенъ гласъ
Пѫтникомъ плачевно извѣстява
Лютѫ тогдашнѫ турскѫ напасть
Всякому сьрдце горк' уязвява!

Наскоро ратъ с' Русінѫ почнѫли
Турцы по него нещясно время
Българи войскы тѣхви хранили
Друго по тяшко паднѫло бремя!

Турком' è было пакы простено
Всяко бѣсовско злотвореніе
Българскѫ пили кръвь ненасытно
Слѣдвало горше разореніе!

Стыдно ж' отъ Русінѫ побѣдени
Села горили, грады робили,
Звѣри сѫ' врьщали разярени
Гнѣвъ си сѫ' от' Българы вадили!

В' оное время многи Българи
Тысяща бѣдная домородства,
В' Сѣверъ сѫ' в' пустыны прѣселили
Бѣгали иго Турскаго робства!

Ō! бѣдно страждѫща Българія
Кой пристойнно да т' уплачи!
Гдѣ ѐ на свѣтъ другы Еремія
Твоя страданія да назначи!

Милѫ надѣжд' от' нигдѣ нѣмашъ!
Чяда любезна нѣси родила!
Немощна в' тьмнѫ мрачность тѫжишъ!
Мѫжа спасителя нѣси добыла!

Свѣтло ти небо ся потьмняло!
Слава твоя одавн' изчезна!
Слънце свободы вѣк' изгасняло,
Силна тя рѫка тяшко налѣгна!

Вѣкы толикы отъ какъ страдашъ
Помощь отъ нигдѣ нѣси пріѣла
Турско иго отъ какъ ты тяглишъ
Нѣси пріятеля ты видѣла!

Всякы минува по твоѭ землѭ
С' коресть насытенъ гордо с' отива,
Огьнь с' урѫжіе си запаля
Кьрвавы сълзы народъ пролива!

Чьрты разорны в' дирьѫ оставя,
Звѣрска ся ярость подига турска
Горше тя Турчинъ угнѣтява,
Вѣра бѣснѣе тогда поганска!

Никого другиго сьрдце не боли
Нашаѭ бѣдность нѣще да знае!
Всякы се глѣда насъ да уголи
Своѭ си само ползѫ желае!

Гола є ближнаго любовь речь!
То є измама за просты люди,
Острый днесь владѣе мечь
Силній сматрѫтъ насъ за луды!

Нѣсть в' силны человѣколюбіе
То є притворно слово насѫщно!
Вьрши всякъ за корестолюбіе;
Все що є нему в' ползѫ угодно!

Тій не сматрѫтъ насъ за словесна
Божа изрядна съзиданія
В' вѣчность упрѣдѣленѫ небеснѫ
Казвѫтъ да ся сія мѣчтанія!

Сродность сътворенія нашего
Никаквѫ внѫтрешнѫ дльжность
В' сьрдце не побуждава силнаго
Намь да помогни с' братскѫ милость!

Всякый гледа кукѫ да качи
В' нашаѭ землѭ да ся ползува,
С' малкѫ цѣнѫ производы да влачи,
Послѣ стократно намъ да продава!

Наше невѣжеств' им' е радостно
Ищѫтъ тѣ в' вѣчнѫ мрачнѫ тьмнотѫ
Мы да живѣймы непрѣстанно
Ползѫ да имѫтъ отъ нашѫ слѣпотѫ!

Акы безлобны н' овцы доѭтъ
Чясто подстригвѫтъ насъ и до кожѫ,
С' время и неѭ ще д' одержѫтъ
Ако допусти промысьль Божѫ!

Вѣкове златни си пройдохѫ
Правда народна гдѣ ся дѣлѣши,
Другы годины вѣкы додохѫ
Правда по силнаго законъ вьрши!

Всякы що може себѣ да стори,
Нека от' другиго да не чѣка,
Свой животъ ще да притвори
Нѣще сполучи нищо до вѣка!"

Сія написалъ бѣ покойны
В' горесть почивъ мой родитель
Речи основны и всейстинны!
Нашему роду бѣ любитель.

Чясто чьтяхъ прѣгорко тѫжахъ!
Сърдце мое си силно тупаше,
Ярко душевно раненъ плачяхъ
Тягостенъ ми животъ ся виждаше!

В' нѣжнаѭ младость придобихъ страсть,
Всякогы искахъ сходное срѣдство
Противо злобнѫ турскаѭ власть
Свободѫ отъ претяшкое робство!!

Нови родители мнѣ любезни,
Скоро починѫхѫ отъ старость
Сѫдица почна пакъ да мя казни
Хвърли мя черна! в' другѫ горесть!

Сына наслѣдника тѣ нѣмахѫ
Малое тѣхно притяжаніе
Турскы вакуфи до шушъ грабнахѫ
Сродны лиших' от' достояніе (36)

Мьрзость душевна противо Турцы
Бѣше ся вѣкы в' мнѣ вкорянила,
Грозны неможахъ глѣда поганцы
Ярость в' мнѣ жарка бѣ ся родила!

Звѣрскѫ дьржава искахъ д' отбѣгна,
В' свободна мѣста да поживѣѭ
Тамо гдѣ правда има законна
Доста от' младости да линѣѭ!

Странство далѣчно си наумихъ
Слушахъ за свободнія народы
В' западнаѣ Европ' отидохъ
Ревность ученія ся в' мнѣ роди.

Мое желаніе изпьлнихъ
С' тъчно рѣшенье и постоянство
Всяко прѣпятствіе прискочихъ
На все успѣва душевн' юнашство!

Сяйнно наукы тамъ цвѣтяхѫ,
Множество заведенія учебна
Весели люди всегда тамь бѣхѫ.
Лична свобода, тишина мирна!

Пастири дневницы прочитахѫ
Нѣмаше злоба турска враждебна,
Равно ся прѣдъ законъ почитахѫ
Дружества, общества прелюбезна!

Дивно бѣ вся земя украсена,
Пьрвы дьржѣше чин' орачество,
Лѣсища в' ползѫ вся нарядена,
Всяко цвѣтѣше тамъ художество!

Природ' искуству ся покорила,
С' трудове неуморно гладима
Плоды стократны там' è дарила,
Хотя да ся движи невидима! (37)

Благополучно тамъ живѣѭтъ
Подь равноправность сѫще жители,
На всяк' искуство тѣ успѣвѫтъ
В' общѣ сѫ' просвѣты любители!

В' мысли высокы азъ принесенъ
Тѣхно глѣдахъ благополучіе,
Тѫжах' отъ сьрдца горк' ужаленъ
Мыслѭхъ си наше угнѣтеніе!

Ахъ! нашая земя плодовита,
Лѣсища питома, равно поле,
До когда в' невѣжество покрита!
До когда плачь и горкое оле!

До когда тяшкое мѫчителство,
Чести насилие отъ злодѣйцы!
До когда варварско губителство,
Крьвополитіе отъ поганцы!

Свобода страннимъ вмѣсто утѣхѫ
Горше тія мя разяряваше!
Надѣжда нѣст' отъ чюздаг' успѣха!
Сьрдце ми выше угорчяваше.

В' грознѫ отчяйнность достигнахъ
От' всяк' ускѫденъ милѫ удыхнѫ
Сладкый си животъ прѣзирахъ
Жалость владѣѭше мя всегдашна!

В' поле широко чясто ходѣхъ
Весели гдѣ жятвари жьнѫтъ,
Сьлзы горчивы бѣденъ роняхъ.
Млади търговцы си пѫтувѫтъ!

Всякы в' познана мѣста отива,
В' мѣста незнана азъ замрьквамъ,
Свободно веселъ в' домъ си почива,
Азъ же ужасъмъ всегд' усьмвамъ!

Время прошедше мысли побужда,
Добра надѣжда за менѣ нѣстъ!
Видно мечтаніе ми ся вижда
Мрачный сѣнь! видѣніе лѣсть!

Милѫ родинѫ когда си смысля,
Домъ же отьчьскы упустѣлъ,
Тѫжѫ н' утѣшно и себе жалѫ,
Никой да го двигни не смыслилъ!

Чювство народно е изчезнѫло,
Общо невѣжества затмѣніе
Наше отьчьство затьмнило
Смьртно владѣе недвиженіе.!

Рабскы покоренъ духъ 'давно вѣе,
Свѣтлѫ народность с' отровнѫ влагѫ
Люто немилно ядный тлѣе,
Гони далѣко свободѫ драгѫ!

Чисто си азъ въображавахъ
Жално народно състояніе
Бѣднихъ мойхъ единороднихъ;
Варварско турско угнѣтеніе!

В' мило отьчьство да ся вьрнѫ
Мысляхъ си азъ всегда непрѣстанно
В' българско мѣсто сладко д' издѫхнѫ
Время яви ся згодно пріятно.

В' чютнѫ сінѫ размирнѫ годинѫ
Торковы трѫбы си зайхтяхѫ
Цѣла Европа в' бой ся подигна
Тысящи пълкове с' упълчихѫ.

Битка прѣстрашна ще да настани
Даже до сега не è чюема,
Черная земя в' крьвь ще потѫни
За бѫдность движи ся невидимѫ!

Многи народи чякѫтъ свободѫ,
Радостно вхождѫтъ в' чюзда пъприща
Сладкѫ си ужидавѫтъ побѣдѫ
Храбрость показащѫтъ в' бойлища!

Само Българія земя бѣдна,
Никаквѫ нѣма добрѫ надѣждѫ,
Обиколена с' силѫ враждебнѫ
В' чернѫ облѣчена тѫж' одѣждѫ!

Жално позорище граблѫнія!
Ново ѭ чяка страшно примѣжди,
Тяшка сверѣпства угнѣтенія
Всякы отъ неѭ подига вѣжды!

Клята устала бѣдна вдовица,
Всяком' изложена на ловидбѫ,
Гордо прѣзрян' отъ своѭ сестрицѫ
Тлѣе под' силѫ чюздѫ невѣрнѫ!

Вѣрна ѝ чяда далѣ изгнана,
Скытѫтъ ся в' странство без' отьчьство!
В' нѣдра ѝ дѣла неубуздана
Творѭтъ с' отъ грьцкое духовенство!

Народъ достигнѫлъ в' скотско търпеніе!
Тяшко насиліе, невѣжество
Докарали г' у недвиженіе
Люто н' усѣща онъ губителство!

Старѫ си живость он' изгубилъ,
Славно прошествіе си не знае,
Свободна чювства си затѫпилъ
Робскы го духъ вѣкы владѣе!

Плаши го всяко размирье страшно!
Миръ и тишина имали пыта!
Тяшко иго си носи несвѣстно
Бѫдность м' остава в' ямѫ съкрита!

В' Цариградъ додохъ непознатъ,
Нашему роду за да помогна
Сѫдбѣ прѣдложихъ немощенъ вратъ
Велко мя братъ по случаѭ сряшна;

Славно ми прѣдпріятіе каза
Сходно за настоящое время
Менѣ ся то прилично показа
Натяжаемо д' улегчѫ бремя.

Слѣдньѫ бесѣдѫ почна войвода
Жарко разпаленъ онъ говоряше;
Вѣрна дружина храбра порода
Мѫжеско слово, милко слущаше.

„Ой вы храбріи соколове!
Вы 'сте дарени с' сылн' юначьство,
Достойни за вожды на полкове,
Вѣчно да славите все потомство!

„Вашая дѣла славна витяшка
Помянь в' народы уставищѫтъ!
Славѫ приличнѫ, чьсть же юнашкѫ
Българи храбрость вамъ пѣѭщѫтъ.

„Друга обаче цѣль благородна,
Вѣчная слава 'имя безсмьртно
Мѫж' убожава великодушна
Освобожденье общонародно!

„Кръвь вы è движил' отмьщенія,
Свободѫ личнѫ вы 'сте искали
Бѣгали 'сте турск' угнятенія
Время же драгоцѣнно губили!

„В' разна пріятна обстоятелства
Сходно è было благовреміе,
Хомотъ да съкрушимъ губителства
Нашему роду в' заслуженіе.! (38)

„Коя по сладка смьрть може быти,
Развѣ за свобод' общенароднѫ
В' пъприщ' юнашко славно умрѣти?
Кая наслада по благородна?

„Свободѫ бранящъ с' пламенъ мечь,
Крѣпк' иступленъ с' блаженнѫ родость,
Душѫ прѣдати с' възтъргнѫ речь,
То è небесна божа сладость!

„Всякая душа нѣма то чювство
Сіе д' усѣти наслажденіе!
То è юнашко самь благородство,
Храбро умрѣти в' нападеніе!

„Мьршава душа то непознава
Бой ся смьрти тишинѫ ищи!
В' дѣла безчьстна та ся прѣдава
В' тлѣны свѣтовны ся държи вѣщи!

„В' смрьднѫ постелѫ смьрть тія чяка,
Ищи д' отбѣгни та безчюственно
Сѫдбѫ наложенѫ всѣм' отъ вѣка!
Нами природно дѣл' естественно.

„Мѫжеско само храброе сърдце
В' пъприще вхожда с' устрямленіе
С' радостно свѣтло весело лице
Свободѫ ищи с' иступленіе!

„Момцы сѫ' имя убесмьртили!
Чест' имъ божественнѫ отдавѫтъ,
Вѣчнѫ ся славѫ тако добыли!
Люди за храброст' имъ гы славѭтъ!

„Всяко потомство спомян' имъ движи,
Великолѣпн' изображенія
С' примѣры тѣхны народъ ся снажи
В' новы успѣхы с' устрямленія!

„Бѫдимъ подобни с' нашы праотцы!
Тѣхнѫ народи славѫ сказвѫтъ,
Тій сѫ' были храбри юнацы
Тѣхная дѣла странн' уписвѫтъ! (39)

„Время е вѣкы в' пѫть да трьгнимы
Мило отьчество зове насъ!
В' Карновскѫ Горѫ да достигнимы (40)
Жалостенъ слушамъ по всегдѣ гласъ!

„Прочай же устали дружина
Другъдѣ збытія щѫтъ приказа,
Польнощіе понеже прѣмина
Милая ся Зорница показа.

„Вы есте млади момцы юнацы
Славенъ ся вами пѫт' отвори
Стѣгайте упичны ремацы!
С' родость ходѣте акы на зборы!

„Знамень высоко си въздвигнете,
Пушкы изпытайте навѣрно,
Трезвены вси урядно вьрвете,
За вѣрѫ да умрѣмъ достолѣпно!

„Дивно ны чяка шумно лѣсище,
Тамо сѫ' бистры хладни студенцы
Българско старое бойлище
Тамь да ся вѣѭтъ наши прѣпорцы!

„Стара на вьрхъ ся вижда крѣпость
Праотцы наши гдѣ сѫ' вьрдили
Славни юнацы с' чютнѫ храбрость
Гърцы когда имъ поддани были!

„Тія борави все Задгоріе
Природны има гриды высокы
До черно-морско крайбрѣжіе
Вьрвища горска, стары пѫтекы!

„Кратко равнище ѣ раздѣлява
С' Старѫ Планинѫ, наша надѣжда!
Коя слѣдь мало ще да развѣва
Свѣтлы прѣпорцы, златнѫ одѣждѫ!

„В' старое время тія ѐ была
Бранище силно и непристѫпно
Бльгарска слава когда срѣтяла,
Племя славянско, славно колѣно!

„В' древност' имала ѐ пять входове
Първа сѫ' имяна съхранили
Природни ѣ обѣмѫтъ зидове
Българи міру страшни сѫ' были!

„Зданія по върши сѫ' виждѫтъ
Лютое время не ѩ истрило
Нашаѩ старѫ славѫ сочѫтъ
В' пъприще ны зовѫтъ премило.

„Прокопъ ювановъ първо начяло
Той забира отъ Черно море
В' едно прѣславско отводи село
Мокина-крѣпость ѐ тамъ по горѣ.

„Врата желѣзна вторы ѐ входъ
В' старый градъ Котелъ отвожда
Гдѣ ся извышява каменъ зидъ
Бърдо высоко ся тамъ вижда.

„Крѣпость на върха днесъ сѫществува
Храбры юнацы сѫ' ѭ върдили!
Отъ котлены ся то помянува
Прѣдстражія прѣславска сѫ' были.

„Главная стража там' ѐ была
Окрьстны планины то показвѫтъ
Зданіе Вида мома зградила
Славна и пѣсень и днесь пѣѭтъ. (41)

„Българка храбрая Амазонка
Полкове грьческы тамъ разбила,
Славна карановая потомка
Княжеска дьщи свѣтлая была!

„Трѣты ѐ входъ близо до Сливень
Него Асѣновъ прокопъ сказвѫтъ
Гдѣ ѐ Асѣница былъ градъ славенъ
Разсыпи му ся еще виждѫтъ!

„Турцы поганцы го разорали
Огнѣмъ го съжегали конечно
Жителы вся немилно с' избили
Нѣжна дѣчица безчеловѣчно!

„Тамъ были другы желѣзны врата
В' пѫть кой води у градъ Търново
Близо до село Старая-рѣка
Было ѐ зданье цар' Асѣново,

„Днешны м' остатки съвсѣмъ развалны
Сочѣтъ да è иношки домъ былъ
Прѣждѣ Българія да пропадни
Турскы мечь кто è упустошилъ.

„Четверты вход' è при село Шипка
Дѣ цар' Ювановы сѫ' могилы
В' равнѫ еднѫ наслонны полѣнкѫ
Тіи сѫ цѣлы самъ съхранили!

„Тамъ н' è ималъ бѣсьнъ поганецъ
Крьвь неповинныѫ да проливѫ,
Тѣхъ è пощядилъ крьвопіецъ
Тайна то мѣсто многа покрива! (42)

„Силно тамъ станѫл' упълченіе
Противъ невѣрнія Агарянцы
Страшно ужасное сраженіе
Многи сѫ' паднѫли славн' юнацы!

„Старимъ обичай тогда было
Царскы шаторъ гдѣ с' è простиралъ,
На все же храбро велможно тѣло
Знамень в' вѣчнѫ помянь сѫ трупалъ.

„Село Троянъ è пятый входъ
Жители му сѫ' храбри юнацы
Мѣсто пріятно за наш' изходъ
Тій сѫ' горски добрій момцы!

„Горскій вси въобщѣ жители
Мѫжествомъ сѫ' природно дарени
Българскѫ крьвь тѣ сѫ' съхранили!
Жарко душы имъ сѫ' разярени.

„В' пъприщ' усьрдно ще да внидѫтъ
В' бойно поле устремително
Мѫжи отьчество ще служѫтъ
Вѣрній праотцѣмъ достойнно!

„Многы събратія ще да сряшнимы
В' гѫстыя нашы крѣпкы планины
Тамо юнацы ще найдимы
В' старо-планинскы горскы твьрдины!

„Доста 'смы бѣдни горко тяглили
Турско поганское насиліе!
Подданни тѣм' отъ какъ 'смы станѫли
Нѣмамы никакво веселіе!

„Ето размирна додѣ година
Безчьстіе убійства всегда
В' нашѫ ся умножавѫтъ родинѫ
Скотско търпеніе до когда?

„По добрѣ смьрть с' юнашкѫ борбѫ
Нѣжели животъ се безчьстьнъ!
По добрѣ свобода минут' еднѫ
Нѣжели цѣлъ вѣкъ жизни рабственъ!

„Що è животъ нашъ въ сіе робство?
Нѣсть ли всегдашна тяшка тягота?
В' люто поганско всегдашно бѣдство
Каѭ имамы милѫ добротѫ?

„До когда братя мы да търпимы
Лют' угнѣтеніе да ны тлѣе?
До когда бѣдни мы да стоймы
Насъ хладнокрьвіе да владѣе?

„Българская крьвь да ся пролива!
Братя в' оковы да исдѫхвѫтъ!
Българка сьлзы да си пролива!
Дѣца невинна да страдаѭтъ!

„Славно славянско имя носимы!
Праотцы наши юнацы были
Много сѫ' в' старость тѣ прославимы,
Имя сіе сѫ' мечомъ добыли!

„Храбрый Акександръ македонскы
Тѣхъ спощницы он' è ималъ
С' тѣхнія успѣхы же войнишки
Грьціѭ, Азіѭ завладалъ! (43)

„Цари прѣсилни и самодьржцы
Не давн' имѣхмы и мы прѣмногы,
Римляни чютни, гърди же Гьрцы
Поддани бѣхѫ нами убоги!

„Славный прѣхрабрый Боянъ
В' врем' императора Іустина
Великый силный Каранъ
В' врем' императора Михайла,

„Были не само побѣдители
Данноцы же зѣмали отъ Грьцы,
Нъ и ученія любители
Славно прославими родолюбцы!

„Българско царство тогда ѐ было
Най силно и най славно в' Европѫ!
Всяко искуство ѐ тамъ цвѣтяло
Ахъ! сегашна ты сѫдбо сверѣпа!

„В' время великаго Владиміря
Наше просвѣтно слънце сіяло
На всего же славянскаго міра
Свѣтлыя зары то ѐ грѣяло!

„Тій сѫ' были златни вѣкове!
Наша тогда ѐ слава цвѣтяля!
Имала Българія сынове!
Міру законъ ѐ та раздавала!

„Силный Ясѣнь побѣдитель
Римлянскѫ гордость съкрушивъ силно,
Неуморный просвѣтитель
Книжнинѫ разширилъ ѐ той дивно!“ (44)

Сія изрѣче младъ войвода
Свѣтлы си знамень Велку подади
В' пѫть ся управи храбра порода
Всякы възтъргно гласъ си издади:

„Божа дѣсница насъ ще води
Турцы невѣрны да съкрушимы!
Тайнѫ силѫ намъ ще проводи
Храмове святы д' освободимы!"

Небо бѣ ведро, луна свѣтѣше
Сяйна звѣзда ясна зорница
Красьнъ си міру дьнь показваше
Свѣтлости пьлна лѣпа кралица.

Момцы изъ бранище излѣзохѫ
С' вѣрѫ юнашкѫ, слово възтъргно
В' пъприще мило тѣ с' управихѫ
В' Старѫ-планинѫ еднозговорно!

Напрѣдь вървѣше младъ войвода
Храбьръ потомъ хорѫгвоносецъ
Носѣше онъ зеленѫ хорѫгвѫ
Крѣпькъ избранъ знамяноносецъ.

Бьрзо умѣрено постѫпвахѫ
Весели с' сяйнѫ вси надѣждѫ,
Бодри задружно тѣ прохождахѫ
С' старѫ народнѫ личнѫ одѣждѫ.

А войводѫ отличяваше
Златотъкана свѣтла одѣжда,
Блѣстно на него тія свѣткаше
Нуждна красота храбраго вожда.

В' шумнѫ ми горѫ без' нѫть идѣхѫ
В' гѫста планинска стара вѣрвища
Звѣзды небесны в' бѣлѣгъ имахѫ
Знатна юнашка сѫ' водилища.

Свѣтлое слънце вѣк' усіяло,
Зрѣлинъ подпебна разблажаваше,
Диви' естество бѣше просвѣтляло
Радость блаженѫ живимъ даваше!

На планнинѫ высокѫ прохладнѫ
Цвѣтна моравка ся зеленѣше,
Горскѫ добринѫ милѫ чаребнѫ
Тамъ природа посѣѭла бѣше.

Цвѣты разновидны благовонны
Тайна рѫка бѣ разсадила,
С' былкы же всѣкому непознаны
Дивно ѭ бѣше та нарядила!

Рядомъ же древеса гѫстолистна
Мѣсто сіе окол' укрѫжвахѫ,
С' върхы в' небеса горд' извышена
С' красотѫ своѭ ся припирахѫ!

Тукъ тамъ же студны кладенцы
Тихо отъ корены извирахѫ;
Вода безмьртна, горскы пѫтницы
Піѭще тамо да è мыслахѫ.

Прохлада вѣяше непрѣстанно,
Сладькъ чаребенъ шумъ разносяше,
С' благоѫханье много пріятно
Сластно животнія наслаждаше.

Птичкы же разновидны лѣтяхѫ,
С' гласове сладкы убаятелны
Дивны небесьнъ грай пѣѭхѫ,
С' пѣсны прѣсладкы обчаратели!

О! дивно мѣсто раю подобно
Радостно възгласи войвода:
„Наше пристанище ту è днешно,
Весела свѣтла è вся природа!

„Насрѣдь забійте свѣтлѫ хорѫгвѫ,
Бодраѭ стражѫ околь поставете!
Свободно нека ся та развѣва!
Тихо отъ пѫть си вы починете.

„Хлопка овчарска звони далѣко
Хитро два момка тамо идѣте,
Ако è стад' отъ овцы болѣрско
Тльста два овна вы заколете;

„Пастирю дайте двѣ жьлтицы
Прѣонѫ намъ питѫ нека замѣси,
За два на десять горск' ускоцы
Кисяло млѣко нека подкваси;

„Свободно можемы ту д' обѣдвамы
Прѣ студны быстры горскы потоцы
Отъ дьлгый пѫть да починимы
Навоща да мянимы в'опинцы.

„В' мѣсто сіе н' è Турчинъ стѫпилъ
Див' Агарянинъ ту онъ не смѣе
Невѣрникъ не го è усквьрнилъ
В' горскы прѣдѣлъ да бѣсенъ владѣе!

„Малое тукъ число от' юнацы
Дружество добр' избрано съгласно
С' множество бійвѫтъ ся поганцы
Сънмища имъ разбивѫтъ силно!

„Вьрвища тясна непроходима,
Каменны твьрды стѣны природны
Крѣпка мѣста сѫ' непобѣдима.
Суетны сѫ' войскы ту рядовны!

„Ту трѫба войнишка не може
Полкове цѣлы едностремително
Бързо с' единъ гласъ само да движи!
Ново искуство è ту суетно.

„Свирка не може да разиграва
Множество за купно нападанье!
Топъ отъ далѣчъ люды да затрива,
Трѣба ту друго уполчяванье.

„Тясна обсада тукъ не успѣва!
Божа гора è много широка,
Земѣ не можи да подкопава
С' огнянъ прахъ люды в' въздухъ да мѣтка!

„Нощно едно нападан' юнашко
Полкове цѣлы усуетява.
Горско è мѣсто отъ природѫ крѣпко!
Цѣлъ непріятелскы станъ смѫтява.

„Тукъ трѣбѫтъ гърды силны юнашкы,
Крѣпкая мишца сабіѣ да вър ти,
Горскы гръмовны огнянны пушкы,
Всѣкы отъ близо на смьрть да вьрви!

„Имамы примѣръ многы народы,
Кои противо силны държавы
Топли любители за свободы
Храбро ся бранѣѫтъ в'гѫсты дѫбравы!

„Славни прѣхрабрій Черногорцы
Турско иго нѣсѫ' тѣ видѣли!
Дивно прѣхвални всегда юнацы
Отьчество си славно бранили!“

Сія изрѣче храбьръ войвода
В' цвѣтнѫ полѣнкѫ наслоненъ;
Слушахѫ момцы чютнѫ бесѣдѫ
Всѣкы отъ слово задоволенъ.

Момакъ ж' единъ отъ стражѫ додѣ
Прѣмо при войводѫ с' управи
Слѣдныя рѣчи кротко м' убадѣ
Трѣзвъ войвода скоро с' изправи.

„Тамъ доле далѣ в' едно усой
Женекы ся гласъ из' дълбины чюва,
Жално рыданье горко охой,
Страшьнъ ся писакъ в' горѫ прибива!

„Мьртво прѣдь женѫ тѣло ньрваво,
Дѣте неврьстно младое момче
Блѣдно бездушно лѣжи ранено,
Рѫка му в' небо жалостно соче!

„Богу си отмьщенье уставя!
Бѣдна му мати горко ся кѫса
Плачи отчяйнно и приговаря
В' земьнѫ ся трьшка скуби си косѫ.

„Турцы поганцы нѣжно посѣкли!
Диры ся виждѫтъ ещ' отъ **постѫпкы**,
В' срѫщнаѭ планинѫ сѫ' повлѣкли
Намъ сѫ' познаты нейны **пѫтекы**!“

Вьрвища тры ся тамо дѣлѣхѫ.
На планинѫ пологѫ и стрьвнѫ
Б' крѫгло равнище ся единяхѫ
Тамо е чютна Черна-Полѣна.

Далѣ на пушкомѣть же грьмовны
Храсти дебелы ѭ укрѫжвахѫ,
Многы изѣла момцы безумны!
Бодри ускоцы ѭ отбѣгвѫтъ.

В' вьрвище всѣко трыма проводи
Люты злодѣйцы д' издѣбнѫтъ
Самъ войвода другы поведи
При женѫ отидѣ запретнѫтъ.

Бѣдная жена тѣло пригьрта
Кьрвавы сьлзы горко си рони,
Мати за чядо земѭ разгьрта,
Горѫ зеленѫ отъ плачь и вѣни!

„Ахъ! мылы мой любезны сыне!
Ахъ! сладка моя мами душице
Майци първородны едине!
Твое гдѣ мама видищѣ лице?

„Ахъ! зли изѣдохѫ тя поганцы!
Черная тебе крьвь сынко облива!
Младости не пощядихѫ Турцы!
Майкѫ ти тѫга черна покрива!

„Ахъ! мило чядо мо' изгори мя!
Нѣма за мене вѣкы бѣлъ свѣтъ!
Горко си почьрняхъ уязви мя!
Румѣн' изгубихъ красный цвѣтъ!

„Моя надѣжды звѣзда засѣдна,
Веселъ за мене ахъ нѣма дьнь!
Радость моя внезапу изчезна,
Сърдце покрива черная сѣнь!

„Красн' отвори очи поглѣдай
Твоѭ любезнѫ клятѫ майкѫ!
Сладкы отвор' уста продумай
Мил' утѣши твоѭ родителкѫ!

„Ô' беззаконницы вы поганцы!
Сребро и злато в' откупъ искахте
Ô' лют' изѣдницы зли крьвницы!
Все незабавно отъ насъ добыхте.

„Овцы говѣда вее продадохмы
В' откупъ за мило чадо едничко
Вами количество донесохмы,
Защо м' убихте дѣте миличко!

„Что мя лишихте отъ мое чядо!
Крьвь му пролѣхте зли! неповиннѫ.
Дѣто убихте нѣжное младо!
Тако рыдаѭща в' земѭ паднѫ.

Рожбо миличка! само едничка!
Бѣше послѣдня жалная рѣчь
Чювств' и в' отчяйность лютѫ горкѫ
Черна г' отровна залѣла зльчь!

Войвода близо приближи амо
Искаше да принесе утѣхѫ
Жена примряла лѣжѣше тамо!
Всуе ся трудѣше без' успѣхѫ.

Охканье тяшко само слышаше,
Бѣдна в' несвѣстность паднѫла,
Смьртны минуты крьвь и тупаше,
Сила душевна бѣ побѣгнѫла!

Люти ж' убійцы злодѣйцы
В' Чернѣ-полѣнѣ достигли бѣхѣ
Хытницы звѣри кръвонійцы,
Сѣдѣли насрѣдѣ плячкѣ дѣлѣнѣ!

С' кръвавы очи грозны умрзны
Всѣны сѣ бѣше в' еребро втрапцалъ!
Че сѣ' в' Полѣнѣ-Черѣ погани
Всѣны отъ память бѣ в' изгубѣлъ!

Глѣдаше кажды выше да грабѣ
Остро напрѣщенъ злѣбы скрѣцаше
Лакомо сърдце еръбромъ д' напѣлни,
Вѣщица мълвѣ между имъ сѣлѣше.

Наблизо бѣхѣ ножъ да тѣплѣтъ,
Всѣны неправеденѣ секаше дѣлъ!
Бѣсны между си да с' погубѣтъ
В' нощѣ имъ бѣше черны врагѣ влѣлъ.

Храбри ж' юнацы, бодри ускоцы
В' тясна вѣрвища хитро дѣбнѣхѣ
С' пушкы готовы опытни момцы,
В' Черна-полѣнѣ близо идѣхѣ.

В' дѣбнѣ добрѣ сѣ тѣ нарядихѣ
В' вѣрвище всѣно по тры юнацѣ
Хитрѣ прѣеѣдѣ си заградихѣ
Дадохѣ упрѣдѣленія знѣцы.

Тряснѫхѫ грьмоносній пушны
В'купище смѫтно турско поганско
Отъ непознатыя тѣмъ пѫтекы,
Всѣкы отъ плячиѫ дѣлъ добы жарко!

Что зьрно смьртноносно не случи
Храбра мѫжеска силна дѣсница
С' остьръ юнашки ножъ го присѣчи.
Так' ѐ крьвнишка смьрть отъ Сѫдницѫ!

Вѣсть войводѣ скор' донесохѫ
С' нѣколко главы турскы крьвнишкы;
Сребро ж' обрѣтено прѣдадохѫ.
Нанизи разны, красоты селскы.

Много грабили бѣхѫ поганцы
Сребренны сажбы, гривны дебелы
Златны сукаи, скѫпы обихцы
От' бѣдны селцы бѣхѫ плянили!

Трудомъ прехрабрый войвода
Жен' отъ напраснѫ въздвигна смьрть,
Охкаше бѣдна, в' сьрдце уязвена
Чювство ѝ чьрна покрила сѣнь!

Очи си бѣше в' дѣте встьлпила
Сьлзная влага вѣчь не течѣше
Отъ плачь ся бѣше та исушила
Принесена несвѣстно мълчѣше!

Чюдно-прѣсилное впечятленіе
Глави злодѣйскы ѝ докарахѫ,
Сладко ѐ праведн' отмьщеніе
Чювства внезапу ѝ сѫ възвьрнѫхѫ!

Яростінѫ тѣх' остро глѣдаше
Горко свое наранено сьрдце
Временно бѣдная наслаждаше,
Пламенно бѣ ѝ румѣно лице!

„Вышный Боже! справедливый!
Никой сѫдбѫ твоѭ не отбѣгва!
Казнишъ виновны ты всесилный!
Нищо отъ тебе не ся укрива!

„Азъ си отивамъ вѣчь задоволна
Чядо любезно тамъ да съдружа,
Нѣщѫ да бѫдѫ ту неутѣшна,
Тамо ѐ казвѫтъ се правда Божа!“

Сія изрѣче бѣдная жена
Очи прихлупи, падна на землѭ!
Нѣжна ѝ душа скоро излѣзна
Сладка ѐ смьрт' отъ добрѫ волѭ!

Слънце си бѣше' уже подскочило
Свѣтле си лице в' горы кріньше,
Время ся с' облацы наѣжило
Знацы дъждовны въздухъ даваше.

Момцы не бѣхѫ еще' обѣдвали;
В' первѫ моравкѫ си пашѣ додохѫ
Пастири заповѣдь невьршили
В' лѣсище едно с' гозбѫ сѣдѣхѫ.

Печен' овна два ся донесохѫ
Сѣднахѫ гладни храбр' ускоцы
В' шумѫ зеленѫ гы разкѫсахѫ,
Нѣмахѫ віно тамо юнацы.

Здравицѫ бистра вод' напьлняше
Скоро юнашны обѣдь пристана,
Всѣкы на околѣ бодро глѣдаше
То є ускошка мѣрка законна:

Всѣкому очи да играѣтъ,
На вся страны добро да глѣда,
В' дѣбнѣ враждебнѣ да не впаднѣтъ!
Строга є горска момска уряда.

Само на стражѣ не с' уповава
Всѣкогы є ускокъ се готовъ
На свое мѫжество ся надѣва
Нужда го сили да є прозорливъ.

Послѣ ж' обѣдванье призовахѫ
Едног' овчаря но разумнаго,
Прѣдь войводѫ го доведохѫ
Двама прѣдставихѫ беззлобнаго.

Войвода съ гласъ умиленъ му изрѣче.
„Слушай братиме младъ овчарю!
Свѣтло си слънце вѣкы затече,
Вечаръ настана, время юнашко.

„В' окрьстна села скоро да идишъ,
Отъ хитры старцы благоразумны
Посѣченом' отца д' изпыташъ
Биткѫ кажи имъ нашѫ с' поганцы.

„Памятни люди тукъ да додѫтъ
Само тройца избрани старцы
Мьртва тѣла да си дигнѫтъ.
Хитро да додѫтъ на горѫ селцы!

„В' общо дървареко селско вьрвище
Излегкѫ тихо до поминѫтъ,
Н' едно да не довождѫтъ женище!
Нека ся нищо вѣчъ не боѫтъ.

„Никому друго да не кажишъ
За нашѫ горскѫ българескѫ четѫ!
Чювай мьлвѫ да несторнишъ
Мама ни послѣ плачащѣ клетве!

Горски юнацы с' добры пастиры
Братски живѣѭтъ в' божа лѣсища;
Тій от' вѣка сѫ' побратими
Равно си мрьзѭтъ турска сънмища!

Нъ за прѣдателство тѣхъ казнѭтъ
Праведно с' тяшкы горчивы мѫкы.
Кѫсъмъ немилно тѣхъ си рѣжѫтъ
Мѣса имъ качѫтъ в' трьнныя дракы!

Дневно свѣтило бѣ засѣднѫло,
Тихая нощь му власть пріѣмваше,
Всѣко животно в' гнѣздо лѣгнѫло
Нуждна удыхна своѭ ищаше.

Гѫсты шумакъ ся близь простираше
Тясно непроходимо усой
Небо ся там от' очи кріяше
Сходно юнашко тихо завой.

Дрьва дебела едно до друго
С' кычясты вѣйкы сводъ съставили
Мѣсто самотно юнакомъ драго!
Грана прохладны сѣнкы спустили!

Нощна си роса гдѣ не проникна
Сладко почива тамо ускокъ,
Зорная влага не го смѫтява,
Спи тамо бесопасно юнакъ.

Мѣка постѣлѭ шума наслала,
Природа своя нѣдра любезна
Тамо ускокомъ милко е дала
Жилище мирно на вся животна.

Тамо внидохѫ добры юнацы
Входнѫ си дирнѫ хитр' изгубихѫ
Крѫгло разпорядихѫ ся вси момцы
В' ближна лѣгла ся вси наслонихѫ.

Самъ войвода мало далѣчь
На дѣснѫ си рѫкѫ наслоненъ
Дадѣ спокойнѫ момкъмъ рѣчь
Първѫ си стражѫ вард' умысленъ.

Мысли горчивы занимавахѫ
Негово живо въображенье
Българи бѣдни му прѣдставяхѫ
Жалостно тѣхно положенье.

Какъ ежедневно бѣдни тѣглѭтъ!
Диви злодѣйцы агарянцы
Дѣца невинна злобно колѭтъ!
В' нивы да идѭтъ несмѣѭтъ селцы!

Турско правленье нѣще да знае!
Еще злодѣйцы усьрчава,
С' мохамеданскы духъ се владѣе
Правдѫ человѣшкѫ то не познава!

Вдадени в' злобно пустовѣріе
Българы чрны робы сматрѫтъ,
С' всѣко неказно угнѣтеніе
Вѣкове толко се тѣхъ мѫчѫтъ!

Колѭтъ съблачѫтъ грабѭтъ біѭтъ
Звѣри азійски люти крьвницы,
Българскѫ крьвь немилно піѭтъ
Турцы злобиви мухамеданцы!

Западна Европа то не познава
С' силны войскы уржжье движи
Турцы невѣрны та защитява,
Царю же беззаконну помага!

В' пусты африканскы пустыны дивы
Свободьнъ д' утвьрди ищи законъ;
Правдѫ народнѫ тамъ да постави!
Корыстьнъ è то нейнъ нагонъ.

Сама дѣла то намъ казвѫтъ.
Друго ся дума друго ся вьрши!
В' робство народи ново впадвѫтъ
Всѣкы подмилква ся догд' изльжи!

Много изъ пьрво обящавѫтъ
Равность и человѣколюбіе!
Образованье проповѣдѫтъ
За особно корестолюбіе.

Тѣхны ся добрины отровнь цвѣтъ
Отъ смьртноносна ядн' усойкѫ.
Ищѫтъ да завладѣѭтъ цѣлъ свѣтъ
С' хитрѫ льскателнѫ политикѫ!

Наша свобода отъ насъ зависва!
Наше отьчьство ще да види,
Всѣкому роду сѫдба прописва,
Искренна чяда, храбрія люди!

В' мысли подобны в' сьнь ся придадѣ,
Время же бѣше за вторѫ стражѫ
Знамянонохца отъ сна пробуди
Тихо тогда си лѣгна без' грыжѫ.

Тишина мирна на все владаше
В' мѣсто самотно уединено
Всѣко животно си почиваше
В' сѣнкѫ дьлбокѫ бѣ безопасно.

Излегкѫ хладьнъ вѣтьръ вѣѭше
Движаще вѣйкы на талази
Шумѫ зеленѫ сластно клатѣше
Сладко шуштенье в' слухъ ся относи!

Птичешки гласове в' сьнь приносни
С' пѣѣнье сладко зор' извѣстихѫ!
Рано у ютро пѣѣхѫ любны
Бѣлы Дьницы вѣстницы бѣхѫ.

Слънце же зрѣникъ вѣч' у свѣлило
С' златныя зары в' горѫ свѣткаше,
Шумицѫ роснѫ бѣ посребрило
Свѣтлость любезнѫ тихо спущаше!

Разны му краскы в' сводъ проникнѫли
Шипове красны тамъ прѣдставѣѣтъ!
Влагѫ въздушнѫ си ушарили
Очи животны с' зракъ с' услаждѫтъ.

Войвода с' отъ сна сладко пробуди,
Окрьстна мѣста да приглѣдѫтъ
Двама избран' юнака проводи
Вьрвища бодро вея д' обидѫтъ.

Тихомъ ся вьрнѫхѫ приглѣдачи
Радостны вѣсти си донесохѫ,
Изходъ изъ гѫстинака с' изрѣчи
Момцы в' изхожданье ся спрьтнѫхѫ.

На гърбинака в' планинѫ стрьвнѫ
Каменна стѣна с' извышаваше
Горска твьрдинѫ крѣпка природна
Далѣ отъ там' ускокъ виждаше.

Кладенцы быстри ѭ укрѫжвахѫ,
В' цвѣтна древеса, в' кычясты яворы
Кристоловидны вод' изливахѫ
В' камены бѣлы, бьрзы изворы.

Хитры постѫпкы там' управихѫ
Свѣтлѫ хорѫгвѫ Велко носѣше,
Богу молитвѫ си отдадохѫ
Всѣкы кам' истокъ ся крьстѣше.

Войвода извадѣ скѫпъ далѣглѣдь
Глѣдаше вся отдална вьрвища
Окрьстн' обозрѣ мѣста нарядь
Вся же опасна горска пѫтища.

В' тясно дьрварско вьрвище селско
Кротки тройца идѣхѫ селцы,
Войвода гы съзрѣ отъ далѣко,
Българы бѣлобрадій старцы.

В' рѫкѫ тоягѫ всѣкы дьржѣше,
Нуждная старимъ подпорка
Срящнаѭ планинѫ си сочаше
Виждаше ся тамъ хыжа овчарска.

Млады герой доло си слѣзѣ
Назоркы момцы го слѣдвахѫ
Напрѣкы в' пѫть затоленъ запазѣ,
Старцы безгрыжни прѣмо идѣхѫ.

С' горско юнашк' едно подсвирванье
В' тясно усойно планинско мѣсто
В' пѫть ся запрѣхѫ в' окомыгванье
Знакъ ся ускошкы слуша чеврьсто!

Хитро прѣдь тѣхъ си явѣ излѣзи
С' поглѣдъ любезьнъ с' весело лице
Радостно старцы мило поздрави
Додѣ имъ на мѣсто стрѣснѫто сърдце.

В' лѣсище шумно тихо г' отведи
Сѣднахѫ на зеленѫ моравкѫ
Жалостно почна да имъ бесѣди
Слѣднаѭ истиннѫ разговоркѫ:

„Аз' есьмъ братъ вашъ, чядо българско;
Чьрна мя сѫдба лют' ужалила!
Мразѭ правителство губителско
Власть, коя родъ наш' è узлоблила!

„Бѣдно ми домородство погина
Люти поганци го угасихѫ!
Моя отъ тѣхъ надѣжда загина
Зданье отьческо м' упостошихѫ.

„Пъприще трудно с' ярость пріѣхъ
Сладъкъ животъ, младость любезнѫ
В' жьртвѫ голѣмѫ уничтожихъ
Сьрдце ми движи страсть благородна!

„Всяко щ' употрѣбѭ благо время
Нашему роду за да помогнѫ
Тяшко д' отхвьрлимъ Турское бремя
В' горы непристѫпны ще си дѣбнѫ!

„Радостно крьвь моѭ ще пролѣѭ
До слѣднѭ капкѫ за отьчества!
Нѣщѫ в' мѫчителство да живѣѭ
Стыдно ѐ мнѣ иго губителства!

„Не търпи робство достолѣпіе
Нижнѫ покорност' и чюздѫ власть
Мѫжеско живо честолюбіе
Злобнѫ всегдашнѫ горкѫ напасть!

„Бѣдни вы в' села какъ живѣйте,
В' таѭ размирнѫ тяшкѫ годинѫ
До колѣ робство ще да тѣглите?
Вѣкы нѣли в' отъ мѫкы дотягна!"

Старецъ единъ ся жално убади
Дребны по лице сьлзы роняше,
Тѫжьнъ отъ сьрдца гласъ си издади,
Слѣдное слово тихо сказваше:

„Видимы сынко, добрѣ знаймы!
Тяшко è нами даже до смьрти.
Нѣмамы бѣдни що да сторимы
Злѣ отъ прѣдателы обиграти!

„Градскы старѣйшины изѣдницы
Българи наши с' турцы сѫ' ведно!
Владицы бѣломорски просяцы
Пінѫтъ крьвь нашѫ ненасытно!

„В' тѣхны смы рѫцы бѣдни вѣзани
Даждіе тѣ по волѭ берѫтъ
Нами отъ власти сѫ' наложени
Села играѭтъ какъ то си щѫтъ!

„Кьрвавъ ни потъ глотницы храни
Всѣкы отъ насъ граби своеволно
Нашаѭ правдѫ никой не брани
Время настанѫло много злобно!

„Многы годины тяшкы сѫ' были
Чьрнъ прикарали смы животъ!
Отъ бабѫ смы отъ дѣда слушали
Многажды да сѫ' губил' имотъ.

„Днешно обаче люто примѣждн
Все що è было го надминува;
Зѣмѫтъ с' отъ насъ за войскы одѣжды!
То ся до сега не спомянува.

„Двойно даванье мы платихмы
Овцы, говѣда се безъ заплатѣ
Сиранье, масло, брашно давахмы
Голи устахмы в' земѣ проклятѣ!

„В' тяшкы подвады волов' измрѣхѣ
Празни сѣдимы без' добытъкъ
Нивы без' жятвѣ в' поле остахѣ
Нами живот' е вѣкы кратъкъ!

„Гладна щ' умрѣтъ нѣжна дѣчица!
'Дѣ що имахмы г' изпродадохмы;
Зьрно н' оста в' село пшеница
Силомъ за Турцы ѣ се дадохмы!

„Забиколени ж' отъ злодѣйцы,
Не можемъ вьнъ села д' изидимы.
Пазѣтъ ны згань от' убійцы,
Каждый дьнь братѣ губимы!

„В' домъ си не смѣймы у вечаръ
Отъ страха да починимы бѣдни!
Нити в' огнище палим' огьнь
В' дупкы завирамы ся подземны!

„Акы же скотове в' горы шумны
Бѣгѣтъ отъ горожы гоними ловцы
Чякамы тако нашѣ смьрть ядни
Отъ разярены звѣрюве Турцы!

„Грозни Манафи, гол' Арбанаси
Отъ села в' село явѣ ходѣтъ
Люти Латини, диви Бошняцы
Грабѣтъ, убезчестѣтъ, убивѣтъ! (45)

„Никой злобѣ имъ не възпира!
Българска села мног' изгорихѣ
Кажды дьнь нова згань ся събира,
Нашанѣ земѣ упостошихѣ!

„Сега манувѣтъ войскы другы
Нит' имъ языкъ мы разбирамы!
Дьрвян' убуштва носѣтъ на ногы,
Нит' отъ каквѣ сѣ' вѣрѣ знаймы!

„Казвѣтъ ся тій че сѣ' христяни,
Нъ никогы не ся прикрьстѣтъ!
Бінѣтъ ся слушами з' Агаряны
Грабѣтъ и тій и не плащѣтъ!

„Гадове мрьсны, жабы и мышкы,
Какво ѐ то чловѣшко плянило!
Мрьтвы ѣдѣтъ вонящы кокошкы
Карѣтъ нарѣдъ все що с' ѐ смрьдило!

„Божый гнѣвъ нападнѣлъ на насъ!
За нашы негли тяшкы грѣхове.
Горша не ѐ бывала напасть,
Давѣтъ ны человѣцы звѣрюве!“

Слушащъ внимателно войвода
Селско невинно жално сказанье
Люто страданье своего рода
С' тяшк' отговори имъ въздыханье:

„Ваш' угнѣтенье ми е познато!
Всѣкое срѣдство сьмъ искусилъ,
Нѣсьмъ пожалилъ сребро и злато
Волѣ обаче нѣсьмъ случилъ!

„Истинна ревность, любовь народна,
Твърдо рѣшенье и постоянство,
Мѫжеска душа и благородна
Турско не търпѣтъ тяшко робство!

„Българскы бѣдны днешьнъ народъ
Вѣкове толко под' турско иго,
Горше от' африканскій робъ
Тѫжи недвижно н' усѣща зло!

„В' студно уныніе злѣ впадиѫлъ
Грьцкы духовникъ в' робство г' убавя
Просто му пустовѣрье вдѫхнѫлъ
Звѣрско иго в' божы гнѣвъ му притваря!

„Чясто му казва онъ" Султаново
Дайте Султану! Богу богово!
„Кой до край търпи ще ся спаси
Царство небесно ще ся сподоби!"

„Хитри владицы! рѣчи Христовы
В' корыстнѫ полз' употрѣблявѫтъ!
Книжницы фарисѣй лукави
Горше от' Турцы г' угнѣтавѫтъ!

„Слово Христово урѫж' имѫтъ
Сребро да зѣмѫтъ и чисто злато!
Стадо му тій вѣлцы давѭтъ
Всѣкому è то вѣкы познато.

„То не è божый гнѣвъ мой старче!
Турско сверѣпое губителство
Злоба è то съвсѣмъ другояче,
Звѣрско безчеловѣчно варварство.

„Нити за тяшкы тѣглимъ грѣхове!
Люти раздори, вътрѣшна мълва
Робство докара в' толко вѣкове
Кто несъглясіе злоби' избѣлва!

„Люди отъ вѣка в' страсть сѫ' родены
Злобно ся между си се біѭтъ!
Биткы имъ сѫ' добрѣ покѣстены
Благо единъ от' другиго грабѭтъ!

„Кѣрвавы рѣкы сѫ' проливали
Корыстна страсть гы на то движала!
Силны дѣржавы доло падѫли
Полза особна мір' увлоблила!

„Исто теченье и днесъ слѣдува.
Разлика сам' е отъ него время
По тому что мѫдрость напрѣдува
Міръ же по тяшко налѣга бремя!

„Тогда владала храбрость, мѫжество
Днесъ хитрость, и гнусна лукавщина!
Всѣкы ся ползува отъ невѣжество
Такъ е склонена человѣщина!

„В' днешнѫ же быткѫ нѣма ту вѣра!
Виднѫтъ християни мрѫтъ за Турцы,
Сребро и злато тѣхна е мѣра.
Скѫпо ще стани то за поганцы!

„Вѣра християнск' отъ тѣх' изчезнѫла!
Тамо владѣе свѣтская мѫдрость
Братска любовь ся е изгубила
Слави ся войнишка хитрость.

„Грѣшен' е старче! кой е прость
Отъ робство не знае да с' отбрани
Скотски търпи неправеднѫ власть
Тѫжы в' всегдашны ядныя раны!“

Сія изрѣче млады герой
Слушахѫ старцы все задоволно,
Вардѣхѫ момцы в' ближно завой
Время бѣ вѣкы в' пѫть вдити сходно.

„Явно è вашъ з' убіено дѣте
Турцы поганцы, кто сѫ' посѣкли.
В' срящнаѭ ямѫ прѣмо идѣте
Доклѣ тѣла нѣсѫ' гад' отвлекли.

„Бѣдна му мати отъ плачь почина
Моя утѣха суетна бѣше,
За мило чядо млада издѫхна
Жалостно ядна лют' охтѣше!

„Обиръ же сей вы пріѣмете
Турцы поганцы кто сѫ' плянили.
Каждому свое цѣл' отдайте.
Вчера главы сѫ' тѣ изгубили!"

Богу молитвѫ старц' отдавахѫ
Млада юнака отъ душѫ милкѫ
С' добрыя рѣчи благославяхѫ
В' свѣтлы успѣхы в' славѫ великѫ.

В' пъприще Богъ да му помогни!
Вѣчнія врази онъ хрістіянскы
Праведно смьртіѭ да сы казни
Шумны прѣдѣлы д' освой горскы!

Бѣдному роду силнѫ защитѫ
С' дѣсницѫ да си подадѣ крѣпкѫ!
Кой юначьств' еще почита
Само подобнѫ да види приликѫ.

Такъ благославяще добры старцы
В' рѣченѫ ямѫ за погребенье
Бѣдній ся управихѫ селцы
Тихо настана мълченье.

Размысленъ войвода стоѣше
На дългаѫ си наслоненъ пушкѫ,
Сърдце му разговорка грызѣше
Селско страданье дадѣ му мѫкѫ!

Пламень г' обѣмаш' отмьщеніе
Очи м' ярости искры дышахѫ
Общо строѣще уполченіе
Вся планины го не събирахѫ!

Мысьль сія в' възторгъ го притвори
В' бѫдощность славнѫ въ дѣло велико
Сяйно пъприще му отвори
С' радость изрѣче слово высоко:

„Общо ни срѣдоточіе трѣба
Все è възможно отъ съгласіе,
Марсова нека зайхти трѫба
Всѣкы щ' уничтожи насиліе!"

Походны знакъ ся момкомъ подади
Шумны планины бодро ѣмнахѫ
Вървищ' ускошка горскія броды
Дѣбньѫще хитро заминувахѫ.

В' пъприще мило да достигнѫтъ
В' старѫ юнашкѫ нашѫ планинѫ.
Българы братѭ да си видѭтъ,
Бѣднимъ да додѫтъ в' помощь в' тишинѫ.

Конецъ първыя части.

ЗАМѢЧАНІЯ

ПЪРВЫЯ ЧЯСТИ

ГОРСКАГО ПѫТНИКА.

(1) Позната е всѣмъ птица, коѭ обично Българи наоваѭтъ кукувицѫ, а по нѣкоя си мѣста ѭ наричѫтъ любицѫ. Простый народъ съ голѣмѫ радость слуша въ ѣрвѫ пролѣть нейнѣ гласъ, и многи отъ пустовѣрія, кое устало отъ баснословнаго вѣка, броѭтъ, когда ѭ изъ ѣрво чюѭтъ да кукува, колко пѫти ще покукува, и мыслѭтъ, че толико години щѫтъ поживѣ. Та може и до то пѫти по нѣкогда да продьлжи засобно свое кукуванье. Обично дохожда въ Старѫ Планинѫ посрѣдь априла мѣсеца.

Горски юнацы най много ѭ обичѫтъ, и догдѣ ѝ не чюѭтъ гласъ не изхождѫтъ въ шумѫ. То птицезрѣніе или отъ старо время сѫ' наслѣдили ускоцы (хайдути) или за то що, когда та ся появи въ планинѫ, тій знаѭтъ, че планинскій въздухъ ся е вѣкы ублажилъ, и шумакъ доста е за да гы закрива. Много юнашкы пѣсны ся пѣѭтъ по Българіѭ в' нейно имя, какъ то и въ соколово имя.

Понеже възпомянѫхмы баснословный вѣкъ, нѣще да е излышно да кажимы нѣколико рѣчи в' общѣ о баснословій, а особенно за българско баснословіе, изчьрпаѭще то отъ нѣкоя си остаткы отъ народа нашего проповѣдамыя.

Человѣкъ собственно сматраямъ ражда ся съ чюдесны умственны силы на тойзи чюдесный свѣтъ, и между всѣмъ животнимъ, самъ той е нейзчьрпный източникъ на много голѣма и чюдесна изнамѣренія. Нъ тій умственны силы въ негово дѣтинство и младость затьмнины сѫ' отъ глупавое

въображеніе, и не могѫтъ пристойнно да дѣйсвувѫтъ догдѣ постѫпенно съ неговаѭ възрасть мало по мало съ наука и образованье не ся усвѣтлѭтъ и източѫтъ.

Постѫпенно ся усвобождава человѣкъ отъ първаго своѭ дивотѫ и глупость, и добыва истинна понятія и обиколяѭщія его разны прѣдмѣты. Въображеніе же подъ владеніемъ коего въ младости è былъ, и ное го è заблуждало да мысли и слави много крива понятія изчезва, и правый разумъ възпріѣмва негово мѣсто, води и учи го да уповнае истинѫ, и да управлява своя размышленія и на высокы прѣдмѣты, и силы своя да употрѣблява и упрѣдѣлены мысли. Истое то ся случава и въ общѣ за единъ цѣлъ народъ.

Истая разлика, подъ коѭ ся отличавѫтъ въ каждый человѣкъ разна състоянія устроя ума и сърдца его, трѣба да ся варди и въ каждый народъ.

Първо начяло състоянія всѣкаго народа è дивота, въ коѭ нахождаемъ нито себе си, то есть по высокыя своя силы и прѣупрѣдѣленіе, познава, нито знае да разсѫждае право за обиколяѭщыя 'го твари и свѣтъ гдѣ онъ живѣе.

Колко по тьменъ è человѣческій умъ, негово вѣрѣшно священно святило, и колко тѣпа му è словесность, сирѣчь, изтьщеніе и развиваніе нъ болше умсвенныя силы, толико най много изрядно тогда дѣйствува мѣчтайное въображеніе. Незрѣлый дивый человѣкъ, чювствуѭщъ, да ся обиколявя отъ вънъ отъ безбройныя вѣщи, имѣѭщи, акы крѣпшѣйши, вліяніе на него, какова сѫ' явленія природы, разсмотряѭщъ же, да онъ не è былъ причина нихнаго сѫществуванія, унуждава ся да управи самъ себѣ слѣдный въпросъ. Отъ гдѣ пройзхождѫтъ вся сія кто азъ глѣдамъ? кой пройзводи сія?

И колко по малко è въ състояніе да разрѣши сія недоумѣнія, толико по млого чювствува свое безсиліе.

Неопытная негова умствена сила не му прощава да вниди въ разясненіе взаймносъдържанія вѣщѣхъ; неученый неговъ умъ отрича му ся всякое срѣдство и начинъ за да постигни въ правое за тѣхъ разсѫжденіе, в' упознаніе, коя могѫтъ да изпьлнѫтъ негово любопытство. И тако спущаѭтъ ся въ свое мѣчтайнно въображеніе и чювствуѭщъ внѫтрѣшно по високѫ нѣкаѭ си силѫ, отъ коѭ сѫ пройзишли вся вещи, устроявя въ себѣ си по високая сія сѫщества по человѣчьскому крою, въображава си тѣхъ въплощена, и отдава имъ вся человѣчьскыя способности и силы, по высочайшый обаче стѫпенъ, отъ колико ся нему явявѫтъ.

Сътвореніе въображенія его, колко по пѫстро ся украсява, толко повѣчь почва да го благодари; и не познаѭщъ отъ никъдѣ свое заблужданье, лесно вѣрва все що мѣчтае, и сматра за истинѫ сътворенія самаго своего въображенія.

И понеже обиколяѭщій его прѣдмѣти сѫ' разновидни, и природы силы подъ многовидна явленія ся прѣдставѭтъ, дивый сей человѣкъ, що е единъ пѫть сътворилъ, то всѣгда и на всѣкъдѣ твори, и мѣчтае слѣдователно не само едно сѫщество по високаго естества, нъ многа, отдаваѭщъ каждому, колко слави тѣхъ голѣма и свѣтла, или по долня, и не толко достопочитаема, разна почитанія и достойнства. Любящъ убо и почитаѭщъ человѣкъ сія отъ него убожаваямая сѫщества, взаймно ищи и отъ тѣхъ да ся люби, и благоволи, и да ся прѣдстателствува въ опасности.

Того ради движи на чьсть тѣхнѫ капища, съзидае храмове, приноси жьртвы, и посвящава самаго себе въ служеніе тѣхно.

Отъ таково начяло, то есть отъ незрѣлое състояніе старихъ народъ, родило ся е баснословіе, то есть недостаточна понятія имѣли сѫ' тогдашни человѣцы за Бога, за създанія міра, и за видимая въ него.

Вси народи сѫ' имали свое особно баснословіе сирѣчь свое богослуженіе. Нъ колико сношеніе и ближность ѐ имѣлъ единъ до другиго, толико и сродство има тѣхно баснословіе. Повѣстница то намъ ясно доказва.

Гърцы сѫ' умножили свое баснословіе, какъ то и начяло ученія пріѣли отъ Египтяны и Финичяны. Римляни же отъ Гърцы сѫ' взаѣли доволно. Завладѣвше же Римляни многы народы разпространявали сѫ' и свое баснословіе между завладаемимъ.

Славяни какъ то и други прочей народи имали сѫ' и тій свое пьрвобытно богослуженіе, а колико ся сѫ' помѣсвали съ другы народы, толико сѫ' го и тій умножавали, притворяли, и другимъ свое придавали.

Нъ най послѣ благовѣствуванія истина узарила ѐ и извадила ѐ отъ дьлбокаго заблужденія тія народы, и показала имъ ѐ истинный пѫть богослуженія.

Римляни и Гърцы пріѣмше христіянскаѭ вѣрѫ нѣсѫ' толикѫ ревность и топлотѫ показали изъ пьрво, що то не само своя стары книгы сѫ' съхранили нъ и многы куміры (идолы) неповредны сѫ' уставили. За то имъ ѐ явно и обширно познато днесъ баснословіе. Българи, то есть Славяни, пріѣмше благовѣствуванія истинѫ толикѫ ревность и топлотѫ сѫ' показали къ христіянской вѣрѣ, що то не само своя куміры сѫ' конечно съкрушили, нъ и книгы своя сѫ' съвсѣмъ изгорили. За да сѫ' имѣли Българи и прѣждѣ крьщенія своѭ писменность и книгы мы другъдѣ щѣмъ доказа обширно. По настоящему прѣдставямы само слѣдное доказателство.

Наблизо крьщенія прѣславскаго двора въ время царя Бориса, Българи невадоволни отъ грьцкія священницы ради злоупотрѣбленія, управилъ ѐ царъ Борисъ посланницы при папѫ римскаго Николая 1) За да му проводи римляны свя-

(1) Responsa ad Consulta Bulgarorum, ecl. Hardonin, Acta. Consiliarum. V. 353. 386.

щенницы, и да му развьрзи нѣколко въпроси относяемы на христіянскаѭ вѣрѫ. Между другимъ былъ è прѣдложенъ и слѣдный важенъ въпросъ. „Що да сторимы съ нечьстивыя нашы книгы, кто 'смы пріѣли отъ Сарацины, и имамы гы въ насъ си?“ Отговоръ папинъ è былъ слѣдный: огнѣмъ съжегати непрѣменно; то естъ да гы изгорытъ!!!

На какъвъ ли языкь сѫ' были писани тыя книгы? Ака сѫ' были писаны на сарацинскы языкь, то есть старо-арапскы, то Българи нѣсѫ' знаяли да гы прочитѫтъ, ни то ся сѫ' служили съ тѣхъ, и слѣдователно не è было нужда да пытѫтъ папа за тѣхъ.

Ако днесъ не è устало намъ никаква си остатка отъ тыя стары книгы, не é чюдно; понеже видимы еще отъ начяло българекаго крьщенія прѣславскаго двора, каква сѫдба гы è налѣгнѫла, и колико повѣчь напослѣдъкъ христіянская ревность ся è вкорянявала въ българскій народъ, толико повѣчь сѫ' горили и трѣбили сами своя древности, акы язычьскы. А и при толиковремянны крьвопролитны и разорителны боюве, кто сѫ' имали непрѣстанно Българи съ Римогрьцы и съ другы народы, конечна разоренія на градове, седемдесятогодишна борба съ Турцы, кой сѫ' упустошили огнѣмъ и мечъмъ цѣлѫ Българіѭ, послѣ же паденія българскаго царства грьцкое злобно священство, кое непрѣстанно è горило и самыя божественнаго писанія нашы старо-българскы драгоцѣнны книгы, и днесъ еще непрѣстанно то исто безбожно дѣло твори 2);

(2) Не прѣдъ много годины въ Загарѫ, къту ся е увело вѣкы въ българскыя цьркви богослуженіе на грьцкій языкь въ Българіѭ, тамошни жители колко старобългарскы ржкописи сѫ' имали цьрковны и другы, понеже въ паденіе българско цьркви сѫ' имъ вѣкы были и за книгохранителницы най безопасное мѣсто, събрали гы были и завардили въ еднѫ цьрковнѫ стайцѫ. Тогдашный тьрновскы митрополитъ Грькъ, кой то е вѣкы былъ, видѣвъ по злу случаю тыя драгоцѣнности, абіе намыслилъ е съ лукавщинѫ да гы изгори и въ вѣчнѫ незнайность отдадѣ. И тако е събралъ цьрковнія надзиратели добродушны и богобоязливы Българы, и имъ прѣдложилъ съ слѣдчый начинъ: Знайте ли вы благочьстивій! какво ся вьрши

при такова, кажѫ, противна обстоятелства кака остатка ѐ могла да ся съхрани отъ нашѫ драгоцѣнѫ старѫ книжнинѫ, коѭ смы имали и прѣждѣ христіянства, нека всѣкый благоразумьнъ сѫдникъ размысли и кажи. Нъ при томъ ны н' изгубвамы нашѫ благонадѣждѫ. Открищѣ время нѣщичко!

Да дойдимы убо на нашый прѣдмѣтъ за Българское баснословіе. Мы прѣди да забѣлѣжимы нѣкоя си остатки днесъ помянуемы въ Българіѭ, коя ѐ была глава славянскаго народа, и най силно и най разпространено царство въ стара времяна въ Европѫ, и гдѣ ся ѐ пьрво благовѣствуванія истина между славяны появила, и отъ тамо акы отъ огнезрачнаго свѣтила весъ славянскій міръ ся ѐ усвѣтилъ, прѣди да внидимы, кажѫ, въ сія изясненія щѣмъ

по законъ божый, когда ся просыпи нѣгдѣ святое причастіе? Българи му отговорили: Изгорява ся въ огьнь тая дрѣха или вещь гдѣ е капнѫло святое причастіе. Е! то исто трѣба да ся извьрши и на тыя книгы, понеже ся е изпьлнявала на тѣхъ божественая служба, и голѣмъ грѣхъ е да стоіѫтъ тако. Българи тогдашни прости человѣцы, склонили сѫ' на неговыя лукавы рѣчи и тържественно прѣсѫствіѫщу ему изгорили сѫ' срѣдъ църковный дворъ грамадѫ отъ старо-българскы разны ржкописи. Въ село Тича близо 2 чяса до Котелъ прѣ нѣколко годины послѣ тьнзимата, Тичяни си развалихѫ стараіѫ църквѫ и съзидахѫ на истое мѣсто другѫ по голѣмѫ и по новый крой. Колко то стары книгы е имало въ църковная стара скривалища, събрали гы были и намѣстили въ еднѫ църковнѫ стайцѫ. На усвященія новаго храма преславскій владика отъ гдѣ зависва Тича, днешній варнянскій митрополитъ Порфирія, или Герасимъ днешный святый Дерконъ въ Цариградъ, (се едно отъ тѣхъ единъ извьршилъ товазло), дознаялъ е за българскыя тыя книгы и безъ да попыта селяны повелялъ та ся изкопали въ църковный дворъ дьлбокъ транъ, и погрѣбалъ тыя мѫченицы българскы стары ржкописи. Нъ тамо казвѫтъ Тичяни было велико количьство. Слѣдъ нѣколико время найдохъ 3 стари църковны ржкописи въ истое село писани на кожѫ, кои сѫ' отбѣгли смьрть отъ злобливаго гьрка владика. При томъ м' извѣстихѫ нѣкой си старцы, че твьрдѣ много ржкописи имало тамо, и че нѣкой си богобоязливъ Българинъ имяцемъ Данкоолу отнесалъ единъ цѣлъ товаръ стары българскы книгы у Іерусалимъ, за да гы съхраніѫтъ тамошній гьрцы калугери!

означи въ кратцѣ, що è св. Димитріе Ростовскій за славянско баснословіе забѣлѣжилъ мимоходно.

Въ пьрвыхъ, казва, поставили сѫ' были Славяни начялнѣйшаго куміра (идола) имянемъ Перуна, бога грому, мълній и облаковъ дъждевыхъ. Тѣло негово было отъ дрьва съ хиртостіѭ изсѣчено, главѫ ималъ излѣнѫ отъ сребра, уши златени, новѣ желѣзнѣ, въ рѫцѣ дьржалъ камень, по подобіѭ Перуна пылаѭща, украсенъ былъ съ драгоцѣнны каменія: а прѣдъ нему огьнь всегда горѣлъ. Ако ли по нераданіѭ жрьческому бы ся случило да угаснѣе огьнь, казнили смьртіѭ онаго жрьца, акы врага богу своему.

Вторый куміръ былъ è Волосъ, богъ скотовъ.

Трѣтый былъ Позвидъ, или Похвисть, или Вихромъ, богъ въздуха, и безгодіѭ.

Четвертый куміръ былъ è Лада, и сынъ ѝ Лель, бози веселія и всякаго благополучія. Рачителства жьртвы имъ приносили готовящій ся къ браку, помощіѭ ихъ мняще себѣ добро, весело и любезно житіе да придобіѭтъ.

Пятый куміръ былъ Купало (Ярило), кого сѫ' мнѣли за Бога на земскія плодове и въ начялѣ жятвы приносяли му сѫ' благодареніе.

Шестый куміръ è былъ Колѣда. Богъ кому сѫ' тържествували 13. декембря.

Отсвѣнъ тѣйзи куміры имали сѫ' и другы многы; имянемъ Слядь, или Ослядь, Корша, или Хорсъ, Дашуба, или Даждь, Сриба или Стрибовь, Самаергля или Самаргль, Мькожь или Мокожь, коймъ сѫ' въздавали жьртвы и хваленія акы Богу. —

Отъ другы списатели ся спомянувѫтъ и слѣдній славянски Богове.

Бѣлый Богъ — Богъ всякаго блага и доброты и проч. онъ è ималъ и свои добры духове.

Чьрный Богъ.

Той è былъ върховно сѫщество надъ прочей ами бозы, и върховный князъ тьмноты, и лощавихъ вълшебствахъ. Прѣдставляли ся го обично въ видъ льва. За умоленіе когда ся го мыслили че è разлютенъ, само кървава жъртва è помогла даг' умири, и когда му ся приносяли жъртвѫ посвящавали му сѫ' и пьльнъ кюпъ съ віно. Когда è щѣлъ да мѫчи человѣцы, проваждалъ имъразна ужасна страшила (духове чьрны).

Хукасъ или Гусланъ былъ музикалный вълшебникъ.

Цырнитра или Цыръ, знамянитъ Богъ вълшебства.

Отъ выше помянѫтія стары богове помянувѫтъ ся днесъ въ Българіѭ, Перунъ, Коляда, Лада, Лело, Вихръ, Ярило, до колко è мнѣ даже до сега познато и ето съ кой начинъ. Послѣдная пѣсьнь Перуну не само ся пѣе по всѭ почти Българіѭ нъ и ежегодишно ся твори баснословнаго вѣка остатно тържество въ время бездъждія и сушы.

Пипируда злата
Прѣдъ Перуна лѣта,
Лѣта и пролѣта
По поле ся мѣта
И Богу ся моли:
Дай Боже дъждецъ!
Да израстѫтъ нивы
Нивы и ливады!
Бары бары води!
Блата блата віна!
Всякы класъ и тъгаръ!
Всяго гребло тягло!
Отъ коряна кошница
По всякѫ ловицѫ!

. . . . . .

. . . . . .

Накычвѫтъ еднѫ дѣвойкѫ съ разни цвѣтя, и зеленчуцы, и съдружвѫтъ ѭ нѣколко жены и водѭтъ пѣѭщи

горящыя пѣсьнь отъ кѫщѫ въ кѫщѫ по поле и нивы и отъ село на село и проч.

Коляда вѣкы е общо познато имя въ Българінѣ и слави ся еще въ дьнь рождества христова, нъ по другѫ смысьль; само имя що е остало Коляда. Разны пѣсны ся пѣѭтъ Коляди, и днесъ мали и голѣми по села колядвѫтъ, По многа мѣста не казвѫтъ рождество христово, нъ Коляда.

Лада и Лель. Въ котелъ на мое время прѣзъ Врьбницѫ, млады дѣвойкы ся събирахѫ край нѣкой си потокъ или водовадѫ, и съставяхѫ вѣнцы уплетены отъ вьрбовы вѣйкы, и всѣка забѣлѣжваѭща свой вѣнецъ спущахѫ гы у потокъ пѣѭщи: ой Ладо Ладо момиче младо и проч. — Гледахѫ и замѣчавахѫ какво управленіе ще поѣмни всѣкый вѣнецъ, и тълкувахѫ то на добро или на зло.

Лелю ся пѣѭтъ такождѣ многы пѣсны а най паче любовны.

Вихръ, и Вихрушка, казвѫтъ въ Българінѣ когда вѣе сильнь вѣтьрь, и ся размѫти и потьмнѣе въздухъ: бѣгайте че иди Вихръ, или Вихрушка думѫтъ.

Ярило, казвѫтъ въ Котелъ жены когда щѫтъ изражи нѣкое си женско събраніе увеселенія ради или пиршества: „то бѣше Ярило,“ то есть веселихмы ся, пѣхмы, играхмы, выкахмы, смѣхмы ся, все то значи, Ярило бѣше.

А въ дьнь святаго Василія на новѫ годинѫ събирѫтъ ся по всякѫ улицѫ дѣвойкы и наливѫтъ въ единъ чистъ мѣдникъ водѫ, всѣка спуща свой пьрстьнь въ него, и укрѫжно обиколяѭщи ся поставѭтъ го посрѣдѣ, а една мала дѣвойчица, нарочито избрана за то, стой блйво до мѣдника. Потомъ почнѫтъ задружно да отпѣвѫтъ по еднѫ краткѫ отпѣвкѫ, н. проч.

Злата тояга изъ село ходи
Сѣдни булка подай прьстьнь.

Дѣвойчица ся навожда и изважда по случаю по единъ прьстьнь отъ мѣдника. Всѣкая отъ дѣвойкы гледѫтъ съ

нестарпеніемъ да видѣтъ, да ли è нейный извлечены прьстьнь, послѣ отпѣѣнаѣ отпѣвкѣ, коѣ тълкувѣтъ н нейно щастіе о бракосчисленій. Вышерѣчная отпѣвка се тълкува: Бирнишкій сынъ — то есть, че дѣвойка, кое принадлѣжи извлеченый прьстьнь послѣ таѣ отпѣвкѣ, що да ся ужени съ бирнишкій сынъ. А злата тояга намъ по казва, че въ старое время бирницы (человѣцы кои се събирали царское дьждіе) носили сѣ' златы тоягы. Всѣ кый прьстьнь ся спуща до тры краты въ мѣдникъ, и отпѣвѣтъ разны отпѣвкы, къту:

Царвуль влачи прѣзь долъ бѣга,
Сѣдни булка подай прьстьнь.

То значи ускокъ (хайдутинъ).

Клонь босилякъ цьрквѣ мѣте
Сѣдни булка подай прьстьнь.

Значи попскій сынъ,
или в' общѣ служителя цьрквы.

Свито куче на камиче
Сѣдни булка подай прьстьнь.

Значи просякъ.

Коня ѣзди соколъ дьржи
Сѣдни булка подай прьстьнь.

Значи войникъ, благородьнъ.

Позлатьнъ топоръ врата біе
Сѣдни булка подай прьстьнь.

Значи богатъ.

Бѣло книжье чьрно мастило
Сѣдни булка подай прьстьнь.

Значи ученъ на книгѫ.

И другы много тѣмъ подобны отпѣвкы сѫ' пѣѭтъ и тълкувѫтъ. На сіе неповинное дѣвическо прѣдставленіе прѣсѫствувѫтъ и жены и спущѫтъ и тыя въ мѣдникъ прьстены нарѣчены на своя сынове за да имъ изпытѫтъ щастіе о женитбѣ.

Покойный Венелинъ възпомянува че Славяни сѫ' славили два начяла божества, то есть добро и зло, под' имянемъ Черны-Богъ и Бѣлы-Богъ. Въ Котелъ жены а най паче стары бабы, когда щѫтъ укори нѣкого си злотворца казвѫтъ, Чьрнило! а когда щѫтъ ся изражи за добро нѣщо казвѫтъ, видѣхъ бѣлъ свѣтъ, или напротивъ не видѣхъ бѣлъ свѣтъ.

Възпомянува ся и Вѣщица или Вѣщирица — когда щѫтъ изрази укореніе противо нѣкоѭ си грознѫ или злотворницѫ женѫ казвѫтъ. Пуста Вѣщице! умразна грозна Вѣщирица!

Вила ся възпомянува въ еднѫ приказкѫ за лѣнивѫ женѫ, коя не è щѣла да работи, и плашила мѫжа си да не ходи въ горѫ да ѝ сѣче мотовилкѫ за пряждѫ, че ще го накажи Вила съ смьрть на женѫ му. — Мотовила Вила, кой сѣче Вилѫ жена му умира. — Дали è было нѣкой си дрьво посвящено Вилѣ? Какъ то сѫ' имали Еллини посвящена дрьвеса на горскыя нимфы (невѣсты)?

Пукълъ — казвѫтъ въ Котелъ за человѣка мълчеливаго и намрьщеннаго. Что глѣдашъ такъвъ къту Пукълъ?: дали не è Богъ пъкла? или елинскій Харонъ? обаче той ся възпомянува под' истое свое имя. Слушалъ 'сьмъ еще отъ младости да плашѫтъ жены малая дѣца, когда плачѫтъ или немирувѫтъ. Мълчи че Харо иди да тя зѣми!

А виждалъ съмъ стары бабы да гуждѫтъ в' уста мьр-
вецу по единъ банъ (пенязъ) съ кого го погрѣбвѫтъ,
еднѫ свящицѫ му турѭтъ въ рѫкѫ. Това исто сѫ' тво-
рили и стари Еллини. Гуждали сѫ' в' уста всякому мр-
твецу по едно дукато (ὀβολον) за да плати Харону пе-
возъ у пъкьлъ, а за свящь казвѫтъ Българи да му свѣ-
на онзи свѣтъ. Извѣстно че въ пъкьль мыслѭтъ.

Кукъ. Казвѫтъ въ Котелъ за дивъ человѣкъ — и
глѣдашъ къту Кукъ? сирѣчъ къту дивъ. Сьрби казвѫтъ
дивѫ и неразумнѫ женѫ кукавица, а за мѫжь кукавец
Римогрьцы въ Бьлгарінѫ живѣѭще казвѫтъ под' иста
смысьль. Τί κυττάζης σαν κοῦκος? и νὰ σὲ 'παχη ὁ κοῦκος. Да
не è былъ Кукъ богъ дивоты? понеже какъ то сѫ' имал
стари, Черны-Богъ, и Бѣлы-Богъ, богыня мѫдрости, бо-
гыня рачителства и проч. То несумнѣнно да сѫ' имали
Бога глупости и дивоты.

Въ Българінѫ играѭтъ по нѣкоя си села Кукуре
игры съвсѣмъ дивы. Скачѫтъ безчинно, ублачѫтъ ся с
вехты пьрцалетины и пѣѭтъ глупавы пѣсны. Въ Котел
стары бабы еще празнувѫтъ куковъ дьнь, то è пьрвы
понедѣлникъ великаго поста, и въ Котелъ рѣдко человѣ
въ мое время è былъ да кажи чистый понедѣлникъ кни-
жевно. Нъ куковъ день ся обично казваше той понедѣ-
никъ.

Змѣюве, Змѣйцы, Самодивы. Многи отъ народа еще
въ Българінѫ вѣрвѫтъ, че сѫщесвувѫтъ сѫщества (ду-
хове) по человѣчьскому образу и подобінѫ, обаче всѣкоу
нѣсѫ' видима. Сѫщества сія, мѣчтае народъ, че живѣѭтъ
по горы, рѣкы, кладенцы, гробища, и развалены разсыпы.
Дѣлѭтъ гы на женскы и мѫшкы, на чисты и нечисты
духове, то есть на добротворны и злотворны. Отдавѫтъ
имъ почти божественнѫ силѫ. Казвѫтъ че тій духове были
прекраснаго вида, и сѫ' многажды залюбвали съ мірскы
мѫшкы и женскы людія, и любовна сношенія имали. Многы

ловѣцы по нѣкогаше збѫхтвали. Прѣлѣсть сія е обща арапскаго народа, а най паче у Бухарскы дървишы, д' имянемъ пери, джинъ, и девъ, и д. т. п. Чѣтницы кой си Арапи дървиши толико сѫ' прѣльстени въ тая стовьрія що то изгубвѫтъ свой животъ и ся трудѭтъ нь и нощь съ пость и чьтенія на нѣкаквы си убаѭлны ушъ рѣчи за да усвоѭтъ нѣкой си отъ тія дуве. Между нашія Българы нахождѫтъ ся многи мѫжіе рави и крѣпкы юнацы, кои отъ вышерѣчнаѭ причинѫ, ѭ че збѫхтвали тій духове нощѣ человѣцы, боѭтъ ся несмѣѭтъ нощѣмъ да идѫтъ на нѣкой си кладенецъ, и рѣкѫ, а най паче въ гробища и развалины.

Той страхъ пройзхожда, понеже тій прости людіе ѣ младости сѫ' напоени отъ таковыя баснословны приказкы, коя до толко ся сѫ' втьлпили и впечятлили въ ѣхна въображенія, що то никой не може да имъ извади о прѣдравсѫдіе изъ главѫ. Само ученіе и доброе възпитаніе ще да успѣе да изтрѣбы и изчисти сія глупости.

За Самодивы, кто нарачѫтъ и Юды, приказвѫтъ ся ного приказкы, че играли нощѣ по полѣны, че гы вижали людіе и д. т. п. Самодива ся пѣе и въ многы българскы народны пѣсны, прѣдставя ся тія къто защитителка и прѣдстателка на юнацы въ най отчяйна и опасна бстоятелства, то исто ся вижда и въ сьрбскы народны пѣсны за Вилѫ.

Отъ вышейзложенія за Змѣюве, Змѣйцы, и Самодивы иди ся ясно колико сродство има българское баснословіе ъ еллинское, кои сѫ' вѣрвали также под' имянемъ нимфы (невѣсты) разны духове обитаеще въ горы, потоцы, рѣки, кладенцы и проч. Вѣрвали сѫ' гы за добротворны и злотворны, отдавали сѫ' имъ най съвьршенаѭ красотѫ, приписвѫтъ имъ и рачителства съ человѣцы, какъ то исто и нѣкой си отъ простаго нашего народа днесъ вѣрвѫтъ. Отъ сія, кажѫ, и отъ Хароновъ спомянъ, що выше це-

мянѫхмы, и отъ другы многы еще остатки, види ся
исто почти еллинское баснословіе. Дали сѫ' Бълг
прѣжде крьщенія пріѣли сіе баснословіе отъ Еллины? и
отъ истія другы азіятскы стары народы, отъ койхъ
и Грьцы свое баснословіе умножили?- То уставямы да р
шѫтъ наши учени. Обаче мы толико можемы каза съ
чностіѭ, че българскій народъ прѣжде христіянства имал
е и той не само свое обширно баснословіе нъ и своѭ
сменность и книжнинѫ добрѣ развіенѫ и простряина,
чьрна сѫдба тако е отрѣдила да пропадни и да с' изгу
негова драгоцѣнна древность!

Българскы свадбы и погребленія почившихъ.

Прѣди нѣколико годины въ Котелъ, носѣше девѣ
прѣпорецъ на свадбѫ, на върха бѣ затѫкнѫта позлате
яболка. Между Еллины въ старо время яболка е была зна
брака и красоты. Въ народны нашы пѣсны ся спомяну
яболка въ истанѫ смысль А прѣпорецъ що ли значи
българскы свадбы? Въ свадбѫ ся прѣдставяхѫ нѣколко лица
кумъ, девѣрь, старый сватъ, свахы, зьлвы, заложникъ и
рѣчи сія да нѣсѫ' отъ христіянскаго вѣка устали явно
отъ слѣдное. Заложникъ прѣди да идѫтъ за дѣвицѫ
сѣше въ рѫкѫ само бѫклицѫ пьлна віна, а у домъ д
вичинъ продаваше му ся пѣтелъ отъ дѣвичины друшкы,
еднѫ кыткѫ красно накыченѫ, обично у есенъ отъ чи
шировы зелены вейчицы, коѭ наричахѫ Ила. На врат
петловъ закачено бѣ кравайче вьрзано съ румѣнъ копр
ненъ кончецъ. Заложникъ у еднѫ си рѫкѫ дьржащъ пе
тла, а у другѫ Илѫ съдружваше свадбѫ носѣщъ сія це
ромоніялны дарове и даже въ цьркви гдѣ вѣнчавахѫ мла
доженцы.

Обичай е еще и днесъ въ Българіѭ послѣ съхра
ненія мьртвеца, да струвѫтъ пиршество, то есть да
дѣѭтъ и да піѭтъ въ дому умѣршаго и да възпомяну
вѫтъ вся прочей почившія. Всѣкому без' изключенія е пр

ено и свободно да учествува въ сіе пиршество. То ся родьлжава за цѣлѫ годинѫ, трытины, деветыны, шесь здѣлы и проч. То è устало отъ най отдалнаѭ славянскѫ древность. Тако è съхраненъ Великань Атила съ воинѫ церомоніѭ, и съ великолѣпно пиршество, на кое ѫ' ѣли и пили. (3)

Въ кратцѣ да кажимы, най древныя чърты на старославянскія обичай, какъ то и языкь съхранили ся сѫ' въ разна мѣста по Българіѭ у днешны Българы.

Да живѣѭтъ съвокупно в' единъ домъ цѣла домородства, да сѫ покорни и послушливи едному старцу кой управлява не само домашныя работы, нъ сматра ся и акы священно лице, то есть изпьлнява мѣсто священника въ нѣкой си стары и новы обичай, къту когы си кѫдѭтъ кѫртвы (курбаны) на Гергювденъ, на Никулдьнь и проч. Онъ прикадява и причита нѣкой си молитвы. То особно има всѣко домородство, а и всѣко село ся управлява отъ таковаго старца, нарицаемаго старѣйшина, кнеза, и кмета и проч.

А гостолюбство и гостопріѣмство кое è най прѣхвалное качество славянскому роду въ Българіѭ ся изпьлнава съ най голѣмое благодареніе и ревность в' общѣ отъ вся Българы. Вси пѫтишественницы засвидѣтелствувѫтъ едногласно о тому.

Много полезно бы было за нашѫ народнѫ повѣстницѫ и книжевность, да, учени наши Българи, кой имѫтъ счастіе да живѣѭтъ днесъ въ Българіѭ в' учителско званіе, пожьртвувѫтъ нѣколико чясове, и подробно да упишѫтъ обичай, пѣсны народны, проповѣдкы, прикаскы, съ еднѫ рѣчь все що ся относи на старинѫ. Колко изясненіе отъ тѣхъ за наше прошествіе ще ся откріе и колко странни списатели, кой прѣстрасно или отъ незнанія давѫтъ ны татарско поколѣніе, щѫтъ унѣмѣ и прѣстана да дрьнѫтъ!

(3) види Le Beau.

Всѣкый ученъ добрѣ може да разсѫди колика ва
ность имѫтъ за насъ сія изисканія, а най паче въ дне
ный вѣкъ, когда вѣкы и другы народи сѫ' устрабли
взоръ на нашъ народъ, и уписвѫтъ, ако и мимоходно, н
говѫ старѫ исторіѭ, и днешны неговы нѣравы и обич
Мы чяда того народа, трѣбали да стоймы хладнокрьвн
То è срамота за насъ, и потомство нѣще да н' уста
безъ горко усѫжденіе! Ако въ разна времена учени Бъ
гари, кой сѫ' были доста, нъ за наше неечястіе прилѣ
вали сѫ' при Гърцы, и сѫ' списвали за Гърцы и на гъ
кій языкъ, или при другы народы, яко, кажѫ, всѣкый от
тѣхъ бы былъ начьрталъ нѣщичко и за нашъ бѣдн
народъ, въйстиннѫ, че имы днесъ имали бѣхмы доста и
вѣстія о нему, не само прѣждѣ що è и какъвъ è бы
нъ и послѣ паданія царства его, знаяли бѣхмы що è бѣ
дный пострадалъ, и не бы бѣхмы толко в' дьлбокый сн
невѣжества устали, нъ найшли бѣхмы и мы лѣка спасени
и улегченія страданія нашего.

(2) Не è еще пройшалъ половинъ вѣкъ отъ какъ с
скытахѫ по българскыя планины, и воювахѫ храбри юнаци
Българи [illegible] и чюдесно
[illegible] турское [illegible]
[illegible] та [illegible] времена българского юна
[illegible]
нѣли и нѣмѫтъ еще отъ народа и до днесъ.

Гори и планини, дьлбокы пещеры, усойна непрохо-
дима мѣста всегда сѫ' были необоримо прибѣжище про-
тивъ губителства и насилія. Сіе горское воюваніе еще
отъ стара времена è устало въ Българіѭ. Имя войвода,
войнишкая рядовна урядба, хоржгва, знаменоносецъ, кои
сѫ' ся съхранили въ горскыя четы, доказвѫтъ ясно не-
говѫ древность.

Въ старая времена когда народъ отъ чясти не è былъ
задовольнъ отъ свои царюве, управителы и проч. про-

тивная та чясть прибѣгвала è въ непристѣпныя планины, и отъ тамо è защитявала своѭ свободѫ. Нъ то горское воюваніе какъ то и всяка друга ньравствена работа, отъ гражданско движеніе мало по мало въ свой несполучай притворяло ся è и на разбойничьство. Примѣри вышерѣчнихъ имамы въ нашѣ народнѣ исторіѭ слѣднія.

Въ время императора Петра Симеоновича царя българскаго чясть отъ народа незадоволни сѫще отъ неговое правленіе, кое è водило Българіѭ въ погибель и пропасть недвижности ради того недостойнаго царя българскаго, многи сѫ были отетѫпили и въ горы отвлекли. Тій сѫ искали урѫжіемъ да го свалѭтъ отъ прѣстола и да намѣстѭтъ брата му Бояна (чютьцъ български стихотворецъ). Понеже народъ è помнилъ еще сяйныя побѣды отца его славнаго и великаго Симеона, и самъ Боянъ Петровый по малкый братъ è былъ въ свѣтлаѭ онаѭ биткѫ подъ цариградскыя стѣны прѣводитель българскыя войскы;(4) нъ Сурсовулова злобна грьческа политика, прѣпрѣчила è всякое народно праведно движеніе, и най послѣ докарала è жалостно паденіе на того время българскаго царева за многы годины. Въ истое время è живѣлъ и св. Юванъ Рилскій въ пустынѭ Рылскыя горы. Въ негово житіе ся спомянува, че налѣтяли на него въ горѫ, гдѣ è пьрво живѣлъ, разбойницы и го унуждили да ся примѣсти на другѫ странѫ и проч. Его чьрта разбойничьства по горы еще отъ старая времена. Нъ коренъ и изворъ горскаго воюванія, какъ то рѣкохмы, было è незадоволствіе отъ правленія. Вторый примѣръ имамы пакъ въ нашѣ исторіѭ Лагана, кой è свалилъ отъ прѣстола царя Константина жека Шишмана внукъ Петровъ, братъ царя Асѣня Калимана. Лаганъ, кого нѣкой си казвѭтъ че былъ ушъ простъ и пастыръ, былъ è прѣдводитель незадоволнаго народа

(4) Види Симеоноваѭ пѣсьнь въ пьрвое число Дунавскаго Лебеда, коѭ народъ е пѣялъ Симеону за славнаѭ му побѣдѫ надъ Гьрцы.

отъ царь Константиновое разкошно правленіе, кой è имъ
также женѫ цариграждански княгынѭ гъркынкѫ Марія
и былъ è вдаденъ съвсѣмъ въ увеселенія по обичаю н
риградскаго двора, принебрѣжаѭще свое царство и пр
Народная партія ся è устройла и накѫтнѫла въ ста
планинѫ, и отъ тамо водима отъ Лагана, нападнѫла
на прѣстолный градъ Търново, и успѣла è да сполу
свое желаніе и цѣль.

И до днесъ еще когда домѫчнѣе нѣкому Българ
за нѣщо си възгласява: Ахъ! шумо . шумо. . . . . .

О паденій того царя ся пѣе отъ народа слѣдная пѣсн

Царица царю думаше
Царю ле господарю ле
Лошавъ сьмъ сьнь сънувала
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Цьрковѫ врата заливахѫ
И дребни звѣзды лѣтяхѫ.
Царъ стана в' цьрквѫ отидѣ
Съ девять си сына напрѣдѣ.
Голѣмъ сѫ' съборъ събрали
Лошавъ сьнь да разтълкувѫтъ.
Тълковали и прѣтълкували
Никой го н' истълкувалъ
Най малкы му сынъ одтговаря:
Бащичко мой бащичко!
Кътy с' идимъ у дома,
Ще ны посѣкѫт' убіѫтъ
Столнинѫ ще н' отѣмнѫтъ.

Къту си у дом' отхождахѫ
Девять му сына посѣкохѫ
И самаго царя на стьлбѫ.
. . . . . .

Таже ся пѣе истому царю Константину.

Извади си царь Константинъ
Извади си врана коня
Да го пой да го воби
Васѣдна си врана коня
Че припусна врана коня
При бѣлянкѫ край полѣнкѫ.
Малки моми платна бѣлѫтъ
А вдовицы ризы перѫтъ.
Изтьрва си врана коня:
Отговаря царь Константинъ:
Хой вы вази малкы момы
Я прострете бѣла платна
Та хванете врана коня.
Прострѣхѫ си малки моми
Прострѣхѫ си бѣла платна
Та хванахѫ врана коня.
Царъ Конетандинъ отговаря.
Коя платна коя мома
Улови си врана коня?
Убыдохѫ малкѫ момѫ
Малкѫ момѫ Теодорѫ.
Улови ѭ царь Константинъ
За рѫчицѫ за дѣсницѫ
Уведи ѭ царь Конетандинъ
У въ Търново въ сарай си
Че ся вѣнча царь Константинъ
Съ малкѫ момѫ Теодорѫ.

(3) На многа мѣста на възпорскій брѣгъ отъ тракійскѫ странѫ виждѫтъ ся развалины отъ стара здания гдѣ сѫ' были великолѣпни увеселителни домове на грько-римскія горды и разкошны велможы. Нъ днесъ гы ѐ обрасла дива лобуда, и обитава гы нощная сова!

(4) Грьцкій днешни иступлени списатели и стихотворцы бълнувѫтъ и мѣчтаѭтъ голѣмы сьнища. Завладеніе седмохълмія! разхоткы по възпорско крайбрѣжіе съ злотоубозданы коніе! азіятска увеселенія по красныя градины! византійскій старъ прѣстолъ! кому границы да ся простирѫтъ отъ Цариграда до Ефрата рѣкѫ! до Иракленовы стьлпове! (Гибралтаръ), и послѣ чякъ до Дунав и до Савѫ рѣкѫ! и проч. и проч. и проч. За Българы и за Сьрбы нищо не уставѭтъ, ни то щѫтъ да гы спомянѫтъ. Мы отъ нашѫ странѫ имъ молитствуваме добры успѣхы!!! Нъ приказвамы имъ и слѣдныя двѣ кратки приказкы, и еднѫ баснѫ, пакъ гы уставямы да отберѫтъ коѭ имъ ѐ най подобнѫ: Єдного цыганина пойскали едно время да го направѭтъ царь; нъ той попыталъ, ами, хлѣбъ кой ще ми доноси? тій му рѣкли. Ты когы станишъ царъ, хлѣбъ ще ти доходи съ кола! Онъ же отвѣщалъ. Азъ нѣщѫ царство! По добрѣ да карамъ кола съ хлѣбъ! Друга: Въ время Султанъ Селима былъ ѐ въ Цариградъ нѣкой си чютенъ піянецъ Бекри-Мустафа, глумецъ Султанъ Селима. Той Бекри-Мустафа къту ся напилъ добрѣ единъ дьнъ, трьгнѫлъ по цариградскы улицы, и грьмогласно выкалъ. „Продавамъ Цариградъ!“ Султанъ Селимъ извѣстивъ ся о тому, повелѣлъ да го доведѫтъ тутакъси прѣдъ себѣ си, и му гнѣвъмъ изрѣкалъ: „Бре пезевенкъ! какъ смѣешъ ты да продавашъ Цариградъ?“ Бекри-Мустафа при все що ѐ былъ чютенъ піянецъ, былъ ѐ и живаго духа глумецъ, и за то абіе ѐ отговорилъ Султану. Падишахамъ! Азъ знаѭ че никой нѣще купи Цариградъ, та за то го и продавамъ. Това глумленіе ся допаднѫло Сул-

-тану, и съ посмѣйванье сторилъ сиктиръ Бекри-Мустафа. Басна: Една кокошка нѣто гледала че тѣска сноси голѣмы и ядры яйца, поревнило ся и ней да снесе и тіе голѣмо яйце. И така придьржала в' утробѫ си яйце два дны; на трѣтый дьнь напрѫжла ся да го снесе; нъ яйце было порасло толико голѣмо, що то бѣднаѭ кокошка изпродрала си дирвицѫ.

(5) Герлово или Герилово. Малко днесъ укрѫжіе отъ 30 и выше турски села лѣжи между Врѣславъ, (днесъ Ески-Стамболъ или Стамболукъ по турскы) Османъ-Пазарь и Котелъ. Жители му сѫ се Турцы потурнацы отъ старо время. Обаче языкъ говорѭтъ турскы. Тій сѫ' отличавѫтъ отъ правовѣрды Турцы трудолюбіемъ, кое ся състой на орачьство, дьрводѣліе, и овчярство. Помежду си жены имъ ся не крійѫтъ какъ прочіи турски жены, ни то давѫтъ другиму Турчину отъ помежду си дѣвицѫ на бракосъчисленіе; пійѫтъ в' общѣ віно безъ никакво турско прѣдразсѫдіе. Турцы гы назовавѫтъ Казалъ-баши. Тій нѣмѫтъ истій турскій злобенъ духъ, живѣѭтъ же съ свои съсѣды Българы миролюбиво, и зѣмѫтъ даваѭтъ почтенно. Въ това Герловско укрѫжіе само единичко знаменито село българско ся è съхранило, Вьрбица, настранѫ отъ тія села турскы. Жители му христіяни имѫтъ единѫ църквицѫ, и живѣѭтъ по вѣчь отъ земледѣліе. На весело и разтворено мѣсто è разположено сіе селце, и жители му сѫ' доста устроумни человѣцы. Нъ чьрный духъ Бѣдай усѫдилъ гы è да подпадѫтъ отколѣ и подъ второ еще губителско насиліе на татарскія кьрьмскы подмѣтнѫты дившны ханове Султаны назоваемій, изгнаній отъ Русіѭ въ время на побѣдоносния походы императрицы Катерины. Тій коноѣдцы владѣли сѫ' и владѣѭтъ тамо, какъ то и въ многа друга българска села съ неограничнѫ власть, и творѭтъ безчисленная угнѣтенія. Цариградскій дворъ имъ отдава по старѫ чьвть голѣмо почитаніе, и

плаща имъ годишнѫ платкѫ, сматраѭщъ тѣхъ отъ царскаго поколѣнія, и того ради имъ отдава насловіе (титулъ) Султани. Тій отсвѣнъ къту съблачѫтъ бѣдни Българы и гы карѫтъ силомъ да имъ работѭтъ къту чърны робове турчѫтъ имъ съ насиліе неврьстная дѣца. А о собито красны млады дѣвицы грабѭтъ гы по воли си! Убезчьстѭтъ бракове, колѭтъ, бѣсѭтъ, убизѫтъ безъ никакъвъ заворъ отъ странѫ правителства! Тій сѫ' крадливопріѣмцы (газды, ятацы) на разбойничьскы и злодѣски турскы четы; явно гы закривѫтъ и защитявѫтъ въ свой си дворове! Турско правителство отсвѣнъ къту не дава никакъвъ милостивъ слухъ на тѫжныя жалбы бѣдних Българъ, еще гы и казни за това, ако дьрзнаѭтъ да ся уплачѫтъ отъ тія человѣкообразны звѣрюве! За то и не сиѣѭтъ, ни то помислѭтъ вѣкы бѣдни да с' уплачѫтъ; нъ научили сѫ' съ горесть и търпеніе плачевно да прикарвѫтъ многострадалный си животъ.

Въ Гериловскій прѣдѣлъ има знамянити остатки старобългарски, развалини отъ стары крѣпости, подземни стари пѫтища и скривалища и проч. Нъ кой да гы придари? Смѣйли вѣкой си Българинъ да с' усѫди въ таковое за нашѫ древность полезно дѣло? Абіе бы изгубилъ главѫ! Прѣдѣлъ сей отъ природѫ е' украсенъ съ веселовидна лѣсища, и съ цѣлы дѫбравы отъ разна плодовита овощія. Има и доброплодна земѭ. Нъ въ каковы е' рѫцы!

О разорѣній града Герилова, отъ кого носи днесъ това малко укрѫжіе имя Герлово, приказва ся отъ старцы и пѣе ся въ Котелъ пѣсьнь на слѣднаѭ смысль.

Петли пѣѭтъ в' градъ Гериловъ
Църквы клепѭтъ н' общонароднъ зборъ
Протогири выкѫтъ по высокы могилы:
Събирайте ся сичкы голѣмы и малы.

Кой има дѣца некрьщаня, да крьща!
Кой има момы згудены, да гы вѣнчява!
Мѫжіе братя крѣпко сѫ' убурѫжете!
Жени дѣчица, а вы сѫ' Богу молете!
Немилостиви Турцы на градъ нападнѫхѫ.
Царсво ни тій разорахѫ и привзѣхѫ!
Додѣ си свѣтла звѣзда Дьница изтече
И нощь своѭ власть разсвѣту придаде,
Къту съ тьмьнъ облакъ градъ ся прикри
Грьмъ, трясакъ от' урѫжье в' синю неб' ихти!
Къту порой Турцы всичко изтрѣбихѫ.
Къту стримницы мѣчкы, крьвь си піѭхѫ!
Мѫжіе, стары жены, дечица изклахѫ
Дѣвицы, и млады невѣсти поробихѫ!

(6) Село Вьрбица граничи съ Котелъ камъ Юго-сѣверь съ Планинѫ Лумы-Дѣлъ, мѣсто непроходимо. Само горскій юнацы го посѣщавѫтъ, има тамо съвсѣмъ романтична мѣстоположенія и дьлбокы пещеры, коя изглѣдвѫтъ къту че ѐ съдѣйствувала нѣкогашь человѣчьска рѫка за да гы поуглади за по згодно убиталище или прибѣжище. Що ли значи това наймянуваніе, Лумы-Дѣлъ? не ми ѐ познато. Тамъ близо на около има и други планины и всяка носи имя свое. Орьнь, Зло-Стѣнье, Бѣли-Брѣгове, Свинирь, Козякъ, Плѣживица и проч.

Безъ причинѫ человѣцы не имъ сѫ' дали тая имена, коя и до днесъ сѫ' съхранили. А никаквѫ татарщинѫ, нито гърщинѫ не носѭтъ. Чиста славянска имена сѫ'. Господиновцы странни изискатели на древнаѭ българскѫ исторіѭ могѫтъ ли да покажѫтъ намъ нѣкое си мѣсто въ Българіѭ, кое да носи отъ старо еще время (не отъ турское завладеніе) нѣкакво си татарско имя? Както мѫдрувѫтъ, че кубратово военно отдѣленіе было отъ Татары, та завладѣло ушь славянская племена, кои сѫ' живѣли въ

горнѣ Мисіѣ и проч. И къту ся слѣло въ тѣхъ пріѣми и языки славянскы, а остало му само имя Българи! кое è исто славянско имя. Смѣшно мѣдруванье за учены главы!

Завладаѣщый и побѣдитель народъ да с' изгуби языкъ съвсѣмъ, и да пріѣмни языкъ завладаемому отъ него народу и робу си, то ни то è было, ни то ще бѣди! Мы глѣдамы в' исторіѣ се противное да става. А имамы живъ примѣръ Турцы, кои сѣ' дали языкъ си на доси завладаемы отъ тѣхъ народы, къту Караманлій и Гагаузи, негли и други. Вѣроисповѣданіе имъ гы показва чѣсѣ' были Турцы, ни то има да ся спомянува въ нѣкоѣ си исторіѣ, да ся сѣ' нѣкогашъ цѣли области Турцы похристіенили. Имало казвѣтъ въ Кобратово войнсти татарска имяна на прѣдводителы, и чякъ до Семеоново время сѣ' възпомянувѣтъ такова имяна, мѣдрува единъ новъ историкописатель русійскы, въ своя си писма за българскаѣ и сърбскаѣ исторіѣ. Та нѣмали днесъ въ русійскаѣ войскѣ толико Татари чиновницы, и другы народи? еда за това щѣтъ каза потомцы, ако сѣ' нѣкакси изгуби исторія, и останѣтъ остаткы на имяна, че русійскій народъ è татарскаго поколѣнія? И тако за Аустріѣ, коя има отъ толикы народы въ своѣ си военнѣ, и политичнѣ службѣ. Еда стара Българія въ него время не è была силна, и простряннa, ако не колико è днесъ Русія, а то по крайнѣй мѣры, на половинѣ? То стари арапски исторій доста разяснявѣтъ. Мы о тому прѣдмѣту щѣмъ доказа на подобное мѣсто. Обаче писмо-писателю, толико имамы чьсть да му кажимы, че è писалъ безъ разсѣжденіе праваго разума, или паче прѣстрастно. То ся види отъ негово израженія въ тѣхъ періоды отъ щила кто употрѣблява съ рѣчи укурителны, нъ мы го сматрамы не за чисть и искренъ руссъ Славянинъ, то негово имя го показва, че влѣче отъ другый родъ. Негово мѣдрословіе прѣвождаѣщъ рѣчь по рѣчь византійскы римогрьцы и-

страницы види ся да è начърналъ и ся è напоилъ доста отъ тѣхный слогъ. Понеже отъ тѣхно перо, колко ся относи на нашъ народъ, какъ то и на другы народы, добро нѣщо рядко ся è написало. Все дыше прѣстрастіе, и искривленіе истины.

(7) Близо до Цариграда на 5—6 часа разтояніе въ кокощарскій пать (таукчи-юлу) на плодовиты равнины разсѣяны сѫ' нѣколко турска села близо едно до друго. Тѣ сѫ' Тосунъ-кіою, Демирджилеръ, Сазла-босна и проч. Между тія села прѣди 15 уже годины ся è случило това събытіе. Горская чета водима отъ Петка войводѫ вращала ся è у Цариградъ назимовище. Нъ черна имъ сѫдба надала гы è, та сѫ' вдаднѣли въ клѣтъ робства. Вся укрѫжная турска села събравше ся съ тѫшкѫ потирьѫ, и съ голѣмѫ гьлчкѫ и пыкове убиколили сѫ' 13 безурѫжны горскы ускоцы на еднѫ равнѫ могилѫ покритѫ съ рядъкъ дребакъ. Юнацы сѫ' были съкрили на друго еще мѣсто свое урѫжіе и ишли въ Цариградъ присторени на ратай носяще по еднѫ тоягѫ само у рѫкѫ. Никакво съпротивленіе нѣсѫ' можали да учинѫтъ безъ урѫжіе, и противо толико бѣсны Турцы въ поле. Тамо храбрость и хитрость не è имала никаквѫ работѫ. Най памятно è было да ся прѣдадѫтъ, и да играѫтъ ролъ своего прѣобразованія. Това сѫ' и учинили.

(8) Єдинакъ значи тукъ отбранъ, крѣпъкъ, храбръ, устрабитьлнъ. Рѣчь сія ся употрѣблява отъ овчяры, кой сѫ' ѭ зѣли приносно отъ единакъ вьлкъ. Сказвѫтъ овчяри и горскій ловцы, че вьлкъ когы ся укучи не дьржи само на едно мѣсто своя вьлчета, нъ отдѣлѫ едно на странѫ въ друго скрито гнѣздо. Ако сѫ' случи да надѣтьѫтъ ловцы на гнѣздо му и избінѫтъ му чяда да устани съкритое. Това уединено вьлче казвѫтъ овчяри че ставало много по голѣмо и по стрьбно, и силно отъ другія си братя. То сѫ разумѣва защо. Понеже ся храни повѣчь,

и възпитава ся усамлено. Казвѫтъ че той единакъ вы
никогы не ся съдружвалъ съ другы вълцы, нъ всѣ
самъ ходилъ по ловидбѫ, и твърдѣ хитаръ ловецъ бы
на елены (ругачи). Варди гы къту ся запасѫтъ
нѣкое си стрьвно равнище, гдѣ сѫ' высокы стѣны, и р
тища отъ еднѫ странѫ, и впуща ся невадѣйно на тѣ
Тій къту ся подплашѫтъ наскачѫтъ и хвьрлѭтъ ся о
най высокая стрьвна мѣста, и тако нѣкой си струш
си крака, и падва недвижимъ. Тогава хитрый един
спокойно отива и го изѣда.

(9) Това è такождѣ исторично. Пять храбри уск
Българи въ желѣза обковани упълчихѫ ся съ мотивы
выше отъ 200 войвицы турскы стражары, и отбѣгва
и утекохѫ въ Старѫ-Планинѫ, дѣ четувахѫ до 1854 лѣт
Нъ Петко войвода и нѣколко отъ вѣрнѫ му дружи
юнацы погинѫхѫ въ търновскаѭ горѫ отъ придателст
и чьрнѫ измамѫ!

(10) Дьрвишъ значи по нашъ языкъ убогъ, сиромахъ,
просякъ. Казва ся и факиръ, и гарибъ, кое значи исто
Деръ, по арапскы языкъ значи врата; негли отъ тамо
пройзходи и рѣчь дервишъ, человѣкъ кой ходи отъ врата
на вратѫ та проси. То исто творѭтъ въ Индіѭ фак
ри, и въ Турско дьрвиши, коймъ ся отъ Индіѭ тѣгл
начяло. Казвѫтъ четницы Турцы че дервишкы секты с
12. а всяка секта è раздѣлена на 12 разна исповѣдан
(ереси) носѭтъ же имя Руфаи, Мевляви, Накшибенъ, Ср
рани, Бекташи, и проч. Намъ è позната най добрѣ бекс
шійска секта на коѭ è былъ родоначялникъ Хаджи Бек
таши Вели. Тѣхный патронъ è Алія, и отъ того ся на
зовавѫтъ и, Алеви. Въ най голѣмо си отчяйванье бекта
шій възгласявѫтъ, и зовѫтъ на помощь Алія. Я Али! вы
кѫтъ грьмогласно.

Тій сѫ' дѣлѫтъ на два вида; истински и льжовни
бектащій. Пьрвій вѣрвѫтъ едного самаго Бога, и уничто-

жавѫтъ вся святовны общественны работы, съ еднѫ рѣчь отбѣгвѫтъ всѣкаѭ мірскѫ суетѫ. Вся народы и вѣройзповѣданія сматрѫтъ едно, то есть без' никакъвъ ислямскій фанатизмъ. Не промышляѭтъ за да си приготвѭъ богатства за много годины, мѣсецы, и недѣлы. Нъ днесъ за днесъ, утрѣ за утрѣ глѣдѫтъ да проминѫтъ. За то си имѫтъ и пословицѫ „биръ локма, бирь хърка" единъ залакъ, една врьхна дрѣхѫ. Добротворѭтъ колко имъ; è възможно. Никогы зла рѣчь не излила отъ уста имъ и зло да имъ кажи или учини нѣкой си не отвращѫтъ му. Нъ думѫтъ, еваллахъ яхо! то есть, благодарѭ ти человѣче! Това тайно днесъ въ Турско тѣхно вѣройзповѣданіе нѣма нѣкоѭ си обща и политична цѣль, ни то ся стараѭтъ да привлачѫтъ и умножавѫтъ съ послѣдователы бекташіювѫ сектѫ. Тій ся трудѭтъ и мѫчѫтъ само за своѭ си личность. Нѣмѫтъ игры, безчинно скаканье, віанье, какъ то другыя секты дервишкы, по свои си текета. Мохамеда не вѣрвѫтъ за пророка, ни то ся клаѭтъ, казвѫтъ че Хаджи Бекташи Вели сѫ' кланялъ единъ нѫть за тѣхъ, и то имъ доста, ядѫтъ и піѭтъ все що, какъ то и други свободни народи. Пріѣмѫтъ свободно всѣкаго кой ищи да стани послѣдователь на тѣхное вѣройзповѣданіе без' разьнствія народности и вѣры. Имѫтъ но разна мѣста Шехове, нъ тайни, прѣдъ койхъ ся прѣдставя всѣкы питомецъ за да добіе негова наставленія. Наставленія сія сѫ' слѣдная. Шехове упрѣдѣлявѫтъ всѣкому рочище искушенія, то естъ за толико годины да ся скыта по свѣтъ скѫсьнъ, голъ, босъ, гладьнъ, жядьнъ и проч. и все то да сматра съ равнодушіе какъ то казвѫтъ, хошъ гіормели. И послѣ това упрѣдѣлено му рочище изкушенія вѣрвѫтъ, че Шехъ му при кого è добилъ дервишкаѭ тайнѫ, ще му ся яви въ подобно время, и ще му подари, и възнагради съ нѣкоѭ си чюдотворнѫ силѫ. На единъ обаче видъ, кого онъ избере, и така изкушив-

дій ся нрцетойдно ще уноснее свѣтъ, и ще види и
мого Бога, и другъ сѫщества, коя вѣрвѣтъ тій, че жи
ѣтъ въ тойзи свѣтъ, обаче невидима отъ нейакушены
ловѣцы, и тогава вѣрвѣтъ еще че негово тѣло ще да ста
друго що нетѣщено, и нѣщѣ усѣща нищо свѣтовно. Таки
сѫ' истинскій дервиши бектащій. Нъ тій сѫ' твърдѣ рядко
хождѣтъ, какъ то приказвѣтъ Турцы четницы. Тій сѫ'
дили и по боюве, и Турцы кога сѫ' имѣли такови чи
творцы святцы въ войнство си, мыслили сѫ' увѣрени
че побѣда è неотмѣнно тѣхна.

Отъ истаѭ сектѣ и под' истое имя сѫ' вторій ли
ливи бектащій. Тій не вѣрвѣтъ нищо на свѣтъ, нито Бо
нито пророка. Все що è зло и развръщенно на свѣтъ тво
рѣтъ го безсъвѣсть, коя нѐ сѫществува въ тѣхъ. Кр
дѣтъ, убивѣтъ, изпьлнявѣтъ гнусны и скотоны страсти
дто немогѣтъ ся уписа; съ една рѣчь тій сѫ' человѣ
убразни скотове, и звѣрове. Тѣхно è число голѣмо, и
Турско, не само подъ притворное бекташійско одѣяни
нъ и между турскій народъ въ свѣтъ живѣѭщій мухо
данцы. Трѣтая чястъ сѫ' сега такови, и имѣтъ тай
бекташійскы знакове за да ся разпознавѣтъ по между с

Послѣ паденія Българій установили ся сѫ' по ни
красвія прѣдѣлы дервишка текета, и усвойли сѫ' най ла
довитаѭ землѣ. Окрьстная села были имъ черни роб
и творили най лютая угнѣтенія, и безчеловѣчная злоупо
требленія. Той дѣмонскій бичь ся è простиралъ до доне
18 вѣка. Послѣ того разтоянія достигли сѫ' досадни
самому турскому правителству, съединени съ яничеры, ко
гы е изтрѣбило постѣпенно, а най наче Султанъ Махму
вмъ развалилъ и разоралъ конечно текета. Казвали ни
сѫ' нѣкой си четницы Турцы че слѣдная гнусна причи
è дала най много поводъ турскому Султану за да гы изтрѣб

Въ карновское укрѫжіе (Карнобатъ) умрѣла è еди
петнадестогодишна дѣвица дъщи едного татарскаго Сул

тена. Той è пожелѣлъ да ся съхрани тамъ въ едно близко бекташійско теке. Вечеръ тъ дервиши сѫ изровили изъ гроба мьртвое девичино тѣло, и натопивше го въ теплѫ водѫ въ еднѫ бъчвѫ, изпелияли сѫ' гнусны страсти . . . . Тамо въ него теке были заробени двѣ млади българчета. Тій къту видѣли това враговско дѣло, найшли время та избѣгнѫли и отишли право при Султана и извѣстили го о тому.

Султанъ ся è подигнѫлъ съ нѣколико человѣцы отъ окрьстная села и нападнѫлъ è истанѫ нощь на дервишкое теке, дѣ è заварилъ тыя пъклены бѣсове че вьршѫтъ войстинна оно що му сѫ' отбѣгнѫлая дѣца извѣстили. Послѣ това Султанъ ся è упѫтилъ у Цариграда и изявилъ è самому царю сінѫ противоестественнаѫ дервишкѫ злобѫ.

Факійска гора è близо до Черный-Кладенецъ (Карапунаръ). Малко укрѫжіе кое граничи съ карновско укрѫжіе. На изхода въ подножіе на танѫ буйнѫ горѫ и' едно страшно бранище (курія) има и днесъ подновено дервишко бекташійско теке; нъ съвсѣмъ худо. Нѣма нервій си приходы, и явная угнѣтенія и злоупотрѣбленія надъ българская окрьстна села. Обаче колко ся относи на турское разбойничьство и злодѣйство се пакъ è тайно прибѣжище. На около му сѫ' 2-3 турска села отъ истанѫ бекташійскѫ сектѫ. Въ лѣто 1854 минѫхъ отъ тамо преобразованъ въ турско одѣяніе, ради временная обстоятелства, съдруженъ отъ тройцѫ деброубурѫжны Българы, и отбыхъ ся при шеха да го поздравя къту Турчинъ и бекташія. Онъ безъ да мя познае че сьмъ христіянинъ, пріѣмна мя гостолюбиво, и почна да мя запытва, какъ отивѫтъ военны работы. Азъ по моему положенію въ кое ся находдахъ, трѣбаше да му хвалѫ и да ся съобразѫ съ неговый фанатичьскы духъ, и къту му доказахъ, че отходдамъ да ся бінѫ съ гяуры за исляниемъ (правовѣрство), зарадва ся много, и каза ми, че и онъ отъ своѫ

странѫ непрѣстанно ся біе съ гяуры, то есть проваш
тайно всякый дьнъ злодѣйцы Турцы да проливѫтъ хр
стіянскѫ българскѫ крьвь по пѫтища, и около села! Ч
стѭ, каза, невѣрнія кучета! . . . нека н' устанѫтъ! . .
Това исто вси мухамеданцы мыслѭтъ и дѣломъ вьрша
по Българіѭ. Нека европѣйски пѫтишественницы плета
льжливы похвалы турскому народу, за да украсявѫтъ
человѣколюбивы рѣчи своя списанія. То само парин
нѣжны госпожицы щѫтъ повѣрва.

Кой-è живѣлъ въ Турско, или è ималъ приликѫ
пѫтува тамо, знае какъ ся вьртѭтъ по текета дьрви
къту бѣсни догдѣ имъ ся завіе свѣтъ и попадѫтъ на зе
неломьртви и съ запенены уста. Глъчка и безчинны
кове що издавѫтъ приличѫтъ къту когы сѫ' събере н
вьлча глотница и віе. Тіи вьртежи и віянія нощѣ пов
ставѫтъ. Наши нѣкой си Българи вѣрвѫтъ че и Сл
дивы играли нощѣ по горы, и скачали и ся вьртели твьр
силно. Да не чинѫтъ дьрвини таѭ церемоніѭ на не
димія тія духове, кои тѣ вѣрвѫтъ?

(12) Нѣкой странни учени непознаѭще добрѣ бъ
гарскаѭ земѭ, и слушаще да сѫществувѫтъ Татари в
Доброжѫ днесъ, и въ старое время да ся възпомянуш
Малѫ Скытія то исто мѣсто, мыслѭтъ, че тій Татар
сѫ' Българи отъ старо время устали. Нъ мы имъ казваш
да чюѭтъ че тій Татари сѫ' бѣгунцы отъ Русіѭ въ р
зна времена когда è имала бой съ Турско, а най паче
Катеринино время. Тій сѫ' мохамеданцы и говорѭтъ сво
си татарскій языкъ, кой нѣма никаквѫ приликѫ съ бъ
гарскій. Разлика имѫтъ отъ Турцы само що ѣдѫтъ кон
ско мѣсо. И сега еще въ послѣдній севастополкы рат
приминѫхѫ доста и гы насели турское правителство в
Доброжѫ, къту усили бѣдны Българы да имъ направѭтъ
цѣлъ градъ, къту че сѫ' Българи виновати за тѣхно п
гнаніе отъ Русіѭ! Тій неплащахѫ даждіе турскому пр

вителству, нъ въ время рата, давѣхѫ особенъ полкъ войскѫ, и то всадницы. А за старо время що ся è звало то мѣсто, Малѫ Скытія, то отъ грхцы вся Славяны сѫ' ся звали Скыти, и то мѣсто акы обитаемо отъ Славяны, то есть Българы, Грьцы сѫ' го назвали Мала Скытія. Тамо ся живѣли Българи еще прѣди Хріста. Славный римлянскы поетъ Овидія кой è живѣлъ у Сулми, — Сулмона, въ 711 годины послѣ зиданія Рима то естъ 43 годины прѣждѣ Хріста, былъ заточенъ въ Доброжѫ на вѣкой си градъ Томи близо до Варнѫ. Научилъ ся языкъ на тамошній народъ, Гети, и писалъ на гетскій языкъ стыхотвореніе. Мы знаймы че стари грьчьскы историцы и списатели назовавѫтъ на много мѣста Българи Гети и Масагети.

Матій Стріковскій, каноникъ самойтскій, дѣй славянскихъ хронографъ достовѣрный, в' четвертой своея хронологій книзѣ пиши, че Овидія славный латинскій поетъ въ свое заточеніе между сарматскихъ народовъ, навыкнѫлъ ся съвьршенно на нихный языкъ, и за чистое, краеное, и любопріѣмное негово изрѣчіе писалъ стыхове на тойзи языкъ.

(13) Село Шипка лѣжи въ подножіе на Старѫ Планинѫ 2 чяса далѣчь отъ него è градъ Казанлѫкъ въ поле близо до рѣкѫ Пунджѫ. Главный входъ старопланинеты за Търново минува срѣдъ село Шипкѫ. Жители му сѫ' вси Българи храбри юнацы. Види ся да гы удушевлява старопланинскій чистъ и сводьнъ въздухъ. Тій ся небоѭтъ твьрдѣ отъ злодѣйцы Турцы. Стара майка планина имъ помага. Тамо на около не смѣѭтъ поганци да бѣснувѫтъ ненаказно . . . . .

(14) Кавалъ — дьлга свирка, коя има наликъ на арапскы неи. Вси български овчари сѫ' природни свирцы, и пасѫтъ си стада свираѭще народны сладкы граюве (мелодія). Въ стары нашы народны пѣсны сѫ' спомянува мѣдьнъ кавалъ. Види ся отъ того да сѫ' имали наши пра-

отцы свирки отъ мѣдь, и да ся имали добро понятіе и музикѫ. И до сега ся събирѫтъ овчяри по нѣколко си едно и свирѫтъ задружно еднѫ и истанѫ отчѣвкѫ.

(15) Клято è желѣзо отъ стомнѫ направено и лено добрѣ, съ кое подкапавѫтъ наменны зидове в' отчяйно время и отбѣгвѫтъ въ шумѫ.

(16) Делій ся зовяхѫ азіатски всадници Турци носѣхѫ на главѫ высоки кълпацы (зюмрета) чьрни, кѫту минувахѫ отъ нѣкое си мало низко мѣсто трѣ да ся навождѫтъ на доло. Тіи и въ время мира минув отъ Азіѭ въ Българіѭ множество полкове и ся сѫ отъ града въ градъ, и отъ село въ села по годины мѫчѫтъ бѣдны Българи. Тѣхно отдѣленіе ся назовав зюмре оджаги, какъ то янчерское ся зовѣши, си чери оджага. Тій съществувахѫ еще до 1828 въ то дашны бой съ Русіѭ. Султанъ Махмудъ гы мах тѣхъ. Ходяхѫ по Българіѭ, кѫту ѣдѫхѫ и піяхѫ, махѫ и дишъ-хака (за зѫбы си платкѫ що сѫ' ся т дили да ѣдѫтъ!). Заробвяхѫ и много млады момцы и отвлачахѫ в' Азіѭ. Никой не смѣяше да имъ ся съп тиви. Самое тогдашно правителство гы è поощрѣвало то за да уничтожѫвѫтъ българскій народъ. То è бі турска политика даже до прѣди тенанмата, отъ время время да проважда по Българіѭ таковы кръвопійцы зл рюве подъ разна имяна, Делій-, Кѣрджалій, Кавусазы, най паче голы Арнауты.

(17) Голѣбъ войвода è былъ не отколѣ родъмъ от село Умарюво (Умарджа) близо до новѫ Загарѫ. Отъ живѣлъ въ старѫ Загарѫ, дѣ ся è залюбилъ съ еднѫ гр сиѭ загарчянкѫ имянемъ Станка. Тія го è изневѣрила, и уженила ся за другиго. Отъ неможавшъ да търпи то бесчьстіе събралъ è четѫ юнашкѫ, и отишалъ въ шумѫ. Еднѫ нощь дошалъ срядь Загарѫ да посѣче невѣрныя си гуденицѫ, къ само баща ѝ è посѣкалъ; понеже тія с

è съкрила. Той è воювалъ много время по Старѫ Планинѫ, и много потири сѫ' го гонили, нъ нищо нѣсѫ' можали да му сторѭтъ. Найпослѣ ся è оттеглилъ у Влашко и тамо си è скончилъ животъ. Отъ истое село Умарюво былъ è и прочютый Кара-Колю Индже войводинъ хоржгвоносецъ (байряктаръ), кому ся пѣѭтъ толко пѣсны днесъ отъ народа, и кой è толика чюдеса учинилъ въ Бакаджикъ (Зрѣнище въ старо время), горѫ высокѫ близо до Карново, коя ся простира до чърно море, и има на върха седямъ студены кладенцы, кто и днесъ ускоцы наричѭтъ Индже Воиводины Кладенцы. Найпослѣ è и той, Кара-Колю, отишалъ у Влашко. Неговъ братъ живѣѭше еще въ лѣто 1854. въ село Умарюво, старецъ осемдесятогидишнъ, высокъ на стасъ, и здравъ въ лице къту двадесятьпетогодишнъ момъкъ. Онъ самъ ми è изповѣдалъ че è единоутробный братъ Кара-Колювъ.

(18) Турское правителство неймѣѭще никаквѫ вѫтрѣшнѫ урядбѫ въ подобная обстоятелства гуждало è на уцѣнѫ ускошкыя главы, кое пройзхожда отъ слабости, и съ клятвѫ на пророка заплашвало è онія, кто è отряждало да гонѭтъ горскія ускоцы, че ако бы да гы не уловѭтъ живы, или да имъ не донесѫтъ главы, ще да посѣче тѣхъ. Нъ то è было само гола клятва; никогы не è наказало смьртіѭ нѣкого си билюкъ-башія или кѫръ-сердаря за таковѫ работѫ. Турска клятва ся разваля лесно: Малко хлѣбъ къту на дробѭтъ на лѣнивіа кучета, кто сѫ нахождѭтъ доста по улицы имъ, вѣрвѭтъ че съ томъ си усвобождавѭтъ съвѣсть отъ натяжаемаѭ гы пророку си клятвѫ!

(19) По Старѫ Планинѫ на многа мѣста има разны знакове въ разна времена забѣлежени отъ горскія юнацы. Имена и порѣклы на древеса изрѣзани съ лѣтосчисленіемъ. По каменія изкопани съ желѣзо прѣпорцы, ножове, пушкы, змій, мѣчкы и проч. по негдѣ купаны овчярски съ льжи-

цы на около. По нѣкоя си древеса виждѫтъ ся забити голѣми желѣзни гвоздій. Само на едно мѣсто видѣхъ лѣвъ изображенъ съ старый на главѫ царскы вѣнецъ и то въ Лумы-Дѣлъ на едно усойно мѣсто, кое не могѫ д' упишѫ. За тія знакове приказвали ми сѫ' стары ускоцы, че по тѣхъ мѣста на около стари сѫ' съкривали разны ствари а най паче сребро и злато. Другый единъ весма любопытьнъ знакъ имѫтъ ускоцы, когда щѫтъ съкри нѣщо за да неможи другый да го найде. Забивѫтъ еднѫ тоягѫ на упрѣдѣленѫ мѣркѫ и в' упрѣдѣлѣно время, дьнь, и часъ сіянія слънца и глѣдѫтъ колко и на къдѣ ся простира сѣнка отъ таѭ тоягѫ, тамо изровѫтъ трапъ, и съкривѫтъ що имѫтъ за кріянье. Това показва голѣмо остроуміе старихъ Българъ!

(20) Цариградски днешни Римогрьцы (Ρ'ωμαῖοι) сѫ' збирщина отъ разны народы. Тій народность, чьсть, и чьстолюбіе що è но познаѭтъ. Тѣхна лукавщина è прочюта на свѣтъ, а особито фанаріотска. Старѫ злобѫ и ненависть сѫ' съхранили противо Българы, гонѭтъ гы съ всякый начинъ, и присмѣйвѫтъ имъ ся всякояче. Нъ когда усѣтѭтъ нѣкого си Българина да има свѣтливы жьлтичкы прилѣпявѫтъ ся при него съ най безобразное льскателство и угожденіе. Водѭтъ, го в' кѫщыя си къту че имъ è бащинъ сынъ безъ да го попытѫтъ нито отъ къдѣ è, нито каквѫ работѫ върши. Угостявѫтъ го, постилѫтъ му мягкы постѣлыы и . . . . пѣѭтъ му увеселителны сладкы грьческы пѣсны, красны привлакателны млады гьркынкы додѣ го умаѭтъ. Ако ся зове Драганъ или Петко прикрьщѫтъ му имя, къту му прикачѫтъ и едно челеби, н. пр. челеби Димитраки, челеби Петраки и проч. Все то вършѫтъ догдѣ му изѣдѫтъ жьлтичкы. Послѣ съ прѣзрѣніе фанаріотско го отдалѣчявѫтъ отъ себе си, и приструвѫтъ ся, къту че нѣсѫ' го никогы виждали! Това го имѫтъ за достойнность Римогрьцы, и гордѣѭтъ

че была остроумни на лукавщинѫ, и на морално раз-
щеніе! *ἄξιος, πολιτικὸς εἶναι ὁ πολίτης! ἠρέαμεν τοῦ παλαιο-
φάρου τά γεοσια!* казвѫтъ безъ да гы бахти съвѣсть за
чьстіе. Това исто чинѫтъ и на многы другы народы,
живѣѭтъ въ Цариградъ; понеже по вѣчая доморода
съ тойзи начинъ живѣѭтъ, а особито въ прочют-
і фенерь (*φανάριον*).

(21) За голѣмѫ нашѫ жалость Турцы сѫ съкрушили
ечно и въ незнайность отдали вся наша старо-бъл-
ска зданія! Ни едно не ся è съхранило цѣлокупно до
ко è мнѣ познато. Само нѣколко цьркви сѫ' устали въ
ѳновъ, и Срѣдецъ (Софія) негли и другьдѣ, и то при-
рени на джаміи. Остатки развалини отъ стары крѣ-
ти нахождѫтъ ся по много мѣста какъ то въ Търновъ,
Загорѫ, Никополь, и проч — Въ Търновъ ся вижда и
стѣлый царскы палатъ, Трапѐзицѫ, нъ само срын-
и видове засыпани отъ многогодишнѫ прьсть! Прѣждѣ
колко годины бѣхѫ изкопали близу до Прѣславъ (Ески-
мболъ) старо зданіе зарынѫто отколѣ под' земѭ съ
яморны красны стълпове и разны добройздѣлани каме-
і, кои сѫ отнесени въ Шуменъ, и употрѣблени за шум-
нскаѭ крѣпость. Нъ незнаѭ да ли è было нѣкакъвъ
надписъ надъ тѣхъ. Приказва ся за много древности
Българіѭ; нъ нѣма кой да гы дири!

(22) прѣждѣ паденія българскаго царства, да è цвѣ-
ло въ Българіѭ всѣко искуство и художество, ако и
не è намъ уставила то досегашна издирена наша исто-
я, съжеганія ради нашыя книжевности отъ грьцкое наи
че священство, знакове обаче и доказателства сѫ' ус-
ли вещественно на многа мѣста по Българіѭ, а най
че въ търновскаѭ область коя è населина само отъ
исты Българы. Въ неѭ обльсть, мы глѣдамы многы из-
усны землѣмѣрцы, кои отъ прадѣдно само попрѣданіе
учени, видаѭтъ по разна мѣста не само прекрасны до-

мове, сяйны храмове христянскы, и турскы джамія, и
даже царскыя крѣпости около Дунава и въ Варнѣ по
отъ Българы землемѣрцы по правилно размѣреніе ус
сни сѫ. Живописцы сѫ находѫтъ такождѣ искусн
истаѭ обльсть, кои в' общѣ ся занимавѫтъ въ това
дожество, и не само по всѭ Българіѭ вся църкв
украсени съ святы образы отъ Българскѫ кычица
браженн, нъ даже и въ Влашко, и Богданско и въ С
біѭ, нѣгли и другъдѣ. То не è ли явно доказателс
че Българи сѫ' были прѣждѣ паденія си образовани
ловѣцы, и занимавали ся сѫ' не само в' искуства, н
свободная и красная назоваямая художества была м
зва българскому роду? Може ли нѣкой да прѣдполож
послѣ паденія сѫ' научили отъ Турцы, или отъ Гъ
или отъ нѣкоѭ си европѣйскѫ академіѭ? Мы зн
добрѣ че Турцы нито въ художество сѫ занимавали н
в' искуства, каковы гы глѣдамы днесъ такови были
всегда, а и Гърцы въ тія обльсти българскы нѣсѫ
никнѫли отсвѣнь злобни калугери и за зло, а и тій
были прости, какъ то и до днесъ въ Турско обитав
Грьцы сѫ' в' общѣ прости и неучени. Колко за Евр
че нѣсѫ' ся отъ тамо учили тѣ Българи вѣкы è зна
Може да каже нѣкой си, че начяло на вся художества
искуства ся è появило изъ пьрвый пѫть въ простія
роды. Да! нъ не съвьршенство до нѣкой си стѫпень,
на всякый струкъ, какъ то глѣдамы днесъ въ българс
народъ. Защо нѣмѫтъ Турцы това начяло? Защо го н
мѫтъ Татари? Защо го нѣмѫтъ Арнаути? Защо нѣсѫ'
имали французкій и германскій народи прѣди образова
си? Защо го нѣмѫтъ и днесъ простый имъ народи без
помощи ученія и наукы? Защо най послѣ го нѣма руск
скій простый народъ? и проч. Мы видимы еще въ Ст
меоновый вѣкъ да ся è породила тая ревность къ учен
и образованію въ българскій родъ, какъ то и въ Асѣн

вый вѣкъ. Отъ того можемы да заключемы на здраво, че всѣко ученіе, и образованіе напрѣдило и умножило ся è споразмѣрно съ тогдашнія вѣкове и обстоятелства въ Българіѣ даже до жалостно ѝ паденіе.

А колко за търговщинѣ че сѣ' имали Българи еще въ най старая времена доста разширнѣ и въ Старѣ Българіѣ то намъ історія свѣдѣтьствува, и разни търговски уговори сѣ' имали съ Византійцы, и заради тѣхъ много пѣти сѣ' отваряли боюве съ Римогрьцы. Колко за днешное время познато è че Българи до колко имъ допущѣтъ обстоятелства имѣтъ разпространенѣ търговщинѣ на всякъдѣ.

Въ истанѣ обльсть Търновскѣ, а особито въ Габрово нахождѣтъ ся и доста искусни желѣзодѣлцы. Равни прекрасны платове ся тъкѣтъ по Българіѣ. Коприна ся работи, и д. т. п. То все не показва ли че българска индустрія è была цвѣтѣла такжѣ въ него время, когда еще днешна просвѣщенна Европа è была еще въ варварско и диво състояніе? А земледѣліе българско не можи ли ся сравни съ многа прихитрена изнамѣренія европѣйска, коя съ толикы трудове и иждивленія Европа è добыла? Българи само отъ природѣ водимы и отъ прадѣдное попрѣданіе не добывѣтъ ли изобилный плодъ своего труда? Тако и за овчарство, и скотоводство в' общѣ сѣ' Българи доста искусни.

Българія може да ся гордѣе за розовое (шипцово) масло, кое не знаѣ ако излиза и другдѣ? Колко ся отнѣси за градинарство, въ Влашко, Богданско, въ Сербіѣ (въ Шабацъ и въ Бѣлградъ), даже и в' Аустріѣ въ Рошавѣ по голѣмая чясть отъ градинары сѣ' Българи, и толико сѣ' искусни, щото многы Нѣмцы, кои ся сѣ' учили в' училища и академіи, изтъщено землѣдѣліе по толикы годины, глѣдаѣще таковы безкнижницы прости Българы да успѣвѣтъ добрѣ, зѣнѣтъ и ся чюдѣтъ, а най паче за

онаѣ лесниѣ, що имѣтъ Българи да извождѣтъ м
за поенье на земѣ дѣ имъ è нужда. Тіи Българи сѣ
вѣчь отъ Лѣсковцѣ и отъ окрьсная села търновска.

Нека говорѣтъ за Българы европѣйскы пѣтишества
ницы що имъ è драго, кои дохождѣтъ въ Българы
проводени, или сами отъ себе си, за да упишѣтъ бълг
скій народъ, и къту прицапѣтъ мимоходно прѣзь неѣ, б
да познавѣтъ народный языкь, вращѣтъ ся в' Европ
списвѣтъ мечтайнна поетическа въображенія, и басны
тысящы и една нощь. Такови има доста кои сѣ' чрн
бѣлѣ книгѣ!

(23) — Германское изкуство, дума, Cyprien Rob
(5) напусто ся труди да ни прѣдстави Славяны акы пр
селцы въ Европѣ. Славяни сѣ' исто тако прѣселцы
Европѣ какъ то сѣ' и Гърцы. Тій сѣ' были тамо пр
Готти отцы на Германцы. Може тъчно да ся кажи,
Германія ся è установила отъ разчленѣнія на славянск
стара правленія (regimes). Понеже въ врѣмя Карла вел
каго славянская земя ся è простирала до рѣкѣ Райнѣ (Rhin
Днешная Аустрія была è тогда славянска земя, и въ Пр
сінѣ, до шеснадесятый вѣкъ, прѣселцы сѣ' были Гер
манцы, кой нѣсѣ' сѣществували тамо другояче нъ къ
вассали на Полско. —

Мы еще въ най старая врѣмена видимы въ троя
скій бой да ся възпомянувѣтъ отъ Омира въ турска
днешнѣ Европѣ жители други народи, къту Дардани, Пе
яни, и проч. кои нѣсѣ' были Гърцы. Въ първое еще пр
селеніе грьцко въ Морѣ възпомянувѣтъ ся такождѣ друг
народи, кои сѣ' Гърцы тамо найшли, Пелазгы и проч. ко
имянуваніе никакъ не è грьчьско. Грьцкій найстарій исто
рицы и списатели под' имянемъ „Σκῦθαι„ (6) сѣ' позна

(5) Les Slaves de Turquie.

(6) Σκῦθαι καὶ βαρβαροι. Зовали сѣ' стари Еллини вся славянск
народы около Понта (черно море) живѣіѣщы. А въ Тракіѣ, Ма

вали вся Славянска племяна, между койхъ сѫ' мѣсили и Татары не имѣѭще добра знанія за тыя земы и народы.

кедоніѭ, Ипиръ, и Тесаліѭ даже до Дунова, варвари, то есть народи неговоряще еллинскаго языка. А отвьдѣ Дунава в' отдалнаи и тѣмъ непозната мѣста давали сѫ' имъ общо имя, „Σκύθαι. Σκύθης на еллинскы языкь не значи нищо, нито е еллинска рѣчь. На славянскы языкь скыть значи пустыня, отъ гдѣ и глаголь скытати ся, то есть ходити отъ едно мѣсто на друго.

Всякый народъ си е далъ самъ свое имя, или отъ нѣкое си мѣсто, или отъ некого си силнаго главатаря, или отъ нѣкое си дѣло и проч. Дали нѣсѫ' назовали сами Славяни онія измежду си скыты = скытницы, кой сѫ' ходили отъ едно мѣсто на друго за прѣселеніе или за пашство на своя стада? Какъ то и днесъ еще Българи наричѫтъ часть отъ Куцовласи—(цинцари)—скытницы, онія кой нѣмѫтъ постоянно мѣсто, нъ лѣтѣ сѫ' скытѫтъ по Старѫ Планинѫ съ стада си и домородства си, а зимѣ по равныя и топлыя полѣны около бѣло море. То имянуваніе въ старо врѣмя не е было никакъ укорително въ славянска уста. Понеже вси народи сѫ' были изъ пьрво начяло скытницы, то есть, ходили сѫ' и прѣселвали ся сѫ' отъ единъ прѣдѣлъ въ другый. Кой народъ изъ пьрво си начяло не е былъ скытникъ? Вси сѫ' были такови без' исключенія. Кой народъ може съ достовѣрна доказателства да докажи свое пьрво отьчество, и своѭ пьрвобытность? Еда днешни Французи, Германцы, и Англичяни изъ пьрво си начяло нѣсѫ' были скытницы? И самій стари Еллини, кои съ прѣзрѣніе и укорителность наричѫто славянскія народы „Σκῦθαι" нѣсѫ' ли были и тій сами скытницы? Скыти съ всычко си скытство нѣсѫ' были такови диви, каковы гы Грьцы уписвѫтъ и то имя не е било тѣмъ укорно. Тій сѫ' имали таковы добрины, кто и днешни образовани народи нѣмѫтъ. Показали сѫ' многы славны мѫжіе на свѣтъ, а и нѣколко философы въ стара врѣмена, кто сами Гьрцы спомянувѫтъ отсвѣнь онія кто тѣхна гордость е погьрчила и угайла.

Варвари Грьцы сѫ' звали в' общѣ вся народы, кои нѣсѫ' говорили еллинскій языкь, въ другый тѣмъ непонятьнъ, сирѣчь всѣкый народъ матерный си свой языкь.

Πύρρος ὁ Ἠπειρότης. Пиръ дивъ Арнаутинъ, кого римляска исторія назовава вагабонецъ (avanturier), какъвъ си е и въйстинѫ былъ, когда е съ нѣколко голы Арнауты отишалъ на помощь на Тарантіичяны въ Италіѭ противо Римляны, въ пьрвое сраженіе съ тѣхъ, казалъ філософу Кынею (Κυνέας), кой е былъ ведно съ него писарь и съвѣтникъ, думѫтъ Гьрцы историцы. „Тѣйзи варвари нѣсѫ, достопрѣзрителни, тій сѫ' бінѫтъ урядно и проч." Пиръ Арнаутинъ безкнижникъ назовалъ Римляны варвари!!! Римляны, кой сѫ' были образовани, и имали сѫ' законы, правленіе установлено, консулы, и проч.

Гьрцы какъ то казахмы съ тая имена сѫ' зовали вся славянска племяна безъ разликѫ отъ Татары, Понеже нѣсѫ' имали

Въ послѣдная врѣмена въ врѣмя Филипа македонскаго и Димостена (7) славнаго витія в' Атины възпомянувѣтъ

никакво тъчно знаніе, нито за языкъ имъ, нито за народность имъ. А то имя що значи видѣхмы. Мы отъ нашѫ странѫ читаіѫще тѣхны стары исторіи и списателы, а най паче Тукидида (Θουκυδίδης), в' отговоръ на днешнія Гьрцы, кои сѫ' наслѣдили прадѣди си гордость, и въ днешна имъ списанія се той духъ владѣе, какво имя трѣба да имъ дадемы въ древность, сами тѣхни историцы ны доказвѫтъ и учѫтъ: грабителы, разбойницы, непостоянны неблагодарны, и содомцы (Миносъ кандіискій мѫдрецъ е издалъ законъ и допустилъ това противоестествено дѣло!), кое въ славянскій родъ не е познато, нито ея възпомянува.

Истое начьртаніе (карактеръ) сѫ' съхранили и днешній ны славни потомцы, а най паче неблагодарность на своя благодѣтели и освободителы Русси Славяны. Кой е прочиталъ съ вниманіе нихнѫ старѫ и новѫ исторіѫ таковы ще гы найди всегда. И ако сѫ нѣщо славно извьршили, то е было отъ крайнѫ отчяйнность и отъ благоврѣменная обстоятелства сполучено, нъ слѣдствіе было е всегда горко разорѣніе и междуособни мълвы, кто пройзхожда отъ нихно природно непостоянство.

(7) Димостенъ най славный витія еллинскы (ἑήτωρ) живѣлъ е въ врѣмя Филипа Македонскаго царя, и послѣ смьрти Александра Македонскаго, сына Филипова въ лѣто 323 прѣди Христа. Онъ е былъ най голѣмъ непріятель македонскы. Съврѣменникъ неговъ такожде славенъ витія былъ е Есхинъ. Тій сѫ' были противницы единъ другому, и сѫдили ся сѫ' много пѫти прѣд' атинѣйское съборище, а най паче „за златный вѣнецъ" имали сѫ' голѣмо прѣніе. Есхинъ при другія укоренія камъ Димостена, казва явно и повѣствительно прѣд' атинѣйское съборище, че Димостенъ не былъ родомъ Еллининъ, нъ скытисъ варваросъ, отъ Възпора отъ село Кипусъ = градины — (днесъ сѫществуемое на тракійско крайбрѣжіе бахче-кіою по турскы, кое значи, „Кипусъ"). Димостенъ на все ся е отговорилъ съпротивнику си, нъ на то нищо не е кавалъ.

Слѣдъ много годины послѣ Христа витія Ливаныи управдаіѫщъ Димостена за това укореніе отъ Есхина, казва. „Δημοσθένηι τοίνην τῶ ἑήτωρι πατὴρ ἦν Δημοσθένης, ἀνεπήληπτος τῷ γένει δοκῶν, ὡς καὶ Αἰσχύνης ἐχθρός ὢν μαρτυρεῖ. Εἴρηται γοῦν οὕτως αὐτοῖς ῥήμασι. „Τούτῳ πατὴρ μέν ἦν Δημοσθένης ὁ Παιανιέως, ἀνὴρ ἐλεύθερος· οὐ γὰρ δεῖ ψεύδεσθαι." Ἐργαστήριον δὲ ὅπερ τῶν μαχαιροποιῶν κεκτημένος, ἐντεῦθεν τὴν τοῦ μαχαιροποιοῦ κλῆσιν ἔλαβε. Τὸ μέντοι μητρῶον γένος τοῦ ῥήτορος οὐκ ἦν, ὡς φασι, καθαρῶς ἀττικόν, Γύλωνος τοῦ πάππου τοῦ Δημοσθένους

і тій народи под' равна имяна. Димостенъ счисляе въ ьрвое си Олинтичьско слово въ Тракіѭ народы съ коймъ

φυγόντος μέν ἐξ Ἀθηνῶν ἐπὶ προδοσίας ἐγκλήματι, οἰκήσαντος δε περί τόν Πόντον, κἀκεῖ γυναῖκα ἀγαγομένου Σκύθιν το γένος ἐξ ἧς ἦν τοῦ Δημοσθένους ἡ μήτηρ, Κλεοβούλη. Εἰς τοῦτο γοῦν ἄλλοι τε λελοιδορήκασι, καί Ἀισχύνης, εἰπών ὡς ἄρα εἴη Σκύθης βάρβαρος ἑλληνίζων τῇ φωνῇ. Περὶ μέν οὖν τοῦ γένους αὐτοῦ τοσαῦτα εἰρήσθω.“ послѣ казва, „*Ἔτι κἀκείνων μνημονευταῖον, ὅτι τραυλός μέν ἦν την γλῶτταν ἐκ φύσεως* и проч. Послѣ казва: „*Ἀλλά μέν ταῦτα μελέτῃ κατώρθωσε, καί ὅσα ἄλλα αὐτῷ πρὸς δημαγωγίαν ὑπῆν ἐλαττόματα.“* . . . . . .

Това Ливаніюво управданіе вмѣсто да докажи Есхиновое укореніе противъ Димостена лъжавно, потвърдѣваго еще. Онъ казва, че ушь баба му была отъ Понта доведена в' Атинѫ отъ дѣда му Гилона. Послѣ казва че Димостенъ былъ естественно повреденъ въ языкъ си (белтекъ) и съ прилѣжаніе поправилъ това. Други казвѫтъ че гуждалъ песокъ в' уста си и съ тѣмъ си управилъ пройзношеніе, и че приписвалъ Платоновая списанія, и училъ наустъ, за да ся ползува отъ Платоновый языкь, и проч. Мы сега пытамы най мѫдрія человѣцы: Пьрво: когы е пѣкой си естественно повреди́нъ на языкь си, и не може чисто да пройзноси, може ли съ прилѣжаніе и съ песъкъ да поправи тая естественѫ погрѣшкѫ, а най паче на едно таково нѣжно тѣлесно мѣсто, какъ то е языкь в' уста? Второ: Защо Димостенъ Атинѣйчянинъ сѫщъ и тамо въспитанъ и ученъ да ся труди да изучява Платонова списанія наустъ за да ся ползува отъ неговый языкь? Ѳлинскый языкь, какого е Димостенъ проповѣдалъ въ атинѣйское съборище былъ тогда живъ и говоримъ отъ народа языкь. Трѣто; Какъ да ся съхрани истое имя на село »Кипусъ“ въ Възпора днесъ на Турскій языкъ — бахче кіою? Мы знаймы че Турцы сѫ прикрьщали на свои си языкь градо́ве, и села, и горы какъ то сѫ'гы назовавали народи отъ койхъ сѫ' гы отнѣлы. Мы тойзи въпросъ го разрѣшавамы тѫй. Скыти, то естъ Славяни сѫ живѣли въ Възпора и прѣди грьцкая прѣселенія, и даже до врѣмя Димостена и Есхина имало гы около Понта и на Възпорска тракіиска крайбрѣжія. А Домостенъ ие е былъ естественно повреденъ на языкъ си, нъ кату Славянинъ отъ Възпора доведенъ в' Атинѫ не е можалъ да пройзноси мегко буква Ѳ. и δ. Какъ то изпьрво всѣкый Славянинъ когда почне да учи грьцкы пройзноси тыя буквы твьрдо. И платоновая списанія за то е училъ наустъ да ся ползува отъ неговъ слогъ. Да дойдимы сега на имя. Воспоросъ, отъ гдѣ е добыло това наимянуваніе? Грьцки филолози мѫдрувѫтъ баснословно, че ушъ нѣкогашъ приплавалъ единъ волъ тамо море отъ еднѫ страпѫ на другѫ, та отъ това го нарѣкли отъ, *πόρος* и *βοός* - *Βόσπορος*. поросъ, значи мину-

è имѣлъ ратъ Филипъ. Иллири, Пѣони, и нѣкого сиди Αευμβας (Ярибъ славянски). Онъ гы числи къту страны не Гърцы.

Въ общѣ история сказва намъ, че вси народи от Азіѭ ся сѫ' прѣселвали в' Европѣ, и по другы страны А никой историкъ не можи да докажи тъчно въ кое вр и въ коѭ годинѭ. А особито за славянскій родъ ни историкъ не è доказалъ тъчно въ кое врѣмя ся сѫ' пр селили отъ старое си отьчество Азіѭ, пьрво въ Сарм ціѭ, а послѣ въ Тракіѭ, Мекедоніѭ, Тессаліѭ, и истаѭ Морѫ, гдѣ сѫ' виждѫтъ прѣди грьцкая еще пр селенія. Причина того è че начяло истории всѣкаго н рода è тьмно, и почти баснословно, а в' общѣ вся ст събытія кто сѫ' написана в' истории повѣчь сѫ' безъ до казателства, и нагажданія коя по вѣроятна коя нѣ. А сѫдимы по днешній примѣры и по правый разумъ, то само знаймы добрѣ, че вси народи умножаѭще ся вр менемъ въ своя пьрвы прѣдѣлы унуждавали сѫ' да с прѣселвѫтъ на друга по широка и празна мѣста, или вс

ванье, а βους βοος — волъ — Мы имъ казвамъ че то нѣма н какква вѣроятность, и че стари народи пьрва имяна на мѣста и гор и морета давали сѫ' паче отъ прародѫ водимы нѣжели отъ бас Възпоръ е чиста славянска рѣчь — отъ възпирати — Възпоръ, ка то и отъ простирати просторъ и проч. Мы видимы и днесъ еще тамо става единъ възпоръ (възпиранье) на черное море посрещ отъ мряморское море, и той възпоръ въ тихо врѣмя причинява течен на водна ѭ повьрхность на азійское крайбрѣжіе отъ горѣ на доло, и днесъ Турцы, Арменцы, и Гърцы грѣбцы (кайкчій) назовавѫтъ ка тафоръ — отъ κατω-φερεσθαι — а на отъ срящная страна, тр кійска ѭ, быва тогава теченіе отъ доло на горѣ, кое гѣрбцы казвѫтъ анафоръ — отъ ἀνω-φέρεσθαι — То е истинно и достовѣрно, че сл вяни най пьрвій жители тамо сѫще, дали сѫ' това имянуваніе, а н какъ то баснословіѫтъ Гърци, че приплавалъ волъ и отъ това го нарѣкл Βοσπορος.

Не далѣчъ отѣ възпорско крайбрѣжіе на тракійска страна с ществува днесъ малъкъ градецъ, Бѣлъградъ. Жители му говорѣѭ грьцкій языкъ, нъ отгдѣ то българско имя Бѣлъ-градъ на Възпор дали не е устало еще отъ старо врѣмя?

или часть отъ своеродних си изпращали сѫ' другъдѣ. Часто сѫ' притискали и другы малочисленни народы, и отнѣмали имъ сѫ' земѭ. Тако сѫ' чинили стари Еллини, Римляни и проч. Тако исто чинѭтъ днесъ Англичяни и Французи.

По достовѣрное доказателство на стары арапскы и арменскы историцы явно сѫ' вижда, че българскій народъ еще у Азіѭ обитаѭщъ былъ ѐ твьрдѣ многочисленъ, и за то ѐ учрьдилъ послѣ простряное и могущественное царство около Волгѫ, столнинѫ кому ѐ было Българъ градъ, и ималъ ѐ подъ своѭ власть покорни и поддани многи други народи и царства. То старо-българско царство еще въ незнайна врѣмена ѐ разпространило своя прѣселенія в' Европѫ, а особито въ днешнѫ турскѫ Европѫ, когда не ѐ еще имало тамо другы народи, ни то еще сѫ' сѫществували грьцкая прѣселенія въ крайбрѣжіе бѣлаго моря, и нъ днешный Цариградъ (Византіонъ, по старо Виза), и въ отерящный азійскій брѣгъ Χρυσοπολις (днесъ Юскюдаръ). Той българскій народъ прѣселившъ ся въ тая мѣста хотя и едноплемянъ управлявалъ ся ѐ обаче отъ разны богаты, князове, и цары, (βασιλεῖς) по духу тогдашному вѣку; и много пѫти сѫ' имали и междуособни боюве, какъ то и други вси народи.

Даже до время Филипа Македонскога толико много подробности нѣмамы о тому народу. Нъ въ него время ся види отъ грьцкы историцы, и списатели, и то мимоходно, че и съ Филипа ся сѫ' были Българи, и съ сына му Александра, кой гы за спомощницы наклонидъ. Въ Александрово врѣмя вѣкы званично почва имя Славяни. Паданіе македонскаго царства дало ѐ свободно напрѣдванье на римское послѣ основано силно царство, и съ Римляны сѫ' имали Славяни побѣдоносны биткы, нъ найпослѣ Римляни сѫ' завладали и Славяни и Гьрцы. Христіянство ѐ раздвойло римлянское силно царство на двѣ. Усно-

вало ся è новоримлянское византійско царство отъ Константина, завладаемій Грьцы, и Славяни отъ Римляны христіяны сѫще, съединихѫ ся въ това новоримско царство под' имянемъ Римляни (Ρωμαῖοι), кое и днесъ еще носѣтъ подъ турскаѭ власть сѫще Гърцы; а Турцы зовѫтъ вся сія народы Гърцы, Българи, Арнаути, Бошняцы „Румъ-милети" римлянски народъ. Нъ нѣсѫ' вси Славяни покрьстени были. Єдна чясть отъ тѣхъ ся были язычницы, и тій нѣсѫ' никакъ припознавали новоримское царство въ Византіонъ, нъ живѣли сѫ' независими въ старо планиска непроходима мѣста, и вардили ся сѫ' въ старопланинскыя естественно крѣпкы входове, кто и днесъ носѣтъ имя желѣзницы, и желѣзни врата. Границы тѣхи сѫ' были Стара Планинѫ, и равное поле до подножіе старопланинско ся è звало Ρωμανία кое и днесь еще ся зове отъ Българи Руманья, и Романцы казвѫтъ старопланинскій Българи на тамошнія жители. Съ една рѣчь мѣждостѣніе было è Стара Планинѫ на новоримское царство и на независимія Българы язычницы еще сѫще.

Съединившій сѫ' Българи съ новоримлянскаѭ имперіѭ повѣчь сѫ' живѣли въ днесъ назоваемѫ Македонія, и отъ тѣхъ сѫ' възлазили на царскій византійскы престолъ нѣкой си, и славни полководцы сѫ' были надъ византійскія полкове (8). Тій хотя едноплемянни, и еди-

---

(8) Отъ рѫкописъ, кой носи насловіе: Історіѧ вкратцѣ ѡ Бѫлгарославѧнскомъ народѣ. На края има бѣлѣжено слѣдное

Кесари ѿ Бѫлгаровъ.

Маѯїмъ мчнкъ из- Андріѧнополи.

Іѹстинъ цре грдскїй из' Андріѧнополи.

Іѹстинѯанъ великїй ѿ Охридъ.

Іѹстинъ сестричникъ 'Іѹстиніановъ.

народни съ независимія Българы, обаче гражданское имъ положеніе, а най паче христіянская вѣра причинили сѫ' измежду имъ мьрзость и ненависть непримиримѫ. Непрѣстанно ся сѫ' были съ тѣхъ, и византіискій дворъ è искалъ да гы завладѣе. Нъ мѣстоположеніе тѣхно, Стара Планинѫ, защитявала гы è, а най паче въ тогдашно врѣмя когда не è было еще изнамѣрено огнянъ прахъ, пушкѫ, и топъ и всяка тогда позната военна хитрость была è суетна противъ непроходимаѭ съвсѣмъ въ него врѣмя Стара Планинѫ; понеже по многій днешни нейни пѫтища въ послѣдная врѣмена сѫ' отворени и прокопани 9)

Іустинъ младый ѿ Охридъ.

Отъ полководцы възпомянувамы славнаго Бѣлизарія.

(9) За котленскій входъ кой носи имя отъ Турцы „Демиръ-капу боази," входъ на желѣзни врата, приказвѫтъ старцы че нѣкоя си Домна коя е шла отъ Цариградъ за Търново проправила го е първый пѫть за да могѫтъ да минувѫтъ колія.

Въ Котель ся пѣе слѣдная пѣсьнь Домни.

Зачю ся Домна краляца
Отъ Константинова града
Че с' отхожда царица
В' Търновъ в' свѣтла трапезицѫ
С' девять златны колесницы
Съ сребро и злато пьлни
Отъ гдѣ помини пѫть отваря
Богати дарове раздава
Отъ Пантаклій подирь ѝ трьгнѫли
Шайтинови девять сынове
В' гѫстѫ горѫ іѫ приварили
Златы колесницы ѝ възпрѣли.
Домна царица имъ ся моляше
Животъ си скѫп' откупуваше.
Пять стотинъ сѣкиму константинаты
Жьлтицы имъ дала стари крьстаты.

Приказвѫтъ че та Домна принущувала въ Котелъ единъ вѣчаръ, и подарила домовладыкѫ съ драгоцѣнны менгушы, отъ кой единъ, казвѫтъ, че ся е съхранялъ еще до врѣмени Божила чорбаджи въ Котелъ прѣди 50 годины. А въ село Тича казвѫтъ, че она е съзидала тогда за спомянъ цьрквѫ. Близо до Разградъ и днесъ сѫществува мостъ, кого назовавѫтъ Домнинъ мостъ.

Прикаква ся че и Чалакавакъ — назовеемый старопланинскы пѫть, кой отводи отъ Адріянополь въ Шуменъ неотколѣ е прокопанъ отъ турское правителство.

а най паче въ Турско врѣмя. Тамо è имала работа сама снажна храбрость. Нъ многогодишній и непрѣстанній тѣ боюве отслабвяли сѫ' независимія тѣхъ Българы, и нужда имъ è было да прибѣгнѫтъ за помощь на своя си братія около Волгѫ еще живѣѭщыхъ Българъ, дѣ è было еще цвѣтяло старобългарское царство, то сѫ' и учинили. Аспаруховое военно отдѣленіе и Кобратово послѣ, было è тая проведеная помощь, а не Татари, какъ то казвѫтъ нѣкой си историцы. Татари сѫ' были по него врѣмя по корени на Волжескія Българы. Нъ твьрдѣ естественно е да è имало и войницы, и вожди Татари въ това отдѣлѣніе, къту поддани Българомъ, или къту съѭзницы, то истое ся случва и вьрши и до днесъ отъ голѣмыя дьржавы, Русіѭ и Аустріѭ. Въ тѣхны полкове има отъ разны народы и войницы, и вожди. А най послѣ имяна коя Г. Енгелъ сматра за татарска доказано è отъ покойнаго Венелина съ твьрда доказателства че сѫ' славянска. Видися че Г. Гильфердингъ акы единородецъ Енгелю слѣдувалъ è негово криво и дебѣлоглаво понятіе за старо-българское народо-поколѣніе. Отъ тогова почнѫхѫ Българи да задавѫтъ страхъ на византійскаѭ имперіѭ, и да имѫтъ по другѫ работѫ съ тѣхъ. И отъ тогава говорѭтъ и византійскій историцы за тѣхъ, нъ водимы отъ стары историцы наричяли сѫ' гы Скыти и варвари, а най паче Βολγαξοι, или Βουλγαξοι, акы дошавше отъ Волгѫ. А Българи имя é почнѫло и пріѣло ся прѣймѫщественно надъ вся Славяны, кто сѫ' освободили Волжанскій имъ братя, и учрьдили вѣкы царство и прѣстолы въ Прѣславъ и другѣдѣ отъ прѣстолный градъ Българъ. Какъ то и Цариградскій Римогрьцы вмѣсто народное си имя употрѣбляѭтъ в' общѣ мѣстное имя. „ἐγὼ εἶμαι Κωνσταντινοπολίτης" или само „ἐγὼ εἶμαι πολίτης."

(24) Въ послѣдное си врѣмя Българія прѣждѣ паденія владала è до Чорлѫ градъ 18. чяса близо до Ца-

риграда. Все Черноморско крайбрѣжіе даже до Въсфора и малый Самоковъ, Македонія, Ипиръ, и чясть отъ Тессалінѣ. Гьрцы сѫ' были покорни и плащали сѫ' даждіе Българомъ, и того ради сѫ' призовали Турцы отъ Брусѫ на помощь противъ Българінѣ. Влашко, Богданско, Басарабія были сѫ' българска княжества. Влашко è управлявалъ въ него врѣмя Димитрый Загорскій отъ Видинъ родомъ Българинъ.

Послѣдный Българскій царъ ся è подписвалъ „Ювань Шишманъ въ Христа Бога благовѣрный царъ и самодьржьцъ всѣмъ Българомъ и Грькомъ.“ То è намъ съхранила стара грамота дадена Рилскому монастирю отъ того самодьржца.

(25) „Ꙗко трѫбѫ възнеси гласъ твой, и възвѣсти людемъ моймъ грѣхи ихъ; аще же не възвѣстиши беззаконникъ къ беззаконій своемь ѹмрѣтъ, кръвь же отъ рѫки твоеѭ взищѫ.“ Исаїа.

„Горе мнѣ, аще не благовѣствѹѭ!“ Апостолъ Павелъ.

„Стражѫ тѧ поставилъ есьмъ домѹ Ізраилевѹ“ Ієзекіїл.

„Свѣтѹ ѹгасаѭщемѹ, настаетъ тма, начѧлникѹ злѣ житіе провождаѭщѹ, како не заблѫдетъ овцы? Аще свѣтъ тма́, тма кольми?“ Тимот.

„Сіѧ глаголетъ Адонаї Господь: ѡле пастыри израилевы! Єда пасѫтъ пастыри самихъ себе, не овець ли пасѫтъ пастыри? Се млѣко ѣдите, и вълноѭ одѣвайте сѧ, и тѫчное закалаете, а овецъ моихъ не пасете. Изнемогшаго не под'ѧсте, и болѧщаго не ѹврачевасте, и заблѫжденаго не обратисте, и погѹбщаго не взыскасте, и крѣпкое ѹскьрбите трѹдъмъ, и властїѭ наказасте ѧ́ и нарѫганїемъ. и разсыпашѧ сѧ овцы моѧ, понеже не имѣѭхѫ пастырей, и бышѧ на изѧденіе всѣмъ звѣремъ сельнымъ: Сіѧ глаголетъ Адонаї Господь: Се азъ на пастыри и взищѫ овець мойхъ отъ рѫкъ ихъ!“

Въ настоящое время когда вѣкы и нашъ българскый народъ отъ дьлбокаго сна невѣжества ся пробуди, и почна да усѣща и той всяко безбожно грьцко владишко

угнѣтеніе и злоупотрѣбленіе, нужда è да обнародова
и всѣкому извѣстно сторимы, съ кой хулніе начнѣ
избирѧтъ днесъ въ Цариградъ тѣйзы безчьстны Гъ
фанаріоти владицы, кои бѣдно наше отьчество, акы
рове ненасытни яростно съ кьрвавы нохты кѫсѧтъ, и зло
стнаго народа съблачѧтъ вънкашнѫ власть употрѣбляв

Ужасно è да приказва и да слуша человѣкъ! и
кова похуленія православнаго священства не трѣбаше
да откривамы. Нъ дльжность къмъ наше мило отьчес
и камъ нашъ любезенъ народъ è намъ най свята, и
драгоцѣннѫ, и иначе грѣшили бы бѣхмы таѭще истин

Мы щѣмъ изложи дѣла истинна, и безъ никакво
страстіе акы самовидцы. А тѣхно всясвященство нека
отговорѭтъ и нека поправѧтъ нашы погрѣшкы, ако
нѣщо заборавили!

Два вида людіе сѫ отбирѧтъ въ общѣ въ Цариград
за митрополиты. Єдны наричѧтъ вънкашны, а другы
трѣшны. Вънкашни сѫ' они, кои гоняще епископско
стойнство, или епархіѭ (обльсть) прѣдполагѧтъ ся
вънъ отъ нѣкого си силнаго, акы нашѫ, каймакама,
посрѣдственно чрѣзъ неговаго въ Цариградъ прѣдставн
(капу-кедхудаси) или отъ другаго нѣкого отъ цариград
скы силны отоманы посрѣдственно, или отъ нѣкого
знамянитаго въ турскѫ службѫ Гърка, или пеняжника Ар
мянца, Чифутина, или търговца, и художника, кои сѫ' при
лѣпени при нѣкого си отъ могѫщія вьрховны чиновницы,
подъ покровителство койхъ вышерѣчній дѣйствувѧтъ и
продавѧтъ и тій разны чинове, а най паче владишкы.
най стыдное, че тій многажды дѣйствувѧтѣ чрезъ сараи
скія чьрны умразны скупцы (хадамъ агаларѫ) чрезъ на
ложницы пашовскы Гъркынкы, Армянкы, и чрезъ чибукъ
оланлара (слугы красны млады момцы Гърцы, Арменцы,
кои всякы турски чиновникъ употрѣблява въ своѭ слу
бѫ . . . . . .)

Чрѣзъ таковаго срѣдства добывающе Епархіы, назо-
ѫтъ ся отъ святаѩ патріаршіѩ талипидесъ-купу-
чы. Тѣйзи купувачи раздрьзняіѫтъ охотѫ сребролюбія
вышеречнія прѣдставницы (телали) всякы съ по изо-
лно и по голѣмо количьство сребра и злата.

Тукъ нѣма евангелска цѣль, и мысль за разпростра-
нія Христоваго ученія, и улегченія словеснаго негова
ада! Тукъ нѣма апостолъ Павлово правило епископ-
ва! Тукъ нѣма никаква съборна законна урядба! Дне-
ная святая великая Христова назоваемая православна
ѣсточна църква въ Цариградъ достигнѫла è, и ся è упо-
добила на турское зданіе попечителства финанціи, дѣ
продаѩтъ годишнія даждія отъ десетины, мытарства
д. т. п. Тамо кой има срѣдство нѣкого си силнаго, и
ой надъдадѣ, той може да купи, хотя былъ кой былъ;
амо ся не изпытва, ни то издиря за негово прѣжно
аравно повѣденіе, доста è да дадѣ повѣчь. Исто то сѫ-
ществува и въ фенерскѫ продавницѫ на Епархіи, коя
ьнесъ безстыдно наричѫтъ патріаршія всевселенная!
ьнесъ чибукчіи, сутрѣ діяконъ, в' другый дьнь архідія-
онъ, протосингелъ, слѣдъ мало Епископъ, Митрополитъ,
всесвятѣйшый Патріархъ новаго Рима, все-
селеный!!!

Дьнесъ банкротиралъ безкныжникъ нѣкой си Грькъ
толики търговцы унеправдилъ, патріаршія го задѣчва,
апопва, само трѣба да ся съгласи и да плати, ето ти
го послѣ Владыка!

Дьнесъ свирачъ или играчъ по крьчмы и кафены —
(кючекъ) патріаршія го пріѣма за пѣвцъ, облачя му черни
шапкѫ (σκοῦφον) дьлгь бинишъ (ῥάσον) визтены томанѫ
(гащы), слугува всесвятѣйшему въ званіе кафеджія, и
добыва негово благоволеніе, ето ти го тьрновскы Ми-
трополитъ!!!

Тѣхно всесвятѣйшіе могѫтъ да прѣдположѫтъ при-

хитренно, че отъ нужды сѫ' усилени да пріѣмвѣтъ всѣ
вънкашно налаганое тѣмъ повелѣніе отъ странѫ турски
вьрховнихъ чиновниковъ; обаче мы повнавамы добрѣ
турско правителство отдавно има дадено право съ хати
хумаюнъ, кое отъ всѣкого Султана ся потвьрдѣва, да
никакъ не мѣси на вьтрѣшныя цьрковны урядбы, и ни
когы è на то чьстно пазило. Нъ сами тіи крьвопійцы и
дицы сѫ' причинѫ того крьчмарскаго заблѫжденія! И
да потвьрдимы съ доказателства нашы рѣчи излаг
кратко историчьско повѣствуваніе, изчьрпано отъ сам
грьчьскы тѣхны списателы, не само отъ паденія Цар
града, нъ и много еще прѣждѣ, какови сѫ' были!

Послѣ цьрковное раздѣленье на въсточнѫ и запад
въ врѣмя Михайла Кируларія константиноградскаго и Ле
IX папа Римскаго въ 1051. Константиполскій пьрвосвя
щенникъ пріѣмшъ имянуваніе вселеный патріархъ, сам
траше ся акы глава въсточныя или грькоримскыя цьрк
какъ то папа западныя или латинскыя.

Отъ него время еще византійска исторія è пьлна отъ
междуособны калугерскы раздоры и мълвы. Нека всяк
любопытьнъ обширно чьтѣ, ако не го è гнусъ, за да се
увѣри! Всяко званіе и священскій чинъ съ сребро и злато
ся è купувалъ! прокливали ся сѫ' единъ другиго, и пер
вали сѫ' ся съ най безстыдное безобразіе! всѣко благо
правіе чювство было è изчезнало, и въ общо заблѫжденіе
и развръщенство достигнѫло!

Отъ прѣстрастнѫ враждѫ и словолюбіе движими,
апостолскій наслѣдницы кажды дьнь ся проминр
вали правила и законы! Самій византіискій императори были
сѫ' достигнѫли смѣшно игралище на калугерскѫ лукав
щинѫ! Кой отъ обичливъ императору или царицѣ скуп
пецъ, кой отъ краснѫ наложницѫ велможахъ защитяеми
и прѣдпоръчаеми добывали сѫ' священная званія и чинове!
Тіи сѫ' были присвойли и главнія приходы имперій, и съ

разкошность разносяли общое благо! Училища притворили на сѣдалища празнихъ и безполезнихъ иноцѣхъ! Главная же причина паденія Цариграда не само тіи бездѣлцы сѫ' были, нъ еще помагали сѫ' непріятелю на то! Въ врѣмя обсажденія Цариграда было è калугерска згань тамо 80 тысящи дебеловрати и отъ пота народовъ добрѣ нагоени иноцы, кои, вмѣсто помощь да дадѫтъ бѣдному народу, и вмѣсто да го усьрчявѫтъ, тьлкували сѫ' стара пророчьства и надгробна слова, и проповѣдали народу, защо всѣкое упълченіе и опърность противо непріятеля сѫ' суетна, понеже, казвали, че было вѣки дошло время да падни Цариградъ! Притомъ и всѣкое прѣдателство ся употрѣбляли. Въ то исто время обсажденія Цариграда нѣкой си калугеръ имянемъ Іовъ, избѣгнѫлъ è отъ града и отишалъ въ мухамедовій станъ, гдѣ è пріѣлъ мухамеданско вѣрой-сновѣданіе, и станѫлъ è дервишъ. Въ едно же страшно сраженіе, гдѣ è и онъ былъ прѣдводитель турскаго войнства, погинѫлъ è. Турцы му сѫ' съхранили тѣло, и сѫ' го прославили за святецъ! Кой и дьнесъ еще ся слави отъ тѣхъ извьнъ цариградскыя крѣпости въ джамінѫ, коя носи негово имя, Еюпъ-джамиси. — Послѣ же паденіе Цариграда грьцко священство è посряшнѫло Мухамеда II. съ въсклицаніе и тържество отъ патріаршінѫ изивше, коя è была на мѣсто гдѣ è дьнесъ джамія Султанъ Мухамедъ: въ лѣто 1453.

Султанъ Мухамедъ задоволенъ отъ тѣхна заслуженія, и вѣрность не само животъ имъ è пощядилъ, нъ и свободны è оставилъ тѣхъ да одбержѫтъ измежду си патріарха по своѭ обичаѭ. Калугери и озлобленый народъ, избрали сѫ' нѣкого си Генадія Схоларха, кой ся è по него время отличявалъ акы мѫдрецъ, и è най добрѣ тьлковалъ старая пророчества за паденія Цариграда!!!

Новый завладѣтель седмо-хълмія съ голѣмѫ сяйность го è пріѣлъ на одіенцінѫ (диванъ) и отпратилъ го на па-

тріаршеское сѣдалище даровавъ ему златоубуздана кон и скѫпоцѣньнъ пастырскъ жезль! Съврѣмянно му ѐ уп дѣлилъ и годишнѫ заплатѫ 1000 жьлтицы. Далъ му ѐ неограничнѫ власть надъ безурѫженія вѣки Гърцы хр стяны, за да своѭ пастырскѫ власть изпълнява, царю и вѣрьнъ да бѫди.

Негово всесвятѣйшіе ѐ събралъ първо фанаріот змійско мрьтвило, кое отровѫ своѭ ѐ бьлвало непрѣста надъ вся въсточнаго вѣройсповѣданія въ Турско жи нѭщы подданны христіяны, и даже до дьнесъ се та нет змійска згань владѣе!

Тройца неговы наслѣдницы сѫ' имали истаѭ чьс да Султаново лице видьѫтъ, и неговъ гласъ чуьѫтъ, и шерѣчнаѭ же заплатѫ да пріѣмвѫтъ.

Немирный калугерскій духъ, кой за малко *время* с ѐ былъ утишилъ, страха ради Султанова, мало по мало пам ся ѐ възбунилъ!

И всесвятѣйшіи патріарси вмѣсто да с' отбѫтъ отъ народа или поне помежду си отъ калугерскы згань въ Фенерь, почнѫли сѫ' да употрѣбляѭтъ всякы укорѝтелно и хулно срѣдство за да ся добіѭтъ до патріаршеское сѣдалище.

Първый ѐ былъ нѣкой си Симеонъ, кой ѐ употрѣбилъ Симонизмъ, чрѣзъ своя сродны потурнацы, кои сѫ' были въ царскій палатъ на турскѫ службѫ. Отсвѣнь що ѐ подарилъ царю 1000 опрѣдѣленыя отъ великодушнаго Султана годишно жьлтицы, обѣщалъ ѐ и ся обвѣзалъ да всяка годинѫ сѫщый патріархъ плаща по 1000 жьлтицы Султану! Другы ѐ умножилъ количество сіе 2000; другы на 2500; другы на 3000; и даже до 20,000 тысящы жьлтицы ѐ достигнѫло спорядь грьческаго лѣтописа. То ѐ количьство вѣроятно понеже и дьнесъ ся разносѫтъ по единъ и два міліона гроша за всяко патріаршеско промяненіе. Азъ знаѭ то добрѣ.

Количьство сіе тогдашній фанаріотски патріарси, какъ то и днешній, нито отъ бащино свое достояніе, нито отъ трудомъ добиваемое свое притяжаніе сѫ' плащали, нъ отъ пота бѣднаго народа! А най паче отъ Българіѭ. Нека православный въсточный христіяненъ жяденъ и гладенъ копай и орѣ за да плаща тѣмъ! Тіи щѫтъ го увѣ право въ рай! Тако сказва святое евангеліе! Тако ся отвьрдили апостолы христове и святій отцы православнѫ нашѫ вѣрѫ! да съблачѫтъ народа и да му зѣмѫтъ и послѣдній залагъ из' уста неговы духовніи пастыри.

Отъ него врѣмя турско правителство вдигна всѣко почьтаніе и чьсть отъ тія безобразны калугеры, и въ опрѣделеніе патріарха вмѣсто да гы прѣдъ Султана изваждѫтъ и съ дарове и съпровожденіе сяйно отпращѫтъ, прѣдставяхѫ гы само прѣдъ великаго везиря, кой имъ даруваше по еднѫ врьхнѫ чьрвенѫ дрѣхѫ (бинишъ), коя имъ облачяше яничерскы главатаръ, и гы вращахѫ на задѣ съ нѣколцинѫ голы яничеры до патріаршіѭ съдружно.

Пьрвая обаче власть на вся туркоподданны въсточнаго вѣройсповѣданія христіяны, и условія, коя имъ бѣше далъ Мухамедъ II. такождѣ и да ся въ истый дьнь подтвьрдѣвѫтъ на свое сѣдалище съ султанско повеленіе (ферманъ) все то ся и до днѣсъ увьрди.

Пощо ся въведи пакъ изъ ново и послѣ паденіе грькоримскаго царства особная корысть — поддавка (рушветъ), узакони ся въ избраніе патріарха вѣки посрѣдствіе на най хулныя калугерскы лукавщины, а най паче вліяніе па могѫщественія.

И нѣціи патріарси ся отбирахѫ чрѣзъ непосрѣдственнаго помѣсванія на турскы велможы. Други же чрѣзъ ходатайства своерод нихъ свойхъ христіянъ, кои добывахѫ благоволеніе турско, и имѫхѫ познайство съ тѣхъ, и другы чрѣзъ женскыя лукавы постѫпкы.

Бъ лѣто 1764 възлѣзи на патріаршескій столъ лу-

кавъ и проклятъ единъ патріархъ родомъ отъ Фене
имянемъ Самуйлъ, коему сродницы бѣхѫ въ Турс
службѫ. Той лукавый фанаріотъ не само умножи и угнѣ
фанаріотскѫ разбойничьскѫ четѫ около патріарха, и
до толико озлобли бѣднѫ Българіѫ, що то много вѣ
нѣщѫтъ и излѣкува раны! До него время Българи и
своего своероднаго архіепископа въ Търново и в' Охри
независими отъ грьцкое священство. Той проклятъ Самуй
гы свали доло, и гы намѣсти отъ фанаріоты, какъ то
по другы вся българскы епархіи, гдѣ бѣхѫ остали Бъ
гари митрополити, измѣстихѫ ся отъ лукавы фанаріоти
Потомъ повелѣ та изгорихѫ вся българскы книгы, и з
брани строго не само въ цьркви български да ся не слу
и чтѣ, нъ и весъ народъ грьцкы да учи! И за таѭ н
говѫ прѣйзпоздна цѣль повелѣ та ся съвидахѫ и съст
вихѫ по всѣкій градъ и по всѣкое знамянито село м
тохы (калугерска обиталища), гдѣ наряди да ся изпра
важдѫтъ отъ Атонскѫ горѫ безкнижницы Грьцы просяци
калугери таксидіоти (кое и днесъ слѣдува); отъ едн
странѫ да съблачѫтъ бѣднаго народа, а отъ другѫ страны
да учѫтъ българскы священницы и народъ да прочитѫ
грьцкы, безъ да разбирѫтъ що чьтѫтъ! Тій черни калуге
сѫ пазили акы пьклени духове, да ся не разпространи
българскій языкъ, и народное чювство! Въ него врѣмя с
е развратилъ нашъ българскій говоримый языкъ и с
вмѣкнѫли толико несвойствени нему изрѣчія, а най
неправилно и разновидно употрѣбляеміи дьнесъ членов
кои сѫ чистъ грькизмъ, или по подобіѭ разглобьвани
простогрьцкаго языка вмѣкнати въ нашъ българскій языкъ
отъ выщеречнія простацы черны злобливы калугеры.

Тіи обитаѭще между българскому народу, акы ду
ховницы, не само сѫ непрѣстанно горили нашы старо
българскы книгы, и съ злобѫ враговскѫ трѣбили наши
нѣмилѫ драгоцѣнность, нъ еще ся имали голѣмо вліяніе

ѧдъ народа; и знаѣще добрѣ най тайная дѣла и мысли
ѣговы отъ неповинное изповѣданіе всѣкаго Българина,
ѣе му православна вѣра налага да увѣрява духовному
гцу, водили сѫ лесно простаго народа по своѣ волѣ,
многажды ся издавали и негова дѣла, коя онъ по хри-
тянскому дьлгу имъ исповѣдалъ, и душеспасеніе искалъ!

Тогдашна гнусна остатка и до днѣсъ ся е съхранила
ъ Българіѣ, гдѣ многи стари Българи пишѫтъ еще съ
рьцкы буквы, българскы языкъ, безъ да знаѣтъ нити
днѣ рѣчь отъ грьцкаго языка! Въ Сливенъ не прѣдъ
иногы годины слушалъ 'сьмъ нѣкой си безкнижницы и
ростъ Българы кои вмѣсто, добро утро и на добьръ
чясъ! здрависвѣтъ ся по грьчески! кали мера рѣ! и ора
кали рѣ! и вмѣсто, Христосъ възкрьсѣ! казвѣтъ нѣцій
и до дьнесъ — Христошъ анещи рѣ! и проч. То
исто грькоманство, и другьдѣ сѫ бѣше съхранило,
и дьнесъ еще има нѣгдѣ остатки! Колко драгоцѣнны нашы
книгы ся изгорили, и еще и днѣсъ горѣтъ! Колко сѫ
озлоблили нашъ народъ, и еще го днѣсъ озлоблявѣтъ
тіи безбожницы черни калугери! Всѣка благочювственна
душа българска може чюствително съ въздыханіемъ раз-
мыслити, и неутѣшно плакати!

Съврѣмянно вышерѣченый Самуилъ с своѣ фанаріотскѫ четѫ успѣли сѫ съ льжы и клеветы да свалѣтъ въ Влашко и Богданско българскія князи, кои послѣ паденіе българскаго царства съ условія бѣхѫ остали въ тѣзи старо-българскы области, и не само свое народно правленіе, нъ и печятнѫ имахѫ, гдѣ ся печятахѫ разны цьрковны книгы, и сѫдѣйскый языкъ е былъ българскій. Тѣхъ щомъ измѣстихѫ лукави фанаріоти, мало по мало изгонихѫ и българскій языкъ и вмѣкнахѫ римогрьцкій.

Изборъ на Патріарси, какъ то и на князи за Влашко и Богданско, постана тогава ловитбѫ на тогдашны лукавы фанаріоти; и толико часто ся струваше патріарческій

изборъ, що то въ разтояніе на 388 голины отъ 1453 от паденія Цариграда даже до 1847. 140 патріарси ся сѫ' избрали и за корестны ползы едного и другиго промянили.

Какова злоупотрѣбленія ся сѫ' чинили въ великаѩ назоваемаѩ православнѫ въсточнѫ цьркви въ Цариград даже до 1821 лѣт. немогѫтъ ся описа! Срамотно è помислити, нѣжели говорити! А и въ послѣдное время нѣсе были по добры всесвятѣйшіи тѣйзи отцы!

По смьрти Григорія с т. една жена худаго поведенія (називаема емфеджидина-бурновопродавачка) имѣѩща сношенія и познайства съ нѣкои си Отоманцы възкачила è на патріаршескій столъ Евгенія.1)

Нѣкой си лукавъ придатель фанаріотъ имянемъ Комнихромъ, не прѣдъ многы години въздвигна на патріаршеский столъ едного съвсѣмъ безкнижника Гърка Антима, прѣждѣ грѣбца бывша едного паша! И отъ послѣднія даже до днѣсъ патріарси ни единъ не ся è поставилъ на патришкое сѣдалище съ чьстьнъ и узаконенъ начинъ, и безъ разноскѫ на два и тры миліона грошове! Всякъ è ималъ своего изѣдника защитителя и прѣдстателя!

До сега доказахмы въ кратцѣ за вьнкашнія талипидесъ, какъ ся избирѫтъ за владицы, и за патріарси, за кое льжливо и безстыдно ся управдаѩтъ простому народу, че вьнкашна сила, турско вліяніе велможахъ, и незнаѩ друго що, унуждае тѣхъ да разносѫтъ, и съ тойзи проклѣтій начинъ да добіѩтъ священа званія! Нека видимы обаче и вьтрѣшній отъ тѣхъ назоваеміи съ кои начинъ сѫ' отбирѫтъ, и рѫкополагѫтъ за митрополиты.

---

(1) Каменная кѫща, коя съ другы богаты дарове е добыла Емфіеджидина въ знакъ благодарности отъ Божію благодатію поставшаго патріарха Евгенія, виждаа ся срящу патріаршіѩ на Фенеръ. Тая Емфеджидина красна Гъркынка, послѣ паденіе Евгенія, была е изгнана и заточена въ Калоферскій женски монастыръ, кои е въ горнье отдѣленіе того села.

Тѣло вътрѣшнихъ ся съставя отъ діяконы, архідіяконы, архимандрити, протосингелы и д. т. п. Кои сѫ достигнѫли на тія чинове отъ слугы кафеджіи, чибукчіи, готвары и проч. — какъ то выше рѣкохмы, на тѣхно всевсященство въ Фенеръ обитаѭще владицы старцы назоваеми, отъ койхъ è съставенъ святый съборъ цариградскій. Тіи съборніи старцы отсвѣнь що има всякы единъ по еднѫ отъ най знамянитыя и богаты епархіы, коя кажда годинѫ всѣкому приноси рядовнъ приходъ миліонъ гроша, или выше, сподѣлили сѫ осталыя епархіы, и прѣдставляѭтъ тамошныя владицы въ Цариградъ, носѫтъ и имя капукихаи. — Тіи имѫтъ по нѣколикы писары, касси, зѣмѫтъ давѫтъ, къту търговцы, полицы, запискы и т. п. Всякы вьнкашенъ владыка è удьлженъ да плаща рядовно годишно количьство своему капикихаю старцу, и члену святаго цариградскаго събора. Отсвѣнь тово и колика друга количества за извьнрядны измыслены нужды, и разноскы! а то все отъ пота бѣднаго народа ся плаща!

Вси вышепомянати отъ безкныжницы слугы на священна званія достигше Гърцы, назовавѫтъ ся достойны вътрешны талипидесъ отъ святаго цариградскаго събора! никакво друго прѣуготовленіе тѣмъ не è нуждно; стига само да покажѫтъ че имѫтъ готово сребро и злато, или че могѫтъ лесно да найдѫтъ да платѫтъ за коѭ ся епархіѭ наддавѫтъ, и рѫкоположеніе è готово!!!

А лукавіи лихоймцы, между койхъ сѫ и нѣцій старцы членове святаго цариградскаго днешнаго събора, знаѭще добрѣ новчанѫ сребренна тяжесть на всякаѭ епархіѭ, и нейвчьрпнія изворы богатства, кто могѫтъ да добіѭтъ и упилѣѭтъ отъ народа владицы отъ симоническа злоупотрѣбленія, коя подъ разна имяна исполнявѫтъ, — βοήθεια, — помощь — φιλότιμον — честолюбіе — ἐμβατήκιον — дипломы за попове и калугери и др. τεσσαρακοντολητουργον — четиредесятодневна служба, — προθεσις, παρρησια — чтенія на

молитвы за сребро — *ψυχομερίδιον* — душевни дѣлъ (гюмрюкъ за душы послѣ смьрти) — *ἁγιασμὸν* — усвящ — *χειροτονικὸν δικαίωμα* ржкополагателное право — и пр — и проч. и проч — знаѭще добрѣ, кажѫ, тія изв богатства лихоймцы абіе приносѫтъ т а л и п л і ю гро съ най тяшкѫ лихвѫ! Безъ сребро и злато нищо не ст ни то ся върши; понеже тако заповѣдѫтъ сегашна бо ственна и священна правила!!!

Упразнили ся нѣкоя си епархія, или отъ естеств смьрть, или отъ приуготовлено свалванье и изгнанье нег тамо пилѣѭщу владыку? Епархія тія ся сматра акы пъпри добывка оному кой има повѣчь приймѫщества на лукавщ и кои повѣчь наддадѣ, и прѣвари! Кой ся è случвалъ въ Б риградъ на Фенеръ въ таково время, и è присѫствувал изборъ нѣкого си т а л и п л і я знай добрѣ бываемая тамо! О варя ся пъприще! почва борба! припкѫтъ телали! и тій *сѫ* ближній на б л а г о г о в ѣ й н ѣ й ш і я с т а р ц ы с ъ б о р ч л е н о в е, и на силнія граждански.

Прѣдставятъ ся лица отъ равна вышейзложенная зва Упрѣдѣлява ся количество патріаршескаго честолюбія — *φιλότιμον τοῦ πατριάρχου*. И мірскому начялнику патріа фанаріоту (той è великый називаемый *Λογοθέτης* — сл вольжецъ — *ὁ μεγας Λογοθέτης*), съборному *τοῦ συνοδ* Нѣсѫ' заборавѫтъ и истій телали. По евангелско-прав ся упрѣдѣлява всѣмъ заплата! дава ся ѣмство за *все* отъ странѫ лихоймца. Съгласихѫ ли ся вея мнѣнія? Се è нужденъ Калхасъ чародѣй за да налучи кому *т а л и п л і* ся, è потвърдила упразненая епархія! Кои è щастливый ся нарѣче д о с т о й н ы й и в ѣ р н ы й н а с л ѣ д н и к ъ п чившему или изъгнаному епископу и достойнъ вел первосвященства сана спорядъ божественная и священ правила!?

Тако убо быва въ Цариградъ дьнесъ изборъ въ

дишкы, таковы людіе ся избиратъ, и рѫкополагатъ за митрополиты и епископы, и тойзи è самъ и весъ тѣжьнъ испытъ! Какъвъ и да è талиплія, безкнижникъ, піянецъ, безчьстьнъ, злонравьнъ, имѣѭщъ силнаго защитника, христіянина православнаго, или иновѣрнаго Отоманина или Чиѣута, и могѫщъ да найде сребро отъ лихоимца, и да дадѣ повѣчь абіе ся избира и рѫкополага митрополитъ! Божый благодатъ слѣзва на вышедавшаго! стыднѣйшее крьчмарство! отъ кое съпричаствувѫтъ и всесвятѣйшій, и всесвященнѣйшій, и благочистивѣйшій міряни!

Тако става избиранье на митрополиты и епископы дъиесъ въ Цариградъ отъ грьцкое фанаріотско священство! подобно и исто спорядъ божественная и священная правила!

Отъ вышейзложенія всякый може да си въобрази, и да ся увѣри, какова заоупотрѣбленія и грабителства вершѫтъ такова безчьстна лица, и съ такъвъ начинъ изпроваждаеми въ Българіѭ Гьрцы владыцы, или паче крьвопійцы вьлцы. А найпаче имѣѭще благоволеніе правительства, акы вѣрни и привьрзяни ему, и надзираѭще надъ българскій народъ за да ся не побуни, кое съмнѣніе си лъжовно тій сами Гьрцы вдѫхнѫли правитьлству, зи да дьржѫтъ въ вѣчно духовно робство того бѣднаго народа!

Многи отъ нашы Българы, а най паче странны не познаѭще фанаріотское пъкленно съмнище около священнѫ назоваемѫ власть могѫтъ да кажѫтъ: Какъ è възможно патріаршія и обиколяещый ѭ святый синодъ да могѫтъ да противудѣйствувѫтъ противо приведное исканье едного цѣлаго и многобройнаго народа българскаго? Ето какъ. Пьрво урѫдіе тѣхно è лъжи и клевета. Тій веякогы сѫ' прѣдполагали турскому правительству, и сега еще го лъжѫтъ, че ако ся допусти бъл-

гарскому народу да си възобнови неговѫ іерархіѭ, ко
и сами султани сѫ' уставили независимѫ послѣ привзе
българскаго царства, Българи щѫтъ отстѫпи противо тр
ское правитьлство . . . . Ако имъ ся не хвани тая лъ
и клевета, защото и сами Турцы вѣкы познаѭтъ, че
è прѣкословно слово, тогава фанаріотское лѫкаво свище
ство прибѣгва на друго крѣпкое и всесилное на сѣ
урѫдіе, то è злато и сребро, кто имѫтъ изобилно.

И ето отъ гдѣ. Патріаршія има въ рѫцы общѫ каса
коя ся пьлни отъ купувачы на епархіи (владишкы); бо
ницѫ, за коѭ ся събира повѣчь отъ чьрнокьлпацы Българ
а единъ Българинъ не è пріѣмнѫтъ тамо безъ заплат
има отъ всякѫ православнѫ цьрквѫ по Българіѭ и по Ази
приходы; има власть да налага извьнрядны данноцы на
христіяны въ Турско, когда ѝ ся прищѣ подъ разна лъ
извинитьлна имяна; има най послѣ толико митрополит
епископи, мънастари под' власть си, и може всягда д
наброи миліоны за да прѣпрѣчи всякое праведно българск
народно исканье. А бѣдни Българи що имѫтъ? Сама
правдѫ, коя сѫ' нигдѣ не слуша гола въ Турско. От
какъ ся е заработило за установеніе на българско сви
щенство има близо до 20 годины. Въ това разтояніе па
тріаршія è заточила нѣколко просвятителы българскаго
народа священницы родомъ Българи, отъ койхъ и едни
издѫхна въ желѣзо обкованъ на Атонскаѭ Горѫ въ дъ
боко и влажно подземіе на единъ торонь! Той è присно
памятный и незаборавимый отьцъ Неофитъ родомъ отъ
Котелъ. Пьрва намъ позната жьртва неповинна на фана
ріотскаѭ калугерскѫ злобѫ. Втора жьртва è діаконъ Діо
нисый, такождѣ родомъ отъ Котелъ, кого отровихѫ въ
патріаршіѭ, защо то ся рѣши отъ высокаѭ портѫ по
прѣдставленіемъ видинскаго Хюсейнъ паша, да ся рѫко
положи покойный за митрополитъ въ Видинъ. То ся случи
въ лѣто 1839. въ врѣмя злобливаго патріарха Григорія

родомъ фанаріота, кого послѣ англичянско въ Цариградъ посланичьство свали за злоупотрѣблѣніе отъ патріаршеско сѣдалище.

Въ 1843—4. лѣто пропѫди злобный Неофитъ търновскій митрополитъ отца Максима игумена лѣсковскаго мънастиря чрѣзъ патріяршіѭ, и ако не бѣ побѣгнѫлъ нещѣмъ развпаленый родолюбецъ Българинъ отецъ Максимъ у Сърбіѭ, и отъ тамо у Влашко, Богъ знае дѣ щѣхѫ сега да му гніѭтъ кости! Въ лѣто 1854 въ врѣмя севастопольскаго рата, патріаршія найдѣ врѣмя та проводи нечяйнно въ заточеніе в' Азіѭ на Трабезунтъ безъ никаквѫ виновнѫ причинѫ г. Ковачювича, кого прѣдь мало бѣще рѫкоположила за митрополитъ без' епархіѭ само за Българскаѭ народнѫ въ Цариградъ църквѫ. И него не можа да търпи грьцкая злоба! И ако г. Ковачовичь не бѣ аустрійскій подданникъ да г' освободи неговъ консолатъ, Богъ знае, колико щѣше и онъ да пострадае! И коликы другы учены Българы родолюбцы è пропѫдила съ клеветы, и в' странство прогнала далѣчь отъ мило имъ отьчьство, кое могѫтъ да ползувѫтъ нѣщичко! Прочеи же родолюбцы Българи търговцы и учени, кои сѫ' устали въ Турско и трудили за просвященіе Българско и за възобновеніе българскыя іерархіи, заплашвала гы è патріаршія съ заточеніе и съ вѣчнѫ тьмницѫ!

Тѣхнѫ калугерскѫ злобѫ не може ѭ срьвни человѣкъ съ нищо що има зло на свѣтъ. Тія надминува всякое зло, кое може да измысли най развръщена и врагу прѣдадена душа. За да ся упишѫтъ подробно вся нихны злины трѣба много врѣмя, и цѣлы книгы да с' испьлнѭтъ, и пакъ ще устани много нѣщо неописано!

Нека сега Българи ся размыслѭтъ добрѣ съ каквы человѣкообразны звѣрюве имѫтъ работѫ, и да дѣйствувѫтъ непрѣстанно единъ чясь напрѣдъ да гы изгонѭтъ и истирѭтъ отъ Българіѭ съ какъвъ то могѫтъ начинъ.

„Звѣрь ся съ мамянье не гони, ни то магаре безъ тояга ся кара.“ Само трѣба съгласіе и съгласно да ся върши и все могжтъ сполучи съ врѣмя. Не може вѣкы народный духъ да с' угаси въ Българіѭ, трѣба да постигни своѭ цѣль!

(26.) За правленіе българскаго царства въ послѣдныѩ му времена, съ кой начинъ ся è управляло нѣмамы еще обнародовани подробности, за да знаймы, да ли è съществувала аристократія между народу.

Вси български цари отъ колко ся види отъ исторіѭ владали сѫ' самодьржавно, хотя и да ся имали съвѣтъ съставенъ отъ боляри тогда назоваемы велможы. Нѣ отъ чястая народодвиженія, и свалванія, и убійванія на многы цари види ся, че българсій народъ не è търпѣлъ самопройзволнаѭ монархіѭ, акы отъ дрѣвность еще неубікновенъ на тойзи начинъ правленія, кой ся è вмѣкналъ въ Българіѭ по подобіѭ византійскаго двора найпаче послѣ крьщенія прѣславскаго двора.

Днѣшни чърти о тому кто виждамы между народу в' общѣ въ Българіѭ паче ся относѭтъ на найстарыѩ врѣмяна, нѣжели послѣ крьщенія двора ѝ. Днѣсъ българскій народъ нѣма измежду си гордость на суетна насловія благородія, остаткы срѣднаго вѣка, коя съществувѫтъ еще въ западнѫ Европѫ и другдѣ. Вси Българи ся сматрѫтъ помежду си равни, и никакъвъ суетьнъ титулъ изключително не отдавѫтъ никому измежду си, хотя и былъ най богатый и на каквѫ да è чюздѫ службѫ. Всякаго назовавѫтъ отъ званіе и заниманіе му. Найголѣмый и общый титулъ между Българи е ваша милость, нъ то ся отдава всякому безъ никакво изключеніе богатства и достойнства. Слушалъ сьмъ и многи да думѫтъ въ разговоръ си съ простосьрдечіе и, моя милость, и наша милость.

Днѣсь българскій народъ, хотя и подпаднѣлъ подъ

турское иго, обаче свободно, и безъ никакво прѣпятствіе си избира въ всяко село каждѫ годинѫ по едного старѣйшина (коджа-баши по турски, кое значи буквално исто съ старѣйшинѫ), и по едного бирника (капза-малъ — бирникъ). Едного избирѫтъ за да управлява селскыя общественыи и правителству относяемы работы, а втораго за да събира отъ народа царскаѭ бирь-даждіе. Тій старѣйшина и бирникъ нѣмѫтъ по малкая села никаквѫ заплатѫ, нъ слугувѫтъ рядомъ общества ради по годинѫ. Найсиромахъ селянинъ има това право да ся избере на таѭ общественѫ службѫ, стига да è почьтьнъ человѣкъ. Исто то ся è творило и по всякый градъ изпьрво. Нъ въ голѣмія градове и села мало по мало достигнѫло въ злоупотрѣбленіе, и избираеміи старѣйшини сѫ' развратили, и почнѫли сами тіи да гонѭтъ това достойнство употребляѭще всякый укорителнъ начинъ за да го постигнѫтъ.

Тіи отсвѣнь къту ся плащѫтъ добрѣ отъ народа, чинѫтъ и голѣма злоупотрѣбленія, то есть грабѭтъ отъ своя братія, а найпаче отъ бѣднія просты селцы. Даждіе селско ся упрѣдѣлява въ главнія градове укрѫжія, дѣ обитавѫтъ турскіи управители, и грьцкіи владицы грабители, не споразмѣрно на народонаселеніе, нъ по волѭ на турскія управителы, и на рѣченія старѣйшины. Бѣдни селцы плащѫтъ, колико имъ ся натовари, безъ да знаѭтъ, ако то количьство въйстиннѫ è отъ Султана упрѣдѣлено.

Такови злобни чорбаджіи (яничари) има доста по бѣднаѭ Българіѭ, кои, отсвѣнь къту грабѭтъ, ставѫтъ и злобно урѫдіе на турскія управители, и грьцкія владицы за да съблачѫтъ бѣдный народъ!

Тойзи начинъ правленія è вобщѣ по всѭ Българіѭ до колико è мнѣ познато. Въ търновское обаче укрѫжіе

съвсѣмъ друго нѣщо сѫществуе, кое не знаѭ отъ п
е' пріѣло свое начяло.

Шесть чяса разстояніе далѣчь отъ Търново е се
Елена до 1000 и повѣчь кѫщи. Жители му сѫ' вси Бъ
гари, и управляѭтъ ся отъ нѣколко си старѣйшин
свободно безъ никакво чюздо вліяніе, само що имѫ
едного Турчина за знакъ отъ странѫ правителства с
башъ. Отъ Еленѫ завысвѫтъ повѣчь отъ 6000 челя
(домородства) на около живѣѭще въ малка селца Бъ
гари, кто назовавѫтъ колиби и колибари. Тіи бѣд
колибари, ако и да не живѣѭтъ въ просты колибы (хи
жы), какъ то гы наричѫтъ, раздѣлени сѫ' обаче от
еленскія чорбаджіи (яничари) по 100, по 200, и да
по 600 домородства, и зовѫтъ ся рая Хаджи Николу
Хад. Христова, Хад. Іорданова и проч. то есть два пъ
рая, и Султану и на вышерѣчнія чорбаджіи, кои пр
плащѫтъ всякый видъ даждія въ Търново за без' уръ
жіемъ усвоенѫ си раѭ. Послѣ събирѫтъ колко имъ е
по волѭ. Бѣдніи селцы никогы не ся отплащѫтъ от
натовареный имъ безправедно дьлгъ. Отъ годинѫ на го
динѫ повѣчь задльжнявѫтъ. Тіи еленскіи панове не
припущѫтъ въ тая селца ни едного купца за да куп
отъ селскія тамо пройзводы нѣщо, кои пройзводи сѫ
коприна, вьлна, овцы, и проч. нъ зѣмѫтъ на силѫ трудъ
бѣднихъ съ долнѭ и побіенѫ цѣнѫ. Селцы имъ рабо-
тѭтъ тлькѫ къту влашки цыгани безъ заплатѫ на ло-
зія, и другъдѣ, дѣ имѫтъ потрѣбѫ. Носятъ имъ безъ
заплатѫ сиранье, масло, кокошкы, прасета, агнета по
дьлжность и по нѣколко пѫти на годинѫ. Съ еднѫ рѣчъ
употрѣбляѭтъ гы къту робы, само що не могѫтъ да
гы продавѫтъ. Нъ сынъ наслѣжда бащинѫ си раѭ, и
никогы бѣдны селянинъ не може да с' отпиши отъ това
двойнно поданство. Тіи еленски панове имѫтъ голѣмо
вліяніе и въ цѣло търновско укрѫжіе, и когы не имъ е

по волѣ нѣкой си управитель търновски або събирѣтъ отъ всяко знаменито село того укржжія, кату Бибрева, Трявна, и Дрѣново, и др., по едного тѣмъ подобнаго старѣйшинѣ, и отивѣтъ въ Цариградъ и съ голѣмо иждивеніе го промѣнувѣтъ и довождѣтъ тѣхнъ си, а разноскы плащѣтъ съгубо бѣдни селцы за коихъ ся води новъ мѣчитель!

Въ послѣдная врѣмена еленчяни показахѣ най безчьстное начьртаніе (характеръ) и доведохѣ отъ изгнанія пакъ на търновское митрополитско сѣдалище злобнѣйшаго фанаріота Неофита, кого други търновцы бѣхѣ свалили или отъ родолюбіе или отъ особнокорыстіе. А на второе сегашно правѣдно народодвиженіе противо истаго Неофита, кое и цѣла Европа чю, тіи безстыдніи неродолюбцы панове показахѣ ся топли защитители того извѣдника, и гонителя българскыя народности и просвященія.

Жално è да гледа человѣкъ такова безстыдна и безчеловѣчна дѣла творима отъ Българы надъ своя събратія! Такови губители не само ставѣтъ прѣпятствіе и камень притъкненія българскаго просвященія и улекченія бѣднаго нашего народа, нъ еще и тіи нетіи го угнятяѣтъ и держѣтъ му кожѣ. Да ли нѣще дойди дьнь да дадѣтъ слово за своя безчеловѣчна дѣла? Единъ отъ тѣхъ панове ся убѣси самъ прѣдь не много годины. Види ся да ся è самъ уповналъ, че не è достойнъ да тѣпчи чьрнѣжѣ земѣ, и да гледа свѣтовнаѣ свѣтлость.

(27) Българскій народъ послѣ паденія си и ако да è ималъ нѣкаква си движенія за да придобіе пакъ своѣ независимость не е обаче намъ явно подробно. Понеже никой Българинъ не é нищо писалъ о тому. Може быти да è нѣкой си забѣлѣжилъ нѣщичко, нъ и то не è еще открыто. Отъ народно покрѣданіе и отъ стары пѣсны виждѣтъ ся такова движенія за свободѣ отъ народа въ разна врѣмяна послѣ паденія българскаго царства.

Странни же списатели сѫ' убьрнѫли взоръ камъ тоѩ народъ найпаче отъ побѣдоносния походы русійскы съ Турцы въ послѣдная врѣмена, и по нѣгдѣ си спомянувьѫтъ нѣщичко мимоходно и о тому заборавеному народу. Въ теченіе же 19. вѣка даже до днѣсь почнѫхѫ Европѣйцы а особито Французи да говорьѫтъ о тому, и нѣкой си нарочно да пѫтишествувьѫтъ по Българіѫ. Нъ незнаѩще народный языкъ и за кратко само врѣмя прибываѩще въ Българскія прѣдѣлы ничто почти достовѣрно нѣсѫ' уписали. Тѣхна пѫтишествія повѣчь сѫ' писана или съ поетичьскъ мѣчтайнный духъ или съ народно имъ прѣстрастіе; народно имъ прѣстрастіе, кажѫ, понеже тіи пѫтишественицы за да подбудьѫтъ вниманіе на своя си правитьлства, все що ся е случило знамянито въ Българіѫ отъ самаго народа, отдавьѫтъ го Русіи. Тіи бояще ся отъ Русіѫ, страхъ той имъ въобразява разна влiянія Русіи надъ Българы, разна побужденія русійски мисіонѣри, и проч. съвсѣмъ несѫществуема нѣща въ Българіѫ. Г. Сипріянъ Робертъ, кой е писалъ въ лѣто 1852. „Les Slaves de Turquie" въ своя си тамо изложенія за Българы: Livre ciuquieme — Les Bulgares — уписаѩщъ ньравы и животъ българскій мимоходно и по вѣчь крыво, ищи да имъ дадѣ и политичнаго живота мысли и движенія, полагаѩщъ отъ незнанія си начяло тому отъ 1779. когда Аустрія и Русія инахѫ съѫзный ратъ противо Турціѫ. Онъ полага основѫ на своя о тому исторична доказанія отстѫпителя Пизвантооглу, кого нарича половина Българина, и половина Турчина! хотя и мы да слушамы въ народны нашы пѣсны, че въ незнайно еще намъ врѣмя послѣ паденія нѣкой си Изволъ, и Измѣтъ, и нѣкой си Стоянъ и други многи, одавно еще ся сѫ' трудили въ Рылскѫ планинѫ за освобожденія Българіи, и нападали сѫ' и на самый градъ Срѣдецъ (Софія). Онъ обаче ищи да основе начяло побужденія народнаго чювства отъ отстѫпленіе Паззвантооглу, и карджалійско, кому съвсѣмъ

другѫ смысль дава отъ колко то мы знаймы, що è былъ Пазвантоолу, и Кърджаліи, кто до прѣди нѣколко годины еще живѣѭще старцы въ Българіѫ помняхѫ. За да докажимы че Г. Syprien Robert è писалъ прѣстрастно и безъ никакво истино понятіе много нѣщо за Българы, привождамы съ неговый текстъ оный знамянитый случай въ Търновскаѭ область въ лѣто 1834, кто онъ рѣшително отдава на русійско побужденіе, и излагамы истинный той случай, и неговы причины, кои ся тѣглѭтъ еще отъ друго що, а не какъ то мысли и си въображава Г. Syprien Robert. Ето що дума онъ почнѫвшъ послѣ андріянополскій миръ.

„Une démoralisation si complète des Ottomans exalta au plus haut point les espérances des Bulgares. A peine s'était-il écoulé quelques années depuis cette guerre qu'une vaste association s'ourdit silencieusement en Bulgarie, propagée par les didaskales, hommes lettrés et pédagogues des villages. *a)* Cette mistérieuse hétairie bulgare, dont l'Europe n'a point eu connaissance, tenait ses délibérations dans les couvents et les forêts qui avoisinent Ternovo. *б)* C'est là que les conjurés se rendaient de toutes parts, sous prétexte d'assister aux fêtes de la Panagia (vierge Marie.) Le jour ils parsouraient les tentes des paysans, la douce slivovitsa coulait versée par les jeunes filles, on portait le na-zdravié (toast) à l'avenir du peuple, on entonnait des chants patriotiques. *в)* Le kolo, danse du cercle, où tous les bras unis représentent l'irrésistible force d'une volonté commune, exaltait l'enthousiasme de la multitude. La nuit venue, les initiés se réunissaient dans les cimetières des couvents; ils y priaient, ils y recevaient les nouveaux convertis qui juraint, la main sur les tombes des aieux, de mourir pour leur patrie. *г)* Le matin, quand l'aurore éclairait ces lieux funébres, qui couvrent d'ordinaire le versant orieutal des collines, toute cette jeunesse saluait le soleil levant avec des cris d'espérance. Telles étaint, de 1834 à 1838, ces nuits

bulgares, mais ignorées qui n'ont point eu d'historiens, qui seront glorieuses un jour." Послѣ говорятъ за Султ Махмудово пятнистие въ Българіѧ, почва пакъ за то прѣдмѣтъ.

„L'hétairie de Ternovo, composée de l' élite de la tion, achevait d' ourdir ses plans, lorsque le vieux Ha lordan, du village d'Elena, près de Ternovo, voulut in à la conspiration un de ses parents qui habitait le vil celui-ci, avant de signer, demanda à lire la liste des co rés, et courut, aussitôt après l' avoir lue, faire sa déno tion au pacha, qui la communiqua au sultan. *д)* Un Bulg de Sofia, qui était protomastor ou kalfa-bachia, pre ingénieur dans les forteresses de Bulgarie, où il faisait t vailler et soldait sur la caisse impériale deux mille ra rayau de l' armée insurrectionnelle, périt à la potence av le vieux Hadji-Iordan et Iovanitsa, riche marchand de Te novo. Quant au traître qui les avait dénoncés, la Porte Nonora d' une récompense. L' un des plus ardents hétairist Antonio, tsintsár d' origine, didaskale de Ternovo et au teure d' une grammaire grecque-bulgare, fut condamné au galères, et amené dans le bagne de Stambol, où l' ambassad russe obtint plus tard sa grâce. *e)* Un Bulgare au servic de cette ambassade n' avait pas peu contribué à exalter les esprits par la promesse de l' appui du tsar: il fut également saisi; mais, s' étant échappé, il se réfugia à Stambol à l' hôtes de l' ambassade russe, que l' on n' osa violer. *ж)* Le reste des conjurés, amené devant les jugeotures, *з)* subi des tortures dont les suites coûtèrent la vie à plusieurs, no tamment au vieux igoumène d' un petit couvent près de Ter novo. Pressés par la question, ces malheureux dénoncèrent comme un de leurs complices le métropolitain octogénaire de Ternovo, Hilarion; le prélat, effrayé, protesta, les mand dit et alla jusqu'à demander leur mort. *и)* Il est peu vrai semblable que ce vieux fanariote eût trempé dans un complot

fermé par la jeune génération du pays; il paraîtrait plutôt que les accusés voulaient donner le change aux juges et sauver par leur déposition les vrais patriotes en chargeant les prélats étrangers à leur patrie.

(a) Въ него врѣмя то есть послѣ андріянополскій миръ нито дидаскали (учители) нито педагоги (дѣцовъспитатели) такови сѫ' сѫществували въ Българіѭ за да съставѭтъ и учинѭтъ таково съзаклятіе!

(b) Това è измыслено отъ негово французшко въображеніе.

(c) Въ Българіѭ и най паче въ Търновскаѭ область нѣма сливовица, нито залиѭтъ млады дѣвойны нанъ то си мѣчтайние прѣдстава Г. французшкій пѫтешественникъ.

(г) И това è измыслено отъ Г. S. R. Българи ежегодишно ходѭтъ по своя святины и чинѭтъ тойзи покрѣданъ имъ обичай.

(d) Прѣдатель не отидѣ прямо при пашѫ, нъ при Търновскій митрополитъ Іларіонъ, кой го абіе отведѣ нощѣмъ при търновскій войводѫ (до него врѣмя нѣмаше имя паша въ Търново нъ управитель носяше имя воевода, и въ истія турски ферманы ся пишаше „Търнова войвода ен",) и съвършѝ това гнусное прѣдателство. Войвода търновскій не извѣсти Султану, нъ абіе безъ никакъвъ сѫдъ избѣси прѣдадавія му старѣйшины, та послѣ извѣсти за смьрть имъ въ Цариградъ. Въ него врѣмя вси управители турцы въ Българіѭ имахѫ власть да бѣсѭтъ и колѭтъ само съ кадійско едно повеленіе. А мнеги не цытахѫ нито кадія.

(e) Той Андонъ кого казва отъ цинцароски родъ Г. S. Robert, и че ушъ той най много дѣйствувалъ въ таѭ работѫ, намъ è съвсѣмъ друговяче познатъ. Онъ è былъ простъ слуга игумена Сергія въ Капиновскій манастирь, дѣ ся è тъшила най много тая работа и

дѣ е уловенъ капетанъ Г. С. Буюклу Мамарчовъ. Капетанъ Георги е защитилъ Андонія къту неговъ си слугѫ. И Андонъ быде отведенъ ведно съ капетанъ Георгя, кого заради русіискій му чинъ не смѣя да убѣси търновскій войвода, първо на Видинъ прѣдъ Хюсейнъ паша, и отъ тамо въ Цариградъ. Какъ то щѣмъ сказва обширно по долу. Антонія не усвободи отъ тьмницѫ русійское посланичьство, нъ князъ С. Богоридъ, или паче негова милостивѣйшая стара майка.

(ж) Той мѣчтайный Робертовъ Българинъ не е былъ въ службѫ на русійское посланичьство никогы, нито е прибѣгвалъ на русійское посланичьство, отъ гдѣ не можали ушъ Турцы да го зѣмѣтъ, то е лъжа упашата. Той Българинъ е былъ самъ капетанъ Георгый Буюклу Мамарчовъ за кого щѣмъ сказва обширно.

(з) Турски сѫдницы въ него время нѣсѫ' были отсвѣнь единъ кадій. Г. S. Robert описва роботѫ къту да е была прѣдъ французко сѫдовище. Тукъ вѣкы господеству сънува за българское състояніе въ Турціѭ, и ищи да покажи Турцы, че имѫтъ урядена сѫдовища!

(и) Обвиняемый нѣсѫ нищо таково казали, то е лъжа, и самъ владыка Іларіонъ да утиши народа, и да съкріе свое гнусно прѣдатьлство е измыслилъ това, и разпространилъ между разгнѣвеному народу.

Българскій народъ и подъ тяшкое иго нахождаемъ никогы не е изгубилъ народное си чювство. Онъ всягда е съ възторгъ свободы имя пройзносилъ, и многажды е покушавалъ за своѭ независимость. Горское воюваніе нищо друго не е было, нъ непрѣстанно покушаванье за освобожденіе; за несчястіе обаче не е успѣло да ся съсрѣдоточи. Главна причина тому несъсрѣдоточію было е всегдашное прѣдатьлство трьцкаго священства!

Доказатьлства необорима имамы, да българскій народъ не е изгубилъ народное чювство, и свободный си

духъ, че въ разны походы русійскы съ Турціѣ цѣли полкове сѣ' были отъ Българы самоволны войны, кои безъ никаквѣ заплатѣ сѣ' ишли на бой. Самая сладка надѣжда, че ще ся и тѣхно бѣдно отьчьство нѣщичко уряди, движила ѐ тѣхъ усьрдно въ бойное поле другихъ народъ. Тысящи Българи ся бихѣ съ най отличителнаѣ храбрость въ Грьціѣ за свободѣ своихъ единовѣрнихъ Грькъ, съ истанѣ надѣждѣ и цѣль за свое отьчество. Въ грьцканѣ за независимость седмогодишнѣ биткѣ отличахѣ ся многа Българи юнацы, и храбрѣйшіи витязи сѣ показахѣ, а имянемъ безсмьртный Марко Божаръ 1) отъ Водинѣ, Хаджи Михаль отъ Коприщицѣ, 2) Хаджи Христо отъ плов-

(1) Марко Божаръ е былъ родомъ Българинъ отъ Водинѣ. Онъ е прибѣгнѣлъ въ Сули в' Ипиръ отъ нѣкой си причины съ свое домородство, и служилъ е и под' Али паша даже до грьцкое въздвиженіе. Въ лѣто 1843-4. негова съпруга живѣѣше в' Атины и незнаѣше да говори грьчьски нъ само Български и Арнаутски. Гьрци присвоявѣтъ себѣ все що е славно на свѣтъ, погьрчили сѣ и Марко Божарово имя. Μαρκος Μπότζαρης.

(2) Онъ е пьрвый урядилъ и настанилъ конницѣ въ Грьціѣ, коя е была съставена все отъ Българы, и коя подъ негово разумно прѣдводителство съ чюденѣ и нейсказанѣ храбрость уполчила ся противо тысящы многочисленны турскы войскы съ най сяйныя и най славныя побѣды. Послѣ же Хаджи Михаля стѣпи на негово мѣсто прѣдводитель на Българскій полкъ, а и нѣколко пѣти ся упрѣдѣлява главный военачялникъ надъ грьцкое войнство славный и хабрѣйшый Х. Христо, кому дѣла самъ грьцкій народъ съ възторгъ проповѣда. Хаджи Михаль за неговаѣ храбрость и хитрость быде отряденъ отъ грьцкаѣ тогдашнѣ общинѣ военачялникъ, и изпроводенъ въ островъ Кандіѣ (Гиритъ) съ 400 момцы за да подигни на уржіе тамошнія Грьцы противо Турско. Нъ изневѣрьнъ отъ кандійскія Грьцы, быде абіе забиколенъ отъ 12,000 Турцы, и послѣ едно опорно кровопролитно трыднѣвно сраженіе рѣши ся славный витязъ мечомъ да нападни на Турцы съ малочисленнаѣ си остатнѣ дружинѣ, и тако да си проправи и продирѣ пѣть. Нъ не можа да сполучи и въ послѣдный си чясъ, къту посѣче рядомъ осемъ страшны Турцы, отъ задѣ го посѣче и него единъ Турчинъ, кого посѣчи другы единъ Арнаутинъ за да зѣми Х. Михалювѣ главѣ и да іѣ за наградѣ отнесѣ турскому военачялнику. Вторый Турчинъ быде посѣченъ отъ трѣтяго, и трѣтый отъ чьтвертаго за Х. Михалювѣ главѣ! Най послѣдный же изгуби главѣ отъ самаго пашѣ, защо не му е уловилъ и докаралъ жива Х. Михаля. Вся негова дру

дивская села, Семко отъ велико Тырново, и днѣсь се живѣящъ славный полководецъ Хаджи Петъръ. И ма ливи други кто грѣцка льлива и крѣтрастна исто è умълчала. Въ сърбское усвобожденіе веи Карагеорги дружина най храбріи юнацы были сѫ' Българи усе отъ Старѫ Планинѫ, коймъ имя ся è помѣсило и изгуби между народная сърбска имяна аки единородними сѫщи и едного языка имѣящимъ. А първы витязъ, кой è и служилъ най много и далъ è Карагеоргю удобный пла за усвояваніе бѣлградскыя крѣпости, и самъ è влѣзл та отворилъ крѣпостнаѩ вратѫ, былъ è нѣкой си по немъ Конда Болгаринъ родомъ отъ Сливень, кому ся и пѣсьнь и до днѣсь еще въ Сливень за негово отхожд нье съ карджалія.

Отъ такъвъ първородьнъ си духъ българскій народ побуждаемъ всягда è уждавалъ своѩ свободѫ отъ ро зна благоврѣменна обстоятелства между своя единородни и единовѣрны съсѣди, коймъ мѣстоположеніе è было по угодно за да своѩ независность добіѩтъ. А най пре негова надѣжда ся è хранила съ сяйнѫ бѫдность въ врѣм русійскія побѣдоносны походы съ Турціѩ.

Въ врѣмя же Дибича Забалканскаго въ лѣто 1828-9 бѣше прѣдводитель на самоволное военно отдѣленіе съ етавено отъ Българы Георгый Стойковъ Мамарчовъ Бу юклу капетанъ, родомъ отъ Котелъ, кой въ Дорестолское обсажденіе, показа голѣмо юначьство, дѣ еъ българское само отдѣлѣніе прѣсѣкалъ бѣ Дунавъ, и вардѣша да не при мини ни единъ Турчинъ, нити ладіи помощь на обсажденія въ Доростолъ. А въ едно нападеніе на Дрестолскаѩ крѣ-

жина е почти погинѫла въ това страшное и отчайнное сраженіе, кои сѫ' были повѣчь Българи. Събытія сія ми е сказвалъ нѣкой си самовидьцъ Грькъ, имянемъ Никола отъ островъ Сѫчіѩ. Онъ е былъ въ това сраженіе, и лѣжащъ раненъ между мертвыя тѣлеса гледалъ е послѣднаѩ храбрость Х. Михаля. Гърцы славіѩтъ Х. Михаля равно съ найславнія си новы юнацы витязи.

поеть, онъ ся вратачи отъ намъ Дунава съ трыста отъ своя избрани Българы въ крѣпость и обвладавъ единъ отъ найглавнія крѣпостны логуры (табіи), убърна топове на градъ. То бѣше найглавная причина, коя унужди обсажденія Турцы въ Дростолъ да ся прѣдадѫтъ на Русси. За това негово витяшко дѣло проводи му ся орденъ св. Анны, и скѫпоцѣнна сабія отъ русійскаго царя Николая. Той капетанъ Буюклу бѣ заслужилъ и въ 1812 лѣто съ русійскыя войскы пакъ прѣдводитель на самоволнія Българы, и за храбрость бѣ му ся далъ еще отъ него врѣмя другы орденъ, и хоржгвѫ святаго Георгія.

Дибичъ Забалканскій прѣминна Стара-Планинѫ, и управи ся за Андріянопль, а Мамарчовъ смыслилъ че врѣмя е вѣкы удобно, да помогни и своему отьчьству заради кое е служилъ съ толикѫ ревность въ русійскія побѣдоносны походы, управи ся съ 500 войны Българы и додѣ въ село Котелъ. Негова цѣль и намѣреніе бѣше да съсрѣдоточи окрьстная села и градъ Сливенъ, и да е управи на велико Търново, гдѣ тържественно да поздрави и възбуди одавно заспалаго българскаго льва подъ народный знамянь, и съ радостнаѭ свободы тржбѫ. Онъ разположи своѭ войскѫ въ окрьстнаѭ малка села и за да покажи Русій, че онъ ся е оттѣглилъ отъ Русійскѫ службѫ, кое всегда бѣ му свободно аны самоволенъ войникъ, ужени ся въ Сливенъ, и почна да дѣйствува за свое благородное дѣло. По първіи Българи ся съединихѫ съ него, и дочѣкахѫ го къту отъ Бога проводынъ тѣмъ спаситель. Работа напрѣдваше добрѣ, и общый възторгъ владѣяше между народу. Това намѣреніе ся съобщи и на отдална мѣста въ Българіѭ. Нъ между тѣмъ внезапу достигна въ Сливенъ едно казашко отдѣленіе отъ 200 людіе изпроведено отъ Дибича и отвѣди капетанъ Георгя подъ стражѫ на главное военно станище при Дибича. А на прочей Българы послалъ бѣше Дибичъ русійскы чиновницы да пазятъ елѣднія. „Българи! стоѣте си мирно че щѫ убърна

азъ топове да вы избіѭ!“ И така българская възраждаема уже надѣжда изчезна и ся изгуби съ лишеніе единороднаго имъ прѣдводителя, и съ Дибичовое заплашваше! Народъ колико лесно бѣ дошалъ въ възторгъ, толико повѣчь падна в' отчяйваніе. Нъ нѣкой си отъ поблагоразумнія Българы въ Сливенъ и въ Котель, събрахѫ ся и послѣ едно дьлго засѣданіе, рѣшихѫ да ся напиши една жалба отъ страна народа и съ нѣколко пълномощни мряни, и священницы да с' изпроводи Дибичю. Та жалба ся писа въ Котелъ въ домъ Стойка С. Поповича, отъ покойнаго Г. Хад. Атанасія Т. Беровича и съдьржаваше слѣднія.

Милостивому господарю Дибичю военачалнику русійскаго войньства и проч.

„Мы единородніи и единовѣрніи ваши братія бѣдни Българи отъ какъ 'смы подпаднѫли подъ турское губителско иго, що 'смы бѣдни пострадали, и що страдаймы ежеднѣвно, не може ся уписа за много врѣмя и въ многы книгы. Толико само явявамы вашему Сіятелству, че нѣмамы никаквѫ свободѫ да изпьлнявамы нашѫ прѣчистаѭ вѣрѫ, да зидаймы новы цьркви, ни то даже да подправямы и подкрѣпявамы старыя. Нашъ животъ е всякый дьнь изложенъ въ най голѣмаѭ опасность; колѭтъ ны и біѭтъ ны Турцы непрѣстанно къту дивый левъ. Наша драгоцѣнна чьсть ся жьртвува ежеднѣвно на скотскаѭ похоть-поганскѫ. Наши святины и цьркви скьрнѭтъ ся отъ Агарянцы. Дѣца наша неврьстна силомъ турчѫтъ мохамеданцы, грабѭтъ ны, разоравѫтъ ны кѫщы, села азіятски разярени звѣрюве; данноцы плащамы прѣтяшкы. А най паче 'смы страдали въ врѣмя рата Русіи съ Турціѭ; понеже отъ еднѫ страна земя наша ся тѫчи отъ русійскыя войскы, добытъкъ губимы, жятва, ловія все ся разорава и разграбва, отъ другѫ же страна храниимы

небройны войскы Турцы, и тяглимы най голѣмая свирѣпства въ това разтояніе, когда най много бѣснѣе турско звѣрство разярено, что има ратъ съ нашы единовѣрны Русси братія. А пощо побѣждени ся завращѫтъ за Азіѭ и другѣдѣ, разпрьсвѫтъ ся по всѭ Българіѭ, и тогава è голѣмъ страхъ и ужасъ за бѣдны Българы. Отъ гдѣ поминѫтъ, колѭтъ, біѭтъ, горѭтъ, грабѭтъ, и робѭтъ! Тіи звѣрюве отъ насъ бѣдны Българы искѫтъ да си извадѭтъ гнѣвъ, и да си отмьстѭтъ за изгубенное бойно поле въ сраженія съ Русси. И сега ны чяка истая тая чьрна сѫдба. Того ради молимы покорно милостиваго господаря военачялника Дибича, въ имя Негов. Велич. царя Николая, да усвободи нашъ братъ и съотьчьственникъ капитанъ Георгя С. Мамарчова, и да устави насъ бѣдны свободны да изпытамы и мы въ това благоврѣміе наше счястіе съ Турцы.“

Това è съдьржавала жалба българска, и была é подписана съ много подписи и печяты.

Прѣди да кажимы какъвъ отговоръ è далъ Дибичь Забалканскій на българскія полномощны замѣчятелно е да кажимы слѣдное.

До дѣ еще ся уговаряше андріянополскій миръ мина прѣзъ Сливенъ и прѣзъ Котель единъ знамянитъ Англичянинъ, кой проповѣдаше явно българскому народу: „Българи станѣте! Сега è врѣмя удобно да с' усвободите и вы отъ робство. Англія ще вы помогни. Ны нѣмамы никаквѫ другѫ цѣль и мысьль за ваше отьчьство, нъ ищимы да бѫдете и вы слободни; само за да бѫди едно мѣждостѣніе на Русіѭ и Турціѭ, а най паче на Цариградъ отъ ваше освобожденое отьчьство Старѫ-Планинѫ.“ Того Англичянина Руси усѣтихѫ и гонихѫ го Казацы до Османъ Пазаръ. Нъ онъ отбѣгна въ търновское укрѫжіе, гдѣ не владѣѭше русійска войска. Русси запирахѫ и нѣколко

Българы въ Котелъ и пытахѫ гы, що имъ е говори
той Англичанинъ.

Да дойдимы на Дибичювъ разговоръ съ полномо
Българы. Негове Сіятелство военачялникъ Дибичъ
благоволно българенія пълномощны, и къту прочете
рѣче имъ. „Бѣдни Българи! дѣ сте были прѣди да
заключи миръ? Сега вѣкы Европѣйцы прѣдставници
разидохѫ, и нищо не можемы повѣрни за васъ.“ Бъл
му отговорихѫ: „Господарю! Мы незнаяхмы, че
заключи миръ, ни то можахмы да ся извѣстимы о
обградени отъ всякѫ страна отъ непріятели.“ Дибичъ
отговори: „Важная дѣла бѣдни Българи! нъ сѫдо
мирни въ ваше отъчьство! дощѣ врѣмя и за васъ! С
ся говори за Влашко, Богданско и Сърбіѫ само,
повторъ ще бѫди рѣчь и за васъ.“ Българи му отго
рихѫ: „Господарю, какъ можемы да живѣймы вѣкы
тѫѭ земѭ? Ваши войски щомъ ся оттѣглѭтъ, Тур
щѫтъ почна да ны колѭтъ рядомъ! Многи отъ
Българы зѣхѫ участвіе въ вашѫ войнѫ, какъ то
явно, и ради того щѫтъ пострада вси прочеи Българ
Военачялникъ на то отговори. „Не бойте ся! сега
ще ся издадѣ ферманъ за амнистіѭ (всепрощеніе);
не може да вы докачи; то ся уговори въ андріанополск
миръ.“ Какѭ амнистіѭ, казвате, господарю? Турцы
слушѫтъ своего господаря султана, они нѣщѫтъ
отъ това да знаѭтъ.“ Нъ що ищите да сторя съ
отговори военачялникъ. „Мы молимы да ны уставите
бодны да вьрнимы и мы ще знаймы! Онъ же отгов
„Българи! стоѣте си мирни, че щѫ убьрнѫ топове
набіѭ азъ! мы имамы съ Европѫ уговоръ, ни единъ
турско-подданый да ся не подвигни на оружіе.“ Бъл
отчаяни му рѣкохѫ: „По добрѣ, господарю, вы наши
повѣрни и единородни братія да ны набійте, нѣжели
ны біѭтъ, и дѣца ни да турчѫтъ, и убсачьотьѭтъ Турцы!“

Дибичъ съжалеалъ на тойи отговоръ, каза имъ да чякатъ догдѣ непроводи жалбѫ имъ въ Русіѭ, и тогава да имъ дадѣ тъченъ отговоръ. И така гы въздьржѣ близо до 40 дни на Ахило, гдѣ бѣше ся оттѣглилъ на зимовище. Послѣ 40 дни изыка гы и имъ рѣче: „Бѣдни Българи! вы трѣба да чинате за повторъ; а кой нѣще да сѣди въ Турско, Русія ще вы дадѣ колѣ и кораблы да ся преселите въ нейнѣ земѣ. Азъ обаче отъ моѭ страна ви кажѫ, да стойте на отьчьство си; защо догдѣ идите въ Русіѭ съ дрѣбна дѣчица, и неубыкновени въ море и на тамошный въздухъ щѣте измрѣ половина. А и тамо къту идите, еда ще идите у бащины си? Тыя рѣчи чювще българскіи пълномощни разплакахѫ ся и невнаѣхѫ, що да рѣкѫтъ! Най послѣ замолихѫ Дибича да устави поне едного консула русійскаго въ Сливенъ и въ Котелъ да гы защитява отъ Турское нападеніе. Дибичъ абіе отписа за това въ Русіѭ и то ся изпьлни. Нъ дошавшый консулъ въ Сливенъ г. Вашенко, не бѣ за таѭ работѫ способьнъ. Онъ бѣше съвсѣмъ студьнъ и намрьщьнъ сѣверный человѣкъ, и сматраѭщъ тракійскія и старопланинскія Българы за Сибирцы или Кълмуцы, не знаи да ся обходи по духу народа. И така слѣдъ мало учини раздоръ и мълвѫ между българданы, употрѣбляѭщъ своѭ власть на вътрѣшнія тахны селскы урядбы, кое Българи никакъ не търпѣтъ, а най паче докара незадоволствіе неговый тълмачь Армянокатоликъ нѣкой си имянемъ Павелъ, кой докачяше вѣрѫ и чьсть Българскѫ, кто тіи хотя и подъ турское тяшко иго нахождаемы имѣтъ за найдрагоцѣннѫ прадѣдиѫ добрина. И тако Българи сами сѫ' уплакахѫ отъ негово злоупотрѣбленіе въ Цариградъ, и русійское посланичьство то примѣсти за консулъ въ Бѣлградъ въ сърбское княжество.

Българскіи пълномощни ужалени и съ насьрбеша сърдца вьрнахѫ ся отъ Ахило и приказахѫ народу отго-

воръ Дибича Забалканскаго. Народъ же лишенъ отъ с
маго си достойнаго имъ прѣдводителя въ него врѣмя
петанъ г. Мамарчова, за кого нито рѣчь възпомяна Д
бичь, впадна въ чьрновльчнѫ отчяйность. Много отъ нар
отидохѫ съдружени отъ казашка отдѣлѣнія и прѣсел
ся въ Влашко, Богданско, а най паче въ Бессарабіѭ. Ост
же страдаѣхѫ ежеднѣвно отъ разяренія Турцы кол
немилостивно. Народное обаче чювство ся таѣши
тяшкая въздыханія и горчивыя сьлзы угнятенія.

Капетанъ Георгя изпроводи Дибичь Забалканскій
казашкѫ стражѫ даже до Букуреща, дѣ бѣше Киесел
за да ся дадѣ подъ сѫдъ. Какъ ся è тамо управдав
той родолюбецъ българскій витязъ, не ми è познато; об
слѣдь нѣколко врѣмя онъ ся упрѣдѣли за Доростолъ гр
скій управитель, и дойдѣ съ домородство си тамо. Зна
è че Русія доволно еще врѣмя послѣ андріянополскій м
дьржѣ Доростолъ подъ залогъ догдѣ ѝ ся отплати Су
танъ Махмудъ за уговореная военна иждивленія. Въ то
негово прѣбываніе въ Доростолъ онъ ся è споразумѣ
съ търновскія приснопамятнія старѣйшины Велча, Ю
ница, игумена Сергія, Хаджи Юрдана стараго отъ Елен
и Юванакя отъ Софіѭ, и съ другія, кои отбѣгнѫхѫ тр
ское бѣсило, та и онъ устави свои чинъ въ Доростолъ,
свое доморо дство и додѣ на капиновскій мънастиръ, д
ся è рѣшавало въ него незаборавимо врѣмя за българск
свободѫ. Все è было прѣуготовлено и урядено за слам
и священное народно пъприще, само желаемый и урѣче
ный дьнь и чясъ ся è съ нестьрпѣніе чѣкалъ. Нъ Чьрный
Богъ и негове злобни духове не търпѣхѫ да видѣ
възживена удавенаго отъ мохамеданизмъ златовѣнчанаго
льва българскаго, и абіе изпроводихѫ грозная злотворица
Вѣщицѫ за да впосѣе мълвѫ, и съ кьрвавы неповинни
жьртвы да разори сіе народоспасителное българско дѣло
Почитаемый и разпаленный родолюбецъ старый Х. Юрданъ

отъ село Еленѫ, желаѭщъ да учини съчастника и съдѣтеля на това общонародно дѣло, и ближнаго си сродника младаго Х. Юрдана отъ истое село, съобщи му народное намѣреніе и отвѣда го въ мънастиръ Капиновски за да положи и онъ народное съзаклятіе. Онъ отидѣ и найдѣ тамо най-главнія съзаклятницы, и къту положи клятва въ имя всесилнаго и всевышнаго Бога, извѣсти ея вся подробности, и вся знамянита лица, кои бѣхѫ ся рѣшили да съдѣйствувѫтъ слѣдъ мало за освобожденіе народа отъ тяшкое агарянско иго. Потомъ здрависа ся съ тѣхъ и къту имъ отдадѣ юдованѫ прѣдательскѫ цалувкѫ отлѫчи ся ушъ да си иди у дома си и да ся приуготови. Нъ онъ проклѣтый чьрнъ прѣдатель Юда, вмѣсто да иди въ Еленѫ, управи ся прямо въ Търново до тогдашнаго митрополита Гърка Іларіона, отъ островъ Кандія родомъ, и издадѣ му все що ѐ видѣлъ и научилъ. Безбожный той Гъркъ митрополитъ абіе поведи и отведи го нощѣмъ при търновскій управитель, и исказа вѣдно съ него все. Управитель истая нощь незабавно събра множество въуражни Турцы, и проводи гы да обсадѭтъ капиновскій мънастиръ и да уловѭтъ тамо находящія еѫ' Българи. Турцы разярени къту азіятски люти звѣрюве скоро достигнѫхѫ въ мънастиръ капиновскы, и найдохѫ тамъ само капетанъ Георгя, игумена Сергія и неговъ слуга Андонія. Тѣхъ свьрзахѫ и отвѣдохѫ въ Търновъ, а за старый Х. Юрданъ, и за другія изпроводихѫ отдѣлѣнія да гы тако исто докарѫтъ въ Търново. Агарянцы разграбихѫ прѣзь неѭ нощь вся мънастирскы твари, усквьрнихѫ святаѭ цьркваѫ, избодохѫ очи съ ножове си на святія образи, и друга много звѣрска движенія учинихѫ! Пощо доведохѫ прѣдаденія Българи въ Търновъ, послѣ най свирѣпыя и безчеловѣчныя мѫкы, безъ никакъвъ сѫдъ, избѣсихѫ гы. Тіи българскы за свободѫ мѫченицы бѣхѫ старый Х. Юрданъ отъ Еленѫ, Велчо и Юваница отъ Търново, и Юваники отъ

Софіѣ негли и други, а бѣдный Сергій игуменъ капиновскаго мънастиря притърпѣ най голѣмыя мѫкы турски. Извадихѫ му зѫбы съ клящы единъ по единъ! Забивахѫ му борнинѫ подъ нохты, и го горихѫ живъ! вадихѫ му очи, и другы нейсказаны мѫкы му наложихѫ невѣрніи поганцы! Той è достойнъ да ся счисли въ рядъ на святіи великомѫченицы, понеже издѫхна подъ таковы мѫкы за вѣрѫ и за отьчьство. Вѣчна ти память родолюбче Сергіе! дощѣ врѣмя да ти въздвигни българскій народъ храмъ. Гнусный прѣдатель Іларіонъ усѣди ся и даже самъ да пощи смьрть неповинныхъ.“ Възми! възми! разпни его! викахѫ фарисѣй за Христа пилату. А новый Юда младый Хаджи Юрданъ отъ село Єлена, кой è и до днѣсь живъ, получи орденъ отъ Султана, и прѣимѫщество за да не плаща никакво даждіе додѣ è живъ. Братъ му Милетъ прѣди нѣколко годины ся убѣси самъ. Не знѫ ако è и онъ съчиствувалъ на това гнусмо прѣдателство.

Капетанъ Георги, понеже бѣше съ руска униформа облѣчьнъ и познатъ русійскій полководецъ, не смѣя търновскій войвода да го убѣси, нъ изпроводи го ведно съ Ардонія, кого защити акы слугѫ си капетанъ Георги, у Видинъ до Хюсейнъ паша, кой го управи абіе за Цариградъ. Турское правителство изяви цариградское русійско посланичьство о тому, кое ся отказа отъ капетанъ Георгя, и рѣче, „не познавамы человѣка.“ Султанъ Махмудъ любопытьнъ за да види того Българина, повѣле та го довѣдохѫ прѣдъ него, и го самъ попыта; за коѭ причина è щѣлъ да подигни Българіѭ? Капетанъ Георги, кой знѣѭше добрѣ турскій языкъ, отговорилъ è Султану съ най голѣмаѭ дьрзость, че до когда ся турскій народъ приносѣтъ тако свирѣпо и безчеловѣчно съ Българы, нѣщѣтъ отбѣгна Турцы отъ това зло. Султанъ Махмудъ благоразуменъ владѣтель отговорилъ è на това. „Азъ сѫмъ добрѣ познаалъ това, и ради того мое стараніе è да прѣ-

убразѭ моѭ дьржавѫ, и да въведѫ равноправность“ . . . послѣ е повелѣлъ да ся испроводи капетанъ Георгый на заточеніе въ Азіѭ на Коньѭ (Іконіонъ), гдѣ му ся опрѣдѣли обиталище прилично на нѣговый чинъ, и ежемѣсячно платка за иждивленіе по 1500 гр. на мѣсяцъ, и особно припитаніе (таинъ), какъ-то ся дава едному чиновнику Турчину на неговый стѫпенъ. Онъ свободно си носѣше и въ заточеніе скупоцѣннѫ сабѭ, и войничко одѣяніе, и разхождаше ся всадникъ. Великодушный Султанъ Махмудъ бѣ повѣлялъ строго тамошному управителю да му ся отдава всякое почитаніе. Това мнѣ е съобщено отъ истаго капетана Георгя въ лѣто 1841. съ кого имахъ часто дописи.

Достозамѣчателно и чудно е за насъ Българи, че Россійское въ Цариградъ посолство прѣдѣ да ся откажи отъ капетана Георгя, изпроводи го въ Одессѫ, дѣ къту го разжаловахѫ, то есть, къту му зѣхѫ ордени, кои онъ съ кървь си и съ жъртвѫ живота си бѣ за храбрость добылъ, придадохѫ го Туркомъ!

Сіе българско движеніе въ Търново дало е поводъ Султанъ Махмуду да побърза за установленіе Тепзимата, нъ за несчастіе не бѣ живъ да го положи въ дѣйствіе.

Капетанъ-Георгюва съпруга, послѣ того жалостнаго случая, управи ся отъ Доростола въ Букурещъ, и отъ тамо дойдѣ въ Цариградъ ведно съ първородное си чядо Марійкѫ. Тамо же съ помощіѭ нѣкого си сродника Капетанъ Георгюва, управи ся въ Азіѭ на Коньѭ, и отиде да съучаствува горчивое заточеніе любезнаго си съпруга. Тамо обитаѭще зародихѫ и четири еще чяда. А послѣ нѣколко годины она дойдѣ пакъ въ Цариградъ съ цѣль и намѣреніе да ся потруди за освобожденіе капетанъ Георгюво отъ заточенія. И понѣже ся бѣхѫ минѫли нѣколко годины и тая работа бѣ ся уже заборавила въ Турско, лесно можа това прѣдпріятіе да ся сполучи. Она водима отъ едного сестричя капетанъ-Георгювъ, успѣе да получи желаемое си намѣреніе. и Порта

рѣши да освободи заточеннаго; нъ съ томъ условіемъ, живѣе вънъ отъ Българіѫ. Сіе радостотворное извѣстіе съобщи капетану Георгю, и онъ радостно пріѣ условіе, приготви ся да иди да живѣе въ Влахо-Богданская Б жества.

Нъ черная сѫдба не была еще испълнила своѭ зл и друга по̀ горка е чѣкала Българина витяза, да не м да постигни свое благородно рѣшеніе. Фанаріотская патр шія, коя съ непримигателно око злобно слѣдува вся л Българска, и познатый князъ Богоридъ извѣстивше ся о т му, съвѣтуваха Портѫ, да не отпуща такъ свободно т храбраго Българина ни въ Влашко да живѣе! Нъ да го н дадѣ Самошкому тогда князу, истому Богориду, да го д дръжи тамо подъ свое хитро наблюденіе! Капетанъ Ге гый нѣмаше што да стори, и на жалость своѭ склони се то. Онъ ся испроводи тамо пакъ къту заточенъ, гдѣ от да го съдружи вѣрная му съпруга.

Въ него врѣмя бѣше намѣстникъ княза Богорида островъ Самосъ единъ худаго рода гъркоманинъ Българ кой спомогнѫтъ отъ родолюбци Българи, бѣ ся образовалъ Карловское Райново училище, послѣ въ Цариградъ, и пос въ Парисъ, прѣуготовляющъ ся за да бѫди учитель въ М телъ, и да ползува свое отечьство, за коѭ цѣль му се помогаше; нъ онъ скоро заборави человѣколюбиваѭ благ дѣтелнѫ ржкѫ, и показавшъ най голѣмаѭ неблагодарнос прилѣпи ся къту лѣпка на фанаріотскаѭ гнуснѫ политик и животъ, и отсвѣнь що изгуби всякое уваженіе между бл гочювственія родолюбцы Българи, затвори си самъ и свое от младость еще отворенное въ Българскѫ литературѫ поприщ за кое ся виждаше доста способьнъ, и има чьсть да ся сп мяне отъ покойнаго и приснопамятнаго Ю. И. Венелина, м единъ кратъкъ си прѣводъ: „Мѫдрость добраго Рихарда" Продикова Басна отъ Гърцкы. Онъ видѣлъ себе на Турск службѫ смысли да е то голѣмо нѣщо, и заборави свое на чяло; и така ся испълни на него общая българска посло-

вица: „Не видѣла вѣра магаре, видѣла та полудѣла.“ Младый той Господарь изискаше да употрѣбляе тамошкія Гърци къту робы, и даже унуждаваше старцы да му цалувѫть скутове и рѫкѫ! и да стоѭтъ прѣдъ него съ крьстосаны рѫцы! догдѣ вѣкы догпусѣ на Самошкія жители отъ това негово варварско азіятское поведеніе, и го истирихѫ отъ тамо. Той быде причина та ся освободихѫ Саміоти съвсѣмъ и отъ Княза Богорида подъ губителству коего одавна тѫжахѫ, и искахѫ си другиго князя и управителя отъ отоманскѫ' Портѫ. Той неблагодарный къ роду си Българинъ иска да употрѣблява и капетанъ Георгіа съ истый варварскы начинъ. Нъ капетанъ Георгый въспитанъ въ войничкѫ службѫ, и отличивъ ся за храбрость въ толикы сяйны биткы, носивъ же на гѫрды руссійскы ордены, съ юнашкѫ крьвь добіены, не можеше никадъ да търпи сіе пониженіе, а най паче одъ едного единороднаго и съотечьственика си, кому худый родъ познаваше твърдѣ добрѣ, и за то нещѣше нищо да знае отъ негова изисканія, нъ даже го и прѣзираше. Онъ же за отмьщенія, и до колко имаше заповѣдь да го дръжи въ подозрѣніе, умножаваше строгость, и докара бѣднаго юнака въ отчяйность! Въ отчяйность, кажѫ, понеже капетанъ Гегорый обиколенъ отъ съпрѫгѫ си и четиры нѣжна невръстна си чяда, нѣмаше какво да стори! Черная фанаріотска душа прикрати и опредѣленнаѭ ежемѣсечнѫ платкѫ, за припитанія заточеннаго, и остави человѣка безъ никакво срѣдство обдьржанія! Турци, какъ-то рѣкохме выше, даваху капетану Георгію 1500 гроша на мѣсяцъ и проч. А Христіяни фанаріотски духове прикратихѫ му и най нуждное количьство за обдрьжаніе! Капетанъ Георгый ся унужди да изпроводи свое бѣдно семейство на Котелъ при сестри си, а онъ самъ какъ-то може да притърпи тая бѣдность, понеже видѣ че нѣма да ся освободи отъ таковы мѫчителскы рѫцы!

Многи самошкіи морски капетани Гърци му прѣдлагахѫ да му подадѫтъ срѣдство да отбѣгни въ свободнѫ Грьціѭ,

нъ онъ непріѣмна, съ надѣжда, че Руссіѭ ще г' освоб
единъ день, а най паче защото имаше прѣпискы съ ни
си въ Одессѫ обитаѭщи Българи, коимъ бѣше испрат
списъкъ съ доказателства на вся своя подвигы въ руссіѭ
съ Турціѭ походи въ лѣто 1812. и 1828. Нъ оста си б
ный съ пустѫ надѣждѫ, и отчаянъ подъ таково мѫчитъ
угнѣтеніе! Капетанъ Г. С. Мамарчовъ буюклу великодуш
скончи свой скѫпоцѣнный за Българи животъ на островъ Б
мосъ въ лѣто 1846. ч. въ шестдесятогодишный си възра

Негова съпруга живѣе и днесь въ най голѣмѫ ус
дность съ четиры бѣдны сирачета. Тя ходи въ Руссіѭ
дава прошеніе, за да и ся помогни нѣщичко на бѣднія
рачета отъ руссійское милостиво правителство; пъ нищо
получи, и така ся вѣрпа на задѣ пò бѣдна и пò угоре
Понеже изгуби и самаѭ надѣждѫ, коѭ отъ тамо и
Жално е за насъ Българи, да гледамы таковы примѣри
Руссіѭ, на коѭ взоръ и надѣждѫ цѣлъ Българскый на
полага, акы на единородны си и единовѣрны си братія! Н
знато е вѣкы на цѣлъ свѣтъ, че Българи найголѣмо съ
ствіе и привръзанность имѫть на Руссіѭ, и то не за дру
що, какъ то мысли западна Европа и нейны пѫтешество
ници по Българіѭ, нъ само ради единовѣрія и единород
съѭзи, кто никакво противно обстоятелство неможе разру
ши! Нагонъ сродства е почти равносиленъ съ естествен
нагонъ.

Нека всякый сега сравни съ вышейзложенная онова
що е писалъ Г. Cyprien Robert за търновскій случай въ лѣто
1834. и 1835., и да види колко е далѣчъ господство му от
историчськаѭ истинѫ! Отъ това можемы да заключимы сво
бодно слѣдное: Ако днешни просвященни европейски спи
сатели, и академичьски професори, при живы еще свидѣте
ли, пишѫтъ такыя лъжи, кто прѣдстаѭвтъ съ красноизрѣ
чливъ си слогъ міру за историчьска истинна събытія, какво
ли сѫ убо писали Византійски Римо-грьци историци въ стара
врѣмена за Българская събытія, кои сѫ имали непримирим

ависть противъ Българскаго народа, заради непристанія тѣхъ боюве?! Странни обаче днешни историко-писатели исмописатели, чрпѫть слѣпо и безразсѫдно отъ Визан-скы исторіи и списанія буквалю все що сѫ они прѣ-ѧстно и искрывено писали за насъ Българи, а въобщѣ и вся Славяни, и искѫтъ Господиновци-тіи учени да пока-тъ съ томъ, че сѫ извръшили и принесли нѣщо важно и безнателно на литературное всякому отворено и свободно прище! Такъвъ писмо-писатель е и Гильфердингъ, кой е салъ: „Письма объ исторіи Сербовъ и Болгаръ,“ за кое другадѣ говорихмы.

Понеже сказахмы за Дибича Забалсканскаго, не е из-шно да кажимы и слѣдный замѣчателный случай. Пощо ѣзи побѣдоносно Дибичь въ Адріанополь, и распоряди си йски, призови Адріанопольскаго тогдашнаго митрополита расима, и му каза да изпроводи писма по знаменитія гра-ве въ Българіѫ за да избержѫтъ Българи пълномощны, да изпроводѫтъ въ Адріанополь, до гдѣ ся еще Европейскіи рѣдставници тамо, та да ся рѣши и за тыхъ нышо добро. итрополитъ обрѣче Дибичю, че ще изпълни това дѣло; нъ ищо нигды не писа! Къту приближи врѣмя да ся заключи говоръ, Дибичь попыта Митрополита: гдѣ сѫ Българскіи пълно-ощны? А опъ му е отговорилъ: че Българи сѫ задоволни тъ Турское правителство и нѣмѫть нищо да предложѫтъ! Тойзи лобный Фанаріотинъ, пощо ся заключи миръ, трьгна по Адріа-ополскаѩ область и доде въ Сливенъ, дѣ бѣхѫ си събрали ного Българи въуржжени отъ разны страны и наговаряхѫ ся да ся дигнѫтъ, както казахмы выше, и почна да имъ хвали Турци и укорява Русси. Сливнени го изгонихѫ съ похуленіе, и нѣціи самоволни щѣхѫ да го убіѫтъ близо до Ямболъ. Той лукавый Фанаріотъ игра роль лицемѣрія: отъ еднѫ стра-нѫ лѫжяше Русси, отъ другѫ странѫ Турци, съ надѣжда да ся награди отъ двѣ страны по фанаріотскы, за това дойдѣ въ Одессѫ, дѣ му ся опредѣли мѣсячна заплата за издивленія. Нъ фанаріотская лукавщина не му помогна да

изльжи Руссіѭ, за да го награди съ блѣскателны орд
и голѣмы платкы! Нъ живѣяше безъ да му ся отдава
коѭ си особнѫ честь, гдѣ и умрѣ. Въ послѣдный же Се
стополскы бой фанаріотская Патріаршія на силѫ караше Б
гари да подпишѫтъ, че сѫ задоволни отъ Турскаго П
вителства, и че нѣщѫтъ никой отъ вънъ да имъ поср
ствува за права, кто Султанъ уже отодавно имъ далъ,
есть отъ Танзимата и проч.! Безбожніи Фанаріоти отод
еще имѫтъ съзаклятіе да гонѭтъ бѣднаго нашего народ
наслѣдственно слѣдвѫтъ и полагѫтъ въ дѣйствіе пьклеш
си злобѫ въ всяко благоврѣміе, кое ся явява въ полза Б
гарскаго народа! Нъ нѣще ли доди день, да имъ попѣ
и Българи послѣдное цалуваніе?....

(28 и 29). Многогодишная кървопролитна и опорна бо
българскаго народа съ прѣминѫвшіи отъ Азіѭ Турцы,
ся è простирала и продължала частно на седемдесять и вн
уже годины, послѣ паденія прѣстолнаго града велико Т
ново, дѣ е станѫло най ужасное сраженіе, и кого Тур
сѫ освоили съ нападеніемъ, разны же пругы крѣпости,
горски тврьдини, кто сѫ Българи еще дьржали, бранѣ
храборно своѭ свободѫ и мило отьчество, дали сѫ повод
Туркомъ, да употрѣбѭтъ условны договоры съ българск
еще непокоримъ народъ. То отъ Турци употрѣблено срѣ
ство успѣло е да всѫ Българіѭ подъ полмѣсячіемъ покор
и златовѣнчаннаго имъ льва умьртви! Многи градове и гор
ски мѣста придали ся съ условіемъ.

Пьрво же условіе было е да плащѫтъ Българи дажд
на Турци само по единъ драмъ сребро на главѫ мѫжеск
го въ зрѣлый възрастъ пола, *харачь* по Турски назван
Друго никакво даждіе не е было изъ начяло, нити бир
нито десятина, нито мыть и проч. То все отъ послѣ е вн
кнѫто мало по мало. Понеже въ него врѣмя Турци сѫ был
въвсѣмъ простъ и дивъ народъ, никакъвъ рядъ правленія не
имѣѭщъ, нъ стремилъ ся е отъ еднѫ страсть завоеванія

обладанія на земѭ и распространенія маховеданства! Тіи обладаваѭще разны народы обирали сѫ и грабили сѫ имъ съкровища, и трупали сѫ гы въ *пехшималъ-хавнеси*, народно съкровище, кое е было подъ неуграничнаѭ власть Султановѫ, и отъ кое сѫ испровождали по вънкашнія мѣста за държавныя потрѣбы. Въ многы наши пѣсны ся пѣе за това, че горскіи български юнаци ся усвоявали царскы хазны, кои сѫ ишли отъ Цариграда за въ Българіѭ. Турци до врѣмени съставленія еничьрскаго тѣла нѣсѫ давали никаквѫ платкѫ на войници си, нъ всякый сѫ е опълчялъ самоволно и на свой счетъ, кое е было грабленіе отъ завладаемія народы. Тѣхна въстъргна рѣчь была, „*Гиделимъ кавгая дини биръ урина ве пейгамберъ ашкѫна* — идимъ на бой въ имя еднаѭ вѣрѫ и любовь Пророка.“ То еще и до днесь сѫществува въ Турци. Въ всякое военo врѣмя противъ Христіанъ турскій народъ ся движи и упълчява съ тойзи въсторгъ за вѣрѫ и за Пророка. Тіи войницѝ днесь носѭть имя *Баши-бозуци* — развалени глави, или нерядовни войски.

Второ условіе было е, да носѭтъ тіи Българи свое уражіе свободно, какъ-то и Турци; нъ да сѫ обвѣзани да съвоюваѭтъ съ Турци въ врѣмя рата противо другихъ народъ. Таковія съ условіемъ придани градове и села назвали сѫ Турци *войникъ куралери*, то есть, войнишка села. Тіи войници сѫ управляли отъ единородны свои прѣдводители, коймъ Турци сѫ дали имя *Беюве*, и кое значи *князи* на Българскы; войници имали сѫ свой особьнъ знамянъ, и одѣленъ пълкъ. Такъвъ Бей е былъ Марко Кралювичь, отъ Прилѣпа града, управитель въ Битолѭ, и нѣкой си Константинъ Бей въ Сересъ. Какъ-то и Георгы Кастріотъ, названый отъ Турци Скендеръ бей, былъ е изпачяла Бей въ Кроѭ. Тіи съзници Турски съвоювахѫ съ Султанъ Баязита на Влашко противъ Мирча Воевода Българскаго, управляѭща Влашко и непризнаѭща Турскаѭ власть. Нъ Марко Кралювичь и Константинъ, понеже нещѣхѫ въ това сраженіе да проливѫтъ

крьвь своихъ единовѣрнихъ и единородних ъ Българъ, Баязитъ повелѣ та гы съсѣкохѫ на мѣсто называемое Калугренъ, близо до Букуреща. Въ лѣто же 1596 прослави другы единъ Български прѣдводитель на съѭзници Българ Михалъ Бей отъ Бѣлѫ, днесь малко село близо до Търнов Опъ е съвоювалъ съ Турци противъ Маджари и ся е отлучилъ сайно въ неѭ биткѫ. Бѣла, коя е была въ него врѣмя знаменитъ градъ, даде му ся отъ Султана за награда Нъ Турци слѣдъ мало сѫ го отровили и неговы сынове с потурчили. Отъ тѣхны потомцы еще и днесь владѣѭтъ и Бѣлѫ и въ Лѣтницѫ село въ търновское окружіе съ стар прѣймѫщества подъ имянемъ *Чари-Баши*, кое значи събрачи на съѭзнія Българи войници; нъ не вѣкы за воюваніе, какъ-тò пò испьрво, нъ за другѫ худѫ царскѫ *службы*, какъ-тò по долу щѣмь сказа. Турци мало по мало умножихѫ пьрвое даждіе *харачь*, и распорядихѫ го на три разряда, и почнахѫ Турци да го събирѫтъ изпровождаеми отъ Цариграда; прикачихѫ и прибавихѫ на харача и особно друго даждіе *изпенчь-параси*, кое бѣ достигнѫло до 60 пари на главѫ мѫжескаго пола на възрасть. То даждіе—харачь отъ драмъ сребра достигна, пьрвый чинъ 60 гроша, вторый 30, третый 15 гроша, кое ся назва *Аля, ефсашъ, една,* то есть избранъ-богатъ, вторый и доленъ-сиромахъ. Уведи ся послѣ десятнинѫ на земны вройзводи и разны другы днесь сѫществуемы даноци А българскіи войнишки Беюве и главатари Турци сѫ почнѫли постѫпенно да уничтожавѫть смьртіѭ и съ лукавштинѫ, да гы тровѭтъ, подуѭряеми отъ Фанаріотовъ. Многи отъ тѣхъ ся потурчихѫ, а многи ся оттѣглихѫ въ горы подъ именемъ *войводи*, имѣѭще и народный знамянъ, и прѣдпріѣхѫ горское воюваніе и браняхѫ ся въ непроходимія горскы мѣста, покушаѭще ся за общенародное освобожденіе; нъ и тѣхъ усилившіи ся вѣкы Турци въ Българіѭ, мало по малу гы уничтожихѫ. Такови горски четы, подъ прѣдводителство на войводи и съ знамянъ съхранили ся сѫ даже и до днешная врѣмена. Нъ не вѣкы съ мысль

за общенародное освобожденіе, а отъ частнѫ страсть отмьщенія, или грабителства, движими ся прѣпріемѫтъ отъ горскія повѣчь Българи тайно. Турци сѫ обрали уржіе отъ народа и вмѣсто да гы имѫтъ съюзници войници, какъ-то изъ начяла, употрѣбляваха гы въ другы царскы худы работы и подводы, а особенно въ пролѣть да имъ извождѫтъ коніе на пашство, да гы чѣшѫтъ и глѣдѫтъ; нъ се подъ имянемъ войници! Такова войнишка села управляхѫ ся вѣкы тогава отъ потурнаци, потомство на първія христіяни главатари, подъ имянемъ *Чари-Баши*, или отъ спахіи. (Спахіи сѫ были отличившіи ся Турци въ врѣмя завоеванія Българіи, коймъ въ наградѫ ся е дала земя праздна, или села за собственно имъ притяжаніе.) То прѣимѫщество *чарибашилъкъ*, не ся даваше на другы Турци. Тіи чарибашіи даже до Тензимата и еще по послѣ сѫществуваха и въ пролѣть събирахѫ Българскія вѣкы словомъ войници и отвождахѫ гы въ Цариградъ, да чѣшѫтъ и пазѫтъ царскія и велможанскія коніе на пашство въ ливады, какъ-то рѣкохме выше. Тіи имахѫ въ послѣдная врѣмена ныкаква си прѣимѫщества различаеми отъ другаѫ раѫ, (рая значи народъ, кой положивъ доло уржіе прѣдалъ ся е Туркомъ съ условія); не гы карахѫ въ сякѫ царскѫ подвалѫ (айгаріѫ), не плащахѫ *изпенчь-параси*, имахѫ свободѫ да носѫтъ шарены дрѣхы, кое на другы Българи не бѣ простено, отсвѣнь чрнѫ шапкѫ на главѫ, и чрны просты дрѣхы! Какъ-то и на добръ конь не смѣяше Българинъ да ѣзди, и кога-то всадникъ срящаше Турчина, хотя и най простаго, или даже Цыганина мохамеданца, трѣбаше да слѣди и да му се поклони, иначе губяше животъ! Бѣлисанѫ съ варъ кѫщѫ да има Българину не бѣ допустено, нито бѣхѫ слободни въ дружьство за увеселеніе явно да ся събиржтъ и проч. Тіи войници Българи карани на силѫ всякѫ годинѫ отъ първѫ пролѣть въ Цариградъ за рѣченнаѫ конскѫ службѫ, изгубвахѫ си цѣло лѣто, не само безъ никаквѫ заплаткѫ за труди си, нъ еще и за припитаніе си разносахѫ сами. А ниви имъ и друга земле-

дѣлна занимания уставахъ въ крайнъ ускъдность. Вмѣ
пьрвія имъ главатари и беюве, кои съ гы водили въ ст
врѣмя въ марсовое поле, водѣхъ гы вышерѣчніи *Чари-Бе*
въ зеленыя ливади да пасѫтъ коніе!.... Вмѣсто стараго
знамена златовѣнчяннаго льва, носѣше единъ отъ тѣхъ
чьрвено платно изображенъ мухамеданскіи поль-мѣсецъ!
Того же знаменоносца на присмѣхъ наричахъ *чаушъ* по тур
скы, кое значи знаменоносецъ. Онъ имаше на главъ
шапкъ отъ лѣсичъ кожъ рунтавъ, отъ кожъ высѣхъ и
цѣли лѣсичи опашкы за украсенія! Народная гайда и ра
свиркы гы съдружвахъ, и на всякое запираніе да си поч
нѫтъ, захващахъ Българскій тропливъ игроводъ (хоро)
играѭхъ толко силно, къту да ся търси земя. Тия бъ
гарскы войници и до днѣсь еще ходѭтъ въ Цариградъ
рани на таѭ службѫ и *войникъ куралери* ся е съхрани
Отъ Михаль-Беюво имя спомяни съ остали слѣднія.
Ихтиманъ, укрѫжіе малко, отъ нѣколко българскы села бли
до горный Самоковъ, нахождася и до днесь едно спахінск
турско домородство, Михаль-Беювци назваемо, види ся
съ потомци потурнаци помянѫтаго Михаль-Бея.

Въ *Секафъ-калеми* въ Цариградъ (министерство за-
дужбинахъ), дѣ съ записани и събирѫтъ приходи отъ подъ-
ренія въ разна мѣста Турціи притяжанія джамінска, имаре-
ска и проч., има въ тамошнія архиви, и Михаль-Бен вакъ-
фу, то есть, принесено нѣщо и завѣщано за задушіе отъ
Михаль-Бея.

Въ Ординъ-градъ (Едрене) съществува камьнъ мостъ
на рѣкъ Тунджѫ (по българскы Яворица), кой носи и до
днесь имя *Михаль-Бей кюпрюсю*, то есть, Михаль-Беювъ
мостъ. Близо до моста напрѣкы камъ Сѣверъ съществува
джамія, имаретъ Михаль Беювъ, задушіе Михаль Беювo, кой
има свои приходы упрѣдѣлени отъ Плѣвенъ-градъ, не да-
лѣчъ отъ Бѣлъ. Негови наслѣдници ся питаѭтъ отъ тѣ
задушбинъ и земѫтъ опрѣделенъ платкъ. А всякый Четвъ-
тъкъ имъ ся дава пилафъ и зерде, спорядъ турскый обичай

Прѣзъ Рамазана же всякы два дны имъ ся дава тая обичлива гозба. А въ годинѫ еднаждъ имъ ся дави *Ашуре*, размѣсена варидба отъ жито, сланутъкъ (нохутъ), лѣща, бѣлъ бобъ (фасулъ), оризъ и проч. Всякы же тры мѣсяцы имъ ся дава Газилеръ халваси. *Халва* è гозба отъ брашно, медъ и масло; *Газилеръ*, множественно отъ гази—витязъ. Това все ся твори за неговѫ душѫ.

Попечителство того имарета é было управляемо отъ по̀ближнаго сродника Михаль-Бея по наслѣдствіе. Отъ приходы му ся подправля вышерѣчная джамія и мостъ. Имаретъ è правилъ вышерѣченныя гозбы отъ слѣдное опрѣдѣлено количество на всякое варенье.

10 оки медъ за зерде
45 „ оризъ за пилафъ
10 „ мѣсо овнешко
5 „ сланутъкъ
10 „ масло.

Газилеръ-халваси ся é готвила тако:

20 оки ирмикъ— семидалъ; манея крупа по рускы, първое смлѣно брашно, кое излази по ядричко отъ сърдца на пшеницѫ.
10 „ масло
10 „ медъ
5 „ млѣко вмѣсту водѫ.

Любопытно бы было да ся придирѭтъ старія бераты—документы, на таковы имареты и спахіи. Много нѣщо може ся изчърпа за нашѫ българскѫ повѣстность.

Третое условіе было, да имѫтъ Българи неограниченѫ свободѫ на свое вѣройсповѣданіе, и своѭ си Іерархіѭ независимѫ въ Търновъ и въ Охридѫ, какъ-то си è было въ стара времена.

Колко за Българскаѭ Іерархіѭ, Турци сами отъ себе си никакво прѣпятствіе не бы были учинили даже и до днесь, ако непримириміи врази български, лукавіи Фанаріоти, не бѣ-

хѫ гы съ клеветы и лѫжы поддули да ѭ славѭтъ и притворѭтъ на грьцкы фанаріотскы Епархіи! Когы и какъ ся уборили Гърци нашѭ Іерархіѭ, тукъ не ми е прѣдмѣтъ да пишѫ обшырно. То на свое мѣсто ще бѫди съ самія Турскы грамоты доказано.

Въ Българіѭ живѣе народъ подъ имянемъ *помаци*, кой говорѭтъ българскій языкъ, а исповѣдѫтъ мохамедовѫѭ вѣрѫ. Имя Помаци що значитъ, слѣдѫщая българска пѣсьнь доста разяснява.

Ходилъ юнакъ, ходилъ помакъ
На пустѫ войсхѫ Татарскѫ.
Ранило го, стрѣлило го
Триста дребны пушкы,
Три стрѣлы Татарскы.
Падна юнакъ, падна помакъ,
У въ дълбоко долье,
Подъ дърво зелено (2).
Юнакъ пищи, юнакъ пищи
Подъ дрво зелено (2),
На дърво му, на дърво му
Пиле соколово. (2)
Отговаря, отговаря
Пиле соколово:
Умри юнакъ, умри помакъ
Да ти поямь, да ты поямь
Твое бѣло мѣсо, (2)
Да ти піѭ, да ты піѭ
Твое чьрно кьрвье. (2)
Отговаря юнакъ яралія,
Юнакъ джиралія: (2)
Хой тя тебе, хой тя тебе,
Пиле соколово,
Не мя струвай (2)
Да развьрзѫ триста раны,

Раны, три стрѣлы Татарскы.
Отговаря, отговаря
Пиле соколово:
Мълчи юнакъ, мълчи помакъ,
Щѫ ти поямъ (2)
Твое бѣло мѣсо,
Щѫ ти піѭ (2)
Твое чьрно кьрвье.
Разсьрди ся (2)
Юнакъ яралія.
Юнакъ джирилія,
Повлѣче ся, повлѣче ся
Но люты си раны.
Улови си, улови си,
Своѭ дългѫ пушкѫ.
Чи удари, чи удари
Пиле соколово.
Падна пиле, падна пиле,
У въ дълбоко долье.
Пиле пищи, пиле пищи
Отъ дълбоко долье.
Чи ся чюва, чи ся чюва,
До синьо ми небо.
Отговаря юнакъ яралія:
Лѣжи пиле, лѣжи пиле,
Двама да лѣжимы!
Пищи пиле, пищи пиле
Двама да пищимы!
Умри пиле, умри пиле
Двама да умрѣмы!
Дотягна му, дотягна му
Въ долье да си лѣжи
Съ пиле соколово.
Провикна ся, провикна ся
Юнакъ яралія,

Юнакъ джиралія:
Хой тя тебе сестро Самодиво!
Дѣ си сестро, доди помогними!
Зачюла го, зачюла го
Сестра Самодива,
Чи отишла, чи отишла
У въ дълбоко долье.
Извадила, извадила
Юнакъ яралія,
Юнакъ джиралія;
Изцѣри му, изцѣри му,
Триста дребны раны,
Три стрѣлы Татарскы;
Подаде му дългѫ пушкѫ,
Проводи го, проводи го,
На Татарскѫ войскѫ:
Войскѫ да отьрвѣ,
Царя да поведѣ.

Наши народни старобългарски и нови пѣсни сѫ повѣ историчьски, а не художественни и измысленни мѣчтайн По духу же вѣка и по състоянія народа прѣдставѭтъ доста поетичьски высоки израженія, основаеми паче на събытія историчьски. Старобългарскыя наши пѣсни украсява народное баснословіе на многа мѣста. Тіи могѫтъ быти най най изобилный источникъ на нашѫ старинѫ. Въ таѭ пѣсн видимы юнака и соколово пиле, разговарящще ся; сокол чѣка смьрть нараненаго юнака да му изядѣ мѣсо, и изпіе крьвь и проч.... То не прѣдставля ли злобливаго, и съ мрьшавѫ и немѫжественнѫ душѭ человѣка, кой ся ползува въ бѣдѫ другиго да го унеправди и повреди въ безсиліе му? или непріятеля, кой ищи да убіе едного юнака, нахождаемаго въ утясненія и немощь тѣлеснѫ? То непоказва ли

старобългарскы юнашкы, мжжескы и великодушны карактеры? и че тіи наши стари юнаци нѣсж нападали на раненъ и безсиленъ человѣкъ да го убивжтъ? Какъ-то Мохамеданци сж творили и еще днесь въ врѣмя рата творжтъ, убивжтъ ранены, болны и немощны человѣци, а найпаче нѣжный женскы полъ и безлобна дѣчица! Той старобългарскы карактеръ не è ли по похваленъ отъ днешный карактеръ на просвященнія Англичяны, кои въ врѣмя завладенія Индіи, а и въ послѣдная врѣмена показахж звѣрска свирѣпства, и избихж толко безуржжны людіе, че ищжть да си освободжтъ отьчество!!! Да вьрзвжтъ человѣци на уста на топове и да гы хвьрлжтъ живы, то съ какво може да ся сравни? Кои другы народъ è правилъ това безчеловѣчіе? Тіи народи само, коихъ Англичянскы учены и просвященны мждрецы назовавжтъ варвары и безчеловѣчны, а тіи сами творжтъ дѣла варварскы и безчеловѣчны!!!.....

Соколъ è былъ въ старо врѣмя скжпоцена птица за Българи, коѭ всякый болѣринъ и богатъ è ималъ упитоменж за ловидбж на дребны птицы. Отсвѣнъ това была и символичьска на юнацы, то есть, съ него ся изражавали приносно юнаци. То ся часто пѣе въ нашы пѣсны за юнаци: „Ой вы мои храбри соколове.“ Юнакъ въ своѭ отчяйность призовава на помощь сестржѝ Самодивж — невѣста (нимфа) горска — прѣдстателка юнакомъ и пастухомъ въ българско баснословіе, и съ нейнж помощь убива Помакъ неправеднаго си непріятеля, зломисленика и нападника сокола. Разговоръ юнаковъ съ сокола и съ Самодивж, коя му подава пушкж (кое значи силж отъ Бога), то ся красна поетичьска въображенія по духу стараго вѣка!

Раненый юнакъ ся изцѣриль отъ сестржѝ Самодивж, та му подава дьлгаѭ му пушкж и проводила го на Татарскж войскж, *войскж да поведе*, *царя да отьрве*... Коя ли è тая войска, коя повожда помакъ? То è извѣстно, че не è отишьлъ помакъ да отьрве българскаго нѣкого си царя, защо-

то кога ся появи имя Помакъ и Помаци тогава вѣкы не-
ществуваха български царіе; тукъ ходилъ помакъ на
тарска войска, и проводила го на татарска войска, тр
да ся разумѣе противъ татарска войска, а *войскы да*
ведѣ и царя да отьрвѣ, трѣба да ся разумѣе — турски во
ски и турскаго царя. Помакъ былъ първо на татарска во
ска и го стрѣлили и ранили татарскы стрѣлы, то значи,
той е былъ въ противнаж на Татары войска, то есть, въ ту
скаж. А когы è было то? — Ето когы.

Илдаръмъ Баязитъ, завладѣтель Българіи, въ едно кр
ваво сраженіе съ Татары въ лѣто 1402. бидѣ побѣжден
конечно и заробенъ отъ Тамерлана, татарскаго хана, близу кр
граду Ангира (Енгюри днесь) въ Малж Азіж, кой го затвори
желѣзна клѣть, къту звѣря, и го томъ умьртви, както и са
турски историци свидѣтелствуважть. Види си отъ таж пѣсьнь,
пашъ Помакъ è былъ прѣдводитель на Българскія съюзни
войници *помаци* и é съвоювалъ съ Баязита Илдаръма въ то
страшно сраженіе, дѣ ся è нарапилъ отъ татарскыя стрѣли
(Въ него время Татари нѣсж имали еще пушкы, или тврьд
малко.) Послѣ кату ся изцѣрилъ отишьлъ пакъ да поведе вой
скы и да отьрвѣ царя, то есть, Баязита заробленнаго от
Тамерлана; извѣстно че въ второе голѣмо всеобще турск
упълченіе противо Татары, послѣ нѣколко годины. Царъ ка-
зважтъ Българи и до днесь и за турскый Султанъ и за вся-
кы другы владѣтель, н. п. царь францускы, нѣмецкы и проч.
Въ него Турско упълченіе противо Татары были сж и Сьр-
би подъ прѣдводителствомъ нѣкого си Стефо-бей, кои сж
были также покорени на Турци съ истая условія както и
Българи войници*) днесь потурчени! Сега è пытанье, да ли
сж были въ него еще врѣмя Помаци потурчени, какъ-то гы
гледаме днесь? — нѣ! Въ него время сж были еще Хри-
стіани. Понеже Турци отъ веднажъ не почнахж да газжтъ и

*) Помакъ е равно съ рѣчь помагъ—помагачь, множественно помаци; а бу-
ква г въ говоримый языкъ ся произноси къту к.

пчжтъ първая даденная условія. То è почнжло въ по-по-
лѣдная врѣмена, когда Турци завладѣвше и Цариградъ поч-
жхж да ся водѫтъ отъ съвѣты на лукавія Гърци Фанаріо-
и, отъ коихъ Турци пріѣхж и рашкошность, а най паче
звънестественаѭ развращеность содомства.

Въ лѣто 1596. Българскіи войници и помагачи, коихъ
прѣдвождалъ противо Нѣмци и Маджари Михаль-Бей, были
ж Христіяни. Турци Мохамеданци отстжпители противъ
ултановж власть еще въ послѣдная врѣмена сж имали мно-
ы Българы помѣсены въ свое войнство. Пазвантоогду въ
ідинъ владѣѭщъ въ лѣто 1806. ималъ è своѭ избран-
ж конницж отъ Българы юнаци съставенж. Въ кърджалій-
кое тѣло въ истая врѣмена были сж съ Кара-Фейза тако-
де многи Българы, коимъ прѣдводитель é былъ Индже-Вой-
ода и чърны Колю, какъ-тò другадѣ обширно щѣмь гово-
и за тѣхъ Българи. Нѣкой си Хасанъ-ефенди отъ Разградъ,
ой é послѣ Пазвантоогду отстжпилъ противо Султана, и-
алъ é повѣчь Българы войници, и за то го нарѣкохж Тур-
и, Гяуръ-Хасанъ. Той Гяуръ-Хасанъ уловилъ нѣколко Де-
и-башіи, кои сж въ неговж область мжчили народъ и зе-
али *дѫшъ-хакъ* (платка за зжбы си що сж ѣли!), извадили
мъ зжбы съ клящы и гы проводилъ вьрзаны Султану. Въ-
бще вси отстжпители Турци, Турски *Дере-бегове*, имали сж
ювѣчь Българи въ военнж службж. Нъ тіи Българи за нес-
истіе, нѣсж вѣкы имали народное чювство, нито сж помы-
лили за своѭ независимость. Ахъ! ты чьрно невѣжество,
аква си врѣмена пропустило и какъвъ вѣкъ си изгубило!

Тако сж поминжли и живѣли съ условіемъ придадени
аши праотци. А градове кто сж привзѣли Турци съ воен-
ю нападеніе разорили сж гы почти конечно. Жители мало и
олѣмо немилно изклали и заробили! Църквы сж усквьрнили
прѣобьрнжли на джаміи! Книгохранителницы изгорили, вся
тара зданія съкрушили и въ прахъ и пепель притворили!
а многы стары градове и святины нашы нито мѣсто имъ
я познава днѣсь, дѣ сж были!!!

Казахмы, че Михаль-Бей е былъ въ лѣто 1591, той е былъ въ царствованіе Мохамеда трѣтаго, кой еималъ биткы съ Австріицы и Маджари спорядь Турскаѫ повѣстность. Послѣдни записки отъ нашы Българы писани доказваѫтъ въ какво състояніе ся е нахождала Българія въ тѣхъ врѣмяна и какво е бѣдна страдала отъ Агарянцы. Чясто же възпомянуваѫтъ бой Турковъ съ Маджары. Отъ рѫкопись писанѫ на книгѫ и съдрьжаѫща 152 листове, Трипѣсниць църковный, на кого са служили попове и коя ся нахожда днесъ въ Котель:

писахь азъ граматикъ драгта здоуунихъ книга мца ноемврна з. дьнь у петкъ у лѣто тисащ. ѕзр (1593) егда са растири влашка земя при михала войвода и ходи султанъ ахмедъ на маджари ѕзрд (1597). да са знае егда бѣ зима хубава оу лѣто ѕзрм. при цара мурата: (1633).

† писахь попь люцканъ оу лѣто тисащ ѕзр. мца марта ѳ дньь. тогизи баше зима хубава великаѫ бѣда по миръ. тогизи отиде селеманъ паша на мацаре. трьновски метрополитъ деспотъ атанасїе. писахъ отца ѳеодора и мати керана помани ги гди егда приидеши въ царствие твое: писа нерен лоуцканъ ѡ село нуеранско. оу тою пострадахъ отъ безакони вразѫ турци и греци.

† писахъ граматикъ тодоръ. писа оца своего люцкана помени го господи въ царство небесное. ѕзрмз. (1670).

пакъ писахъ азъ попъ драгта. мца марта еї днь у сѹбота. да знаетъ се отце и братиа како ме нандоха трѹди и болезнь на старинѣ: години имахъ лѣт: (90) при царѧ мѹрата: у лѣто зрдз (1630) помени ма гдн егда приидеши въ царствие свое.

А слѣдная любопытна записка ся нахожда на единъ трѣбникъ посрѣдѣ на едно праздно мѣсто писана.

да са знаи кьга ходихѹ благоѹьстиви христяне оу царя агаренскога на лово колико тѹга колико невола беше тъга и улици православни христяне погинѹхѹ много и азъ грешни ходихъ ѿ ѹрьни-врьхъ граматникъ лѹканъ никола конкинъ радославъ тодоръ торни симонъ оцинь тома ї станъ неделцо охии милко їѡанъ торълкъ въ лето ѯз тисящо роє (1668).

Тая записка è любопытна защо то ся относи на еднѫ такъвѫ повремѣнность, каква è была на султанъ Мухамеда 4го. кой ся è нарѣклъ авджи-ловецъ и знаменитихъ министровъ отъ Велесъ (Кюпрюли). Тукъ ся види, че жители отъ село Чьрни-врьхъ ходили на лово у царя агарянскаго, то есть, на ловъ, и погинѫли много. Нъ какъвъ ли è былъ той ловъ да погинѫть человѣци? да не бѫде да ся ходили подъ Віенскыя стѣны ведно съ Турцы и даже до Віенѫ достигнѫхѫ да ловѫтъ Нѣмцы? защо то въ неѭ повремѣнность Турци много нападвахѫ на Австріѭ, а Чьрни-врьхъ è село близо до Бѣлковцъ и Ломъ, 12 часа растояніе.

Друга записка, съвремѣнна на таѭ, разяснява повѣчъ тогдашны събытія. На ржкопись евангеліе безъ лѣточисленіемъ писано è слѣдное:

пїса попъ германъ ѿ село боуванъ когї беше време нужно и гладъ велїкъ по ѕемлї и беше нужда ѿ гарени по доунавъ карахѹ тѹмбаси на войска на лешкая ѕемля та правехѹ мостъ на дѹнафъ въ то време беше жито скапо просоно брашно по г. ока и уисто по. д. а вїно по. н. ока. лѹкь чѣрвень по д. нмаль волъ ѕа та ф. а биволь тв ф.

въ лето тѕ тисащно. р. н. п. (1673).

Село Бучанъ è въ Видинское укржжіе. **Тумбасъ**, кажвуть Бътари за по богатія мѣжду си; нъ какво значи тая рѣчь? — Тумба человѣци, вмѣсто множество человѣци казвжть по нѣгдѣ си. Тумба казвжть и за голѣмъ товаръ свързанъ. Тукъ трѣба да разумѣймы множество. „На лѣшкая земля на войскж и по Дунавъ правеху мость.“ Тукъ ся разбира, че и на войскж ходили Българи и на подводж и правжть мость. Лѣшка земля è Полшя.

Турци сж минжли отъ Азіѭ въ Българіѭ вси почти ожженени, то есть, безъ семейства, *бекяри*, се войници, и привзѣвше ѭ зѣли сж силомъ за жены най хубавыя дѣвици Българкы, и сж гы потурчили. За-това ся отличявжть на лицѣ (въ краскж на лице) въ турскж Европж живѣѭщіи Турци отъ азіятскы Турцы чювствително, защо то сж ся измѣстрили (природили). Тіи сж усвоили най краснія и разтворенія мѣста по Българіѭ и ся сж насѣлили по плодоносніи нейны прѣдѣлы, дѣ гы гледамы днѣсь. А бѣдніи Българи ся сж стѣснили и насѣлили по каменитія и непроходимыя горы изначяло, а послѣ ся распространили по другы пò равны и плодоносны мѣста, коихъ ся изначяла были оставили. Повѣчѣ села, кои ся днесь нахожджть по равнія мѣста, сж новы и скорошни. Турци въ пьрво си нашествіе въ Българіѭ не сж имали нито сж знайли никакъвъ рядъ правленія. Тіи сж живѣли какъ то живѣѭть днѣсь тѣхни братія въ Азіѭ Юр-

юци, Кюрдове и другы, отъ коихъ твьрдѣ малко ся различуваѫть и сега въ Българіѭ живѣѭще Турци. Тіи сѫ зѣли поводъ отъ Българы и ся нарадили вѫтрешное устройство правленія. Прѣди да кажимъ нѣщо за първѫ имъ урядбѫ правленія, нужда è да кажимы нѣщо за българское тогдашно вѫтрешно правленіе.

Вѫтрешное правленіе въбщѣ Българскаго царства, наблизо прѣждѣ крьщеніе имъ, было è слѣдное. Народъ былъ свободенъ да избира царіе въ врѣмя незадоволствія отъ настоящаго царя. Царскый насловъ (титулъ) былъ, царю честитый, или царю Господарю; вси Българи сѫ были свободни; роби не сѫществували между имъ отъ българскы родъ. Въспомянаеми между имъ роби были сѫ плѣнници въ врѣмя рата, коихъ сѫ употрѣбляли Българи да имъ работѭть. Това сѫ имали и Спартіяти подъ именемъ *Илоши* — уловени въ бой. Около царя è имало велможи отъ болѣри или отъ богаты, кои сѫ управляли вѫтрѣшны и вънкашны дѣла; тіи сѫ были и царски съвѣтници; царъ è былъ самъ военачялникъ и ходилъ è въ главныя биткы; вси Българи сѫ были войници; най высокый стѫпень послѣ царя è былъ *Воевода*. Въ врѣмя мира войводи сѫ управяли украѫія и области; а малкіи градове и села ся сѫ управляли отъ старѣйшины; бирникъ è бралъ бирь, царское даждіе. Той è носилъ златѫ тоягѫ. Были сѫ и болѣри, или богати зовими отличаеміи отъ другый народъ по състоянія: първое произходи отъ болѣ быти — болѣръ; а второ отъ Богъ-богатъ, человѣкъ, кой è ималъ много богове въ домъ си, то есть, кумири (идоли) въ врѣмя язычьства, а послѣ достигнѫло за человѣка, кой è ималъ сребро, злато и проч. Вси Българи сѫ имали земѭ, коя è была обща, нъ болѣри и богати къту съ повѣчь срѣдства, имали сѫ и пò голѣмо пространство, а най паче увеселителни полски и лѣсовни домове, дѣ сѫ ся занимавали повѣчь въ ловъ. Тіи болѣри не сѫ имали никаквѫ власть да усилѭть народъ да имъ работи; тіи не сѫ имали и никакъвъ отличителнъ насловъ (титулъ)

благородства: общій насловъ за всякаго Българина è *Ваша милость* безъ изключеніе и за оба пола; жени звали свои мѫжие *ступаны*, какъ то и мѫжіе свои *ступанкы*.

Българи сѫ имали и граждански закони порядочни вно еще, нъ обширни подробности еще не сѫ ся откр Доказателство крумовое законоустановленіе.

Сказвѫть многи историци, особно Суйда *) че вели и славный Крумъ царь българскый прѣдъ кого потре Константиновъ-градъ въ лѣто 814. къту възживи и въз пакъ Атиловаѭ дьржавѫ подъ имянемъ, Българско царств имя Унъ и Аваринъ прѣдстало вѣкы да ся слуша, акы *едн* той родъ сѫще съ Българомъ. Той великый и мѫдрый и като ся размыслялъ философичьскы, то есть, искалъ *да* нае отъ каквы причины и пороцы è пропадвала прѣжде силная и миру ужасная дьржава и да ся ползува *отъ* жныя погрѣшкы своихъ прѣдковъ, сабралъ четырма отъ най дрыя и най опытныя старцы мѣжду народу, кого è *той съ* доточилъ подъ еднѫ власть и подъ едно правленіе, и отп вилъ имъ слѣдныя въпроси: „На каквы причины трѣба отдадемы паденіе вашего главатаря и народа?“ **) Стар сѫ отговорили: „Пьрва причина è клюка, коя отдалѣчава отъ нашь Хаканъ-царь***) вѣрны и праведны съвѣтницы, п прави та падна правителство въ неправедны рѫцы. Пос развратность сѫдниковъ, кои бѣхѫ опрѣдѣлени да прав сѫдѫть народа, къту ся съдружихѫ съ лицемѣрцы и кра ливцы. Послѣ изобиліе віна нанеси піянство; Авари изгуб хѫ чювство къту си изнѣжихѫ тѣла. Най послѣ лакомст

*) Captivos cremus interrogavit: unde putatis vestrum ducem et totam gent periisse? Suid. voc. abar. et Bulgar.

**) Крумовъ въпросъ, вашъ главатаръ и народъ è, че Българи подъ имен Авари прѣжде владѣѭхѫ.

***) Хаканъ отъ хакамь глаголъ, насилвамь, насилникъ, владѣтель, царь, то и старо-елинское *Τύραννος* прѣжде ся è зѣмало въ добрѫ смысль вм сто царь.

въ търговщинѫ съвръши наше разореніе: Авари станахѫ търговцы, лъжяхѫ единъ другиго, и братъ брата своега унеправдаваше. Такъвъ бѣше, княже, жалостный и плачевный источникъ на нашы бѣды.“

Повѣстность сказва, че Крумъ къту слушалъ тѣйзи причины, и къту провидѣлъ, че ако не поправи тыя работы и негово царство ще пропадни, рѣшилъ и съставилъ законы, коихъ è потвърдилъ народъ къту ся събрали на общенародно засѣданіе. Тіи закони съдрьжавали слѣдныя, отъ колико è намъ съхранила византійска повѣстность. „1. да ся развалѫть лозья по сичкѫ Българіѭ; 2. да ся даде всякому просяку обдьржаніе, и ако таковый ся улови пакъ да проси, да го продавѫтъ къту робъ; 3. всякы Българинъ, кой наклопа нѣкого си да ся гужда въ желѣза, до дѣ ся испыта истинѫ; и клюкаръ да губи главѫ, а крадливому да трошѫтъ колѣна.“ Тѣйзи закони историцы назоваѫтъ съ отважность: „Les Institutiones du roi Crumn — законоустановленіе царь Крумово.“ Да ли ще врѣмя откріе нѣкой си памятникъ на нашъ языкъ! За пристѫпленіе, или мятежи было è непрѣменнѫ казнь смьрть. За по̀ малкы виновны работы, а най наче за безчестны, было прописано бой, рѣзанье носове и уши и изгнаніе вънъ отъ отьчьства. За волно и не волно убійство, за убійство творимо въ піянство, за блудство се имало законъ. А най строги закони сѫ были военніи: на пр. въ врѣмя рата, който не è былъ добрѣ приуготвенъ или който è бѣгалъ и не отхождалъ въ сраженія были сѫ смьртіѭ казнени. Граници сѫ были вардени съ голѣмѫ бодрость и строгость; ако по нераданіѭ на стражары бы отбѣгнѫлъ нѣкой си, или свободенъ, или робъ, стражари сѫ были казнени смьртіѭ. Въ общѣ за всякы видъ пристѫпленія имало порядочни закони писменни, нъ все то изчезло отъ разоренія и проч. Може быти врѣмя да откріе нѣкой си памятникъ. Българи сѫ имали и рудокопи и кузници, дѣ сѫ правили пенязи; най изобилніи и богатіи рудокопи были въ Быстрицѫ близо до Софіѭ града; имали сѫ

и самоковы за желѣзо, кои и днесь еще сѫществувѫть разны мѣста, нъ въ турскы рѫцы.

Въ врѣмя христіянства българское вътрѣшно устройство правленія и гражданскіи закони постѫпенно ся взели или съобразно съ духу христіянства. Срожденіе съ византійскы дворъ измянило и народный духъ; вмѫкнѫла ся въ Българіѫ заразителнаѩ раскошность и много други работи; тогава ся виждѫть села дедени на мънастыры и работѫть! Нъ тѣ сѫ были изключени одъ друго даждіе; тогава ся вмѫкнѫли въ прѣславскый дворъ, а най паче въ чиновскіи, нови титули; отъ тогава почнѫлъ и българскый народъ да пропадва постѫпенно!...

Да дойдимы пакъ на нашъ прѣдмѣтъ за Турцы. Тѣ взѣвше поводъ отъ Българы за устроеніе правленія, поставили сѫ въ привзятія градове Турцы управители изъ начяло се подъ имянемъ *Воевода*, или даже и отъ самія условіемъ покорившіи ся Българи. То имя Воевода съхранило ся è отдаваемое на турскія управители Мохамеданци и даже до послѣдная врѣмена прѣди да ся явѫть подъ имянемъ *Аени, Паши, Каймаками* и проч. управители. А въ Търново даже до Тензимата и послѣ еще управитель носѣше имя *Търнова войводаси,* и въ истія султанскы фермани тако ся пишѣше. Достозамѣчятелно è че и въ самый Цариградъ еще до днѣсь управитель на Галата носи имя *Галата войводаси!* А по вся почти градове въ Българіѫ домове управляѭщихъ сами Турци наричѫть *Войвода Конагы.* Старѣйшини по села Турци сѫ назвали съ истое имя *Коджа-Башіи,* также и Бирници *Капзамалъ*, то есть, тълкували рѣчи буквално и уставили сѫ гы даже до днѣсь да управлѭть села завысими отъ укрѫжнія Турцы управители.

Най първая званія на турскы велможы и чиновницы укрѫжаѭщіи султановъ прѣстолъ изъ начяла были сѫ слѣднія. *Имрихоръ-Агаси* — първый царскый конюжникъ. Нъ то достойнство было и въ Византійскы дворъ ἀρχιππόκομος, и български князи Борисъ и Романъ отведени въ Ца-

риградъ отъ Цимисхія имали тойзи санъ *конярь-кышны*. А въ Манисіинъ лѣтопись ся въспомнува отъ прѣводчика, *κώμης*-конско попеченіе. *Касапъ-баши*, заповѣдникъ на мѣсопродавци, кой въ врѣмя рата ся è грыжилъ за нуждное количьство мѣса за войны, а съврѣменно è испълнявалъ и длъжность военачялника. Екмекчи-Баши, заповѣдникъ на хлѣбопродавцы. *Субаши*, заповѣдникъ на водоводители; това имя сѫ носили много время и селскіи управители Турци въ Българіѭ. *Бустанджи-Баши*, кой è вардилъ царскы градины, гдѣ сѫ сѣяли лубеницы и дины за Султана; той è испълнявалъ и длъжность управителя полиціи въ Цариграда, и сѫдилъ è малкы разправы. Нъ тукъ не трѣба да разумѣвамы рядовнѫ полиціѭ, и сега еще въ турско царство не сѫществува такавѫ полиціѭ. Такови сѫ были высокостѫпенніи чинове изъ начяла въ Турціѭ! Сядовища сѫ были управляни отъ Шехъ-ул-ислама, отъ кого зависвали и зависвѫть даже до днѣсь вси прочіи сѫдници — *Кадіи и Мюхтіи* — законодавци. Тіи сѫдѭть по Алкорану, по Абобекировы фетвы, по Аліюви, по Имамъ-Азамовы и проч. а най паче отъ свои си главы, какъ то имъ скимни, или кой то имъ наддаде, нему отдавѫть правдѫ; тѣхни сѫдебни рѣшенія сѫ неразрушими отъ гражданскія управители, сматрѫть ся за священны и изпълнявѫть ся съ строгость отъ изпълнителнаѭ власть. Послѣ ся сѫ явили Еничери, и тѣхьнъ главатаръ è носилъ имя Еничери-агаси, кой è ималъ и разны чиновницы, чорбаджіи, одабашіи и проч. А имя Паша, Садиръ-Азамъ, или Везиръ — пьрвый министаръ, и прочіи днѣшны наименованія чиновниковъ тии сѫ вѣкы послѣдно прѣобразованіе Турковъ.

Турци нѣсѫ имали на свой говоримъ татарскы языкъ писмонность и книгы. Тіи сѫ имали и имѫть арабскаѭ писменность и книгы имъ сѫ написани на старо-арабскы съвсѣмь непонятенъ тѣмъ языкъ, отсвѣнь нѣколко книгы въ послѣдное врѣмя що сѫ писали на турскый языкъ, и то не чисто турскы, нъ помѣсено съ арабскы и персіискы. Отъ

таѫ причинѫ голѣма рѣдкость è была въ Турско зна
писменности, какъ то и даже до днѣсь. Простому Турчи
когда читешь нѣкоѭ си старѫ книгѫ, или документѫ, и
запискѫ той неразбира нищо, то è исто къту когы чита
Българину старо-еврейскы! Тіи невѣжи варвари сѫще и
имѣѭще никакво понятіе отъ статистично и земеописно у
ніе, послѣ завоюванія Българіи, описали сѫ таѫ земѭ т
гда съвсѣмъ тьмно и не достаточно. Тіи за да упознаѭ
колко земѭ имѫтъ подъ владеніе си изпроводили сѫ та
вы невѣжы описатели, кои ходили отъ село на село, и опи
вали, колко часа растоянія има отъ едно мѣсто до друго
само по който пѫть сѫ ишли на длъжинѫ, нѣколко клади
ци и рѣкы и пѫтища, кто сѫ срящали, назначили и друго
нищо! и то не въобщѣ по всѭ Българіѭ. Имяна на гра
ве и села въ това първо описаніе уставили сѫ гы какъ и
ся сѫ звали по българскы языкъ, а нѣкои си отъ посл
привели на турскы. Тіи стари записки ся нахождѫть дн
въ прахъ потѫнѫли и прѣнебрежены въ Цариградъ на Тет
тер-хане, или Кютюк-хане называемое зданіе на Ами
Мегданъ. Въспомянува ся че въ първо начало турскіи Султ
ни издавали много фермани на българскы языкъ. Извѣстно
че таковія фермани писани сѫ были отъ потурнаци, кои са
стѫпили въ турскѫ службѫ, или турское правителство è би
ло унуждено да има и Българи христіяни за таѫ служ
бѫ. Въ село Градецъ близо до Котель не прѣдъ многы го
дины живѣяше нѣкой си войнишкы чарибашія Ариф-Ага
кой знаяше твьрдѣ добрѣ да пиши българскы и нѣговъ родъ
ся тѣглѣше отъ Бѣлянскія чарибашіи, то есть, отъ Михаль-
Беювы потомцы, за коихъ выше сказахмы. Онъ прочиташе
и тълкуваше и священное благовѣствуваніе и творѣше мно
го добро на христіяны. Турци го сматрахѫ за *бекташія*. Онъ
прѣди смьрти си завѣщалъ да го не закопаѫть нито въ тур
скія, нито въ христіянскія гробища; нъ на особно мѣсто.

Господинъ de Lamartin, славный французкый поетъ, напи
салъ è въ цѣлы свѣзкы многобройны листове съдържащи

исторіѫ Турціи. Негово остро поетичьско перо и въображеніе родило и измыслило много прѣкрасны и забавны басны и мѣчтайны приказкы за Турцы, кои само на парижкый легкоумны свѣтъ давѫть нѣкое си вѣроятно впечятленіе. Нъ господство му нма си правдѫ. Султанъ му è подарилъ, въ негово пѫтишествіе въ турско, земѫ притяжаніе, въ знакъ уваженія и благодарности! А за написанаѫ басно-исторіѫ може да è получилъ и орденъ отъ Султана, и Богъ-зна колко сребро и злато è добылъ. Тая исторія è критикувана отъ Германскія учены, кои ѭ сматрѫть за неважнѫ и лажовнѫ.

(30) Въ врѣмя турскаго нападенія въ Българіѫ, Българи изгубивше пò голѣмаѫ часть, а най паче прѣстолнія си градове, многи же не търпѣѭще да пропаднѫть подъ турскому игу прѣбѣгвали сѫ въ Влашко, Богданско и въ Бессарабіѫ, тогда българскы княжества; и зя пò обезпечимость и безопасность бѣгали сѫ еще пò далѣчь въ севѣрнѫ Руссіѫ, гдѣ ся сѫ приселяли и врѣмянемъ изгубивше матерный языкъ, и народное чювство сливали ся сѫ въ Власи, Молдованы и въ Руссы! Попреданіе ся приказва въ Българіѫ, че въ него несчастно врѣмя едно само отдѣлѣніе отъ 500 тысяща домородства прѣминѫло Дунавъ и разсѣяло ся по вышерѣчны мѣста, а най паче въ пространнаѫ Руссіѫ. Отъ Македонскѫ же Българіѫ нѣціи прибѣгнѫли и даже до чернаѫ Горѫ, а другіи и въ самаѫ западнѫ Европѫ отишли. Въ Морѫ и въ седемъ Іоніиски острове, гдѣ еще ся въспомянувѫть стары българскы домородства, какъ то Конте Вулгарисъ и проч. Въ разны же другы пò послѣдны врѣмена многобройна домородства минували и бѣгали бѣдни отъ свое мило отьчьство! А най паче въ послѣдныя годины въ врѣмя рата знамениты числа отъ бѣжанци въ врѣмя руссійскія походы съ Турціѫ отхождали сѫ ведно съ руссійскія полкове, и населвали сѫ тамошныя пустины. Въ лѣто 1812, 1828 число на прѣселцы Българи въ Влашко, Богданско и Бассарабіѫ, може да прѣвъсходи вышереченное прибѣгнѫлое

число въ първое облажденіе Турковъ Българіи! Въ послѣдный еще Севастополскы бой въ лѣто 1854. вси почти крьстни села Дростола отидохѫ и прибѣгнѫхѫ пакъ въ съ Русси въ Бессарабіѭ; нъ тіи наскоро ся пакъ завърнѫхѫ въ свое отьчьство.

На много мѣста по Българіѭ ся виждѫть и до дни селища упустѣли отъ тѣхъ врѣмена, и остатніи разсыпнѫти жно сочѫть да ся нѣкогда отъ человѣци обитавани! Близо до Разградъ ся вижда цѣлъ градъ, Арбанашко село наз-мо, по турскы Арнаутъ-кюю, кое Русси изгорихѫ въ 1812 лѣто своего похода, унуждени да ся вьрнѫть назадѣ, и мнѫгы много села и градове българскы запалихѫ въ него врѣмя Казаци и отвлѣкохѫ жители!

Въ Австріѭ, въ Банатъ, има села отъ самія Българи населены, а най паче около Темишвара. Тіи сѫ изгубили своѭ прадѣднѫ вѣрѫ, а съ томъ и своѭ милѫ народность! Языкъ говорѫть българскій, и имяна порѣкли отъ турско врѣмя еще съхранили сѫ, къту Узуноглу, Карапикологлу, Карастояноглу и проч. Турскый разорителный мечь разгонилъ и разпрьснѫлъ è на всякадѣ множьство бѣднихъ Българъ, кои прибѣгше при другы народы слѣли ся сѫ въ тѣхъ, и изгубили си народность! Многи такива домородства сѫ въ Сьрбское княжьство, дѣ и днѣсь еще каждый день прибѣгвѫть. Въ Сремъ и въ сьрбско назваемо Войводство въ Австріѭ по пьрвыя търговскы кѫщи сѫ родомъ Българи. Нъ тіи сѫ вѣки заборавили свое народопоколѣніе и прилѣпили сѫ при другы народы, а най паче при Гърцы. Такови нѣколко домородства сѫществувѫть въ Пещѫ (Будимъ) богаты търговци, повѣчь отъ Сищовъ прѣселяни, нъ тіи казвѫть че сѫ Гърци или Сьрби! Въ Новый Садъ также има нѣколко семейства, кои сѫ казвѫть Гърци, нъ грьцкы ни рѣчь не знаѭть. Тіи сѫ повечь отъ Българіѭ минѫли въ разны врѣмена съ нѣколцина Гърци, съ коихъ къту ся помѣсили погьрчили ся! Въ Темишваръ има грьцка църква и читалище, нъ душя Грькъ нѣма. Вси обдьржаѭщіи сіе заведеніе сѫ Бъл-

гари, на еднѫ плочѫ мраморнѫ видѣхъ слѣдный надпись: „*Εσύστησε Ζλάτκος φιλογενὴς ἕλλην ἀπὸ Γάμπροβον.*“ — Състави Златко родолюбецъ Елянинъ (Грькъ) отъ Габрово. Чюдно нѣщо Златко имя и отъ Габрово да бѫди Елянинъ-Грькъ!!!

Въ лѣто 1690. когда патріархъ Арсеніи Чьрнювичь è приминѫлъ въ Аустріѭ съ толико множьство народъ срьбскій знамянита часть отъ того народа сѫ были и Българи, и за това днѣшній Карловецкій Патріархъ носи еще насловіе „Патріархъ всѣмъ Сьрбомъ, Българомъ и Влахомъ.“ Българомъ тукъ значи надъ Българы, кои ся сѫ приселили въ Аустріѭ въ врѣмя патріарха Арсенія Чьрновича, и въ разны другы врѣмена, и кои сѫ остали въ православнѫ вѣрѫ. Мы знаймы добрѣ отъ исторіѭ, че сьрбскы патріархъ никогы не è былъ припознатъ отъ Българы, нито è владалъ надъ Българы. Тіи сѫ имали своего Патріарха въ Търново и Охридѫ не само даже до паденія, нъ и послѣ паденія българскаго царства за много еще годины какъ то è доказано. Исто и насловъ „Влахомъ“ значи че надъ православны Власи живѣѭще въ Аустріѭ, и то въ Сьрбское въ послѣдная врѣмена названо Войводство. Понеже никогы влашко священство не è завысвало отъ сьрбское; нъ всегда отъ Българское, какъ то и крьщеніе и святое писаніе сѫ пріѣли отъ Българы и исполняла ся è божествена служба на българскы до намѣстеніе на влашкое княжество отъ Фанзріонта Гърцы. По всякѫ цьркву и мънастырь въ Влашко и Богданско, еще и до днѣсь ся пастрѫть старобългарскы цьрковны книгы, хотя и да чьтѫть сега на приведенныя влашкы. Сьрбская въ Ипекъ патріаршія была уничтожена нѣколко годины прѣди българскаѭ, коя Фанаріоти уничтожихѫ чрѣзъ турскаѭ власть. Слѣдная записка, коя ся находи на еднѫ рѫкопись Евангеліе найдено въ Видинъ показва еще нѣщо за неѭ:

Сущу намъ ѿ земле діоклїтїанскїа въ странахъ македонскихъ ѿ града медвна ѿ провїнци какардскои ѿ суду же и сербскїи цареи произишли пришедшу намъ въ градъ видинъ и пребившу ми въ митрополи видинскои 14 дни при господиноу епїскопу ресавкому и сервинскому куръ герасиму съ всакою честїю приуеканъ и оудоволенъ да ему дасть хрїстосъ богъ въ небѣ и земли радость и приложитъ къ летомъ несторїевнимъ подъ летомъ господнѣмъ а ҂ з г. (1763) априлїа 17. собственною рукою.

григорїи дрехаловичь ѿ кастрїѡтъ архїмандритъ патрїаршескии.

Колко за староврѣмянныя оныя прѣселенія, тіи наши събратія Българи могжть быти управдани; понеже тогдашный вѣкъ потьмненъ отъ религіозно суевѣріе силнихъ, на силж гы è накаралъ до промѣнжть своѭ прадѣднѫ вѣрѫ и съ томъ да изгубѭть и народное чювство! Нъ въ послѣдны врѣмяна прѣселившіи ся въ Влашко и Богданско, гдѣ не è было таково насиліе за промяненіе на своѭ вѣрѫ, и имѣѭще чясты сношенія съ свои въ Българіѭ оставше събратія и сродницы, а най паче напрѣдовавше въ търговщинѫ, и въ прилично образованіе, и могѫще да помогнѫть свое бѣдно отьчьство, къково оправданіе могжть има тіи наши братія Българи, да ся влашѭть и молдованѫть, и да прѣзирѫть своѭ народность? Еда имя Влахъ и Молдованъ è по славно отъ имя Българинъ? Еда не è доказано, че Влашко и Богданско сѫ были Българскы княжества даже до конца седам-

надесятаго вѣка и послѣ еще? ..... Римогрьци въ турско завладѣніе истая сѫдбина è усѫдила да ся разсѣѭть и тіи по разны странны мѣста; тіи обачо на всякъдѣ почти сѫ увардили своѭ народность и на многа мѣста въ Аустріѭ и другадѣ, малъкъ съвсѣмъ брой отъ таковы прѣселцы, толико пазѭть своѭ народность, що-то имѫть устроени црьквы, училища и читалища, гдѣ ся храни матерный имъ языкъ. На многы же мѣста, хотя и да ся сѫ сродили съ другы народы и ся вѣкы изродили, изгубивше свой матерный языкъ съвсѣмъ, обаче дьржѭть еще съставения общества отъ свои праотцы, и почитѫть за священно това народности спасительно срѣдство!

Въ Букурещъ тры чясти жители сѫ Българи повлашени; такожде и по вся градове влашкы и богданскы; вси знамянити търговци, притяжатели, и арендаши (закупнуци на села) по-голѣмая чясть сѫ Българи; многи отъ тѣхъ еще говорѭть матерны си българскы языкъ; нъ отсвѣнь въ Галаць, да ли сѫ помыслили на друго мѣсто да установѭть училище или цьрквѫ, или читалище, да ся обучавѫть на свой матерны си язикъ? — Плоещъ почти все Българи обитавѫть отъ Сливенъ прѣселцы, нъ и сами тѣхни священници чьтѫть и пишѭть на грьцкый языкъ безъ да разбирѫть рѣчь къту папагали! Отъ колико ми è познато тамо рядко Българинъ да пиши съ българскы буквы българскы языкъ! Кой имъ è припятствувалъ на тыя нашы събратія Българы да устроѭть общеполезны народны заведенія въ Влашко и Богданско? кой гы è забранилъ, или кой ще гы забрани?.... Тіи имѫть всякое срѣдство за това святое дѣло. Многи сѫ стѫпили въ службы, и добыли сѫ всякое уваженіе, и всякаѭ равноправность. А и такова заведенія никакъ не сѫ противни на влашкое и богданское правителство. Когда и самая Аустрія допуща и плаща еще тò на многы народы живѣѭще въ нейнѫ дьржавѫ, и подъ нейны законы, то за Власи и Молдованы нито рѣчь остава да проговорѭть.

Спасительно дѣло бы было за Българіѭ поне отъ сега

да почнѫть да мыслѭть и да дѣйствувѫть за свое народ
образованіе. Тіи наши събратія нови прѣселци, догдѣ с
нѣ сѫ изгубили матерный си языкъ въ Влашко и Богда
ско, кое съединено сега съ Бассарабіѭ знаменита ча
отъ Българы съдьржава. Тіи имѣѭще всякое срѣдство
най паче свободѫ за образованіе и изученія, скоро могл
устрои цвѣтѫща училища, дѣ да ся прѣдава българск
языкъ, и всяко друго за Българы полезно ученіе, и г
акы въ съсѣдна и ближна мѣста, лесно щѫть прихожда от
Българіѭ многи млади любители ученія и просвѣщенія. Но
тый начинъ сѫ употрѣбили Гърци прѣди да добіѭть сам
независимость, несравнимо по малочислени отъ Българы са
ще, и тѣхное ново просвѣщеніе въ странны мѣста ся е из
зродило изпьрво, и желаемый плодъ роду си принесло. Да
Боже! да и наши Българи послѣдувѫть тѣхный примѣръ в
това.

(31) Все що е казано за турскыя тьмницы, и за разны без-
человѣчны мѫкы, кто употрѣбляѭть Турци надъ бѣднія Бъ-
гары истина е. Тіи за всякаѭ винѫ въ еднѫ само тьмница
запирѫть людіе, и тя е едно тьмно и влажно подземіе, гдѣ
ся вижда трупъ отъ словесна божія създанія, страшни и от-
чаяни гласове и охканія отъ мѫкы издаѭщъ! Тамо сѫ затворе-
ни все равно людіе за кражбѫ, за убійства, за дългъ, за малки
сваждания, или за каквѫ и да е малкѫ и невиннѫ причинѫ!
Стари, млади, Българи, Турци, Чифути, Армянци, Арапи,
Цыганы, даже и неврьстна десятогодишна дѣца, се на едно
мѣсто гы трупѫтъ, въ еднѫ и истаѭ подземнѫ стаѭ, кое
стои затворена и денѣмъ и нощѣмъ, и твьрдѣ рядко е той
подземный пѫкълъ да има еднѫ малкѫ дупкѫ, отъ гдѣ да
прониква денѣмъ сълнечнѫ малкѫ свѣтлинѫ! Одъ неѭ дупкѫ
ся вижда да изходи сгѫстенъ и умьрсенъ отровенъ
въздухъ, къту вряла пара, коя отъ сълнечнѫ свѣтлость се
свѣтка! Турски тьмници сѫ пълни повѣчь отъ неповинны
Христіяны и никаквѫ прѣхранѫ не имъ дава Турское пра-
вителство! Ако имѫтъ бѣднии срѣдство купувѫть си само

сухъ хлѣбецъ и живѣѭтъ; ако ли нѣ, гладувѫть до дѣ умрѫть и ся скапѭть тамо! Милостиви Христіани приносѭть бѣднимъ по нѣкогда нѣщичко и то ако имъ ся допусти! Тамо кого чърная сѫдба увлѣче, рядко излиза живъ, и ако по случаѭ ся освободи не живѣе много на свѣтъ. Сѫдъ и прѣсѫдъ тамо нѣма. Изваждѫтъ ѓы само кога щѫть ѓы погуби, или освободи. Наша рѣчь ся относи повѣчь прѣди Тѣнзимата какво е было; нъ и сега твърдѣ малко разлика имѫтъ Турци на свои урядбы правленія. Нека ся никой не лъжи отъ оно що ся Европейцы писали за Турціѭ. Тіи отъ врѣмя Тѣнзимата почнѫхѫ, да ся скитѫть по Българіѭ, и то мимоходно и незнаѭще нито Турскій языкъ, нито Българскій, а прѣждѣ Тѣнзимата несмѣяхѫ нито да проникнѫть. Азъ сѣмь запомнилъ въ Цариградъ прѣди 20 годины, кога минѣше нѣкой си Европейцъ съ высокѫ шапкѫ, отъ Перѫ на срящѫ въ Турскы отдѣленія (махали) и самія цариградски кучета, кто съ изобиліе лѣжѫтъ по цариградски улицы, втурвахѫ ся и лаѭхѫ того тѣмъ непозната госта; а на другія народы турски нищо не струвахѫ, ако и да ѓы настѫпвахѫ лѣжаще; и саміи турски пси не бѣхѫ научени да търпѭть прѣди 20 годины днѣшны турски пріятелы и съѭвници!

(32) Въ врѣмя въздвиженія на прѣстола новаго Султана, или на нѣкоѭ си султанскѫ свадбѫ и порожденіе на царче, было е обичай по нѣкогашъ да отпущѫтъ затворенныя; нъ нѣ Българы! Тая милость ся е простирала само на мохамеданцы убійцы, крьвопійцы, кои сѫ случвахѫ затворени и то пакъ за убійство нѣкого си Махомеданца; за гяуринъ, то нито ѓы дьржахѫ повѣчь отъ нѣколко дны! Милостиви Българи ползовали ся сѫ отъ такова врѣмяна и откуповали сѫ съ доволно злато и сребро нѣколко затворени, и то млады и невьрстны кои сѫ невинно были затворени!

(33) Турци даже до прѣды Тѣнзимата сѫ имали на всякый градъ по еднога паличника (джелатина). Той обычно е былъ Цыганинъ или Турчинъ. Той истый былъ е и

тьмничяръ, то есть, на негова ржка е было прѣда
бѣсовское кзилище. Той е отварялъ и затварялъ и изва
е отъ тьмницж прѣди тры дны уже умьршая тѣлеса, и
пращали сж гы на гнойща отъ гдѣ боголюбивы хрис
нощѣмъ отай сж гы зѣмали и сж гы погрѣбвали! а м
сж погрѣбвали гаргы и пси. Той е бѣсилъ и клалъ, и
коль забивалъ, или на желѣзны кукы укачвалъ усждени
смьрть, кое всякый дьнь ся случвало; понеже тогда
усждба е была твьрдѣ кратка и лесна за христіяны.
никакво изпытванье, безъ никаква доказательства. сам
лъжовно-свидѣтелство едного турскаго сегменина (паш
или чиновника, или общѣ коего и да е турчина и ту
Цыганица, изрѣквалъ е абіе управитель, и безъ да
многажды обвиняемаго: „Асжнъ“ или „Кесинъ Гяуру
есть, убѣсете, или заколѣте невѣрника! и то абіе ся е
врьшвало. Послѣ Кадія е писалъ лъжливый илямъ (сет
и казвалъ е какъ то му е дохождало на умъ. И то кой
е придирвалъ илямы! Льжа е на Турцы природна, а най
че на тѣхны сждницы Кадіи; за то и постанжла е Бъл
ска пословица: „Турчинъ безъ лъжж не быва, и калу
безъ гозбж и притворность!“

Той крьвникъ паличникъ извождаше невиннжк жъ
отъ тьмницж, человѣка свѣзана съ ржцы наопакы и
вождаше го въ тържище прѣдъ христіянскы лавкы (
давницы), силяше го удрящъ да клѣкни тамо, и почваше
широкъ остръ ножъ, кого зъвѣхж *палюшъ*, отъ камъ вр
да го удри и кълца, безъ да му отсѣква главж изедна
Бѣдный жзникъ пищѣше и выкаше страшно и жалостно
болѣсти! многи умирахж еще въ пьрвое клѣкванье отъ стр
ха. Послѣ къту му отсѣчеше главж, носеше кж кръвникъ
лавкж на лавкж и полагаше кж прѣдъ христіяны, и зѣма
силомъ *Канъ-парасж* заплата за кръвь! Тако обикаляше
тържице и глобѣше бѣдны Христіяны! А когда имаше
обѣси нѣкого си, водѣше го пакъ отъ лавкж на лавкж и
каше да го обѣси отъ облопа (кюпенкъ) на христіянски

вницы. Христіяни му ся моляхѫ и плащахѫ му знамя-
количьство да го не бѣси тамо. На колъ обычно на-
:ѫ людіе на крьстопѫть вънъ отъ града. Свалвахѫ го
лѣгнѫтъ на странѫ и отъ задѣ му чюкахѫ и набива-
ізостренъ колъ, кой проминуваше прѣзъ грьбнака му.
ѣ го изправяхѫ и забивахѫ го на земѭ. Бѣдный на-
ѫтъ на колъ живѣяше по нѣкогашь и по цѣлѫ недѣлѭ,
ся неслучяше, да му ся не докачи дробъ отъ вѫтрѣ. За-
ено бѣше строго никой да му не дадѣ водицѫ, за коѭ
ый пищащъ ся моляше! На желѣзны кукы закачяхѫ съ
ный начинъ. На четыры забиты сухы приковани бѣхѫ
горѣ гриды на близо, по кои имаше набиты изострены
ѣзны кукы (ченгелы). Отъ еднѫ странѫ съ стълбѫ въз-
ихѫ усѫденнаго и бутвахѫ го гола на тѣхъ кукы! Ако
случеше да ся закачи отъ слабы мѣста, скоро умираше;
ли ся закачѣше на здраво и дебѣло мѣсто на снагѫ
пищѣше и онъ по нѣколко дны тамо живъ!

Такови сѫ были прѣди 20 годины Г. Де Ламартиновіи
рци, кои и сега тврьдѣ малкѫ разликѫ имѫть отъ тогава.
ка Господство му упражнява свое поетичьско перо, за
гы прѣдстави Европейскому міру *человѣколюбивъ народъ!*
но кой не гы познава отблизо, той може за врѣмя да по-
рва Господину Де Ламартину.

(34) Римогьрцкое священство, лукавіи Фанаріоти, какъ то
казахмы въ 25 замѣчаніе, послѣ паденія Цариграда, при-
нихѫ ся при Турцы, и почнѫхѫ да дѣйствувѫтъ противъ
ьлгарское независимо наше священство, да го уборѫть, и
одвластно себѣ подчинѫтъ. Имянно же познатъ Българскій
злобитель е былъ проклятый Самуиль, кои въ лѣто 1764.
обившъ ся до патріаршеское сѣдалище чрѣзъ своя сродни-
ы потурнацы, кои сѫ были въ турскѫ, службѫ извьрши
ова злобное дѣло! Той убори Българскаѭ Патріаршіѭ въ Ох-
ндѫ, и Охридское Архіепископство намѣсти Фанаріотъ Митро-
олита, и по вся прочеи българскіи Епархіи наряды Гьрцы Ми-
рополиты и Епископы. Него Самуила въ Патріаршескы Фа-

наріотскы такове хвалѭть Гърцы, че распространилъ фа-
ріотизмъ много по Българіѭ! Тѣхна Фанаріотска цѣль е
ла да притопѭть Българы въ Гърцы, или да гы държатъ
всягдашно духовно робство и да гы доѭтъ и подстригатъ
къту овцы! Тіи врагове пьрво изгорихѫ вся църковныя с
робългарскы рѫкописи, ведно съ коихъ и всякѫ друга с
рѫ нашѭ драгоцѣнность въ вѣчно незнайнство погрузи
Второ съставихѫ по всякый градъ и знаменито село
шохы, гдѣ ся испроводихѫ отъ Атонскаѭ Горѫ по е
и выше чърны Грьцы калугеры, да надзирѫтъ къту та
всяко българско движеніе, да горѭть непрѐстанно българ
книгы и да силѭть Българы да говорѭтъ Грьцкы! Его
сами грьцкіи списатели и историцы свидѣтелствувѫтъ
тѣхно съзаклятіе, съврѣменно же показвѫтъ намъ що
мыслили и саміи имъ учени прѣди еще освобожденія Гр

Атанасъ отъ Стагирѫ профессоръ Елинскаго языка
кесарскаѭ Віенскаѭ Академіѭ, въ лѣто 1819 издалъ о
него врѣмя книгѫ или Исторіѭ подъ насловъ „*Ἠπειρωτικ*
въ Бечъ. Онъ въ странѫ 352 на таѭ книгѫ дума:

„*Κατὰ τὰ Ἀνατολικὰ παραθαλάσσια τῆς Μακε-*
νίας, ὅπου ἦτον ἡ χώρα Χαλκιδικὴ καλουμενη, ὠνομα-
ζονται ἔτι κωμοπόλεις, καὶ κῶμαι, καὶ ὄρη κάι ἄλλ-
τοιαῦτα μὲ ὀνόματα Βελγάρων· Ἴσβουρος, Στανός, Μ
βοσέλον καὶ λοιπά· σώζονται καὶ τινες λέξεις, καὶ τρ
ξούδια εἰς γλῶσσαν ἑλληνικὴν, περιέχοντα ὀνόματα
Βουλγάρων· εὑρίσκονται καὶ ὀνόματα τινῶν ἀρχαίων
ἐγκατοίκων Βουλγάρων· Ψυχή Βουλγάρου ὅμως ἡ
δὲν ὑπάρχει, καθὼς εὑρίσκονται περὶ τὴν Θεσσαλονίκ
καὶ ἀλλαχοῦ, οὔτε ἄλλου ἔθνος, οὔτε γλώσσης, ἐκτὸς
τινῶν Λατινικῶν, μανίκια, κολίγας, καί τινων ἄλλων
Ἐκ τούτων οὖν φαίνεται ὅτι ἦσαν καί ἐκεῖ Βούλγαροι
ἐγκάτοικοι, πλὴν ἐξελληνίσθησαν, ἀναγκαξόμενοι μά-
λιςα ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, κτὶ τῶν ἐκεῖ ἐθίμων· ἐπειδ
δὲν ἔχον οὔτε Ἱερεῖς οὔτε ἐκκλησιαςικὰ βιβλία εἰς τ

γλῶσσαν αὐτῶν. Τά δὲ ἔθιμα τοῦ γένους ἐκτελοῦνται ἐκεῖ μετά πολλῆς παῤῥησίας καὶ ἐλευθερίας· ἔτι δὲ εἶναι καὶ τὸ Ἅγιον Ὄρος πλησίον, καὶ δὲν ἐλειψαν ποτὲ, οὔτέ λειπουσιν ἐκεῖθεν Πατέρες ἐκκλησιαζικοὶ, Πνευματικοὶ καὶ Κατηχηταὶ."

„Въ источное крайморіе Македоніи, гдѣ е было мѣсто назваемо Халкидики, назважть ся еще малки градове и села, горы и другы таковы съ Българскы имяна: Изворъ, Станъ, Ново-Село и проч. Съхранили ся сж и нѣколко рѣчи, и пѣсни на Елинскы (просто-грьцкы) языкъ съдьржажщи имяна Българъ; нахождѫтъ ся и имяна дрѣвнихъ жителѣхъ Българъ. Обаче душа Балгариту сега не сѫществуе тамо, какъто ся нахождѫтъ около Солунъ и другадѣ, нито другый народъ, нито языкъ, отсвѣнь нѣколко латинскы, *μανίκια* (ржкави), *κολίγας* (другари) и други. Отъ того убо вижда ся да сж были и тамо Българи обитатели, нъ поеллинили сж (погрьчили ся), унуждени най паче отъ цьркви (патріаршія) и отъ тамошныя законы; понеже нѣ сж имали нито священницы нито чьрковны книгы на свой си языкъ (защото имъ уборихж священство Грьцы а книгы имъ изгорихж!) а закони народни (цьрковни) извьршажтъ ся тамо съ голѣмж дьрзость и свободж; а найпаче защо-то е святая гора близо (чьрна и проклята за Българскж книжнинж и народность!) и нѣ сж ся отдалѣчали никогы нито ся отдалѣчажтъ отъ тамо цьрковніи отци (ненаситніи слѣпци и просящ!) духовници и учители Христіанства."

Ето какъ самъ изповѣда Гьркъ, къкъ сж трѣбили Българскаж природность *Великая цьрква* съ все свое враговско чьрно сънмище, а найпаче чрѣзъ нехрани-майковцы святогорскія бѣломорскы просящы калугеры! Не е нужда мы да доказвамы выше о тому. Такъ исто и съ по голѣмж безстыдность пиши и познатый еллинистъ Неофитъ Дука въ свои си изданія, учи Гьрцы, какъ да уничтожажть славянское племя и языкъ; кой е любопытенъ нѣка чьтѣ негово

прѣдисловіе на изданіе му Димостена. Когда прѣди осво-
деніе Гърціи, тѣхни тогдашни учени сѫ мыслили тако и
тивъ Българъ, какъ то си види да е мыслилъ академи-
професоръ Атанасъ одъ Стагира, то ся разбира лесно ди-
ни свободни Гърцы, колко повѣчь ся трудѭть да раз-
страниѭть Еллинизмъ, и нѣ имѣѭще гдѣ другадѣ, защо-
гы вси народи намрьзихѫ и изтирихѫ, налѣгнли сѫ
Българы ползуѭще ся одъ тѣхно невѣжество! Нъ дали
ще угрѣе и наше просвященія слънце да разгони странни-
явленія помрьчненія въ нашъ Българскіи зрѣнникъ!

Мы гледамы днѣсь еще въ цѣлѫ Македоніѭ д' оби-
ѭтъ се Българи, такожде въ Ипиръ, Тессаліѭ, много
пьрвашѫ врѣмена нахождѫтъ ся обитаѭще. Колико за Ѳ-
кіѭ, тамо вѣкы римогьрцкое число е съвсѣмъ малко, и
само наблизо около Цариграда въ нѣколко селца, и въ
ломорскы крайбѣжія отъ Цариграда до Солунъ находѧ-
ся градове, гдѣ ся говори римогьрцкый языкъ; нъ и
тыя градове знаменита чясть отъ жители сѫ Българы.
градове сѫ: Силиврія, Ираклія (Ерегли), Ганосъ, Авра-
Калиполисъ, и други до Дарданелѭ (Елиспондъ), а отъ ви-
Дарданелѭ; Кардія, Еносъ и Кишанъ (гдѣ ся влива Мар-
цѫ рѣкѫ въ бѣло море), Макри, Маронія, и проч. даже
Солуна весма малонаселени Градове сѫ; а окрестна тъ-
сухоземна села сѫ почти вси чисти и непомѣсени Българ-
Въ Морешѭ отъ стара врѣмяна нахождаемія Българи одав-
вѣкы сѫ изгубили матерный си языкъ и съ томъ и народ-
ность. Само имяна на нѣколко села, горы, рѣкы и мѣст-
съхранили Българско названіе, и то повѣчь изкрывено
гьрцкы. Колко за тѣхъ нѣкогда бывшихъ Българъ, мы н-
мамы що да кажемы, нъ за вышепомянѫтыя, кои сѫ отдъ-
лѣчени отъ срѣдоточія Българіи, и обиколени отъ непріяте-
лы нашыя народности Гърцы, дали неще гы изнароди Гъ-
кое-лукаво священство и новая пропаганта Еллинизма, ам
ся мы несъбудимы?... А то наше събужденіе состои, д
ся потрудимы въ развитіе на нашѫ книжевность; да рас-

пространимы народны Българскы политичны и любословны вѣстницы и проч. Тогда всякый Българинъ къту чюе сладкый народенъ гласъ, абіе ще ся обьрни, камъ милаѫ своѭ майкѫ Българіѭ. Мы имамы живъ примѣръ на това. Прѣди 20 годины, колко Българы крыѭхѫ своѭ народность! нъ щомъ ся възроди малко и наша книжнина и почнѫхѫ и нашы млады Българы да ся учѫтъ въ просвѣщеннѫ Европѫ, абіе ся и народны духъ възживѣ и многи потаени прѣжде Българи съ радостный гласъ ся убадихѫ. Българская народна въ Цариградъ църквѫ съ вся свои ограничности много подѣйствувл за развитія Българскыя народности, и многи изгубени отъ народность Българы въ покаяніе докара! Просвященіе млади Българи, просвященіе на всякаѭ добринѫ и благополучіе е коренъ! а невѣжество на всякѫ злинѫ и на всякое злополучіе е изворъ!

(35). Турское царство послѣ рата съ Французы въ Египетъ въ лѣто 1794 въ врѣмя Султанъ Селима, наслѣдника Абдулхамита, почна да мысли и то за прѣобразованія своего правленія и тогава почна и негово разчлененіе и пропасть. Турскій народъ въобщѣ неученъ и тогда какъ то и днѣсь, и привзѣтъ отъ най безчювственное суевѣріе и пустовѣріе, сматраше тыя мысли за прыобразованія най безбожны, и упълчивши ся противъ тыя реформаторы, бихше и давѣше даже и истія си цары Турскы Султаны. Най голѣмо подкрѣпленіе и защитѫ найдѣ бѣснуещый отъ фанатизма народъ въ яничьрское страшно тѣло, згань отъ разны злодейцы Турцы. Отъ Селимовое врѣмя турскій народъ ся раздѣли на двѣ противны страны, на прѣобразователы и на старовѣрцы; нъ пьрвіи бѣхѫ твьрдѣ малко и слаби да извьршѫть такове важно дѣло, хотя и да имахѫ и самаго Султана на своѭ странѫ. Войнство турское, кое ся състояше тогда отъ самыя яничары, бѣше ведно съ народа. По Българіѭ еще нѣмаше *Пашы* по него врѣмя, нито управители отъ Цариграда послани, нъ владѣяхѫ помѣстніи Турцы подъ имянемъ *Аяни*, *Спахіи*, *Субаши* и *Чарибашіи*. Тіи незадо-

волпи отъ Султана и отъ неговы съмысленницы новы п
бразователи отстжпихж на всякадѣ и освоихж всякый укр
и область, и никакъ не припознажхж Султановж власть
ся назвахж *Дере-беюве*. Най знамениты отъ тѣхъ бѣха
стафа Байрактарь отъ село Терсиникъ по турскы, а по Б
гарскы Тръстеникъ близо до Руссе (Русчукъ), кой
руссенское укржіе. Учрьдивъ своѭ власть въ *Руссе*, и
подчини себѣ сичкы другы окржжны Дере-беюве отстжпи
подигнася и отидѣ въ Цариградъ съ разны войскы отъ Б
гаріѭ, мѣжду коимъ сж были и Българи, *Кабадаи* зови
и свали отъ прѣстола Султанъ Мустафа наслѣдника Селим
кого яничари удавихж. Той Мустафа байрактарь стана В
ликый Везиръ въ Цариградъ, нъ и него послѣ изгорихж
яничари тамъ, защо то ся бѣ съединилъ съ Султана и т
сяше способъ да гы изчисти. Вторый бѣше страшный о
стжпникъ Пазвантоглу въ Видинъ, кой разби многобро
султанскж войскж при Видинъ, и установившъ своѭ влас
въ Видинъ, направи и пенязи *Пазванче-ша* зовими (*сфан*
въ нѣмскыя кузницы изкованы); негово войнство, а най
конница му, было съставено отъ Българы ускоцы, мѣжду
имъ е былъ и храбрый хайдутъ Велко. Трѣтый бѣше Мех
медъ Али-паша отъ Кавала, кой усвои Египетъ (*Мъсиръ*)
и четвьртый Тепеделенъ Али-паша въ Янина. Тіи поглав
четырма Дере-беюве, имя паша мечомъ добихж, и *голѣм*
ранж зададохж турскому царству. Султанъ отъ нужда т
припозна за пашы. А особно и всякый Аянинъ и *татарск*
ханъ постана въ свое окржжіе и село независимъ владѣ
тель. Въ него врѣмя ся яви въ Българіѭ Кърджалійское стр
шно тѣло. Тіи Кърджаліи ся явихж пьрвый пжть въ *Хасто*
близо до Узунджова, въ Драма и окрьстная села. И днес
еще тамошніи Турци назважтъ ся отъ Българы Кърджалі
и Даалиі, кои ся скитжтъ по Българіѭ и продажтъ памукъ
платно и духанъ; а пѣ какъ то казва Г. Ciprient Robert, ч
ся назвали отъ Кърчѣ и Бърза села въ Стара-Планинж, кои
были ущъ дадени Юмерю Пазвану, че изгонилъ Аустрійски

войскы отъ Сърбіѭ съ свои самоволны Българы. Слово *Кърджали* значи на Турскы языкъ скытникъ по поле. То исто сѫ творили и Кърджаліи събравше ся подъ прѣдводителство нѣкого си Еминъ-Ага-Еминджикъ отъ Хаскюю, послѣ ся сѫ разсѣяли и скытали по разны мѣста, пилѣѭще свѣтъ. Та злодѣйска збирщина ся ѐ умножавала и до 25,000 тысящи, и разсѣявше ся по разна мѣста на отдѣленія глобили, съблачали и горили сѫ села и градища; много же народъ посѣкли и поробили! Тіи сѫ были подпомагани отъ яничьрскаѭ странѫ, и то пъкленно бѣснило ѐ траяло въ Българіѭ близо до 20 годины! Турское правителство, то есть, Султанъ и негови съмысленници прѣобразователи нѣсѫ можали да побѣдѫтъ това бѣсно съмние; понеже цѣлъ турскый народъ ѐ былъ съгласенъ съ тѣхъ злодѣйцы, а най паче раздѣлившіи Българіѭ Дере-беюве подкрѣпляли сѫ сіе безвластіе, да ся ползувѫтъ отъ сѫтное врѣмя. Турское правителство успѣло ѐ да испроводи по нѣгдѣ си отъ своѭ странѫ управители и да измѣсти нѣкои си Дере-беюве. Тіи нови султански управители ся наиманувахѫ пашы и придобхѫ на своѭ странѫ чясть отъ турскаго народа, да ся опълчѭтъ на общое безвластіе и да дѣйствувѫтъ на ползѫ правителства, а най паче противъ Кърджаліи, коимъ злодѣйство ся простираше безъ изключенія и на Турцы и на Българы. Нъ то число не бѣ доволно да докара общый миръ и урядбѫ въ Турскѫ Европѫ. Того ради султанскіи управители обуржжихѫ и вся почти знамянита села и градове българскы, и съединивше се Турци и Българи, почнахѫ да сѫ біѭтъ убранително съ Кърджаліи и даже да нападѫтъ на тѣхъ. Село Котелъ бѣше обградено съ камьнъ зидъ, и на кратко разстояніе по зида бѣхѫ съзидани крѣпкы стражарницы (табіи) съ вириди (мъжгали) да пушкѫтъ отъ тамо въ врѣмя нападенія непріятеля; имахѫ и гърмила (топови) отъ черешово дърво и тржбы. Кърджаліи сѫ были вси конници, и нѣ сѫ имали гърмила; тіи сѫ водили и многы съ себѣ си блѫдницы жены, а най поче Цыганкы, кои сѫ были облѣчени съ мѫжкы дрѣхы, обуржжени

и всадници; а и много Българкы на силѫ грабили. То злодѣйско сѫмнище мало по малу почна да умалява и конечно най послѣ се распрьсна и погина. Послѣ Султанъ почна да покорява и отстѫпители Дере-беюве съ разны начины, то есть, кое съ бой, кое съ измамѫ, къту подигаше единъ другиго да се біѭтъ мѣжду си, и къту гы ушъ прощаваше, а послѣ ги рѣжаше главы. Тако ся устрой днешное рядовно войнство, къту изтрѣбихѫ въ Цариградъ и яничьрское страшно тѣло. Мѣжду Кърджаліи имало и знаменито число отъ Българы подъ прѣдводителство на Индже войвода. То число ся съставяло съ слѣдный начинъ. Познатый въ уста Българскаго народа Индже войвода е воювалъ и прѣди Кърджаліи съ 70 дружина, какъ-то и други многи горски чети имало въ него врѣмя подъ прѣдводителство на разны другы войводы, кои ся ползувахѫ отъ общое безвластіе. Кърджаліискій главатари Турци, къту ищяхѫ да умножѫтъ своѭ згань, прибираха сѣкиго безъ изключенія народности, стига да е склоненъ на злодѣйство. Тогава Индже войвода е съсрѣдосочилъ около си 500 Българи и смѣсилъ ся съ Кърджаліи и былъ и той единъ отъ главныя главатари. Черпи Колю отъ село Умарюво при Загарѫ, былъ му знамяноносецъ. Индже войвода е былъ высокъ, хубавецъ и юнакъ человѣкъ, родомъ отъ Сливенъ, по свидѣтелству на нѣкои си старцы, кои го повнѭтъ. А други казвѫтъ, чи былъ отъ Попово село срѣщу Зрѣнище (Бакаджика). Той водилъ и женѫ си ведно, коя также была отъ Сливенъ попска дъщеря. Казвѫтъ че къту родила женѫ му едно мѫжко дѣте, той зѣлъ да го милва, и къту го подхвьрлилъ съ еднѫ си рѫкѫ на въздухъ, съ другѫ си потѣглилъ сабѭ и го присѣкалъ на двѣ! послѣ хладнокръвно изрѣклъ жени си: „Хайдутину дѣте не трѣба.“ Смьрть Индже войводина ся случила такъ.

Едно станище Кърджалійско было на село Гуюміи въ Невайшко окрѫжіе на лѣтовище подъ шаторы, кому главатари были Кара-Феизъ, Дели-Кадиръ и Индже войвода; всякы отъ тѣхъ ималъ по 500 войны. Индже войвода пу-

скалъ кликачи да выкжтъ: „Който ся надѣва конію си и ножю си съ него да иди по плячкж.“ А онъ самъ ся е управилъ при вышерѣчныя главатары да ся здрависа съ тѣхъ. То е было срѣщу Св. Тройцж. Кара-Феизъ и Дели-Кадиръ му рѣкли: „Недѣй ходи утрѣ на плячкж, защо-то е вашъ голѣмъ праздникъ, и може да ти послѣдува нѣщо зло;“ а онъ имъ отговорилъ: „азъ сьмь ходилъ толкова годины по горы и нищо не ми ся е случило.“ Тако ся е управилъ съ нѣколко войскж на село Урумъ Єни-кюю, близо до Айтосъ, да го уплини. Тамо е достигнжлъ рано, догдѣ еще народъ е былъ въ церквж въ день Св. Тройци, и къту е нападнжлъ, заградилъ народа въ церковь и уплянилъ гы. Послѣ ся е расположилъ по кжщы имъ съ дружинж си, да тършува и обира. Въ кжщж, въ кожж е онъ отишалъ, ишло едно свипарче Българче, и носило кжсж еднж ветхж пушкж на рамо си, съ чирешовы скобы стяснжтж. Онъ почнжлъ на присмѣвъ да пыта нѣщо си свипарче и да му иска пушкж; то ся е съпротивило, къту му съ поржганиемъ изрѣкло, че не си дава пушкж никому! Индже войводи то было стыдно и погнжлъ да гони свинарче съ коня си, кой е былъ бѣлъ. Свинарче бѣгало и ся вьртѣло изъ двора, додѣ му дошло на правъ ударъ, и къту запрѣгнжло, ударило е Индже войвода изъ узадѣ въ цѣшкж, и смьртоносное зьрно излѣзло отъ лѣвж му мамж (цыцж). Индже войвода е паднжлъ отъ коня си, а дружина ся затѣкли да убіжтъ свинарче; онъ обаче имъ извыкалъ да го не убивжтъ, нъ да му го докаржтъ живо. И така като му го докарали казалъ е: „Азъ сьмь много майкы расплакалъ, а ты мож-тж майкж! близе ти!“ Послѣ му е далъ даръ 500 гроша и повелялъ е дружинѣ да го не убивжтъ. Дружина ся отнесли Индже войводж въ село Гюмлїи и сж га закопали тамъ; а другы казвжтъ, че въ мънастырь Свят. Тройцы, кой е въ Адріанополскый пжть близо до Новай; тіи думжтъ, че Индже войвода по обичаю отишалъ въ праздниченъ день на игроводъ въ село Урумъ-Єни-Кюю съ нѣколко дружинж, а единъ Гъркъ като ся заключилъ

у тѣхъ си, хврьлилъ прѣзъ прозореца съ пушкѫ, и
ударилъ.

Послѣ смьрти Индже войводи осталъ ѐ Черни Колю гла-
ватарь на Българы. Нъ тіи вѣкы не сѫ ходили съ Кърджа-
ліи какъ то прѣжде, нъ раздѣлили ся на войводства, по 70,
50 и по 12 момцы всяко войводство, то есть, чета горска
и ходили лѣтѣ по горы за плѣчкы, а зимѣ сѫ сѣдѣли въ
Хаскюю около Еминъ-ага-Еминджикъ, кой ѐ былъ газда и
главный управитель кърджаліискы и кому сѫ приносили плѣчки.
То ѐ слѣдовало такъ нѣколко годины, догдѣ отъ Царигра
изпроводеная войска отъ Султана и събранный *нефранъ*-
помощь отъ сяко село и Турци и Българи, отишли против
Еминъ-ага въ Хаскюю, кой ѐ побѣгнѫлъ отъ *тамо и ся* за-
творилъ въ село Гидикліи, дѣ ѐ имало крѣпость; тако сти-
сненъ отъ царскыя войскы уловенъ ѐ живъ и му ѐ утрѣзанъ
главѫ. Тагава ся ѐ вѣк конечно развалило кърджалівско
гнѣздо и ся распрьснѫли по разны мѣста. Едно знаменито
отдѣленіе отъ тѣхъ ѐ ударено и развалено близо при Ста-
рѫ рѣкѫ на търновскый пѫть отъ Сливенъ въ буйныя горы
отъ Котленцы, Жеравненцы и другы. Нѣколко чети сѫ успѣли
и сѫ отишли въ Видинъ при Пазвантоглу, мѣжду коиѭ сѫ
были и много Българы. А Чьрны Колю ѐ отишалъ въ Вла-
шко или въ Сьрбіѭ, дѣ повѣчь отъ вышепомянѫтыя Бъ-
лгарскы четы сѫ отишли и сѫ съвъговали съ Сьрбы за не-
зависимость имъ; нъ Срьбская исторія мълчи и не казва нищо
о тому! Индже войводина жена е живѣла много врѣмя послѣ
неговѫ смьрть въ Сливенъ.

(36) Въ турско прѣди Тънзимата, а може быти и сега, когда
человѣкъ не ѐ ималъ наслѣдници сынове и дьщеры, прави-
телство ѐ усвояло послѣ смьрти негово имѣніе. Негови сро-
дници, нищо нѣсѫ могли да наслѣдѭтъ. И самая му съ-
пруга е была лишена отъ наслѣдія; давали сѫ и отъ 8 *едно!*
Това ся е испълнявало отъ Кадіи и зъвало ся е *Касемъ*
параси, кое ся е ушъ изпровождало въ *Пехтималъ Хи-*
знеси! Отсвѣнь това *Касемъ параси*, кое и дьнесъ еще ся

зѣма, было è и есть наи неправедное даждіе: когда умрѣ человѣкъ, кой и да è, абіе му сѫ запечатвали домове и приписвали вся движима и недвижима притяжания; послѣ уцѣняще на грошове, зѣмали сѫ кадіи, колико имъ è съвѣсть допущала. То количьство è достигало и выше отъ 50 тысящи гроша, спорядъ състояніе умѣршаго. И най Сиромаху зѣмѫтъ *Касемъ параси* по 100, 200 и проч. То исто творѭтъ и Гърцы Владицы, кои зѣмѫтъ на силѫ чрѣзъ правителства за всякаго умьршаго Българина по 1000, 500, 300 и проч. най сиромаху до 50 гроша, и наричѫтъ го „*Ψυχομερίδιον*“ — Гюмрюкъ за душы! Брахмани!

(37) Ако и да ся двѭжи природа невидима и никому не è явно, какъ уживлява вся растенія, обаче искуство è достигнѫло въ просвященѫ Европѫ, и самыя природы да даде друго течение, колико ся относи на земледѣліе. Художественіи покрити и съ огьнъ отъ долѣ топлимы градины давѫтъ свой плодъ не обычно какъ то вся природа оставена на само себѣ си дѣйствува, нъ когда то человѣцы щѫтъ, причиняѫтъ чрѣзъ искуство безврѣменно разцвѣтіе и плодоносіе на разны вѣтвы. Такождѣ и за да увардѫтъ нѣкое си мѣсто да не пада тамо клинъ грам. и проч. Наша Българія è еще лишена отъ изкусно земледѣліе, ходожества, какъ то и отъ другы много!

(38) Многа благоврѣменна обстоятелства е изгубилъ нашъ Българскій народъ и еще губи. Нъ тому причина è было невѣжество и неученіе!

(39) За нашъ Българскый народъ наймного въспомянанія ся нахождѫть въ разны староврѣменни списатели. Отсвѣнь Арапи, Перси и Армяни що сѫ писали о тому народу, най много сѫ писали Византіици и Латини. Понеже тойзи народъ живѣѭщъ отъ незапамятны врѣмяна въ Европѫ заузѣмалъ è знамянита дѣйствія въ всемирное позорище гражданскаго бытія; а най паче съ Византіискаѭ силнѫ и гордѫ дьржавѫ, коей гордость и великолѣпіе многажды мечъмъ и кривакъмъ е съкрушявалъ и въ подданство дьржялъ, ималъ è много ра-

боты даже до послѣдное си паденіе. Въ лѣто 593 еще
ликый Боянъ си игралъ съ византійскаѭ тогда силнѭ дръ
и ето неговъ посланикъ какъвъ языкъ е употрѣблѧлъ
силніи и гордіи Римляне:

„Au printemps de l'année 593, le général établit
quartiers à Durostorum, et se prépara à la double évaluat
d'une guerre de défense et d'une guerre d'attaque. Il é
absorbé dans ces preparatifs, lorsqu'il vit arriver dans son c
une ambassade avare qui avait pour orateur un ceriain Kalb
déclamateur barbare, espéce de Commentiole sauvage, dont
mission sans doute était d'effrayer les Romains par la virulen
de ses discours. Priscus le reçut au milieu de ses officiers,
le Barbare commença de cette façon: „Dieux! qu'est ceci? Ce
qui faisaient profession de respecter la sainteté des serments
violent sans scrupule; les Romains foulent aux pieds les engag
gements de la paix; ils jettent au vent le sel des traités; ils
ne respectent pas plus leur parole que leurs dieux. En verité
le Danube voit un beau spectacle: se même Priscus, qui signa
hier la paix, Priscus, à qui nous avons accordé la vie, est ici
en armes contre nous! Chef Priscus, imite donc l'humanité
avec laquelle nous nous sommes conduits envers toi, et songe
que nous avons voulu épargner un ami futur et non pas un
ennemi... Oh! c'est bien vous, Romains, qui avez formé les
Barbares à la méchanceté! Nous n'aurions jamais enfreint les
traités, si vous n'aviez pas été nos maîtres dans l'art du men-
songe. Quand vous fraites la guerre, c' est avec injustice; quand vous
fraites la paix, c'est pour la rendre incertaine et amère; mais atten-
dez l'heure de la vengeance: ceux qui nous ont dû merci, apprendront
ce qu'on gagne à nous attaquer témérairement... „Puis, apostrophant
par une sorte de prosopopée l'empereur absent, le Barbare continua:
„Et toi, césar, tu es injuste quand tu emploies la fraude pour tes
preparatifs de guerre: c'est un attentat exécrable, l'oeuvre d'un
brigand et non d'un prince. Il faut que tu deposes la couronne
ou que tu cesses de la deshonorer."

„Въ него врѣмя, къту были Римо-Грьци приготвени и

1) Cochus, kox. Theophylact., VI., 6.

Доростолъ за бой съ Българы (кои сѫ владѣли тогда въ Влашко), дошло едно посолство отъ Българскѫ странѫ, кое е имало едного ученнаго витія имянемъ Кочу. Главный управитель на Римо-Грьцкое станище Прискъ, пріѣлъ го между свои чиновницы и Българинъ почнѫлъ да говори съ тойзи начинъ: „Бози! що е това? Тѣйзи, кои ся показвахѫ, че почитѫтъ святинѫ на клятвы, насилѫтъ гы и гы пристѫпвѫтъ днесь безсъвѣстно; Римо-Грьци тѫпчѫтъ подъ крака си обязанности мира; тіи хвьрлѫтъ на вѣтара уговорнѫѭ соль; тіи не почитѫтъ вѣкы ни слово си ни Богове си. Въистинѫ Дунавъ глѣда днесь едно добдо позоріе: тойзи истый Прискъ, кому мы подарихмы животъ, е тукъ на урѫжие противо насъ! Главатарю Приске, подрьжяй убо человѣщинѫ, съ коѭ мы ся принесохмы камъ тебѣ, и мысли, че мы искахмы да пощадимы едного бѫдущаго пріятеля, а нѣ едного непріятеля... Охъ! то сте вы Римо-Грьци, кои образувахте варвары на лукавщинѫ! Мы никогы не быхмы пристѫпили договоры, ако не бѣхте были вы наши учители на лъжливое искуство. Вы кога правите бой, творите го съ неправдѫ; кога правите миръ, правите го да го докарате непостоянъ и горчивъ; нъ чѣкайте чясъ отмьщенія; онѣй зи, кои ни сѫ длъжни благодарность, щѫтъ ся научи що добывѫтъ да нападнѫтъ на насъ дьрзостно..“ Послѣ (казва францускый списатель) къту ся обьрнѫлъ съ олицетворително прѣзрѣніе, камъ отсѫтствующаго императора, Българинъ слѣдувалъ: „И ты Кесарю, ты си кривъ къту употрѣбляваѭ лукавщинѫ и лъжѫ за приуготовленія рата; това е едно стыдно нападеніе, работа еднога злодѣйца, а нѣ еднога княза. Трѣба ты да свалишь отъ главѫ си царскый вѣнецъ или да пристанишь да го убезчестишъ.“ [1])

(40). Карновска Гора е высокая планина близъ града Карно-батъ, коя носи имя Бакаджикъ по Турскы, а въ старо врѣмя ся е звало то мѣсто Зрѣнище; защо-то тамо на върха

1) Histoir d'Attila et de ses successeurs tom. 11. page 28 par M. Amédée Thierry.

имало крѣпость и стража, коя è гледала окрьстныя мѣст
Румаиѭ. И до днесь еще ся виждѫтъ нейны стары развал
крѣпостни и зидове отъ четырожглы издѣланы камьни навьрх
таѭ планинѫ, нъ никакъвъ надпись на тѣхъ. Тя ся прос
ра даже до чьрное море, нъ той върхъ, кой носи имя
каджикъ è най-високъ. Тамъ има много студени извора,
стичѫтъ быстры прохладны потоцы и росѭтъ плодонос
окрьстны равнины. Мънѣ сѫ познати седьмъ такива кладе
на него върхъ; тіи носѭтъ имя „Индже войводени Кладе
Въ нашы народны юнашкы пѣсны ся часто въспоминуе
планина подъ имянемъ *высокъ Бакаджикъ*, и че *тамо се*
бирали горскы четы. Причина тому è, че вси горски ст
юнаци сѫ ѭ имали безопасно прибѣжище и отъ *тамо*
да ся иди до Бѣлъградъ, село близо до Възпора, се по г
скы вьрвища. А Карнобатъ въ книжевный турскы языкъ
пиши Карнинъ-Батъ. *Батъ* по Българскы значи възвыш
нѣшто, отъ дѣ и Батю по голѣмъ братъ, и въобщѣ вс
по голѣмъ и по силенъ человѣкъ, и приносно юнакъ, как
си казвѫтъ Българи: *Той е Батю*, то есть, *юнакъ*. Р
батъ има сродство и съ французкое batir — стройти, въ
вышавати. А *каринъ* è искрывенное въ турскы уста *каран*
Каранъ-Батъ убо Карановъ градъ. То са доказва еще,
въ окрьстная села Българи казвѫтъ, за тойзи градъ Ка
рново, съкратено отъ Караново, кое има сходство съ им
нованія по Българское свойство Търново, Габрово, Садо
и проч. дѣ ся подразумѣва село или градъ.

Конецъ Първыя части.

Ради обстоятелства послѣдѫщы пять замѣчаніе останувѫтъ да ся вмѣстѫтъ въ второгѫ часть Горскаго Пѫтника, какъ то и печятни и погрѣшности и правописанія, устовѫтъ за второ изданіе.

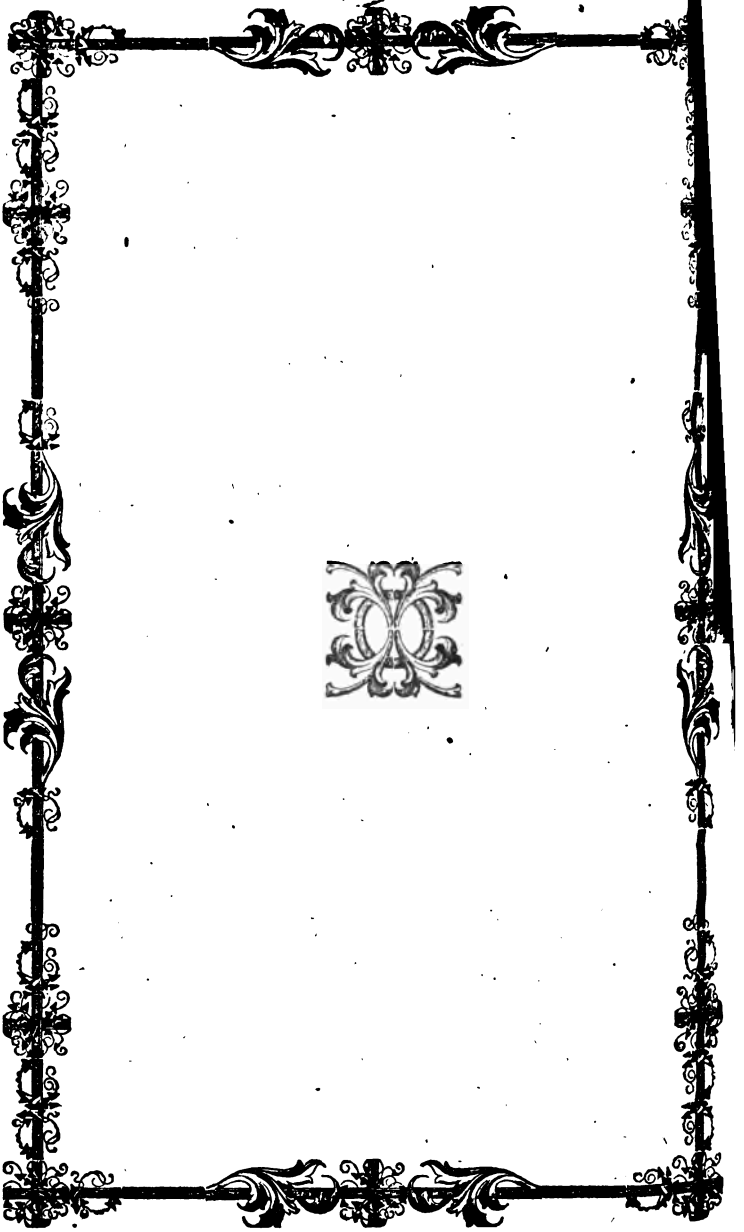

WIDENER LIBRARY

Harvard College, Cambridge, MA 02138: (617) 495-2413

If the item is recalled, the borrower will be notified of the need for an earlier return. (Non-receipt of overdue notices does not exempt the borrower from overdue fines.)

WIDENER
WIDENER
MAY 3 0 2006
APR 2 6 2006
CANCELLED
BOOK DUE

Thank you for helping us to preserve our collection!

3 2044 050 503 572